

162.

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

I

A

5⁰⁰
5.7

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

2.
L

ШЕКСПІРОВІ ТВОРИ

З МОВИ БРИТАНСЬКОЇ

МОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ПОПЕРЕКЛАДАВ

П. А. КУЛІШ

ТОМ ПЕРВИЙ

ОТЄЛЛО

ТРОЇЛ ТА КРЕССІДА

КОМЕДІЯ ПОМИЛОК

У ві Львѳві

з Друкарні Товариства імени Шевченка

під зарядом К. Беднарського

1882

1-2-013

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 48 930

Накладом Перекладача

И-807

У нашому перекладі, круто позагінані лайки и грубийняські жарти, котрими Шекспір, яко великий художник, витіняє в себе пречисте и ніжне, поперекладавано так, як вонó стоить у британському оригіналі.

„Иє пісні слова не викидають“, рече народній український розум. Ні один поэт, опріч Шекспіра, не смів виспівувати людзьке життє такими словами, якими вонó виявляє себе на самóму сво́ему дні: ні один же поэт не возводив и чоловічности на такі високóсті дýха, як британський драмáтор. У Шекспіровій мішанині божественної поезії сэрця людзького з гидкою прбзою людзької бессердечности вбачали морально неспромóгу віку ёго и хибу ёго творчества. Ми вбачаемо в ній переважливу над усіма поетами силу и достóинство изобразительного кгенія.

П. Куліш.

ОТЁДЛО,

ВЕНЕЦЬКИЙ МУРИН.

Dramatis personae.

ВЕНЕЦЬКИЙ ДОЖ.
БРАБАНЦЮ, Сенатор.
Двоє інших Сенаторів.
КТРАЦІАНО, Брат Бра-
банців.
ЛОДОВИКО, Родич Бра-
банців.
ОТЕЛЛО, Мурин.
КАССІО, його Наказний.
ЯКГО, його Хорунжий.
РОДРИКГО, Венецький
Дворянин.

МОНТАНО, Кгубернатор
над Кіпром.
ДУРЕНЬ, Слуга Отеллів.
ВІСТОВИК.

ДЕЗДЕМОНА, Дочка
Брабанцієва и Жона
Отеллова.
ЕМИЛЯ, Жона Якгова.
БЯНКА, Полюбовниця
Кассієва.

Отамані, Дворяне, Посланці, Музики, Прибічники
и такі інші.

Сцена першого Акту в Венеції, а далі у Пристані
на Кіпрі.

АКТ ПЕРВІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Венеція. Гулиця.

Віходить Родрикго та Якго.

Родрикго.

Та годі! се міні досадно вельми.
Ти, Якго, брав у мене не кишéні,
Мов се була твоя торбіна власна.
Та й знав про се.

Якго.

Знав. Ні, ви слухайте лиш.

Коли хоть у ві сні také я бачив,
Нехай я буду проклят перед ва́ми.

Родрикго.

А ти ж казав, ненавидиш псяюху.

Якго.

Коли не правда, будь я в вас ледящо.
Аж трé дуків городзьких просіли,
Щоб він мене зробив своїм наказним;

Шанку́ючи благáли, и клянúсь вам,
Що звéрхности я заслужíв давно́ вже.
Та згóрда він ору́довати любíть.
Одмóбився надúтими речáми,
Припрáвивши воéнщиною сúто,
Та й закíнчív моím павáм ласкáвим,
Що вже, мовля́в, я ви́брав офицэра...
Когó ж він ви́брав ?

Флорéнця Кáссія Михáйла, от що !
Велíкого цífірника, се прáвда,
Та зáклят він у гáрне жéнське тiло.
Из рóду вiйська не вóдив у пóле,
А боéвi поря́дки шúпить стiльки,
Як плóха пáнночка : бо знай провáдить
Не лúчче писаря́ки судовóго,
Бес прáктики тебрю похóдiв.
От він когó, добрóдiю, вподóбав !
А я, що бивсь перéд очiма в нéго
На Рóдосi, на Кiпрi, та й усю́ди
По христия́нських и погáнських зéмлях,
Я мúшу нáгоди ще визирáти,
Черес книгáрника прихóдо-росхiднóго.
Оцé ж він бúде прáвою рукóю,
А я (пожáлься Бóже !), я хорúнжим
Ёго ясновельмóжного мургúрства.

Родрикго.

Клянúся нéбом, я ó раднiйший — кáтом.

Якго.

Ну, та на се немае лiкiв : слúжба !
Пiдвiшшують по бúквi та по дрúжбi,
Не по старiй кградáцii, де дрúгий —
Наслiдник пéрвого. Тепér судiте

Самі чи є міні за щò хоть кріхту
Любіти Мўрина.

Родрикго.

То и служіти ж

Не став би я ёму.

Якго.

О пане, пане!

Я не ёму служу, собі самому.
Про се спокійтеся. Не всім нам бути
Панами, и не всім прихильно служять.
Дивітеся, скілько мотлоху на світі,
Що клянчить, догаджаючи вельможним,
Що, одурівши у прихильнім рабстві,
Силкуюця всю жизнь, за харчуванне,
Мов панський ослі, а прийде старість,
Іх виженуть у шійю. Я б сих чесних
Плутяг повчив служити — батогами.
А інші служять тільки задля віду,
Своє лице службним тільки роблять;
Прихильним словом пана відбувають,
А в серці власній хоті догоджають!
Як же наб'ють собі кишенью туго,
Паншяцця самі не згірш од пана.
Сі молоцці вродились не без глўзду,
И я одним с таких хотів би бути.
Бо, мій добродію,
Се певна річ, як те, що ви Родрикго,
Будь Мўрин я, я б не схотів бути Якгом.
Я не ёму служу, собі самому;
И, Бог міні суддя, не задля дружби,
Не задля довгу, ні! а під сим відом
Задля моєї власної користи.

Коли́б я в́иявив сво́ім посту́пком
Мою́ приро́ду и жада́ння се́рця,
Тогді́ я за́раз ви́ставив би се́рце
На рукаві́, що́б воронне́ клюва́ло.
Ні, я — не я.

Родрикго.

И що́ за дівне ща́сте
Се́му губа́тому служи́ло чо́рту,
Коли́ єму́ се вдасця́!

Якго.

Ось гукáйте
Іі оцця́, збудіть єго́ та навздо́гни!
Кричіть по гу́лицях „Отелло Му́рин“!
Сеіх родичів іі побударáйте,
Що́б радо́щі єму́ сим отру́їти,
И хотьби жив у ра́йськім вертограді́,
Ви му́хами кусли́вими розму́чте;
Хотьби́ вквічáвсь роскішними квіткáми,
Нехай воні́ єму́ приві́януть трóхи.

Родрикго.

Се й е́сть іі оцця́ б́удинок. Загукáю!

Якго.

Гукáйте, да та́ким страше́нним гласом,
Мов, са́ме в о́бляги, пччалáсь поже́жа
В вели́кому, многонаро́днім мі́сті.

Родрикго.

Аго́в! Браба́нціо! синьо́р Браба́нц'о!

Якго.

Встава́йте! гов! злоді́ї кра́дуть! кра́дуть!
Браба́нціо! дочка́ та скрі́ні ва́ші!
Злоді́ї гов, злоді́ї!

Являецця Брабанціо вгорі, в Вікні.

БРАБАНЦЮ.

Чого́ ви кричите́ так стра́шно?

Що́ тут такé шчинило́сь?

РОДРИКГО.

Чи всі сем'я́не ва́ші до́ма, па́не?

ЯКГО.

Чи двéрі за́мкнені?

БРАБАНЦЮ.

А що́ вам с то́го?

ЯКГО.

Що́ нам? вас обікра́дено! о со́ром!

Добро́дію, вдяга́йте ва́ші ша́ти.

В вас се́рце попола́м: бо ви втер'я́ли

Души́ своєї́ цілу́ полови́ну.

Оце́ тепе́р ба́ра́н старі́й та чо́рний

Зоп'я́всь на ва́шу бі́лу ю я́гницю.

Боржі́й встава́йте та дзвони́те в дзвона́,

Буді́те на́ших городя́н хропли́вих,

Ато́ чортя́ка з вас изро́бить ді́да.

Встава́йте, я кажу́!

БРАБАНЦЮ.

Що́ ви! скрути́лись?

РОДРИКГО.

Чи ви познае́те, ша́новний па́не,

Мій го́лос?

БРАБАНЦЮ.

Ні. Хто́ ж ви такі́, скажі́те?

РОДРИКГО.

Имя́ моє́ Родри́кго.

БРАБАНЦЮ.

Чорти́ о тебе́ вхопи́ли!

Я за́каза́в то́бі поча́ські, пра́мо,

Блукáти знай ко́ло моїх присі́нків.
 Дочка́ мо́я не для та́ких залётів.
 А ти, но́чний прожоро́, опия́ко,
 З доса́ди ходи́ш та мене́ триво́жиш...

Родрикго.

Добро́дію, добро́дію, до...

Браба́нціо.

Ті́лько ж

Ти пе́вен бу́дь, я и гніва́ и вла́сти
 Дово́лі ма́ю, що́б тебе́ впини́ти.

Родрикго.

Спокі́йтесь, лю́бий па́не...

Браба́нціо.

Що́ ти зду́мав

Про злодія́к я́кихсь міні́ плеска́ти?
 Та́ж се Вене́ція: мій ді́м не кла́уна.

Родрикго.

Браба́нціо, наш преславе́тний па́не!
 Я вас звіща́ю прѣ́стим, щі́рим се́рцем...

Якго. Чорти́ ба́тька зна' що́, добро́дію! Ви оди́н є тих, що не схоті́ли б служи́ти Бо́гу, коли́б вам се звелі́в чорт. Що́ ми прийшли́ до вас не по́-слугою, то здаемо́ся вам гульта́ями, и ви попу́ска́єте, що́б ва́шу дочку́ та накрі́в варварі́йський жеребе́ць. Вам хо́чеця, що́б ва́ші уну́ки ржа́ли в вас пе́ред но́сом. Хо́чете, що́б бахма́ти бу́ли ва́-шими свата́ми, а ступа́кі ро́дичами.

Браба́нціо. Що́ ти за пога́нець? хто ти та́кий?

Якго. Я той, добро́дію, що́ прийшо́в сказа́ти вам: ва́ша дочка́ тепе́р удво́х из Му́рином — звіря́ з двома́ спі́нами.

БРАБАНЦІО.

Ледáщо ти ледáче!

Якго.

Ви... сенáтор.

БРАБАНЦІО.

За се ти одвічáтимеш: я знаю

Родрикга.

Родрикго.

Я готóв, мій любий пáне,

Да тільки вас благáю, об'ясните,
Чи се по вáшій вóлі и по згóді
(Як я вже й дúмаю), що вáша гáрна
Дочкá, пiт тёмную годíну нóчи,
Оддáвшись оборóні кгондольєра,
Наёмного ледáща, перехóдить
В жореткі об'я́ття Мúрина сласно́го.
Ко́лі се вáша вóля и ваш дóзвiл,
То ми зробiли вам бесстiдну крiвду;
Ко́лі ж вонó все пóтай вас чинiлось,
Ви дорекáли нам несправедлiво.
Не дúмайте, що, звiчай занедбáвши,
Я з вáшою славетностею граюсь.
Ко́лі доццi призвóлу не давáли,
То се вонá вчинiла бунт великий,
Оддáвши довг свiй, красоту́ и рóзум
И вi свої достáтки заволóцi,
Пройдiсвiту якóмусь. Обшукáйтесь:
Ко́лі ви знайдете ii ще дóма,
Нехáй тогдi менé карáе прáво,
Що я из вас так гiрко насмiявся.

БРАБАНЦІО.

Крешiть огню́! агóв! подáйте свiтла!

Звивайте всіх моїх людей докупі! —
 Не дармо я такé в ві сні побáчив:
 Менé вже давить, náче він справдівся. —
 Гей, світла! світла!

[Виходить.

Я к г о.

Ну, тепér прощáйте,
 Міні не лічить, бóвши підначáльним
 (Та ще й нездóрово, що я у слóужбі),
 На Мúрина такé яєйти з ва́ми.
 Зостáвшилися ж, я мусив би яєйти.
 А я-то знаю, хоть ёму́ и кру́то
 Загну́ть сенаторі яку́ карлю́чку,
 Та ви́пхати від се́бе не посміюсь:
 Бо Кіпровська війна́ тепér палає,
 И Мúрин голóсно объя́влен стáршим.
 Ні для душі спасéння на́ші дўки
 Друго́го стáршого не настанóвлять,
 Що мав би стілько́ дóсвіду в походах.
 Оттíм же то, хоть я ёго́ так са́мо
 Люблю́, як грішник любить áдські мўки,
 Та, ра́ди нужд житт́я мого́ земно́го,
 Повíнен виставля́ть любóви пра́пор.
 Се тілько́ знак, та й го́ді. Щоб нехíбно
 Ёго́ знайти́, шука́йте в Сакгитта́рі.
 Я бóду там из ним. Тепér прощáйте.

[Виходить.

Вєйхóдять Брабанцо та Слуги с Факлáми.

БРАБАНЦЮ.

Так, стáлась хáлепа: вона́ втіка́чка!
 Одно́ міні з знева́женої жíзнi,
 Одно́ зістáлося міні — скорóбота...
 Ну, де ж її вбачáв есі, Родрі́кго? —

О бідолашна дівчино!... З Отеллом,
 Ти кажеш?... О, хто схоче батьком бути!...
 Як ти впізнав її?... О, неподобно
 Ти ошукала батька!... Що ж сказала?
 Що каже?

Гей, ще факелів давайте!
 Будіть увесь мій рід!

И вже, ти кажеш,
 Ти думаєш, звичались?

Родрикго.

Так, здається,

Що вже.

Брабанціо.

О небеса!... Ну, як же, як же
 Вона влизнула?... О! ти, кров зрадлива!...
 Оцці! тепер ніхто не вбеспечайтесь
 Дівчачим розумом и їх ділами...
 Та, може, е такі лихі чарі,
 Що збаламучують дівочтво юне?
 Ви про такє, Родрикго, не читали?

Родрикго.

Читав, добродію, читав доволі.

Брабанціо.

Збудіте брата.

Що було б оддати

Ії за тебе!

Хто сюді бігайте,

А хто туді!

Чи знаєш ти, мій друже,

Де б нам її из Мурином спіткати?

Родрикго.

Я думаю, що ми єго спіткаєм,

Шекспирові Твори, I.

Абї була надѣжна страж из на́ми.

БРАБАНЦІО.

Прош́у тебе́, веді нас. Б́удем ст́укать
У ко́жні дв́ері. Ма́ю власть веліти. —
Узбрóйтеся, агóв! та посклика́йте
Ночні́х отамані́в.

Руша́й, Родри́кго....

Я награджу́ тебе́ за пра́цю.

[Вихо́дять.]

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Там же. Инша Гулиця.

Вихо́дять Отелло, Якго та При́вчичники с Фа́келáми.

Я к г о.

Хоть на войні вбивáв людéй я ча́сто,
Та со́вість я́кось мов не попусkáє
Міні убі́ти самохі́ть лю́дїну.
Не вмію скрýвдити йно́ді, а шко́да!
Раз дéсять, мо́же, я вже намі́рився
Ёго штиркнóти в б́ік, та б́а! не мо́жна.

О т е л л о.

Так лóчче, як во́но вже е́сть.

Я к г о.

Да т́ілько,

Що репету́є и такé гукáє
Протів повáги ва́шої и че́сти,
Що благочéстия мого́ малóго
Вже не ста́є такú терпíть нарóгу.

Скажіть міні, добродію, будласко,
 Чи так як слід оце ви одружились?
 Бо знайте, що макніфика сей гордий
 Приятелів без ліку має всюди,
 И, за підмогою панів вельможних.
 У раді й дожа часом переважить.
 Він допевнітися розводу буде,
 Або ж такі на вас накіне пуга,
 Такі перешкоди, які в сенаті
 Пані приятелі для нього зміслять.

О т е л л о.

Нехай виявлює свою досаду,
 А послуги мої сенату скажуть
 Панам за мене слово голоснійше.
 Коли побачу, що хвалитесь чесою,
 Я доведу, що я царського роду,
 А подвиги мої и без величчя
 Не зніжують мої високости.
 Знай, Якго, що, колиб не Дездемона,
 Колиб я не любив її як душу, —
 За всі сокровища на дні морському
 Не підхилив би я під іншу волю
 Своєї волі, вольної без краю...
 Ге, що се? глянь! що се за світло ходить?

Я к г о.

Се батько из друзьмі піднявсь на ноги.
 Сховайтесь лучче.

О т е л л о.

Ні, нехай изнайдуть.
 Мій стан, мій ранг, моя душа безвінна
 Покажуть, що я прав. Чи він же бо се?

Якго.

Клянусь Янусом, хтось інший.

Виходять Кассіо та кілька Отаманів с Факелами.

О Т Е Л Л О.

Се мій наказний з отаманнем дѳжа. —

Нехай вам добре ніч помѳже, друзі.

Щѳ, Кассіо, новѳго?

К А С С І О.

Мій гетьмане,

Дождь вас вітає й трѳбує вас зараз,

Негайно зараз перед себе.

О Т Е Л Л О.

Щѳ там,

Ти думаш?

К А С С І О.

Пришло що небудь с Кіпру,

Якась гаряча справа. Бо кгалері

Дванаццять віеників, одін за другим,

Прислали сеї нѳчи навздогѳни.

И многі консулі давнѳ вже в раду

Зійшлись у дѳжа. Вас шукajúть пильно.

Як не знайшли вас у госпѳді вашій,

Сенат послав по місту три посѳльства

По вас.

О Т Е Л Л О.

Гаразд, що ви менѳ спіткали.

Я заирну додѳму на словѳчко,

И йду из вами.

[Виходить.]

К А С С І О.

Щѳ він тута рѳбить?

Якго.

Він захопив ладівану кгалеру.
Абій правний був приз, пануй до віку.

Кассіо.

Не розумію вас.

Якго.

Він одружився.

Кассіо.

Не ким?

Вертаєця Отелло.

Якго.

Не ким? Ів... ну!... Гетьмане, йдімо?

Отелло.

Готов.

Кассіо.

Оце по вас и друга купа.

Якго.

Ге, се Брабанціо!... Остерегайтесь,
Гетьмане мій: бо він не з добрим дұхом.

Всїхбдять Брабанціо, Родригго та Отамани, с *Факелами* и *Збрбею*.

Отаман.

Гей, стіймо!

Родригго.

Се ж и есть, синьоре, Мұрин.

Брабанціо.

А бийте злодіяку!

[Виймають Мечі з обох боків.]

Якго.

Чи се ви, Родригго?

Готов, добродію, готов служити.

О Т Е Л Л О.

Впиніть блискучу вашу зброю, друзі:
Бо від росі заржавіє.

Синьоре,

Літами вашими більш ніж оружжем
Ви зможете міні повелівати.

БРАБАНЦЮ.

О злодію гидкий! де запроторив
Мою дочку? Се ти, мурло прокляте,
Причарував якось до себе бідну.
Здаюсь на всіх людєй розумних, правих,
Чи можня річ, щоб се були не чарі?
Що дівчина така ніжна, вродлива,
Щаслива дома, незохітна заміж,
Цураючись залётників найкращих,
Багатих, значних, пишно кучерявих,
Пустілася на всєгосвітній посміх,
И викралась з отєцької опеки,
Щоб кінутись на чорну грудину
Такого ўрода, що тільки можна
Їго жахатися, а не любити!
Суді мене весь світ, коли не правда,
Що ти якісь над нею чарі вдіяв,
Забаламутив чисту кров дівочку
Якимсь гидким напєм похотливим.
Я висліджу, я випитаю тайну:
Бо мисль її хапає вже, доходить.
Оце ж беру тебе я під сторожу
За ошуканне миру та за чарі,
Що правом заборонені сурово.
Беріть єго! коли ж пручатись буде,
Вгамуйте сілою, хоть би и згинув.

ОТЕЛЛО.

Стій! ждіть ладу, и ви, мої орлята,
И інші. Бо, колиб дійшло до зброї,
Я б рубонув без вашого підказу. —
Коли ви хочете, щоб я явився
На сей ваш позив одповідь держати?

БРАБАНЦІО.

В туряку! Там сидіти дотіль будеш,
Докіль народне право, в вишшій раді,
Звелить весті тебе на суд сенатський.

ОТЕЛЛО.

Коли вволю я вашу волю, як же
Вволю я волю дожову? бо бзде
Стоять ёго спішні послі круг мене,
Щоб я з'явивсь перёд сенат негайно
Для государнєї якоїсь справи.

ОТАМАН.

Се правда, преславєтний наш синьбре.
Вже дож у раді, и я певно знаю,
Що вже й по вашу честь давнó послали.

БРАБАНЦІО.

Як! дож у раді під ночну́ годину? —
Ведіть туді. Се не порожня справа.
Сам дож и всі браті мої в сенаті
Почують сю наругу так, як власну.
Бо тільки ми попустим попуск, нами
Рабі с поганами рядіти б́удуть.

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Там же. Радня Палата.

До ж та Сенатори сидять за Столо́м; Отамани до
послуги.

До ж.

В сих новина́х еди́ности нема́е,
Щоб ня́ти віри їм.

Первий Сенатор.

Так, порізни́лись.

В моім листі стоїть сто сім кгальбо́нів.

Другий Сенатор.

В моім дві со́тні. Ну, та се не шко́дить.
В таких случа́ях пішуть по дога́дкам,
И ча́сто різно. Тільки всі донбе́сять,
Що Ту́рчин путь море́ський на Кипр верста́е.

До ж.

Ся́го дово́лі з нас до рахува́ння.
На по́мильці беспече́титись не бу́ду,
А діло голо́вне вбача́ю до́бре:
Страше́нне діло...

Матрос из надвору.

Гов! агóв! гов! гов!

Вєйхóдить Отаман из Матросом.

Отаман.

Посе́л з кгалє́р.

До ж.

Ну, говори́, щó ста́лось?

Матрос.

Готу́юцца у Ту́рчина на Родо́с.

Звелів міні так донесті сенату
Добродій Анджело.

Д о ж.

Ну, щò ви скажете про сю одміну?

Первий Сенатор.

Неможня річ, не допускає розум.
Се хитрощі, щòб одвести нас на бік.
Подумайте, щò Кипр для Турків значить.
Він більше важить в Турчина, ніж Родос.
Та й захопить ёго далёко лёгше:
Ні твёрдження не має він тако́го,
Ані потуг таких, як на Родосі.
Се зміркувавши, нічого нам думать,
Щòб Турчин кінув необачно здобич,
Котра для не́го перву річ становить,
И зважився на трудність без ужітку.

Д о ж.

Так, думка в не́го, певно, не про Родос.

О т а м а н.

Прийшла ище повоба.

Виходить Посланець.

П о с л а н е ц ь.

Шановне милостиве панство! Турчин,
Прямуючи як раз против Родоса,
Злучивсь с своїми зайвими статками.

Первий Сенатор.

Так я й казав. А скілько їх, на приклад?

П о с л а н е ц ь.

Та парусів с трицяток, и тепера
Воні вернулись на стару доругу,
Прямуючи вже просто против Кипру. —

Синьор Монтано, вірний ваш потужник,
Покірно вам сю новину донесить,
И просить вас не сумняйсь нять віри.

Д о ж.

Егге, на Кипр. Тепер се річ видіма. —
Чи в городі наш Лучикос, пан Маркус?

Первий Сенатор.

Тепер він у Флоренції, синьоре.

Д о ж.

Пишіть од нас, щоб як боржій вернувся.

Первий Сенатор.

А ось Брабанцію й хоробрий Мурин.

Виходять Брабанцію, Отелло, Якго, Родрикго та
Отамани.

Д о ж.

Хоробрий наш Отелло, ми шлемо вас
На ворога всевітнього, на Турка. — [До Брабанции.
Я вас не бачив, любий мій синьоре.
Допоможіте нам сю ніч у раді.

Брабанціо.

А ви міні допоможіте зараз,
О милостивий дожу! Вибачайте,
Не сан мій и не государні справи
Зняли мене с постелі. Ні, громадзькі
Тепер мене турботи не турбують.
Моя домова туга розлилася
Такою повіддю, котра пожерла
Всі інші клопоти, и все окріла.

Д о ж.

Що, що таке?

БРАБАНЦІО.
 О дочко, дочко!
 До ж.

Вмерла?

БРАБАНЦІО.
 Для мене вмерла, так! Обманено, о!
 Украдено, зособовано небогу —
 Чи чарами, чи тими лікарствами,
 Що у лихих обманщиків купують.
 Бо, щоб оттак природа скаженіла,
 Не буюши певвана або безумна,
 Сего без демонства не може статись.

До ж.

Хто б він ні був, що сим ледачим рббом
 Однів у вас дочку, а вас у неї,
 Ви будете криваву книгу права
 Самі читати в літерах жорстких,
 Хоть бй тут провинив и син мій рідний.

БРАБАНЦІО.

Покірна вашій честі дяка, доже.
 Ось хто в цім ділі провинив, сей Мурин,
 Що ви его, здаецця, повеліли
 Для государней кликнути справи.

До ж и Сенатори.

Жалкуємо про се, жалкуем дуже.

До ж до Отелла.

Що ж маєте самі про се сказати?

БРАБАНЦІО.

Нічого, тільки, що вонó так справді.

О Т Е Л Л О.

Могуще, високо поважне панство,
 Ви, благородні, любіи синьори!

Що викрав я дочку в сего старого,
Се щира правда; правда й те, що з нею
Я одруживсь. От вам мой провинность,
Вшикована чолом, як есть велика.
А більш нема. У мене мова прбета.
Я не проречистий на красне слово:
Бо з малку жив по таборах військових,
И крашші сили клав на воювання.
Ось тільки девять місяців минуло,
Як я кругом себе коша не бачив,
И мало знаю що про справи світу,
Опріч боів и подвигів військових.
Тим мало поможу собі в цій справі,
Оправдуючи сам себе словами.
Та прихиліте милостіве ухо
До безокрасного оповідання
Про всю історію мого кохання:
Які зілля та чарі й заклинання,
Які слова могли б допомагати
Міні дочку Брабанція зєднати.

БРАБАНЦЮ.

Дівча несміливе собі из малку,
Тихенької, впокійної удачи,
Що мов само від себе червоніло, —
И ось, протів природи, літ, звичаю,
Протів своєї чести, та й усього,
Кохає те, на що жахалось гянуть.
Та се ж хибá який кульгавий рбазум
Признає можним, щоб найкращше серце
Так бунтувало протів прав природи.
Тут кожде зудрить дух пекельний злющий.
Тим знов тверджу, що він се вкоів з нею

Якімся зіллям, що їй кров сказало,
Чи одурманив закляттём нещасну.

Д о ж.

Певніти річ, се ще не доказати.
Подайте нам статёчне свідкуваннє.
А щò здаецця вам ёго винюю,
То ще хибкє, убогє домисляннє.

П е р в и й С е н а т о р .

Тенєр кажіте ви самі, Отєлло:
Чи ви якім кривім, насильним рббom
Опанували, отруїли дўшу
И здобулі собі дівоцьке сєрце,
Чи ви її зьєднали намовляннєм
И тим лицяннєм чєсним, що парує
З душєю дўшу?

О т е л л о .

Я прошу вас пильно,

Пошліте ви по панну в Сакгиттари:
Нехай перед оцєм про мене скаже.
Коли в її словах явлюсь я винним,
Возьміть од мене вашу віру повну
И мій високій ранг. . . ні, покарайте
Менє й на самій жїзні.

Д о ж.

П о п р о с і т е

Перед сенат синьору Дездемону.

О т е л л о .

Хорунжий, проведіть їх в Сакгиттари.
Ви знаєте се місце як найлучче.

[Виходить Яко с Прибічниками.]

А покіль прийде, я, мов перед Бггом
На сповіді грїхів крові моєї,

Так перёд ва́шою пова́гою призна́юсь,
Як у вродли́вої зъедна́в коха́нне,
И як вона́ мене́ собі зъедна́ла.

Д о ж.

Скажи́, скажи́ нам се, Отелло.

О т е л л о.

Отце́д її любив мене́, и ча́сто,
Закликавши, роспи́тував у мене́
Про всі приго́ди жи́зні, рік за ро́ком,
Про бітви, обляга́ння, приключе́ння,
В яких я подвиза́всь и оберта́вся.
И пробегав я все, почавши з ма́лку,
Аж по́ки він проси́в оповіда́ти.
Я оповідував страшні приго́ди,
Сумні случа́ї на моря́х и су́ші;
Як жи́знь мо́я на волоску́ висіла:
Як на невобльницьких сто́яв я ринках,
Де нас прода́вано из рук у ру́ки;
Як с ка́торги тяжко́ї визволя́вся
И по світа́х широкіх валаса́вся.
Я говорив про глибоче́нні йми,
Про піскові степі́ неісході́мі,
Про ка́мянні ламальні, скелі́, го́ри,
Що голово́ю не́бо підпіра́ють,
Про Каниба́лів, саможе́рців ди́ких,
Антропофа́кгів, людоі́дів лю́тих,
И тих, що голо́ва́ росте́ с під па́хи.
Люби́ла все те слуха́ть Дезде́мона,
Та господа́рство її перебива́ло.
Хуте́нко впо́равшись, до нас верта́лась
И слухала́ без на́ситу розмо́ву.
Се постері́вши, ви́брав я го́дину

И так її принадив, що від сёрця,
Від щірого вона менé благála,
Щоб розказав я всі свої пригóди,
Котрі вона частинами чувála.
Почав я ряд у ряд оповідáнне,
И чáсто аж до сліз її доводив,
Як згáдував про хáлепи страшéнні,
Що дознавáv за молодóго віку.
А як скінчív, то, в нагорóду праці,
Від неї цілий свít жалю одérжав.
Вона клялáсь, що се предívні рéчі
И жалібні, чудóвно жалібніі.
Вона ó хотíла їх не знáти зóвсім,
И знов хотíла, щоб Госпóдь послáв її
Такóго сáмого всевiду мýжа.
Вона прохála, що коли хто нéбудь
З моiх приятелів її полюбiть,
Нехáй лицяецця до неї смiло,
Аби навчiвсь истóри моi.
Се зрозумiвши, дав я вóлю слóву.
Вона менé любiла за пригóди,
А я її за жáлощi до мене.
Оце ж моé усé и чарувáнне...
Та ось, до нас моá надхóдить пáні.

Взiходять Дездемона, Ягко та Прибiчники.

Д о ж.

Ся пóвiсть и мою ó дочку з'єднала.
Брабáнцю, мiй любий друже,
Попрáвте як найкраще вáшу шкóду:
Бо хоть полáмана, та лóчча збрóя,
Нiж гóлі рúки.

БРАБАНЦЮ.

Ні, я вас благаяю,
Нехай вона сама промовить слово.
Коли й вона лицялася до нього,
Щоб я погіб на віки из душею,
Коли сему пошкоджу чоловіку! —
Ну, приступі, мой поважна пані.
Хто між симі вельможними панами
Найбільше нат тоббою має право?

ДЕЗДЕМОНА.

Мій благородний баче, я тут бачу
Двойкий довг. Я вам повинна жизню
И вихованнем, а вони обоє,
И жизнь и вихованне, поучають,
Як вельми я вас поважати мущу.
По довгу ви мій господін найперший,
И тут я вам дочка покірня ваша.
Та ось мій муж; и, як мой паньматка
Являла довг жиночий перед вами,
И над свого оцця вас прекладала,
Так смію й я вам объявити просто,
Що Мурин пан найстарший буде в мене.

БРАБАНЦЮ.

Бог з вами!... Тут кінець моему слову...
Тепер до государного вернімось діла,
Коли на се зволить вельможність ваша...
О, лучче б я чужу прийняв дитину!...
Ході ж тепер, мій Мурине, до мене.
Від щірого тобі вручаю сёрця,
Чого від щірого не дав би сёрця,
Колиб не оддалось тобі й без мене.
А що до тебе, дорогой клейноте,

Я радуюсь, що більш дітей не маю:
Бо ти б мене тираннії навчила,
И я б на ланцюзі держав їх дома. —
Тепер скінчив я слово, ваша милость.

Д о ж.

Нехай же замість вас хоть я промовлю,
И віречу мій суд, такий, щоб стався
Обом коханкам сходами угору
До вашого благоволення, друже.
Коли одрадошів у тузі не знаходиш,
Вгамуйся, не сумуй: бо більш собі зашкодиш.
Журитесь про напасть, що вже була, минула,
Се клікати, щоб знов нова біда зорнула.
Кому чим не далі фортуна навітшати,
Терпінням може він из неї насміятись.
Кого окрадено, нехай смієця с кражи:
Відкраде трόхи сим у злодія с пропажи.
Коли ж після біди вдаватимесь в тугу,
То сим робитимеш крадіж собі ще й другу.

Б р а б а н ц і о.

Нехай же Турчин Кипр од нас собі здобуде:
Не втратимо ёго, докіль сміятись будем.
Охочим серцем той приймає гарну раду,
Кому вона дає прибавочну одраду.
Біда ж нам, скоро ми, щоб довг журобі оддати,
Повинні засобу в терпіння позичати.
Такі сентенції, солодкі, чи гіркіі,
До правди и до лжи однаково близькіі.
Слова всегда слова; доволі я їх слухав,
Та в серце вражене не ходять через ўхо...
Порá нам радитись про справи государні.

Д о ж. Турчин двинув на Кипр из великими

потугами. . . . Отелло, вам лучче знана оборонність місяця, и хоть у нас там намісник вельми здібний, та громадська думка панує над усіма справами и гóлосно поклікує на вас. Оце ж мусите захмáрити сáево вáшого новóго щáстя сим тяжкíм та хуртовíнным похóдом.

О т е л л о.

Тиран звичáй, сенаторі вельмóжні,
Давнó зробíв міні постíль військóву
Залiзнокамянú мов цуховóю
Перiною, що трiйчi перебiта,
И признаюсь, що все моє завзятте
Знаходжу я в тяжкiх, жореткiх походах.
Оце ж готóв рушати на невiрних.
Тепér, схиляючись низенько перéd вáми,
Благáю вас мою жонú вбеспéчить,
По сáну дiвлячись ii й повáзи,
Вистáвно и вигiдно, як пристóбно
Такiй урóжденiй особi чéснiй.

Д о ж.

Нехáй живé в оццá, коли ii любó...

Б р а б а н ц ю.

Я не волю; минi се геть не любó.

О т е л л о.

И я.

Д е з д е м о н а.

И я. Бо в паноццá в госпóдi,
Перéd очiма в нёго, я чим нéбудь
Россёрдила б ёго и огорчiла.
Мiй милостiвий дóжу, прихилiте
К моiм словáм лагiдне вáше ўхо,
Нехáй ваш гóлос зрбицця для мéне,

В моїй простоті, кглейтовім писаннєм.

Д о ж.

Що ж, Дездемонно, вам од мене вгодно?

Д е з д е м о н а.

Я полюбіла Мўрина всім сєрцем.

Нехай же знають по широкім світі,

Як збунтувалась я протів фортуни.

Бо сєрцем оддалась я у підданство

Удачі любого мого коханця.

Лице Отеллове в душі у него:

Я всю фортуну й дўшу присвятила

Їго воїнственній душі и славі.

Не хочу ж я, мої панове любі,

Тут мїрно пробувати мїллю,

Як дух єго буїтиме войнью.

Тогді святє, за що єго кохаю,

Відіймеця від мене, и я бўду,

В розлўці з мїлим, тїжко сумувати.

Благаю вас, нехай и я з ним їду.

О т е л л о.

Даваїте ваїші голосї, панове;

Благаю вас її вволїти волью.

Свидїтель Бог, прошу вас не для того,

Абї свою жадобу вгонобїти,

Або щоб юний жар та молодощї

Собї на лїбу пашу обернути.

Нї, хочу бўти перед нею чєсним,

И сохрани вас Бїже помишлїти,

Що ваїжні и велїкі ваїші справи

Я о занедбав як нєбудь через неї.

Колиб пустунчик легкокрилий, Кўпид,

Понївечив мїні знарядде чєсне

Ума́ та пра́ці, що́ я став би мля́вим,
Зага́йливим, недба́лим в ва́ших спра́вах.
Неха́й в мого́ шело́ма зробо́лять го́рщик,
И все низьке́, все недосто́йне вста́не
Проти́в моє́ї осяйно́ї сла́ви.

До ж.

Да бу́де ж так вонó, як ви ми́з себе́
Ура́дите про се удво́х, чи іхать,
Чи зостава́тись до́ма Девдемóні.
Нега́йне діло́ вопи́е, хапа́йтесь!
Одві́том ва́шим му́сить бу́ти скóристь.
Ще́ за́ ночи й на мо́ре!

О т е л л о.

Рад від се́рця.

До ж.

У ра́нці знов ми му́симо зібра́тись.
Отéлло, ви воста́вте офице́ра,
Щоб переда́в вам на́ші повелі́ння
З усі́м таки́м, що́ ми вам дозво́ляем,
По са́ну ва́шому й заслúви.

О т е л л о.

Дóбре,

За ва́шим до́зволом, пресві́тлий до́же,
Хору́нжий ми́й — наде́жний, че́сний во́їн.
Їму́ жону́ я проведі́ти вруча́ю,
И зді́бен він нака́зи переда́ти,
Які́ ви зволите́ міні́ посла́ти.

До ж.

Неха́й так бу́де.

Всі́м вам на добра́ніч. —

А вам, синьóре благо́рдний, от що́: [До Брабанці́я.
Коли́ ми ці́ним до́блесть ви́нше врóди,

То чорний зять ваш сіе красотою.

ПЕРВІЙ СЕНАТОР.

Прощай, наш Мурине хоробрий,
Шануй свою кохану Дездемону.

БРАБАНЦЮ.

Дивися пильно, Мурине, в обидва:
Звелá оцця, щоб не звелá и мўжа.

[Виходять Дож, Сенаторі, Отамани и Ииші.

ОТЕЛЛО.

За ёї вірность поручўся жїзню. —
Мій чёсний Яго, мўшу Дездемону
Мою тобі зоставити на догляд.

Прощў тебе, нехай твоё подружже
При бóці в неї бўде, докіль знайдеш
Найлўччу нагоду везті до мене. —
Ну, Дездею, ще годїнка тїлько
Зїстáлась на любóв, на господарство,
На роспорїдок. Мўсим слўхать чáсу.

[Виходять Отелло та Дездемона.

Родрикго. Якго!

Якго. Щó скáжеш, благорóдне сёрце?

Родрикго. Щó, ти дўмаєшь, я тепёр зроблю?

Якго. Щó ж? ляжеш та заснеш.

Родрикго. Зáраз візьму та й утоплюсь.

Якго. Коли се зрóбиш, я бїльш не любїтиму
тебё. О, нависний ти паничу!

Родрикго. Нависний, хто живё, коли жїти
одна мўка. Мўсимо вмїрати, коли наш лїкарь смерть.

Якго. О легкóдуху! Я вже чотїри рáзи сїм
лїт дивлюсь на свїт, и с тогó чáсу, як роспїзнав,
щó добрó, а щó лїхо, ще не знаходив такóго чоло-
вїка, щó вмїв би сёбё любїти. Перш нїж би я ска-

зав, що втоплюсь не кохання до якої курки, я проміняв би своє чоловіцтво на обізінство.

Родрикго. Що ж маю робити? Признаюсь, міні й стідно так закохатись, та в мене нема на се ціноті.

Якго. Ціноті? ах, ти дуле! Се ж наше діло, чи бути сяким, чи таким. Наші тіла, се наші саді, а наші волі — садівничі; так що, коли ми хочемо розводити крапіву, чи сіяти салату, насаджувати гисоп, чи виполівати зілля, кохатись у в одних рослинах, чи висисати зємлю всякими, пустішити недбальством, чи плодородити працею, то сила и порядкування буде не в чому іншому, як у наших волях. Коли вага нашої жінні не має шальки розуму, щоб виважати шальку чувствениости, кров и низькість нашої природи доведуть нас до паскудного закінчання. Та е в нас розум на прохолду наших біснுவатих поривів, наших необоримих похотей. Тим у мене те, що ви звете любов, тільки п'гонець або вовчок.

Родрикго. Ні, де ж такі!

Якго. Се просто похить крові и потуранне своій волі. Та бувай же бо мужем! Топітись? Топі кішок та сліпих цуценят. Я озвався твоім другом, и признаюсь, що привязан до послуги тобі найкріпшими канатами. Ніколи не був я тобі так у пригоді, як тепер. Набері гаман гробшей; иди на сю войну; переміни собі обличчє рбленою бородєю; кажучи тобі, набері повен гаман гробшей. Не мбжня се річ, щоб Дездемона та любила довго Муріна... набері повен гаман гробшей... ані він її. Почалась вона, ся любов, квалтом; побачиш, що так само вона

й закінчи́ця... Набері́ тільки по́вен гамáн грóшей. Сі Му́рини пере́міню́ця в свої́м хоті́нні... Набері́ по́вен гамáн грóшей. Ся харч зда́ецця ё́му тепе́р солóдка, як сарана́, а скóро зрóбиця гірка́, як чóртове я́блуко. Вона́ ж пере́ми́ницця з молодóщів. Як напасе́ця ё́го тілом, побáчить тоді́, що поми́лилась ви́бором. Забажа́е пере́ми́ни, забажа́е. Тим-то й набері́ по́вен гамáн грóшей... Коли́ вже захоті́в есі́ себе́ занапасті́ти, дак зрóби ж се хоть краще́, ніж топлі́ннем. Роздобу́дь як найбóльш грóшей. Мо́же, свя́тощі́ та порóжні обі́тніці́ між волоцё́гою Му́рином та крутохвóстою Венеці́янкою не всто́ять протів мого́ глúзду́ и всё́го пекельного́ ко́дла. Тим-то напта́ш собі́ грóшей. Ка́зна щò ви́гадав топі́тись! На б́са вонó то́бі здало́сь? Лúчче на ші́бені́цю полáсувавши́сь, ніж уто́пітись не доско́чивши.

Родрикго. А чи ти ж пё́вен у свої́х наді́ях, як я спу́щу́сь на те́бе?

Якго. Смі́ло спуска́йсь на мене́... Иди́, здобува́й грóшей. Я ча́сто каза́в то́бі и перека́зую знов и знов, що нена́виджу Му́рина. Мо́я спра́ва зако́лупуе́ міні́ се́рця, и в те́бе не ме́нша причі́на. Зьєднóчимося́ ж, щòб нам пометі́тись на нёму́. Як приста́виш ё́му́ ро́ги, се то́бі бу́де вті́ха, а міні́ забавка. Бага́цько ще сиді́ть у в утробі́ вре́мени, щò коли́сь ви́яви́ця. Иди́ ж, иди́, готу́й собі́ грóші. За́втра погу́торимо́ ще про се. *Adieu.*

Родрикго. Де ж ми побáчимо́сь у ра́нці?

Якго. У мене́ в ле́жі.

Родрикго. При́йду́ до те́бе пё́вно.

Якго. Прихо́дь. Бува́й здо́ров! Та чýеш, Родрикго?

Родрикго. Що такé?

Якго. Ні слова більш про топлінне. Чуєш же?

Родрикго. Тепер я вже не той. Попро́даю всю свою зéмлю.

Якго. Ну, бувай же здоров! Напхай грошима гаманá добре. [Виходить Родрикго.

Так я всегда роблю собі з дурних кишéню.

Бо шпéтив би набу́тий в жи́зні рóзум,

Коли́б мій час теря́в с таким бекáсом,

Не рóблячи собі с тогó корíсти.

Нена́виджу я Му́рина, и ка́жуть,

Вин працюва́в за мене на постéлі.

Брехня́ вонó, чи ні, та рíч такíвська,

Що прав́да и підзír одно́ для мене.

Мині він вірить, тим я ще певні́ше

На нéму ви́повню свій тёмний задум.

Вродли́вий Кáссіо... ге, се рíч гáрна!

Зіпхну́ ёго́, и ним же оперю́ся.

Двойна́ ома́на... Як би? Ну, побáчим.

Ось, трóхи згóдом, натурчу́ Отéллу,

Що ню́хаецця він з ёго́ жонбу́.

Підли́за гáрний мов на те й родíвся,

Щоб жи́ночки скака́ли з ним у грéчку.

А Му́рин, щíрий и прями́й с прирóди,

Вважа́е чéсним ко́жного, хто схóче,

И за́ ніс так ёго́ водíти мо́жна,

Як и осла́.

Так, так... зачáтте ста́лось... пéкло з нічю

Чудóвишні родíни я́влять лю́дям.

[Виходить.

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Пристань у Кипрі. Платформа.

Ввійходять Монтано та двоє Дворян.

МОНТАНО.

Чи є скіли бачите ви щò на морі?

ПЕРВИЙ ДВОРЯНИН.

Нічого. Височенні ходять філі,
И я не бачу між землею й небом
Ні паруса.

МОНТАНО.

Міні здавалось, що й на сусі вітер,
Бурхajúчи, гуків и гомонів сердіто.
Ніколи так бойниці не хитались.
Колі він бушував так и на морі,
Які дубові рёбра встóять в гніздах
Протів тих гір, що пруть и бьють у óбки?
Ох, щò-то ми почуємо сёгóдні?

Другий Дворянин.

Що флот турецький рознесло по морю.
 Бо он, дивись, заінився весь беріг.
 Ревучі філі наче б'ють у хмари
 И, знявши вгору величезну гріву,
 Мов кїдають під саме небо воду,
 Щоб погасить огнистого ведмєдя,
 Що полюса недвижного пильнує.
 Я з роду не видав ищє на морі
 Такого бунту й існування філі.

Монтано.

Коли турецький флот не заховався
 В затишну гавань, він погіо до шчєнту:
 Нельзя такі відержати бұри.

Виходить третій Дворянин.

Третій Дворянин.

Панове, новина! кінець походу!
 Страшенна бұря так розбіла Турків,
 Що весь їх задум обернувся у нівець.
 Один венєцький карабель поважний
 Був свідком, як їх що-найкращчі сұдна
 Порозбивало й потопило в морі.

Монтано.

Чи справді?

Третій Дворянин.

Так. Той карабель ускочив
 У бұхту саме, и один Веронець,
 Михайло Кассіо, ступів на беріг.
 Се наказний хороброго Отєлла;
 А Мурін сам зостається десь на морі.
 Идє сюді гетьманом повноправним.

М о н т а н о.

Я рад сѣму. Він звѣрхности достбен.

Т р е й т і й Д в о р я н и н.

Та сей же Кассіо, хоть нас потішив
Турецькою бідію, сам сумує
И мѳлицця, щоб Мўрин жив зістався:
Бо розлучїлися вони під бўрю.

М о н т а н о.

Нехай Господь хранить ёго від смѣрти:
Бо я служив під ним. Він так воює,
Як воїну справдѣшнѣму годицця.
Ходїмо в гавань, гов! та подивїмось
На те судно, що прибуло до Кїпру,
И чи не зўздримо гуртом Отѣлла,
Де нѣбо в сїняві злилось из морем.

Т р е й т і й Д в о р я н и н.

Ходїм, ходїм. Бо що-минути трѣба
Якѳгось прибуття новѳго ждати.

Ввїхѳдїть Кассїо.

К а с с і о.

Спасїбі вам, хорѳбри Кипряне,
Що Мўрина цїнуєте так дѳбре...
О, сохрани ёго від хуртовїни нѣбо!
Бо розлучїло нас опасне море.

Д р у г и й Д в о р я н и н.

Чи він на дѳброму судні вїтрує?

К а с с і о.

Ёго судно мїцнѣ, будївля дѳбра,
А лѳцман досвїднїй, тямўщий вѣлми.
Тим и моя надїя ще не вмѣрла.
Одўжає ще...

[З за Сцени: Па́рус! па́рус! па́рус!

Веідоходить Посланецъ.

КАССІО.

Що се за гук?

ПОСЛАНЕЦЬ.

У гóроді ні дýха, а над мóрем
Всі то́вплячись гукáють „па́рус! па́рус“!

КАССІО.

Я чýю сёрцем, що се він, наш дýка. [Чути Гармати.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Се воздають ясý, се нас вітають.
Тепер хоть зна́ем певно, що не вóрог.

КАССІО.

Дсбрóдію, прошу́ я вас, идіте
Та принесіте звістку, хто прибу́де.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Иду́.

[Виходить.

МОНТАНО.

Скажіте, па́не наказній, будла́ско,
Чи дýка ваш жонáтий?

КАССІО.

Ще й щасліво, —

С такою па́нною, що ні сказа́ти,
Ні описа́ть перо́м, ні змалюва́ти.
Бо у всёму́, чим лю́ба нам лю́діна,
Вона́ справде́шне діво.

Хто причáлив?

Вертаецця другий Дворянинъ.

ДРУГИЙ ДВОРЯНИН.

Якійся Якго, Му́ринів хору́нжий.

К а с с і о.

Постіг як найщаслівше в са́му по́ру.
 Ба и хурто́вина, сердіте мо́ре,
 Вітри скіглаві, щелепа́сті скелі
 И піски, зра́дники підвідні, кіля
 Безвінного заче́ши, мов би чу́вши
 Красу́ божество́вної Дездемо́ни,
 Поки́нули свою́ приро́ду сме́ртну.

М о н т а н о.

А хто ж се Дездемо́на?

К а с с і о.

Я про не́ї

Вам говорі́в: се на́шого гетьма́на
 Гетьма́н, ис по́четом хоро́брим Якга,
 Що на́шу думку ви́передив ти́жнем.
 Вели́кий Зе́все! сохрани́ Отелла,
 Надмі́ єго́ вітри́ло вла́сним ду́хом!
 Неха́й він на́шу га́вань ошаслі́вить
 Своім судно́м поту́жним, заспоко́ить
 Любо́в свою́ в объ́яттях Дездемо́ни,
 Нови́й ого́нь у нас в серця́х запáлить
 И Кипр уве́сь поті́шить...

О, диві́тесь!

Вихо́дять Дездемона, Еміля, Якго, Родри́кго та
 При́вчники.

Сокро́вище судна́ на бе́ріг вийшло.
 На вко́лішки, Кипря́не, перед не́ю! —
 Віта́ємо тебе́, вельмо́жна па́ні!
 Да бу́де благода́ть небесна́ всю́ди
 Пере́т тобо́ю й за тобо́ю ві́чно!

Дездемона.

Спасибі вам, наш Кассію хоробрий.
Яка в вас чутка про мого Отелла?

Кассіо.

Ще не прибув, и те одно я знаю,
Що він здоров и незабаром буде.

Дездемона.

О! я боюсь... Як ви з ними розлучились?

Кассіо.

Страшенна боротьба из небом моря
Нас порівніла різно.

[З за Сцени: Парус, парус!

Га! чуєте? знов парус!

[Чути Гармати.

Другий Дворянин.

Се воздають ясу до замку з моря.

Се друг такбж.

Кассіо.

Довідайтесь про гостя.

[Виходить Дворянин.

Здоров, хорунжий!

Привітаймось пані.

[До Емілі.

Ти не гнівись на мене, любий Якго,

Що я так запроста. Се вихованне

Дає міні таку в звичаях смілось.

[Щілюючи її.

Якго.

Колиб вона губами вас так часто,

Як язиком мене, вгощала, певно

Булó б з вас.

Дездемона.

Ах! вона мовчуща зовсім.

Якго.

Ні, говірка аж натто. Я що-разу

Се дознаю, як хочецця засну́ти.
 Ге, ге! се перед ва́ми, я́сна па́ні,
 Вона́ хова́е трóхи язика́ у се́рці,
 И тільки думкою скромáдить мóркву.

Е м и л я.

Чи то ж то́бі таке́ плести́ про мене́!

Я к г о.

Ну, ну! ви всі — малю́нки за дверима́,
 В світлицях да́вони, у пека́рнях ді́кі
 Кішкі́, святі́ в своїх обі́дах, хто ж би
 Зобі́див вас — чорті́ці, в господарстві́
 Шути́, а на постеля́х господі́ні.

Дездемона́.

О, фи! сороме́я, клеветни́че!

Я к г о.

Та се ж бо пра́вда: я ж та́кі не Ту́рчин.
 Ви вста́ли — за́бавка, лягли́ — ро́бота.

Е м и л я.

Не ти міні́ напи́шеш панекгі́рик.

Я к г о.

Ні, не найма́й.

Дездемона́.

А що́ б же ти про мене́
 Писа́в, коли́б мене́ прийшло́сь хвалі́ти?

Я к г о.

О, благо́рдна па́ні! не годжу́ся
 На се: бо я ні́ що́, коли́ не крі́тик.

Дездемона́.

Ну, попрóбу́й...

А посла́ли в при́стань?

Я к г о.

Посла́ли, я́сна па́ні.

Дездемона.

Міні не весело; я тільки хочу
Себе саму притворством обманіти. —
Ну, що б же ти сказав, мене хвалівши?

Якго.

Я й заходівсь уже, та в мене розум,
Мов той карук в сукно, упівся в мішок.
Не лізе в голову. Та вже, ось, муза
На світ своєю дитину появила.
Коли вона розумна и вродлива,
Зуміє с красоти зробити діво.

Дездемона.

Гаразд. А як же чорна, та розумна?

Якго.

Коли вона розумна, хоть и чорна,
То знайде білого собі моторна.

Дездемона.

Все гірш та гірш.

Емиля.

Ну, що ж, коли дурна, хоть и вродлива?

Якго.

Ні, красота дурною не буває:
Бо їй и дур наслідника придбає.

Дездемона. Се все недомадні старі вірші
до реготання дурням у шинку. Якá ж мизерна буде
в тебе хвала тій, що и погана и дурна?

Якго.

Такі ступи ще дурні не бувало,
Щоб у розумних краль дурниць не переймала.

Дездемона. О грубіянський недомисел! Най-
гіршу хвалиш найлучче. Якá ж у тебе хвала про заслу-
жену справді жінчину? про такú, що, в благорóдз-

тві свого достоїнства, не злякалась би вивзати свіченне и самі влѣсти?

Кассіо.

Таку, що врѣдою своєю не пишалась;
 Умівши говорити, ні с ким не заїдалась;
 Багата злотом, носила прѣсти шати;
 Цуралася грѣбок, при нагоді скакати;
 Надѣжний знавши путь до пѣсти в пересерді,
 Палкій обїди жар топїла в милосерді:
 И стїлько рѣзуму в себѣ в голівці мала,
 Що за живу тарань солѣної не брала;
 Умїла думати и з думками ховатись,
 Побачивши „хвостї“, назад не озиратись?
 Така годїлась би, колиб таку спїткати...

Дездемона. До чого ж?

Якго.

Опѣцькїв годувать и пївом шинкувати.

Дездемона. О, що ж се за кривѣ та кульгаве закінчанне! Не вчись у нѣго, Емїлю, хоть він и муж твій. — Що скажете ви, Кассіо? чи не самий же він злочестївий и беспутний цїновцїк?

Кассіо. Він говорить запроста, синьбро. Бїльш уподѣбаєте ви в нїм воїна, нїж учѣного.

Якго [стиха]. Берѣ її за рѣку. Егѣ, дѣбре! перешешїтесь. Бѣде з мѣне й такї тонѣнької павутїнки, щоб уловїти таку велику мѣху, як сей Кассіо. Егѣ, всмїхайся до неї. Я заплѣтаю тебѣ у твої ж вихилїси. Правда, правда, що й казати! Коли така нїсенїтниця вїкрутить у тебѣ наказництво, то лѣчче б ти не цїлував так чѣсто своїх трѣх пальцїв; а ти знов готѣв вїявлювати нїми кавалѣра. Вѣльми дѣбре, гѣрно поцїлував еси! на прочѣдо вкло-

нівся! Так, оттак як раз! Ужé й знов пáльці до губ?
 Лúчче булб б для тебе, колиб се булй клистирні
 дудкй... [Чути Трубу.] Мúрин! Я знаю ёго гáсло.

КАССІО. Се справді він.

ДЕЗДЕМОНА. Ходім ёму назустріч та приві-
 таймо.

КАССІО. Го, вже він тут!

Виходить Отелло с Прибічникáми.

О Т Е Л Л О.

Мій гáрний воїне!

ДЕЗДЕМОНА.

Отéлло! мійлий!

О Т Е Л Л О.

Я стілько ж рáдуюсь, як и дивúюсь,
 Що ти вже тут, душі моєй втíхо!
 Колиб усе́йка бúря так стихáла,
 Нехáй би вітер бушувáв аж дóти,
 Докіль збудів би смерть, и сúдна лівли
 На гóри водяні, з Олімпом рівні,
 Щоб у безодню рíнутись, як в пéкло.
 Колиб тепér міні умёрти, був би
 Я найщаслівший в світі: бо боюся,
 Моя душа так пóвно вдовольнілась,
 Що вже такого щáстя не дознае
 В грядúщому недовідóмим.

ДЕЗДЕМОНА.

Бóже!

Не доведй, щóб и любóв и щáсте
 В нас не рослі з літáми рáзом.

О Т Е Л Л О.

Амінь, благайі сйли! Я не вмíю

И вимовити, щò се за блажёнство.
Вонò стоить отту́т. Аж на́тто щáстя!
Неха́й же ся едина суперéчка
Між на́шими серця́ми тілько й б́уде.

[Щілюючи її

Якго стиха.

О! ви настрóбені сё́годні гáрно;
Та я, не будь я чéсним чоловiком,
Коли́ не одверчу́ вам тих колóчків,
Що сю музи́ку вдéржують.

О т е л л о.

Ходімо

До зáмку.

Новина́ вам, любі́ друзі:

Войні́ кінéць: бо Тўрки потопілись.

Як тут живу́ть мої старі́ знакомі? —

Ти, сёрденько, Кипрiнам б́удеш люба:

Вони́ менé коли́сь любі́ли д́уже.

Я гові́ркий над звiчай, сёрденiтко:

Від щáстя сам себе́ не памятаю. —

Ти, любий Якго, йди́ на пристань з́араз:

Там ви́грузиш мої скринькі́ й пакў́нки,

Та приве́деш до зáмку й морехóда.

Душа́ правдiва; за ё́го заслўги

Ми мўсимо ё́му́ воздáти ша́ну.

Ходімо, Дездемо́но. Знов вітаю́

Тебе́ у Кiпрі.

Вихóдять Отелло, Дездемона и Прибiчники.

Якго [До Слуги]. Спiтка́еш менé з́араз на пристані́. — [До Родрикга]. Ході́ лишéнь сю́ди... Коли́ ти не ба́ба — а ка́жуть, що в зако́ханого бiльш благо́рдзтва, ніж далá ё́му́ приро́да — слўхай менé. На-

казний сієї ночі чатує на замковому дворіщі. Та на сам перед мушу тобі сказати, що Деадемона за-
кохана в нім певно.

Родрикго. У нѣму! не можна се річ.

Якго. Палец до губ... так, и дай собі втовк-
мачити. Згадай, як дуже вона любила спершу
Мурина тільки за хвостанне та за оповіданне ій
химерних відумок. То вона ёго й навпослі любити-
ме за балаканне?... Нехай твої розумна душа сего
не думає. Ій треба пасти очі, а що за втіха дивити-
сь на диявола?... Як наша кров зробицця млівою
актом грання, — щоб запалити її знов и збудити
в наситі нову жадобу, треба любого віду, симпатії
літ, вихованности и врѣди, — всего того, чого нема
в Мурина. Оце ж недостача сих жаданих витід об-
манить її делікатню ніжність. Зробицця вона попе-
реду сіта Мурином, далій він ій обрідне и зрѣ-
бицця ненавидим. Самá природа навчатиме її в цім,
та й примусить до якого іншого вибору. От же, до-
брѣдію, коли вонѣ так станецця (яко ж и стоить уже
вонѣ вельми виразно та форсовано), то хто піднівсь
так високо по схѣдах сієї фортуни, як сей Кассію?
Багацько в плутяги хісту, а совісти не більше, як
стілцько, абї прикриватись прѣстою фѣрмою бувало-
сти и людзькости, щоб лүчче вгнобляти свої сла-
ні та гидкі поваби. Ніхтѣ, о, ніхтѣ! Тонкій, про-
нозливий плут! пройдоха на нагоди! Очіма чекá-
нить и підрѣблює всякі достѣинства, дарма що справ-
вдѣшнѣго достѣинства ніколи не появить. Дияволь-
ский бшует! До того ж ищѣ ледяцо вродливе, мо-
лоде, и має всі прикметы, до котрих доглядаюцця

молоді недбумки. Проклітий паливода! и вона вже ёго нагібала.

Родрикго. Про неї не можна сёго думати в ній стілько ангельського.

Якго. Ангельска ти дўля! Та'ж вино, що вона п'є, роблять из винограду. Колиб вона була святá, не полюбила б вона Мурина. Святá ієшня! Хибá ти не бáчив, як вона забавлялась ёго долонею? Не помітив хибá сёго?

Родрикго. Бáчив, тілько ж то була одна: ввічливість.

Якго. Роспўста! клянўсь оцією рукою. Index и темновáтий прблог до истóрії роскóшів та грішних дўмок. Вони так наближались губáми, що їх дихáнне цілувалось. Ледáчі дўмки, Родрикго! Коли сі взаїмності знайшли собі дорóгу, то недалéко й головнá робóта, тiлeне закінчáння. Пш! Дай же міні, добрóдію, себе наставити: я ж привіз тебе из Венéцїї. Чатўй сїєї вóчи. Щó до наkáзу, я дам ёго тобі. Кáссїю тебе не знае. Я бóду недалéчко 'д вас. Знайдї який случáй россёрдити Кáссїя: чи нáтто голосно́ю розмóвою, чи глузува́нням з ёго дисципліни, чи яким хóчеш їншим рóбом: врeмя самó тобі прислўжицца як найлўчче.

Родрикго. Дóбре.

Якго. Він, добрóдію, палкий и дўже скóрий на сёрце. Мóже, вдáрить тебе перначём. Доведї ёго до сёго: бо я збунту́ю сим Кипрiн, и вони пóти не вгамуюцца, пóки Кáссїю не втерiє свого врiду. Ти знайдеш так б́лижчу дорóгу до своїх бажáнь, а я зроблю так, щóб їх прекадали над їнші. Вeльми бóде дóбре, як відсўнемо геть сей перéпин.

Бес сього нема́ й наді́ допевнітись нам свого́ щастя.

Родрикго. Я се зроблю́, аби́ на́года.

Якго. Ручаюсь тобі́. Ми побачимось незаба́ром на за́мку. Му́шу ви́ладувати ёго́ до́брo. Бува́й здо́ров.

Родрикго. Adieu.

[Виходить.]

Якго.

Що лю́бить Кассіо її́, се певно́;

И що вона́ ёго́, річ натуральна.

А Му́рин — хоть нена́видний для мене́ —

Статечно́, ніжної́, чесної́ вда́чи,

И смію́ думати, що Дездемо́ні

Він бу́де доро́гим супру́гом. Сам я

Ї́ лю́блю — не прoсто с похотіння

(Хоть, мо́же, я и не зовсім безві́нен

В такім тяжкі́м гріху́), а тілько́ с по́мсти:

Бо я підба́рюю, що ласий Му́рин

Зліза́в на мій престо́л. Ся думка́ кля́та

Гризé мене́, мов минерáл отру́тний,

И я ні́чим душі́ не заспо́кою, —

Неха́й за жінку́ жінкою́ запла́тить.

Ко́ли ж не вда́сця се, то хоть у се́рце

Ёму́ такий страше́нний жаль впрова́джу,

Що го́йти шкода́ ёго́ росе́удком.

Що́б се зрoбить, я й Кассіо́ дам пінфи́,

Аби́ мизе́рний хoртик сей вене́цький,

Що́ я наси́лу вда́ржую, не зра́див

Мене́ у ці́м гарі́чим полюва́нні.

Змалю́ю Му́ринові́ Кассіа́ ледáчим

(Бо й сей, бою́сь, мою́ шляфми́цю зна́е).

И бу́де Му́рин дяку́вати, лю́бити

И награ́ждáть мене́ за те, що дурне́м

Зроблю ёго між дурнями дурніми,
Що я впокій ёго й беспечність тиху
Переверну на біснування дике.
Оттут вонó, та ще мутнé: бо злюку
Тоді побáчять, як покаже штуку.

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Гулиця.

Виходять Герольд ис Прокламацією; за ним Нарóд.

Герольд. Воли́ть наш благородний и хорóбрый гетьма́н Отéлла, щóб, за понóвою пéвних вістéй про погібель турéцького флóту, уса́кий чоловік триумфува́в, хто танцями, хто фейервёрками, до яко́ї хто забавки ма́е охóту. Бо, опрі́ч сих щасли́вих новін, тепéр він справля́є й своé весі́ллє. Про се бу́ла ёго лáска опові́стити. Усе́ї світли́ці замкóві ві́ччїнено, и неха́й ко́жне до схочу́ весели́цця від се́ї пя́тої годі́ни та аж по́ки дзвін відзвонить оди́наццяту. Да благослови́ть Не́бо Кипр и на́шого благородного гетьма́на Отéлла!

[Виходить.]

СЦЕНА ТРІТЯ.

Світлиця на Замку.

Виходить Отелло, Дездемона, Кассіо та *Прибічники*.

ОТЕЛЛО.

Сю ніч, Михайло друже, ти чатуєш.
 Навчаймось чесну у всімú знать міру,
 Щоб не давать гульні багато вóлі.

КАССІО.

Я дав порядок Якгу, щò чиніти,
 Протé моім нагляну власним óком.

ОТЕЛЛО.

О, Якго найпевнійша в нас людіна!
 Михайло, на добраніч. Завтра рано
 С тобóю пёршим маю говорити. —
 Ходімо, сёрденько. Щò ми купіли, [До Дездемони.
 Прийшла порá вживати з упокбем,
 Та ще ми здобиччю не поділілись. —
 Добраніч.

[Входять Отелло з Дездемоною та Прибічниками.]

Виходить Якго.

КАССІО. Здоров, Якго! Порá нам на чату.

Якго. Ще не час, пáне наказний: не б́ло
 ще й десяти. Гетьман в́проводив нас так рано за-
 для любви до сво́ї Дездемони, та н́ за щò ёго
 й гудити: ще й одні́ нóчи не пробу́в він из не́ю,
 а вона бу́ла б забавкою й Зевесові.

КАССІО. Надостойнійша пáні.

Якго. И ручаюсь вам, пóвна жа́ру.

К а с с і о. Справді, що за свіжа, що за делікатна краса!

Я к г о. А які в неї очі! Так мов тобі й трублять на переговори.

К а с с і о. Принадні очі, а протé, міні здаецця, такі соромляжі.

Я к г о. А як говорить, хибá се не візов на любóв?

К а с с і о. Справді, вона самé совершénство.

Я к г о. Нехáй же щастить їх постéлі! Ходімо, пáне наказний, я прива́сив кінву вина, а тут е кúпка кúпрських юнаків, що бажа́ють вінити за здорóв'є чóрного Отéлла.

К а с с і о. Не сéгодні, любий Якго. У мене голова дúже квóла и нещáсна на підпíток. Я ó хотів, щоб відумали який іншій звичай для дóказу при́ятельства.

Я к г о. О! се ж на́ші друзі. Одíн тілько кúбок. Я пítиму за вас.

К а с с і о. Сегóдни я вíпив тілько кúбок, да й то розбáвивши, а дивíсь, які він тут рóбить перемíни. Се мо́я бідá, така квóлість, и я не смію епо́кúшувати її бíльше.

Я к г о. Ге, при́ятелю! се ж ніч весéлощів. Юнакі прóсять.

К а с с і о. Де ж вони?

Я к г о. Тут за дверíма. Поклічте їх сюди будлáско.

К а с с і о. Та вже нехáй, хоть се міні й не по́ нутру.

[Вихóдить Кассіо.]

Я к г о.

Коли́б міні, до тóго, щó він вíпив,

Ще хоть одін ёму прибавить кўбок,
Він був би на обїду й сварку скорий,
Як пес моєї молодїї панї.

Дурний Родрикго мій, що з закохання
Перевернув на вїворот свїй рўзум,
Пив кўхлями с питун за Дездемону, —
Як раз годїцця чатувати чату;
А трох Кипрїян вельможних, дўхом гордих,
Що честь своєю оддалекї боронять,
Завзятих воякїв мїж вояками,
Я підпоїв, — и сї на чатї бўдуть.
Тепер нехай у мене тїлько Кассїй
Серед п'яниць що зробить на зневагу
Островиків... Та ось вони собором.
Коли мїй сон у наслідках справдїцця,
Мїй човен полетїть, як вїльна птїця.

Вертаецця Кассїю, з ним Монтано и Дворяне.

Кассїю. Клянусь небом, вони вже втєлю-
щили мїні ведмєдика.

Монтано. Далєбї невелїчкого, — не бїльш
кўбка, як я вбїн.

Якго. Вина, гов!

Ви, пляшкї, дзень, дзень!

[Спїває.

Ви, шклянкї, дзелєнь!

Як пїти, що й бїти:

Не довго нам жїти, —

Гей, пїймо ж, та й бїймо!

Вина, небожата!

[Принєсять Вино.

Кассїю. Клянусь небом, на продїво пїсня.

Якго. Навчївсь я її в Англїї. Там не ляка-
юцця кўхля. Вашї Дани, вашї Нїмцї, вашї товсто-

п'узі Голéндри... та пий же, го!... нехай схова-
юцця перéд Британóм.

Кассіо. Чи справді ваш Британ такій ми-
стець п'їти?

Якго. Ге-ге! він собі цмúлить, а Дан ваш
ужé зверетéнивсь; ще й не впотіє, а Німець ваш
задрáв ужé нóги; ще наливá' дрúгу кінву, а Го-
лéндер ваш ужé дерé козлі.

Кассіо. За здорóв'є нашого гетьмáна!

Монтано. Я не від сéго, пáне наказний;
я вас піддéржу.

Якго. О благодáтня Англія!

Корóль Степáн бóв слáвний воівóда,

Пійшла у нéго на штáні корóна,

А двох шагів бóло тімáсі шкóда,

Гукáв кравцéві: „Ти дурнá ворóна!

Перéд стовпóм великого колíна

Хили свою простáцькую чуприну.

Від гóрдощів спустíла вся краíна:

Носí ж убóгу, лáтану свитíну“.

Винá, агóв!

Кассіо. Ну, ся пісня ще крáшча тиéї.

Якго. Хóчете, я заспíваю вдрúге?

Кассіо. Ні: бо той у мене не заслúжує свогó
мíсця, хто такé рóбить... Ну, та небесá над усíма,
и е такі дúшí, що мúсять спастíся, а е й такі, що
не мúсять спастíся.

Якго. Се прáвда, любий пáне* наказний.

Кассіо. Щó до мене самóго — не в обíду
гетьмáнові, ані кому́ íншому з знáчних — я маю
надíю спастíся.

Якго. И я такóж, пáне наказний.

Кассіо. Так; тільки, за вашим дозволом, не поперёд мене. Наказний спасецця перш хорунжого. Годі про се. Нум говорити про інші справи... Прості нам наші гріхі!... Панове, а зазирнімо до нашої слўжби. Не думайте, панове, що я п'яний. Се мій хорунжий... се мої правá рука, а се мої лівá рука. Я здолію стоїти на ногах геть дóбре и говорити геть дóбре.

У с л. Як найлўчче.

Кассіо. Ну, так дўже дóбре. То ви не мўсите думати, що я впійвся. [Виходить.]

Монтано. Панове, на платформу чатувати!

Я к г о.

От бачите, який нас переважив!
Великий вóин; з нёго був би Цёзарь,
Порядкував би дóбре, та ся хйба
З ёго прикмётами у рíвновазі,
Мов день и нiч пiд еквинóкcu. Шкóда!
Боюсь, колиб Отёллове довiрре
Не обернулось óстрову на шкóду,
Як подопьё...

Монтано.

А се він чáсто рóбить?

Я к г о.

Се в нёго перед сном що-дённий прóлог.
Не засне и за двi добi бiдáха,
Колi винó ёго не закслiше.

Монтано.

Годiлось би остерегти гетьмáна.
Бо, мóже, він про те й не знáє зóвсiм,
А мóже, в дóбростi своiй, не бáчить,
И пóслуги над хiби преклáдає.

Як вам здаєця ?

Виходить Родрикго.

Якго етиха ёму.

Що се ти, Родрикго ?

Иди, прошу тебе, иди до наказного. [Виходить Родрикго.

Монтано.

Великий жаль, що благородний Му́рин

В такім уряді, як сам дру́гий, звіривсь

Приятелю з непоправним поро́ком.

Булó б се че́сне діло зъясувати

Все Му́рину.

Якго.

Ні за весь гáрний óстрів.

Я Кассія люблю, и дав би мно́го,

Щоб слобони́ть ёго́ від хи. . . Га! що се ?

[З за Сцени кричать „Ратуйте“!]

Вертаєця Кассіо, женучись за Родрикгом.

КАССІО.

Ти, па́дло! ле́дарю!

МОНТАНО.

Що ста́лось, па́не?

КАССІО.

Леда́що! ти мене́ учи́ти бу́деш?

Я в бо́клаг увобъю́ тебе́, паску́до.

РОДРИКГО.

Мене́ уда́рить!

КАССІО, бьючи Родрикга.

Ти ще й верещáти?

МОНТАНО, зупиняючи ёго́.

О па́не наказни́й! вини́те ру́ку.

КАССІО.

Геть, пане, геть! бо чѣлюсти не буде.

МОНТАНО.

Ви п'яні, гді!

КАССІО.

Я п'яний?

[Б'юція.

Якго стиха Родригу.

Геть звіцці.

Біжі, кричі, удър на квалт у дзвона. —

О пане наказній!

МОНТАНО, гді! —

Панове! прббі! От вам добра чата! —

[Дзвонять на квалт.

Хто се у дзвона вдарив? Гей, до біса!

Підіймуть місто.

Гді ж, любий пане!

Ви осоромите себе на віки.

Віходить Отелло с Прибічникáми.

ОТЕЛЛО.

Що тут у вас?

МОНТАНО.

Смертельна рана!

Не жити ж и ёму! О, я вмiраю!

[Хитаєця.

ОТЕЛЛО.

На вáші жiзні, стійте!

Якго.

Стій, мій пане! —

Добродію Монтáно! Гов, панове!

Чи ви забúли рóзум, місце й чáту?

Та гді ж! вам гетьмáн повелiвáє.

Та стійте ж, рáди соромá самóго!

ОТЕЛЛО.

Що се такé? ш чо́го воно́ шчало́ся?
Хиба́ ми Ту́рки, що́б такé робі́ти,
Що́ небеса́ борóнять и неві́рним?
Сорóмтесь, христия́не, кінте чва́ру!
Хто хоть двигне́ ще в ди́ким біснуба́нні,
Той не бажа́е жи́ти, тут же ля́же. —
Та зу́пиніть се́го страши́ного дзвóна!
Переля́кае він щасли́вий о́стрів.
Що́ в вас такé тут скóбилось, панóве?
Ти, че́сний Я́кго, весь по́блід од го́ря.
Кажі́, хто зачепи́в? Як ти прихи́лен,
Так я то́бі велю́.

Я́кго.

Я й сам не зна́ю.

Усі́ були́ друзьмі́, и за мину́ту
Так розмовля́ли, як весі́льня па́ра
Перед одхо́дом до постéлі. Гля́ну —
Мов і́х яка́ планéта стумани́ла —
Мечі́ добу́ті, и крива́вим о́бем
Один одно́му в гру́ди ти́чуть. Хто з них
Поча́в сю́ о́учу, я сказа́ть не мо́жу,
И лу́чче б в че́сному бо́ю згуби́в я но́ги,
Що́ привели́ мене́ на се́ диві́тись.

ОТЕЛЛО.

Як се́, Миха́йло, ти забу́всь так вéльми?

КАССІО.

Прості́ть мене́, не мо́жу говори́ти.

ОТЕЛЛО.

Монта́но, ви всегда́́ були́ ці́вільні́;
Пова́га й ти́хость ва́ших молодóщів
Усі́м нам зна́ні; найму́дрі́ші сү́дді

Вас цінували високо. Що ж сталося?
 Ш чого се так ви обернули в нівець
 Своєю високу славу, промінявши
 Її на прізвище нічного кге́дзя?
 Відкажіть, достойний наш Монта́но.

Монта́но.

Достойний наш Отелло, вельми тяжко
 Поранено мене... мовчати мушу,
 Щоб не зашкодити... Хорунжий Якго
 Роскаже вам усє, що я сказав би.
 Я тільки знаю, що цієї ночі
 Я не зробив лихого й не промовив,
 Хибя вважати стали б за переступ,
 Що від напасника оборонявся.

Отелло.

Клянуся небом, я вже починаю
 Під кров моїм розсудком підклонятись,
 И страсть, опанувавши луччі мислі,
 Силкуєця передувати в мене.
 Здвигнуся тільки, чи махну рукою, —
 Найкращий з вас в моїм гніву потоне.
 Скажіть міні, ш чого ся пакість вийшла,
 Хто розпочав її, и винуватий,
 Хоть би він був и брат мій рідний,
 Од мене геть!... Як! під воєнну
 Годину, в городі, ще небеспечнім,
 Як люде потрібовжені ще страхом,
 Та завести домову колотнечу,
 В ночі, серед чатовників кошових!
 Чудовишна річ!... Якго, хто зачипник?

Монта́но.

Коли є приязні, чи по товариські,

Ти скажеш більш чи менш, ніж правда,
Ти не во́як.

Якго.

О, не тісні бо на́тто !

Я б́ лúчче дав язýк сей вёрвать з рóта,
Ниж Кáссю Михáйлови зашкóдить.
Ну, та я знáю дóбре, щíра прáвда
Не заподíе зла ёму́ ні крíхти.
Ось як бу́ло, гетьма́не. Я з Монта́ном
Тут розмовля́в, аж ось одíн вбíгае :
„Рату́йте! прóбi“ ! и, з мечéм добúтим,
Наш Кáссю. Сей дворяни́н схопився,
Став протíв Кáссю, благáе, „гóдi“ !
А я боржiй за крикуно́м метну́вся,
Щоб не стрíво́жив (як и ста́лось) мiста,
Та вiн, легкiй на нóги, десь подiвся.
Тогдi я щó робiть? верну́вся : бо чу́ю,
Як брязкотáть мечi, а крiз той бря́зкiт
Наш Кáссю гукáе-проклина́е,
Чогó за ним нiкóли не бувáло.
Верну́вшись за хвилiну, бачу́, бьóцця,
Мов тi скажéннi, як и ви застáли.
Бiльш нiчого мiнi про се казáти.
Бо лю́де всю́ди лю́де, и найлúччий
Забúде iнодi... Хоть, мóже, трóхи
И скрiвдив Кáссю ёгó, — звичáйно,
Як лю́де, розiзлившись, бьóють и дрúзiв ;
Та дúмаю, що i сам дозна́в знева́ги
Вiт тóго, що втека́в, якóи i кóжен
Не стёрпiв бi.

О т е л л о.

Я знáю, дóбре, Якго,

Що Кассія ти, ш чесности и дружби,
Покрив передо мною трѳхи.

Кассій,

Ти в мене не наказний бiльше.

(Виходить Дездемона с Почтом).

Дивись, підняв еси й моє коханне.

Оце ж я на тобі дам приклад иншим.

Дездемона.

Що сталося тут?

Отелло.

Тепер уже все ладно.

Тепер ходімо, дорогенька, спати. —

Добродію, я вигою вам рани. —

Возьміте, одведіте. —

[Монтано одводять.]

Ти, Якго, сам над гóродом піклуйся,

И заспокій усіх, когó ся дика

Стрівóжила труса.

Ходімо, Дезде.

Такá во́йча жизнь, що й сон солóдкий

Луча́ецця для б́учи покида́ти.

[Виходять усі, окрiч Якга та Кассія.]

Якго. Чи вас не поранено, пане наказний?

Кассіо. Так, що ніякі ліки не вигоять.

Якго. Що ви? бороні́ Бóже!

Кассіо. Репута́ція, репута́ція, репута́ція! О,
я втеря́в мою репута́цію! Я втеря́в невміру́щу ча-
стину себе́ само́го; зіста́лось тільки звіря́че...
Мо́я репута́ція, Якго, мо́я репута́ція!

Якго. Як чесний чоловік, я думав, що вас по-
ранено у тіло: тут болить бiльш, ніж у репута́ції.
Репута́ція, се пуста́ и д́уже фалшива відумка. Ча́-

ето здобувають її без заслуги, и терять без вини. Не втерляли ви ніякої репутації, хибá самі собі на-репутуйте, що втерляли. Гóді, приятелю! не 'днією ще стéжкою мóжна підойті гетьманові під лáску. Вас искінено тілько з досáди, покáрано бiльш ис полiтики, нiж зi злóсти. Так iнший б'є безвинно свогó собáку, щоб залякáти величнéго лéва. Попро-сiте ёгó знов, то вiн i ваш.

К а с с и о. Любiйш мiнi просiти ёгó, щоб гор-дувáв мнóю, нiж обмáнювати такóго дорогóго звёрх-ника такiм легкiм, такiм п'яним и такiм бесстiд-ним отáманом. Упiтись? та верз'якати попугáем? та пiндитись и буiти, лáятись та перекобрюватись ис своёю тiнню?... О невидiмий дýху вина! коли ще не мáеш iмени, то щоб знáли, як тебé звáти, звáтимемо тебé дiяволом.

Я к г о. За ким се ви гнáлись из мечём? Щó вiн зробiв вам?

К а с с и о. Не знáю.

Я к г о. Чи се ж рiч можéбня?

К а с с и о. Памятáю багáцько, та нiчóго iсно. Посёрдились, та не знáю, зá що. О Бóже! нá що ó лóдям пускáти в рот вóрога, щоб обiкрав iм рóзум! нá що ó нам рáдощами, утiхами, востóргами перевер-тáти себé на звiрiт!

Я к г о. Ну, ви ж тепér нáче i очуняли. Як се ви протверзiлись?

К а с с и о. Чорт'яка п'янeта зволiв поступiтись мiсцем чортiцi iрости. Однá хiбá показáла мiнi дрý-гу, щоб я зненáвидiв себé!

Я к г о. Ну, ви вже нáтто сурóвий моралiст. Щó до часу, до мiсця, до обстáвин крáю, вiд сёрця

бажа́в би я, щоб вонó не скла́лось. Та вже, коли́ скла́лось, оберта́йте ёго́ собі на добрó.

Кассіо. Пійдú я до нёго просіти свого́ місця, а він ска́же міні, що я п'яни́ця. Хоть би́ в мене́ було́ стілько́ ротів, як у гідри, такий відка́з зату́лив би́ їх усі. Бу́ти россу́дливим чолові́ком та з ра́зу й поші́тись у дурні, оберну́тись у звіря́! О дикосте!... Усе́йка лишня́ ча́рка прокля́та: сиді́ть у ній дия́вол.

Якго. Го́ді, го́ді! До́бре вино́ исто́та хоро́ша и ласка́ва, аби́ вмів обійти́сь из нею́. Нічо́го її́ гу́дити, и... любий па́не наказний, міні́ здае́цця, ви та́кі дума́єте, що я вас люблю́.

Кассіо. Я впевни́всь у тому́, до́бродію́: упі́вся!

Якго. И ви, и ко́жен живий чолові́к мо́же коли́ небу́дь упі́тись, приятелю́. Я вам скажу́, що́ вам робі́ти. Тепе́р гетьма́нить на́ми гетьма́нша... Я се мо́жу сказа́ти в ті́м респекті́, що́ він присвя́тив и одда́в себе́ на созерца́нне, розгла́дуванне и бо́готворе́нне її́ красóт и кгра́цій. Сповіда́йтесь перéд нею́ щі́ро, кучте́ її́; вона́ помóже вам верну́ти ва́ше місце. Вона́ та́ка щі́ра, та́ка до́бра, прихі́льна и свята́ вда́чею, що́, в свої́й до́брості́, вважа́тиме за грі́х не зробі́ти бі́льш. Ублага́йте її́ спая́ти пола́ману ско́ву між ва́ми й її́ супру́гом, то я закла́дую все, що́ маю́, проті́в поки́дьки — сей перéрив ва́шої любóви ще бі́льш употу́жнить її́.

Кассіо. Ти ра́еш міні́ до́бре.

Якго. Сві́дкую щі́ростю́ моє́ї любóви и че́сно́ї до́брості́.

Кассіо. Ві́рю охóчо, и за́втра ж у ра́нці по-

прошú цінотливу Дездемóму озвáтись за мéне.
Оччáюсь у моїй форту́ні, коли вона́ тут менé
підріже.

Я к г о. Оттáк лúчче. Добрáніч, пáне наказній.
Пійдú чатува́ти.

К а с с і о. Добрáніч, чесний Якго.

[Вихóдить Кассіо.

Я к г о.

Ну, хто ж сказа́в би, що я тут плуту́ю?

Та́ж ра́да ся, що я даю́, и щіра,

И чесна́ й так, зда́ецця. трéба б думáть,

Та́ й спрáвді так вонó, що се дорóга

Знов підойти́ у Му́рина під лáску.

Бо лéгше всéго сéрце Дездемóни

До чесного прохáння нахиліти.

Вона́ с природи щéдра, як приро́да.

А їй не трóдно Му́рина вблагáти

Хоть б́и зрект́ися и свогó крещéння

И всіх печáтей и символів віри.

Їго́ душа́ розм́якла у кохáнні,

Нехáй из не́ї щó захóче ліпить :

Над хіба́ми ёго́ вона́ бо́гиня.

Чогó ж я тут ех́ідний? що порáяв

И показáв путь Кассію́ до щáстя?

Пекéльне божество́! коли́ чорт́ика

Підвóдить нас на гріх що-найчорні́йший,

То рóбить се під мáскою святóю.

Оттáк и я. Бо, як сей чесний дурень

Сунéцця с прóзьбою до Дездемóни,

А ду́ра Му́ринові кúчить зáчне,

Ввілаю́ ёму́ таку́ отру́ту в ўхо́,

Що се вона́ задля́ ласóти прóсить.

Що більш ёму добра зробити схоче,
 То більш терятиме у Мўра віри.
 Так оберну́ я добродітель в лёпу,
 И з дббрости її сплету́ тенета,
 Та й половлю́ усіх їх...

Що́, Родри́кго!

Вихо́дить Родри́кго.

Родри́кго. Та що́? я за не́ю жену́сь на вло́-
 вах, не так як хорт, що́ лóвить, а що́ тілько гав-
 кає. Гро́ші ма́ло не веі ро́стринькав; сеі но́чи мене́
 аж на́тто дб́бре оддуба́шено: и зда́ецця міні́, кіне́ць
 бу́де такий, що́ за моі́ трудá наберу́сь до́свіду,
 и та́кечки, зóвсім б́ез гро́шей и з невели́чкою при-
 ба́вкою ро́зуму, верну́сь у Вене́цію.

Я к го́.

Що́ за нещáсні лю́де бес терпіння!
 Яка́ ж се рáна го́іцця від ра́зу?
 Ми ро́зумом, не ча́рами все ро́бим,
 А ро́зум сл́ухає гайно́го ча́су.
 Що́ ж тут нела́дно? що́ тебе́ побі́то?
 А ти ё́го за те ис сл́ужби ви́гнав.
 Хоч де-що́ вироста́є и бес со́нця,
 Та що́ рані́йш цвіте́, рані́йш и спіе́.
 Пожди́ ще трóхи... Ой! та се вже й ра́нок!
 В забáві й пра́ці час пливé так швídко.
 Иди́, де вка́зано то́бі в билéті;
 Иди́, кажú; навпо́слі визна́еш б́льше.
 Иди́ ж, иди́.

[Вихо́дить Родри́кго.

Тепéр зро́блю дві рéчі:

Мо́я за Ка́ссія по́пробить па́ню, —
 Настро́ю за́раз...

А сам тим часом Мурина спроваджу
И приведу́ як раз тогді до дому,
Як Кассіо благати зачне жінку...
Оце вона, дороба до роботи,
Не холодімо ж гаєннєм охоти.

[Виходить.]

АКТ ТРЕЙТІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Перед Замокком.

Віходить Кассіо, с кількома Музиками.

КАССІО.

Заграйте тут, панове — плата буде —
Коротеньке, гетьману на добридень. [Музики грають

Віходить Дурень.

ДУРЕНЬ. Що се панове? чи не були ваші
струменти в Неаполі, що так гугнівають?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. Як се, добродію, як?

ДУРЕНЬ. Та' ж се, спасібі вам, струменти
духовіі?

ПЕРВИЙ МУЗИКА. А вже ж, добродію.

ДУРЕНЬ. О, то й спусти хвоста!

ПЕРВИЙ МУЗИКА. На що ж спускати хво-
ста, добродію?

ДУРЕНЬ. А як же! Щоб так було, як и

в інших духових струментах, які я знаю. Ну, та ось вам, панове, гробші. Гетьман так уподобав вашу музику, що просить вас, ради прихильности, не чиніте нею гук.

Первий Музика. Добре, пане, ми не будемо.

Дурень. Коли в вас є така музика, щоб не було чути, то знов приймайтесь, а про чутну музику гетьман, кажуть, не вельми-то дбає.

Первий Музика. Такі в нас, добродію, нема.

Дурень. Дак поховайте ж ваші дудкі в торбіну: бо я йду з господи. Геть собі!

[Виходять Музики.]

Кассіо. Чи чуєш, мій чесний друже?

Дурень. Ні, ваш чесний друг не чує, а я вас чую.

Кассіо. Покинь будласко свої вигадки. Ось тобі кришеник золота. Коли служача пані, прибічниця гетьманши, встала, скажи їй, що Кассіо благає ласки поговоріти трішки з нею. Чи зробиш се?

Дурень. Вона вже встала, добродію. Коли хочете потурбуватись сюди, я донесу їй. [Виходить.]

Виходить Якго.

Кассіо.

Спасібі, друже. Саме в пору, Якго!

Якго.

То ви оце ще й не лягали спати?

Кассіо.

Ні, ще. Як розійшлись, уже світало.

Зосміливсь я послати до твоєї

Емілі. Хочу їй попросити

Прокуруваті міні як небудь приступ

До добродітельної Дездемони.

Якго.

Прийшлю її сюди до вас негáйно,
Та й Мурина вмудріюся вивзвать з дому,
Щоб вам було вольнійше розмовляти.

[Виходить.

Кассіо.

За се тобі я вельми, вельми вдячен.
Ще не видав я з роду Флорентіна
Добрійшого й чеснійшого над Якга.

[Виходить Якго.

Виходить Емиля.

Емиля.

Добрідень, пане наказний наш любий!
Жалкую про пригоду вашу; тільки ж
Усе гаразд знов незабаром буде.
Гетьман про се ж жонюю мав розмову,
И пані гаряче за вас озв'алась.
А Мурин каже, той, що ви скололи,
Високої тут слави заживає,
Та ще иде й з великого коліна;
Тим, по здоровому уму, не можна
Було не оддалити вас од служби;
Та він, мовляв, вас любить, и не треба
Вам луччого ходатая над него,
Щоб вас при первій нагоді вернути
На службу знов.

Кассіо.

А все такі прошу вас,

Коли в вас лічить се або́ввозможно,
Знайти міні случай поговорити
На самоті з гетьманшею.

Емиля.

Ходімо,

Я проведу вас, де вам буде можна
Из нею щірим серцем розмовляти.

Кассіо.

За се я вам завдячен дуже, дуже.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Світлиця на Замку.

Виходять Отелло, Яко та Дворяне.

Отелло.

Оддай листі сі лощманові, Яко,
И через него уклонись вельможним.
А я пійду оглядувати верки.
Приходь туди.

Яко.

Зроблю, мій добрий пане.

Отелло.

Чи пійдемо, панове, подивітись?

Дворяне.

Вельможного добродія ми слуги.

[Виходять]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Перед Запком.

Вийходять Дездемона, Кассіо та Емілія.

ДЕЗДЕМОНА.

Будь певен, любий Кассіо, що зможу,
Усе зроблю я задля тебе.

Е М І Л І Я.

Зробіте, люба пані. Муж мій, знаю,
Сумує так, мов про свою пригоду.

ДЕЗДЕМОНА.

О! чесная душа.

В тім не сумніся,

[До Кассіо.]

Що я вас пороблю такими друзьми,
Як ви й були.

КАССІО.

Добрійшая синьоро,

Що б из Михайлом Кассієм ні сталося,
Він буде вам слугою вірним вічно.

ДЕЗДЕМОНА.

О, вірю й дякую! мого ви пана

И любите и знаєте оддавна.

Бувайте певні, що од вас він тільки
Задля політики оддалюватись буде.

КАССІО.

Так, пані; та політика ся може
Або на довгий вельми час задлітись,
Або водіцею самою пробавлятись,
Чи то в таких обставинах захлінуть,
Що, за очима бівши, геть од місця,
Втеряю ласку й пам'ять у гетьмана.

Дездемона.

Ні, не сумнісь. Ось и Еміля свідок,
Що я тобі за місце поручилась.
Знай, що кому я обіцяла дружбу,
Додержую її аж до останку.
Мій пан не матиме покою в мене.
Я знеможу його бдінням щоденним,
Затуркаю його до нестерпіння.
Постіль йому я оберну у школу,
Обід у сповідь, и в усяке діло
Вплету йому за Кассію прохання.
Розвеселися ж, Кассіє: скорійше
Ходатай твій умре, ніж занедбає
Твою нещасну справу.

Виходять Отелло та Яког одалік.

Еміля.

Иде сюди й гетьман.

Кассію.

Прощайте, пані.

Дездемона.

Ні, слухайте, як я просити буду.

Кассію.

Синьоро, не тепер. Міні ніякось...

Не здібен я и до моєї цілі.

Дездемона.

Ну, добре; так чиніть, як вам найлучче.

[Виходить Кассію.]

Яког.

Га! се вже й не годіця.

Отелло.

Що ти кажеш?

Якго.

Нічого, пане, чи ... я й сам не знаю.

О т е л л о.

Чи се не Кассію пійшов од пані?

Якго.

Як! Кассію? Ні, пане. Чи то ж можна,
Щоб він од неї утекав, як злодій,
Зуздівши, що йдетé?

О т е л л о.

Се він, здаецця.

Дездемона.

А я, мій пане, з́араз розмовля́ла
З одним просітелем нещасним. Дуже
Він побиваецця, що ти гні́вися.

О т е л л о.

Про ко́го мо́ва се?

Дездемона.

Про наказно́го. Мій ти любий пане,
Ко́лі я в тебе заслужила ла́ски,
Чи зру́шити тебе поту́гу ма́ю,
То помирись из ним тепе́р же, тут же.
Ко́лі тебе не любить він всім се́рцем
И провини́в з лука́вства, а не ж жа́ру,
То я не знаю то́вку в че́сних ли́цях.
Прошу́, верни́ ёго.

О т е л л о.

То се він зві́цці...?

Дездемона.

Се він, — та́кий прини́жений, пону́рий,
Що и міні́ свого́ зоста́вив су́му,
И я суму́ю з ним. Верни́ бо, се́рце!

О Т Е Л Л О.

Ні, не тепер, кохана Дездемона.
Хай іншим часом.

ДЕЗДЕМОНА.

Чи се ж буде скоро?

О Т Е Л Л О.

Для тебе, серденько, як можна скорше.

ДЕЗДЕМОНА.

Сьогодні як вечері?

О Т Е Л Л О.

Не сьогодні.

ДЕЗДЕМОНА.

Так як обіду завтра?

О Т Е Л Л О.

Завтра дома

Я не обідаю. До замку звано.

ДЕЗДЕМОНА.

Ну, після завтра к ночі, чи в Вівторок

У ранці, у Вівторок о полудні,

Чи к ночі, чи хоть в Сєреду у ранці.

Прощу тебе, скажи, коли, да тільки

Не дальш трєх днів. Бо він уже покаявсь.

Та й прбвина єго, як нам здаєцца,

(Хибá що під войну́, мовляв, вам трéба

И лóчшого для при́кладу кара́ти)

Така́, що тільки постраха́ти сто́ить.

Коли ж, Отелло, прийде він? кажи́ бо!

Дивуюсь, щò ó такé бу́ло на сві́ті,

В чім я твоє́ї ó не вво́лила во́лі,

Абó так га́ючись сто́яла! Де ж пак!

Миха́йло Ка́ссіо, що ти приво́див,

Як залиця́всь ищé, и як же ча́сто,

Як я було тебе суджу в розмові,
Він тяг за тебе руку! сей Михайло
Не має приступу тепер. Ій Бóгу,
Я стільки навіть би зробила...

О т е л л о.

Ну, годі ж, годі вже! Нехай приходить
Коли хоті. Ні в чім тобі не хóчу
Відмовити.

Д е з д е м о н а.

Та се ж и не прохання.

Се все одно, що я ó тебе просіла,
Надінь перчатки, або звіж ситного,
Або укúтайся, або корисне
Зроби собі самому. Ні, коли вже
Схотіла ó я твою любóв извідать,
То мусив би есі щось изробіти
Важке, тяжке и претрудне й страшенне.

О т е л л о.

И не відмовив би тобі ні в чо́му.
Благая тільки, будь така ласкава,
Зоста́в на час мене собі самому.

Д е з д е м о н а.

Тобі відмовити? Прощай, мій пане.

О т е л л о.

Прощай; я за́раз бу́ду, се́рце Дездею.

Д е з д е м о н а.

Ходім, Емілю.

Так чини́, як хóчеш.

Що ó ні задума́в ти, на все гото́ва. [Виходить з Емілею.]

О т е л л о.

Прекрасне суцество́! Поги́бель вічна
Мої́ душі, коли тебе розлю́бить!

И як тебе б я перестав любити,
Настав би всюди хаос.

Якго.

Мій благородний пане...

Отелло.

Що там, Якго?

Якго.

Чи сей Михайло Кассіо, як ви лицялись
До пані, знав, що ви вже полюбились?

Отелло.

Знав од початку й до кінця. Для чого
Про се питаєш?

Якго.

Не для чого, тільки
Задовольняючи мою догадку.

Отелло.

Яку ж се, Якго?

Якго.

Досі я й не думав,
Щоб він коли бував знаком із нею.

Отелло.

О, так! ще дуже часто він між нами
Бував и посередником.

Якго.

Чи справді?

Отелло.

Чи справді? Справді. Що тебе дивує?
Хибá у тебе він не чéстен?

Якго.

Чéстен,

Мій пане.

О т е л л о.

Чѣстен? Ну, так, чѣстен.

Я к г о.

Мій пане, скільки я се знаю.

О т е л л о.

Що там

У тебе на умі?

Я к г о.

Умі, мій пане?

О т е л л о.

Умі, мій пане! Ну, клянуся небом,
Він мов луна у мене, мов на думці
У нього щось чудовишне, гидке,
Чого не сміє виявити. Да що там
Ти думаєш? Я чув, що ти пробовкнув
„Оце вже й не годіцця“, як од пані
Моєї Кассіо відходив. Що ж там
Знайшов еси собі не до вподоби?
А як сказав, що він був мій порадник
Увесь той час, як я лицявся до неї,
Ти викликнув: „Чи справді“? та й насупивсь,
Неначе щось страшне в тобі озвалось.
Коли мене ти любиш, не таїся.

Я к г о.

Ви знаєте, що я люблю вас, пане.

О т е л л о.

Я думаю, що любиш, и оттім-то,
Що ти так повен вірности и чести,
Що важиш річ свою перш ніж промовиш, —
Оттім мене твоє словце й тривожить.
Бо у людѣй фалшивих та ехідних
Такє за звичай, а в людѣй правдивих

Се тайний по́клик, що не се́рця рвѣцця,
Котре не впі́нить чу́вства.

Я к г о.

Я за не́го,
За Ка́ссія, гото́в клясти́сь, що че́стен.

О т е л л о.

Я так же ду́маю.

Я к г о.

И лю́дям тре́ба б
Таки́ми бу́ть, як нам вони́ здаю́цця,
Або́ вже іншими и не здава́тись.

О т е л л о.

А певно му́сять бу́ти, чим здаю́цця.

Я к г о.

Оттим-то й ду́маю, що Ка́ссій че́стен.

О т е л л о.

Ні, ні, тут є щось інше, щось важні́ше.
Прощу́, кажи́ міні так, як ти ми́слиш,
Мов сам до се́бе, и промов найгірше
Найгіршими слова́ми.

Я к г о.

До́брый па́не!

Простіть міні. Я му́шу все чиніти
По до́вгу служби́; тут же й раб свобо́ден.
Одкрити ми́сли? Що́ ж, як там гидо́та?...
В який черто́г паску́дне не зала́зить?
В яко́му чи́стим се́рці не сида́ють
На су́дищі нечи́сті підозрі́ння
Из ду́мками розу́мними, святи́ми?

О т е л л о.

Ти конспи́руеш проті́в дру́га, Якго,
Коли́ хоть ду́маєш, що він збешче́щен,

Та й робиш слух ёго чужим для себе.

Я к г о.

Благаю вас... коли я помиляюсь
В моїх догадках... бо нещасна вдача
Мене спонукує там зло вбачати
И підозріти, де нема нічого...
Нехай ваш розум не звертає вваги
На думисли мизерні и непевні.
Ні для впокою вашого — благаю —
Ні для мого достоїнства и чести,
Моїх вам не годіцця знати думок.

О т е л л о.

Що ж там за думки в тебе?

Я к г о.

Любий пане,

Дорожче всіх кештовностей для серця
Мужчини й жінчини їх добра слава.
Хто краде в мене гроші, краде смітте,
Такé щось краде, що нічим зробилось.
Гріш був моїм, тепер ёго, а перше
Він був рабом у тисячей таких же.
А той хто добру славу в мене краде,
Берé такé, що сам не збагатіцця,
Мене ж изробить старцем між старцями.

О т е л л о.

Я хóчу знати, що за думки в тебе.

Я к г о.

Не взнали б ви моїх таємних думок,
Хоть бї в руках моє держали серце,
А й натто, як вонó у мене в грудях.

О т е л л о.

Га!...

Якго.

О мій пане! бережітесь жально,
 Сего зеленобокого дракона,
 Що сам собі вироблює ту піщу,
 Котрою харчіця. Той рогатий
 Живе щасливо, що, дознавшись правди,
 Не любить більш бешчєсниці своєї.
 А от хто жизнь кленє: хто любить,
 Та й не діймає віри; хто сумніця,
 Та й більш ищє, ищє міцнійше любить!

О т е л л о.

О жалосте!

Якго.

Убогий, та довольний, роскошє;
 А Крєзівські скарби убогі будуть,
 Мов та зіма, такому, що боїця
 З багатиря злиденником зробітись.
 О мій Бже! сохрани весь рід мій
 Од ревности.

О т е л л о.

Як? як се? Се вже й справді

Ти думаєш, що я собі зробив би
 Життє из ревности и, мов той місяць,
 Мінився від нових що-раз підзбів?
 Сумніннє и декрєт — одно у мене.
 Оддай мене за цапа, як побачиш,
 Що я зробив души моєї ділом
 Такі пузірчаті, пусті догадки,
 Як ти натякуєш. Я не зроблюся
 Ревнівим, чуючи, що в мене пані
 Вродлива, огрядна та бенкетлива,
 Прорєчиста, співоча, веселюща

И танцюрна. Де сяє добродітель,
Там се нове ще сяєво до неї.
Ба й те, що я достоїнствами вбóгий,
Менé наймéнше стра́хом не трівóжить.
Були ж у неї очі в зали́цннвє,
Та й ви́брала менé з усіх. Ні, Якго,
Я перш побáчу, ніж всумніюсь. Всу́мнівся —
Дай до́води; а вже як упевніюся,
Тогді проща́йте и любóв и ре́вність.

Якго.

Я дуже рад. Тепер я з лёгким дұхом
Вам покажу́, як я до вас прихілен.
Прийміте ж се від мене, як повинність.
Про до́води ще не промовлю й слова.
Нагля́дуйте за ва́шою жонóю;
За Кáссієм такóж дивітєсь пильно.
Стреля́йте óком беж жалю́ сліво́го.
Я ó не хотів, щоб ва́ша благорóдна
Душа́ терпіла за до́брó на́ругу.
Глядіть. Я знаю сих Венеціянок.
Вони́ такі гріхі́ ясу́ють не́бу,
Які́х не сміють ясува́ти му́жу.
В них со́вість не в тому́, щоб зупиня́тись,
А в тім, щоб до́бре из гріхо́м хова́тись.

Отелло.

Так дұмаєш ти?

Якго.

За вас пійшовши, обманіла бáтька.
Як перед ва́шим по́глядом тремтіла,
Тогді найбóльше по́гляд ваш любі́ла.

Отелло.

Се правда.

Якго.

Ну, тепер зміркуйте далій.

Коли була така ще молоденька,
Та вмiла так туманить батьку бчi,
Що той подумав, се було відемство...
Однакож я багачько взяв на себе...
Смирэнно вас благаю, вибачайте,
Не осудить мою до вас прихильность.

О т е л л о.

Ні, я тобі завдячен, поки живі.

Якго.

Я бачу, що ваш дух стрівоживсь тріхи.

О т е л л о.

Ні же, ні же.

Якго.

Я далєбі боюся.

Вповаю, ви зміркуєте, що я вам
Се говорив с прихильности... Да тільки
Я бачу, що ви зрушені... Благаю,
Не виведить з моїх річєй нічого
Значнійшого, як тільки підозрінне.

О т е л л о.

Ні, ні.

Якго.

Коли ж не вдєржитесь, мій пане,
Мої слова впадуть в таку гидоту,
Що в мене й думки не було про неї.
Та'ж Кассіо достойний друг мій... Бачу,
Мій пане, що ви зрушенні.

О т е л л о.

Не вельми...

Я певен в тім, що Дездемона чєсна.

Якго.

И мно́гі літа ій из є́ї че́стю!

И вам, щоб думати про не́ї до́бре!

Отелло.

Коли́ ж сама́ приро́да, заблуді́вшись...

Якго.

Ото́ ж то й е... як от, хоть б́й... дозвольте

Міні зо́смілі́тися пе́ред ва́ми...

Що знéхтувала всі́ми жени́хами

И клі́мату сво́го и цвіту́ й са́ну.

Приро́да тут усі́м одна́ко пра́вить.

Гум! і́нший тут почу́в би ди́кий по́ваб,

Гидке́ хоті́ння и нелю́дські думки...

Та, ви́бачте в мо́єму́ підозрі́нні,

Я говорю́ не на́впрямкі́ про не́ї,

Хиба́ що, с по́вабу опа́мята́вшись,

Вас до сво́їх люде́й рівня́ти за́чне,

Та й жалкува́тиме.

Отелло.

Проца́й; дово́лі!

Коли́ постереже́ш ище́ що-не́будь,

Скажи́ міні́. Звели́ також и жі́нці

Присо́чувати. А тепе́р иди́ вже, Якго.

Якго.

Проца́йте: па́не мій.

[Одхо́дячи.

Отелло.

Про що́ було́ жени́тись? Певне́ діло,

Що че́сна ся люди́на бі́льше зна́є,

Ані́ж вия́влює.

Якго, вертаю́чись.

Мій лю́бий па́не,

Коли́б міні́ та вас угово́ріти

Не думати про се. Зіста́вте вре́мю.
 Хоть Ка́ссія й годі́лось би верну́ти
 (Бо він порядкува́в з вели́ким хі́стом),
 Та ви зво́літе ще ё́го приде́ржати :
 Побачі́те, що́ він и що́ на думці́ в не́го.
 Вважа́йте, як за не́го ва́ша па́ні
 Благати́ме вас из вели́ким жа́ром.
 Се бу́де зна́чня рі́ч. Тим ча́сом зна́йте,
 Що́ я аж на́тто вже у стра́хи вда́вся
 (Бо я собі́ підзі́рливий не да́рмо),
 А їй — ані́ пів сло́ва. Я про́шу вас.

О т е л л о.

Не бі́йся, я себе́ впиня́ти вмію.

Я к г о.

Ще́ раз приймі́ть моє́ проща́ння.

[Виходить.

О т е л л о.

Коза́к сей ве́льми че́сная лю́дина
 И взнав душе́ю у́ченою до́бре
 Ве́і спо́нуки лю́дзько́го оберта́ння.
 Коли́ мій со́кіл ди́ко е пуг ирве́цця,
 Нежа́й ті пу́та соколі́ні бу́дуть
 Мо́его се́рця стру́ни доро́гіі, —
 Я їх порву́ : лети́ собі́ за ві́тром
 На здо́бич, на тала́н. А я, я чо́рний
 И тих мяке́ньких ви́словок не ма́ю,
 Котри́ми їх сві́тлішники ча́рують,
 Та и в доли́ну лі́т уже́ спуска́юсь...
 Ну, не вели́ке го́ре ще...
 Жіно́ча зра́да...

Ошу́кано мене́; мо́я уті́ха
 Тепе́р погорда́. О прокля́ттє бра́ка!
 Що́ він да́е нам сі́ ніжні́ исто́ти,

Та не дає їх принаду. Я б лучче
Хотів бути жабою и годуватись
Темнішим смородом, ніж оддавати
Куточок в серці жінцини другому.
Та се вже язва високо поважних,
Впривилеєваних не так, як ніпші.
Як смерть, гірка ся доля неминуча.
Нам на роду вже язва ся роґата
Написана. А ось и Дездемона.

(Виходять Дездемона та Емиля).

Коли вона олжива, о! то й небо
Смієцца с себе. Ні, ні, я не вірю.

Дездемона.

Що ж, мій мій Отелю! и обід наш,
И благородні гості, що закликав,
Ждуть та пождуть тебе.

Отелло.

Ох, вибачайте!

Дездемона.

Чого твій голос так ослаб? Здорів ти?

Отелло.

Болить у мене тут, отгуть у лобі.

Дездемона.

Се певно від бдинні. Вонó минецця.
Дай завяжу кріпенько. За годину
И перестане.

Отелло.

Не сягонé ся хустка. [Відкидає хустку.
Нехай собі. Ходім, идү с тобою.

[Виходять Отелло та Дездемона.

Емиля.

Я вельми рада, що знайшла сю хустку.

Се первий спомин в неї від Отелла.
 Чудний мій муж сто раз менé навчаé,
 Щоб я украла. Та вона так любить
 Сей знак (бо закликав її до віку
 Хранити Му́рин), що не выпускаé
 Из рук, цілує й розмовляе ніжно.
 Я вишию такú для Янга ху́тку.
 Бог знаé, на що се ёму́ здалося...
 Міні абí ёго́ вволити волю.

Виходить Янго.

Я н г о.

Ге-ге! ти щò тут самото́ю робиш?

Е м и л я.

Не сердся, я для тебе щось робила.

Я н г о.

Для мене? Ти для мене бiльш не зробиш...

Е м и л я.

Як щò?

Я н г о.

Як жiнку нависногoлoвy...

Е м и л я.

Та й гoдi? А скажи ж тепер, щò дав би

Мiнi за ту самiсiньку хустiну...

Я н г о.

Щò там за ху́тка?

Е м и л я.

Щò за ху́тка? Ось щò!

Се в Дездемoни первий подарунок

Од Му́рина, що ти про него кучив...

Я н г о.

Дак ти и вкрала в неї?

Е м и л я.

Ба, ні: вона сама її згубила,
А я, тут бувши, и взяла. Дивись лиш.

Я к г о.

От добра дівчина! Ну, ке ж, давай же.

Е м и л я.

Про що вона тобі? чого так пильно
Бажав сего?

Я к г о.

А що тобі до того? [Вириваючи хустку.

Е м и л я.

Коли се не яка велика справа,
Верни міні. О бідна пані! як побачить,
Що загубила хустку, то й здуріє.

Я к г о.

Не знай про неї. Вельми пильна справа.

Иди, иди від мене.

[Виходить Емиля.

Згублю я хустку в Кассієвій ліжці,
А він нехай там знайде. Сі дурніці,
Легкі як вобдух, для ревнивця важні,
Мов покрепленне ис Письма Святого.
Вонό такі що-небудь зробить. Мурин
Вже бореця з отрутою моєю.
Бо небеспечні думки та ж отрута.
Іх спёршу и смаком насилу вхобиш,
А ввійдуть трощки в кров, то загоріцца,
Мов сірчанá копáльня... Я й казав так...

(Виходить Отелло.)

Ось він иде! Ні мак, ні мандрагора,
Ні всі зілля снотворніи на світі
Тепер не вернуть сна тобі такого,
Який ти знав ще вчора.

О т е л л о.

Га! га! зрада!

Менé сфалшивити?

Я к г о.

О мій гетьмане!

Що се вам? кінте се, забўтте.

О т е л л о.

Геть, шчезни! ти оддав менé в катівню.

Клянўся, лўчче знать велику зраду,

Нїж знати мáло.

Я к г о.

Що ви, мій гетьмане?

О т е л л о.

Чи чув я крадені години ласі?

Не бачив я, не дўмав, не терзався.

И сю ніч дóбре спав, и був весéлий,

И Кассієвих не знайшов цілўнків

У неї на губáх.

Когó окрадено, байдўжного про шкóду,

Не знай, то й бўде все ненáче ціле.

Я к г о.

Міні се гірко чўти.

О т е л л о.

Щасливий був би я, хоть бїи все вїйсько

С пьонїрами полáсувалось нею,

Абїи не знав я. А тепér на віки

Прощáй, висóкий дўху и вгонóбо!

Прощáй, пернáте вїйсько, гóрдї бїтви,

Що й ш честолўбства рóблять добродїтель!

Прощáй, и ржўчий кóню й трўби й сўрми,

И духодвїжні тулумбáси й флэйти,

И царювїтий стáгу, и вся шáно,

Пихó и гóрдосте, пригóди й сла́во!
 И ви проща́йте, па́губні гарма́ти,
 Що гримите́ мов Зеве́ бессме́ртний з неба́!
 Проща́йте! вже кине́ць мо́й робо́ти.

Якго.

Чи се ж може́бна річ, мій па́не...

Отелло.

Ледáщо! ти міні се му́сиш пе́вно
 Вказа́ть, що та, ко́го люблю́, блудни́ця!
 Дай до́вод пе́вний, я́вний, очови́стий,

[Вхопивши ёго за Горло.]

Ато́ клянусь́ бессме́ртною душе́ю,
 Тобі ó соба́кою родити́сь лу́чче,
 Ніж о́дповідь дава́ть гніву́ мо́єму!

Якго.

От до чо́го дійшло́!

Отелло.

Неха́й я ба́чу,

Або́ хоть так поста́в міні сю спра́ву,
 Щоб ні за що́ сумні́нне не чепля́лось,
 Ато́ здиха́й!

Якго.

Мій благо́рдний па́не...

Отелло.

Ко́ли се клеветá, міні на му́ку,
 То переста́нь моли́тись, зни́щи со́вієть,
 И на стра́шне грома́дь стра́шнійше,
 Робі́ такé, щоб не́бо заридáло
 И вся́ земля́ зляка́лась: бо́ нічо́го
 Вже́ більшого́ не дода́си до су́ду.

Якго.

О милосе́рдий Бо́же! заступі́ся

Хоть ти за мене. Та чи ви ж людина?
Чи есть у вас душа, або хоть розум?...
Бог з вами! гóді вам служіти!
О, горе дурневі, що й ш чести робить
Собі порок!... О світе, о, ти звірю!
Знай, знай... о світе!... буть прóстим, чéсним,
Се не беспéчно... Дякую за шкóлу.
Од нині я всіх друзів оццурáюсь,
Коли за дружбу да такé приймáти.

ОТЕЛЛО.

Ні, стій... Ти мýсиш чéсним бóти...

Якго.

Я мýшу буть розумним. Бо честівость,
Се дýра, що теряє заробіток.

ОТЕЛЛО.

Клянýся світом, так міні здаéцця,
Що пáні в мене чéсна; а знов здáсця,
Ненáче и нечéсна. И про тебе
Я дýмаю, шо ти душа правдiва,
А знов міні здаéцця, шо ти клéплеш.
Я хóчу мáти який нéбудь дóвод.
Моé имя булó як лик Дiáни;
Тепér замáзане и чóрне, нáче
Моé лицé. О, есть ищé на свiтi
И верiвки й ножi, або отрута,
Або огóнь, або вода, шо тóпить!
Не потéрплю сéго... Колиб же пéвність!

Якго.

Я бáчу, пáне, вас жерé досáда.
Жаль, шо довiв до неi. Так ви пéвним
Хотiли б буть?

О т е л л о.

Хотів би? ні, я хочу!

Я к г о.

И можете. Та як? чого вам треба?
Застать їх на гарячому учинку?
Побачити її під *ним*...

О т е л л о.

Смерть и пекло! о!

Я к г о.

Міні вонó труднім здаєцца ділом,
Щоб привести їх до такби сцени.
Бо не дурні вони, щоб смертне око
Вбачано, як вони товчущця,
Опріч їх власного. Ну, щò ж? и як же?
Щò я казатиму? и де тут певність?
Річ неможєбна се вам бачить,
Хоть будь вони бес соромá, як кóзи,
Хоть будь вони палкі, як обізьяни,
И біснувáті, як вовкі у тіцці,
Абó безумні, ак пьянá дурнóта.
Ну, та коли, кажú, які догáдки,
Чи то які обста́вини могу́щі,
Що до дверей як раз приво́дять правди,
Задовольнять вас трóхи, то се можна.

О т е л л о.

Дай я́вний до́вод, що вона́ невірна.

Я к г о.

Я не люблю такби служби,
Та вже зайшов у цій далєко справі,
Задля дурної чесности й любви,
Пийду́ и дальш. Недавно ми лежали
Ис Кассієм; болили в мене зуби,

И дуже довго я не міг заснути.
 Буває інший слабодух таківський,
 Що про свої діла и сонний мімрить.
 Таким собі и Кассіо удався.
 Изб сну, чую: „Люба Дездемона,
 Буваймо, каже, сторожки в любові!“
 А потім ухопів мене за руку:
 „О любе, каже, существо!“ и кинувсь
 Мене так навіженно цілувати,
 Неначе рвав с коріннем поцілунки,
 Що в мене на губах повиростали.
 А далій ногу на мене закинув,
 Поцілував мене и так промовив:
 „Будь проклята ся доля бідолашня,
 Що Мурину тебе запропастила!“

Отелло.

Чудовишно! о, се не людзьке діло!

Якго.

Та се ж був тільки сон, мій пане.

Отелло.

Ба, він виявлює, що справді сталося.

Якго.

Хоть се и сон, та в нім тяжке сумнінне,
 И помагає він уликам іншим,
 Легким...

Отелло.

Я розірву її на шматте!

Якго.

О, ні! держітесь розуму: бо ще ми
 Не бачимо учинку; ще річ можна,
 Що пані... От ви що міні скажіте:
 Чи ви не бачили в руках у пані

Суніцями мерéжаної ху́стки?

О т е л л о.

Се я їй дав: се мій гостінець пер́вий.

Я к г о.

Не знав се́го я, тільки ба́чив ху́стку

Як раз таку́ у Ка́ссія се́годні.

Він бо́роду втира́в. Тепе́р я ба́чу,

Що се та са́ма.

О т е л л о.

О, ко́ли та са́ма...

Я к г о.

Чи та, чи ін́ша, та ко́ли від не́ї,

То проти́в не́ї се но́ва ули́ка.

О т е л л о.

Ко́либ сей раб мав со́рок тисе́ч жи́вней!

Бо одні́ міні́ для по́мети ма́ло.

Тепе́р я ба́чу пра́вду. Глянь же, Якго:

Так я здмухну́в мою́ любо́в, на вітер.

Кіне́ць їй. О, вихо́дь же, чо́рна По́мсто,

Ис преиспо́днёго тво́го затво́ру!

Одда́й, Любо́в, віне́ць свій и престо́л свій

В мої́й душі́ Нена́висті, тира́ну.

Напру́жуйте́ свої́м запáсом, гру́ди:

Рига́йте га́спедзькими́ язика́ми!

Я к г о.

Спокі́йтесь бо!

О т е л л о.

Крові́, крові́, о, крові́!

Я к г о.

Пості́йте, ще й розду́мається, мо́же.

О т е л л о.

Ніко́ли, Якго. Так як Понт хо́лодний

Не знає вороття и безустанно
 До Пропонтиди й Геллеспонту ріне.
 Мої криваві думки, збунтувавшись,
 Не озирну́дця на люббв покїрну,
 Поки́ їх проглине́ широкá помета.

[Ставши на вколїшки.

И от, клянусь сим мармуровим небом,
 Шануючи мою священну клятву,
 Що я сповню́ обїт!

Якго.

Ще не вставайте. [Ставши на вколїшки.

И ви, стихїї, що кругом обстали!
 Свідкуйте всі ви, що прихїльний Якго
 Присвячує свій ро́зум, ру́ки й серце
 На послугу Отелловий обїді.
 Нехай звелїть, а в мене послуханне
 За каяттє и милосерде стане,
 Якє́ б там ні було́ криваве діло.

Отелло.

Не дяками порожніми вітаю
 Твою прихїльність, ні я зараз
 Ї прийму́ и дам тобі роббту.
 За сі три дні щоб я почув от тебе,
 Що Кассія нема́ на світі.

Якго.

Мій друг умер. Сказали, и вже сталося.
 Ну, а вона́ нехай живе́.

Отелло.

Прокляттє

Не соромляжїй шлюбі! о, прокляттє!
 Ходїмо звїццїля. Я заховаюсь,
 Чи не придумаю, як швїчче стратить

Вродливе чортені. Тепер ти, Якго,
Мій наказний.

Якго.

Я ваш увесь на віки. [Виходять.

С Ц Ё Н А Ч Е Т В Ё Р Т А.

Т а м ж е.

Виходять Дездемона, Емиля та Дурень.

ДЕЗДЕМОНА. Чи ти, коза́че, не зна́єш, де Ка́с-
сієва ле́жа?

ДУРЕНЬ. Не смію сказа́ти, щоб він лежа́в.

ДЕЗДЕМОНА. Чом не смієш?

ДУРЕНЬ. Він во́йка, а назва́ти во́йку ле́жнем
все одно́, що проко́лотись.

ДЕЗДЕМОНА. Та го́ді! Де він стої́ть?

ДУРЕНЬ. Сказа́ти, де він стої́ть, все одно́, що
сказа́ти, де він лежи́ть.

ДЕЗДЕМОНА. Що́ ж тут за товк?

ДУРЕНЬ. Я не зна́ю, де він стої́ть, и для ме́-
не ви́думати яку́ ле́жу и сказа́ти, що він лежи́ть
тут або́ там, все одно́, що лягті́ само́му.

ДЕЗДЕМОНА. Мо́жеш ти роспита́ти про не́го
и дові́датись од і́нших?

ДУРЕНЬ. Я ві́сповідаю́ весь сві́т про не́го,
сі́рич пита́тиму, а вони́ відка́зуватимуть.

ДЕЗДЕМОНА. Зна́йди́ ж ё́го та приведи́ сюди́.

Скажі, що я вблагала за нього мого пана, и вповаю, що все буде гаразд.

Дурень. Зробити се не буде над розум людський, тим я попробую зробити. [Виходить.]

Дездемона.

Де б я могла хустину ту згубити?

Емиля.

Не знаю, люба пані.

Дездемона.

О, лучче б я калітку загубила,
Крузадами набиту! Се ще добре,
Що благорідний Мурин мій упевнен
И не ревнівий, як злиденні люде:
Атб б взяли ёго недобрі думки.

Емиля.

Він не ревнівий?

Дездемона.

Він? Міні здаєцця,

Що сонце, де на світ він народівся,
Из нього віссало такі химери.

Емиля.

Ось він идє.

Виходить Отелло.

Дездемона.

Тепер не віччеплюся,

Докіль він Кассія до себе не покличе. —

Ну, що, мій пане, як вам?

Отелло.

Так, нічого,

Мой ти добра.

[Стиха: О, як трўдно нищить! —

А ти як, Дездемоно?

Дездемона.

Я здорова.

Отелло.

Дай руку. О, рука ся вохкувата!

Дездемона.

Не знає, старости, ані турботи.

Отелло.

Ні, се що ти плідна и серцем щедра...

Гаряча й вохкувата. Йй би треба

Не заживати так багато волі,

А поступати більше та молитись,

Та истязати себе святим говінням:

Бо тут потіє молоді чортятко,

Що звикло бунтуватися. Гарна ручка...

И щедра.

Дездемона.

Ти се можеш говорити:

Вона тобі подарувала й серце.

Отелло.

О, щедра, так! В старовину водилося,

Що серце оддавало руку; от же

Нова геральдика уже не серце,

А руку оддає.

Дездемона.

На се не знаю,

Як відказати. Ну, ти ж обіцявся?

Отелло.

Що обіцявся я, мой ти цяцю?

Дездемона.

А я по Кассія уже послала,

Щоб до тебе прийшов поговорити.

О Т Е Л Л О.

Який у мене нежит! Ке лиш хустки.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ось хустка.

О Т Е Л Л О:

Ні, тієї дай, моєї.

Д Е З Д Е М О Н А.

Нема тієї.

О Т Е Л Л О.

А, нема?

Д Е З Д Е М О Н А.

Немає.

О Т Е Л Л О.

Велика шкода се. Бо ту хустину
Дала ще матері моїй циганка.
Вона була воробка, и уміла навіть
Читати людські мислі, и сказала:
Поки ти не втерієш сії хустки,
Ти не втерієш и над мужем власти,
Над серцем чоловіка; як же згубиш
Чи оддасі кому, то око мужа
Зненавидить тебе, и в серці в него
Нове якесь коханне обізвєця.
Вміраючи, мої покійна маї
Міні подарувала ту хустину,
И наказала, щоб оддав я жінці,
Коли судилося міні женітись.
Так я й зробив. Храни ж мою хустину
Мов неоцінену зіницю ока.
Згубити чи оддати, се нещастє
Такє, що більшого нема й на світі.

Дездемона.

Чи справді?

О т е л л о.

Вірне слово. В тій тканині
Е чарі. Бо, в проробчій иступленні,
Мерéжила її старá сивілла,
Що двісті раз вбачала обхід сонця.
Освячені були й шовкові черви,
А шовк фарбовано ропію з мумій,
Що витекла с сердець дівочих чистих.

Дездемона.

Невже? И це все правда?

О т е л л о.

Найправдівша.

Тим вельми оглядно храни сю хустку.

Дездемона.

О лучче б же міні її й не бачить!

О т е л л о.

Га! чом же се?

Дездемона.

Чого се ти говориш так сердито?

О т е л л о.

Згубила? втратила? кажи, нема вже?

Дездемона.

О небеса, хранить нас!

О т е л л о.

Що ти кажеш?

Дездемона.

Я не згубила. Ну, а як згубила б?

О т е л л о.

Як?

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, я не згубила.

ОТЕЛЛО.

Принесі ж до мене.

ДЕЗДЕМОНА.

И принесу, та не тепер. Бо, бачу,
Се с хитрощів, аби я не просила.
Нехай бо Кассіо у службі буде!

ОТЕЛЛО.

Подай міні її. Я починаю...

ДЕЗДЕМОНА.

Та годі, годі!

Ти луччого не знайдеш чоловіка.

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, перше ми про него...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Він же всі свої надії

Снував на дружбі, на твоїй любові;
С тобою він діяв и небеспечність...

ОТЕЛЛО.

Дай хустку...

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, се ти його вже кривдиш.

ОТЕЛЛО.

Геть!

[Виходить Отелло.]

ЕМИЛІА.

Се не ревнивий в вас?

Дездемона.

Не бачила ёго таким ніколи.
В тій хусці справді єсть якісь чарі.
О, я нещасна, що її згубила!

Емиля.

И в рік и в два не визнаєш чоловіка.
Вони жолудки тільки, ми ж їх піща.
Вони жеруть нас, и удовольнившись,
Ригають нами...

Ось и Кассіо из Якгом.

Виходять Кассіо та Якго.

Якго.

Ніяким іншим рббом: через неї...
Та ось, на щастє, и вона. Просіте ж.

Дездемона.

Що, добрий Кассіо? що в вас новго?

Кассіо.

До вас, вельможна пані, знов с прошеннем.
Благаю вас, из добрости своєї
Зробіть, щоб я ожив, щоб я був членом
Люббви чоловіка, що від сёрця
И від душі шаную й поважаю.
Не гайтесь: бо коли вже я так винен,
Що ні мої заслуги, ні скорббта,
Ні заслужити в будучім надія
Міні ёго ласкавости не вернуть,
То хоть се знатиму, и то вже блага.
Тогді я вдовольнюся по невблі,
И на якісь дорбзі іншій буду
Хилятись попід віконню в фортуні.

Д Е З Д Е М О Н А.

Ой леле, Кассіо наш благорóдний!
 Тепер моє прохання не помóже.
 Мій пан не мій пан бiльш: я й не впізнала б,
 Колиб ёго лицé, як дух, змінилось.
 Нехай так за мене святіі молять,
 Як я за вас ёго молила щиро,
 И за мольбу втерила ласку в него.
 Тепер ви мусите терпінне взяти.
 Що буде можна, я зроблю; за вас я
 Зосмілюсь бiльш, анiж змогла б за себе.
 Сёго з вас дóсить.

К А С С І О.

То гетьман розсердивсь?

Е м и л я.

Він тільки що пийшов, и страшно справді
 Було дивитись на ёго турóту.

Я к о.

То й він буває гнівен? Я був свідком,
 Як рознесла по вóздуху граната
 Ёго ряди и вирвала, мов дiвол,
 Из рук у него брата... Він розсердивсь?
 Се щось непéвне сталося. Мúшу зараз
 Ийти до него. Се щось вельми вáжне,
 Коли розсердивсь.

Д Е З Д Е М О Н А.

Иди будласко. — [Виходить Яго.]

Се певно про якісь дознався справи:
 Або в Венeції прийшли с сенату вiсті,
 Або и в Кiпрі щó недобре склалося,
 Що дух ёго ясний так возмутiвся.
 В таких случаях чоловік, з досади,

На щось велике за мале гнівїця.
 Да так и есть. Бо заболїть в нас палець,
 И всі здоробї члени наші чують
 Сю біль. Та мусимо ж и те ми знати,
 Що чоловіки не богї, и хто з них
 Таким як той жених обачним, був би!
 Полай мене, Емїлю: я, мов воїн
 Невстрїйливий, в душі моїй судїла
 Ёго неласку; а тепер вбачаю,
 Що підкупила свїдків против него.

Е м и л я.

Дай Бóже, щоб се государні справи
 Були, як вам здаецця, а не ревність!

Дездемона.

О день гїркий! я ж не дала причїни.

Е м и л я.

Ревнїві люде знать сєго не хочуть.
 Вони ревнїють нас не за причїну,
 А черес те, що удалїсь ревнїві.
 Бо ревність, се — страшєнне чудо-юдо,
 Що и зачне самó себе, и зрòдить.

Дездемона.

Не допустї ёго д'Отєлла, Бóже!

Е м и л я.

Амїнь, мої госпóсю дорогєнка.

Дездемона.

Пїйду ёго шукати. Пїдождїте
 Тут, Кассїю. Я подивлюсь, чи мóжна
 З ним говорїть; то знов зачну́ благати,
 И все зроблю, що тїлько бóду в сїлах.

К а с с і ю.

Низєнько кланяюсь, вельмóжна панї.

[Виходять Дездемона та Емїля.]

Виходить Бянка.

Б я н к а.

Здорóв був, Кассіо!

К а с с і о.

Куді ти, Бя́нко?

Як пожива́еш, се́рденько, як мо́жеш?

А я, мо́є коха́нне, йшо́в до тебе.

Б я н к а.

А я до тебе, Ка́ссіо, до ле́жи.

Що́ се таке? нема́ тебе́ вже тижде́нь!

Сім де́нь и сім но́чей тебе́ нема́є,

Нема́ сто ші́сьдесять го́дін и ві́сім;

А як не ба́чиш ми́лого у ві́чі,

Се в сто ші́сьдесят ві́сім раз зда́ецця

Ще до́вше, ніж пока́зує го́динник.

Що́ за нудьга́ лі́чити!

К а с с і о.

Ви́бач, Бя́нко.

Мене́ важкі́, як о́ливо, да́вили дум́ки.

Я оплачу́сь я́кімсь во́льніи́шим ча́сом.

Тепе́р же, ми́ла Бя́нко, глянь, ось ху́стка.

[Даючи їй Дездемонину Хустку.]

Здійми́ міні́ як раз таку́ мере́жку.

Б я н к а.

А звідкі́ля се, Ка́ссіо, у тебе́?

Се, пе́вно, па́м'ять од но́вого дру́га?

Не ба́чивши журба́, тепе́р знов і́нша.

От до чо́го дійшло́!

К а с с і о.

Та го́ді, го́ді!

Верни́ свої́ дога́дки чо́рту в зу́би,

Звідкі́ль ти и взяла́ їх. Ти ревну́єш,

Що се від когось на незабудь дано.
Ні, вірне слово, Бянка.

Бянка.

То чиє ж се?

Кассіо.

Не знаю, серце: я знайшов у себе
В кімнаті, и вподобав сю мережку.
Поки спитають хустку (вже ж бо, певно,
Спитає хтось), хотів би я мережку
Скопирувати. То візьмі та віший,
А на сей час вістав мене самого.

Бянка.

Віставити тебе? для чого ж?

Кассіо.

Я дожидаюсь тут мого гетьмана,
И се не в лад було б, та я й не хочу,
Щоб він мене тут бабієм побачив.

Бянка.

Чого ж се?

Кассіо.

Не того, що не любів би.

Бянка.

Ні, се того, що вже мене не любиш.
Хоть проведи ж мене извіцці трішки,
Та обіцяй прийти в ночі раненько.

Кассіо.

Хибá що трішки: бо я мушу ждати.
С тобою ж ми побачимося скóро.

Бянка.

Ну, дóбре ж, дóбре. Мусимо коритись.

[Виходять.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Всходять Отелло та Якго.

Якго.

Так думаете ви?

Отелло.

А як же, Якго?

Якго.

Поцілувати тайно!

Отелло.

Се переступ.

Якго.

Абб полéжати нагбю з дрúгом
З годíну там чи й бíльшенько безгрíшно?

Отелло.

Лежа́ть нагбю, Якго, и безгрíшно?

Се лицемíрство перед Сатанбю.

Тих, що у свя́тості своїй так чíнять,

Скушають чѣрти, а вони — и небо.

Якго.

Коли вони нічого бiльш не рблять,
То се ще не тяжкий гріх и прощений
А от, як дам я жінці хустку...

Отелло.

То що тогді?

Якго.

Тогді вона ii, мій пане; власне ж,
Я думаю, вона й оддати може,
Кому хоті.

Отелло.

И честь ii; то може

И честь свою кому хоті оддати?

Якго.

Ні, честь ii есенція незрима.
Бо честь буває и в таких частенько,
С когo ii нема; а хустка...

Отелло.

Клянуся небом, рад би я забути
Про неі. Ти сказав... О, о, ся хустка
Ширіе так над памяттю моєю,
Як ворон над зачумленим будінком,
Вищуючи біду!... Вона у него?

Якго.

То що ж с тогo?

Отелло.

Се певно вже погано.

Якго.

А щo, колиб я вам сказав, що бачив,
Чи чув, як він вас нівечив?... Бо в світі
Бувають и такі ледачі люде,

Що, як підгорнуть під себе коханку,
 Чи неодступністю свого прохання,
 Чи добровільністю її капризу,
 То й бовть...

О т е л л о.

А він хибá казав що небудь?

Я к г о.

Казав, та, знаєте й самі, не більше,
 Як те, від чого відкляється можна.

О т е л л о.

Що ж він казав?

Я к г о.

Що він, не знаю, як би...

О т е л л о.

Що? що?

Я к г о.

Лежав...

О т е л л о.

Из нею?

Я к г о.

З нею, чи на ній, як хочте.

О т е л л о. Лежав из нею! лежав на ній... О гидото!... Хустка... сповідь... хустка... Допитатись, та й на шибеницю за ёго працю... Пёрше на шибеницю, а тогді допитуватись... Я тремчу, подумавши про се. Природа не вдягаецця в такé страшне страданне, без якогось віщування. Се не слова так струснули мене... Пш! Носі, уши и губи... Чи то річ можлива?... Сповідь!... Хустка! О чорте!

[Падає, б'ючись у землю.

Я к г о.

Робі, робі своє, отруто, діло!

Оттак-то лóвлять легковірних дурнів.
 Так осорóбляють и чістих женщин
 Невинних й достóйних.

Гов! мій пане!

Вихóдить Кассіо.

Гетьмане мій! Отёл...

А, Кассіо!

Кассіо.

Що тут такé?

Якго.

З гетьманом сталася падúча бóлість.
 Оце вже дрúгий раз: и вчóра падав.

Кассіо.

Потрі ёму виски.

Якго.

Ні, не займаймо.

Не зупиняймо бóлести в дорóзі:
 Атó у нёго вдáрить піна з рóта,
 И зáчне зáраз дíко бiснувáтись.
 Дивiсь, він издвигнувь. Ось оддалiсь.
 Очу́няе вже зáраз та й устане.
 Як пiйде, я до тебе маю пiльне дiло. —

[Вихóдить Кассіо.

Як вам, гетьмане? Мóже, ви забiлись?

Отелло.

Смиéсья з мéне?

Якго.

Я? из вас смiйтись?

Клянúсья нéбом, я хотiв би тiлько,
 Щоб ви, як муж, своé терпiли гóре.

О т е л л о.

Рогáтий муж — чудóвище, звірі́ка.

Я к г о.

О, скі́лько ж то чудóвищ по столи́цях!
И мно́го з них превві́чливих чудóвищ.

О т е л л о.

А що́, призна́вся?

Я к г о.

Па́не мій ласка́вий,

Бува́йте му́жним: та́ж на сві́ті ко́жен
Хто ма́є бо́роду, в одні́м из ва́ми
Яре́мці ходи́ть; мно́гі милліо́ни
Ляга́ють спа́ти на чужо́му лі́жку,
Що й присягну́ли б, іх вонó еді́не!
Ви не с послі́дніх: ва́ша лу́чча до́ля.
О, се чортя́ча з нас нару́га злю́ща —
Голу́бити обма́нщицю на ло́жкі
И ду́мати, що се исто́та чи́ста!
Ні, лу́чче зна́ти: бо коли́ я зна́ю,
Хто я, то зна́тиму, що́ й з нею́ бу́де.

О т е л л о.

О, ти розу́мен! се рі́ч певна́.

Я к г о.

Ось ста́нте на хвилі́нку ўзбі́ч,
Да ті́лько мо́вчки слуха́йте, що́ бу́де.
Як вас тут ва́ше го́ре прида́вило
(Не лі́чила б тако́му му́жу сла́бість),
Прихо́див Ка́ссіо. Я геть спрова́див,
И до́бре вкрив, що́ з ва́ми приключі́лось,
И попро́сив, щоб він ще на́верну́вся
Погово́ріти. Він се оби́цявся.
Схова́йтеся ж та уважа́йте, як він

Морґатиме, всіхатимецця хітро,
 И як погórду на лиці ока́же.
 Бо я про все знов віпитаю в не́го,
 Де, як, як ча́сто и коли́ й як до́вго
 Голу́бив ва́шу па́ні, и коли́ знов
 Изля́жуцця. Диві́теся на же́сти,
 Да тільки терпелі́во, щоб від ме́не
 Ви не почу́ли, що ви не мушчі́на,
 А тільки біснуба́тий.

ОТЕЛЛО.

Чу́еш, Якго?

Здиву́ю я тебе́ моїм терпінне́м,
 Здиву́ю ж (чу́еш?) и крива́вим ділом.

Якго.

И то незгірш, да тільки все у по́ру.
 Иді́те ж зві́дці

[Отелло виходить.]

Я про Бя́нку бу́ду
 Бала́кати, про молоді́чку го́жу,
 Що заробля́ и хлібець и оде́жу,
 Торгу́ючи бажан́нями свої́ми.
 Вона́ од Ка́ссія нежі́ва ходи́ть.
 Така́ гірка́ вже сих моргу́шок до́ля,
 Що ду́рить, ду́рить, та й сама́ здурі́є.
 Він, чу́ючи про не́ї, знай регоче́. —
 Та ось и він.

(Верта́ецця Ка́ссю.)

Тепе́р засмі́йся тільки́,
 То й скру́тицця Отелло́: бо снові́дна
 Їго́ ревни́вость попереверта́є
 И смі́х и же́сти, и саму́ недба́лість
 Біда́хи Ка́ссія.

Як живе́те ви,

Мій пане наказний?

Кассіо.

Ще гірш віт то́го,

Що ти мене титу́лом титулу́еш,

Котрий мене вбива́є.

Якго.

Деадемо́ну

Просі, и певно допевні́йся діла.

Коли́б та Бя́нчина бу́ла в цім во́ля,

Як ско́ро допевні́вся б!

Кассіо.

Бідола́шна!

Отелло стиха.

Диві́сь, уже́ й сме́ецця!

Якго.

Я на віку́ своїм ище́ не ба́чив,

Що́б же́нщина мушчи́ну так люби́ла.

Кассіо.

Неща́сна! и міні́ такі зда́ецця,

Мов би вона́ мене́ и спра́вді люби́ть.

Отелло стиха.

Так, він цура́ецця, та ще́ й сме́ецця.

Якго.

Ось слухай, Кассіе.

Отелло стиха.

Оце́ ёго́ він

Притисне, щоб сказа́в. Так, до́бре, до́бре.

Якго.

Вона́ гово́рить, що жени́тись хо́чеш.

Чи спра́вді се на думці́ в те́бє?

Кассіо.

Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО.

Ти насміявся з мене? насміявся?

Кассіо. Я женітись из нею?... ис потаскушкою? Прощу тебе, змілуйся хоть трішки над моім розумом; не думай, що він так занедужав. Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО. [стиха]. Так, так, так, так. Хто вийграв, той смієця.

Якго. Далебі плещуть, що ти з нею ожениєся...

Кассіо. Прощу тебе, говори по правді.

Якго. Нехай я буду ледащо.

ОТЕЛЛО [стиха]. Ти вже й назначив мене? Добре.

Кассіо. Ся обізіна сама пускає погольску. Вона певна, що я оженись из нею, тільки не з моєї обіцянки, а с свого закохання та величання.

ОТЕЛЛО. [стиха]. Якго моргає міні: оце він зачинає оповіданне.

Кассіо. Була недавно тут. Усюди за мною вганяє. Якось, розмовляю на морськóму березі з венеціанками, аж приходить ся божевільна, та й вішаецця міні на шию...

ОТЕЛЛО [стиха]. Кричучи: „О дорогесенький Кассіе!“ Се видно з ёго ужімок.

Кассіо. Ощепірилась та давай милувати да плакати, та мяшкурити, та цупити мене. Ха, ха, ха!

ОТЕЛЛО [стиха]. Се він розказує, як вона тягла ёго в мою кімнату. О! я бачу твого носа, та не бачу собаки, котрóму кину ёго,

Кассіо. Ні, міні треба віччепітись від неї.

Якго. Передо мною! Дивись, ось вона йде.

Виходить Бянка.

Кассіо. Се другий тхір, та ще й пахущий. —
Чого ти так ганяєся за мною?

Бянка. Нехай за тобою ганяєця чортяка
с своєю матіррю! Про що в тебе ся хустка, що ти
міні віддав? Я була дурна, що взяла. Щоб міні та
вишивати з неї?... Гарна робота, що ти знайшов
у своїй хаті, и не знаєш, хто її лишив. Се знак
якоїсь полюбовниці, а міні з него вишивати? На,
оддай ёго своїй куклі. Де б ти ёго ні взяв, я з него
не вишиватиму.

Кассіо. Що се, мой люба Бянка? що се ти
торочиш?

Отелло [стиха]. Клянусь небом, се певно мой
хустина!

Бянка. Коли хочеш сегодні в мене вечеряти,
приходь; а не хочеш, приходь, коли тобі заманєця.

[Виходить.

Якго. За нею, за нею!

Кассіо. Далєбі мушу; ато лаятимєця серед
гулиці.

Якго. Вечерятимеш там?

Кассіо. Та думаю.

Якго. Мбже, й я прийду до тебе: бо міні
дуже треба с тобою побалакати.

Кассіо. Приходь будласко.

Якго. Иди вже, буде.

[Виходить Кассіо.

Отелло [наближуючись]. Як міні вбити ёго,
Якго?

Якго. Постерегли ви, як він весалився своїм
лєдарством?

Отелло. О Якго!

Якго. А ху́стку ба́чили?

Отелло. Се бу́ла мо́я?

Якго. Ва́ша, кляну́сь оці́єю руко́ю. И вба́чати, як він цілу́е безу́мну же́нщину, ва́шу жону́! Вона́ ёму́ дару́е, а він одда́е свої́й плію́сі.

Отелло. Я хоті́в би вбива́ти ёго́ де́вять літ... Прегарна́ же́нщина! вродли́ва же́нщина! прелю́ба же́нщина!

Якго. Ні, про се забу́тте.

Отелло. Так, неха́й вона́ згі́не, пропаде́ и прова́лицця в пе́кло се́годні: бо ї́й не животи́ти. Ні, моє́ се́рце зробі́лось ка́менем. Я б'ю́ по не́му, и в ме́не бо́літь рука́. О! на сві́ті не бу́ло кра́шчої лю́дини. Вона́ могла́ б лежа́ти при бо́ку в импе́ра́тора и задава́ти ёму́ робо́ту.

Якго. Ні, се не ва́ша сте́жка.

Отелло. На ши́беницю і́ї! я тілько́ кажу́, що́ вона́ е́сть... Який мисте́ць на вишива́нне!... Предивна́ музика́нтка!... О, вона́ б ви́співала́ дї́кость и з ведме́дя!... Яко́го висо́кого и ба́гатого ро́зуму, яко́б вигадли́вости!...

Якго. Черес се́ вона́ тілько́ гірша́.

Отелло. О, тї́сячу тї́сяч раз!... И по́тім яко́б тихо́бї вда́чи!

Якго. Э́ге, на́тто тихо́бї.

Отелло. Так, пе́вно так. А все та́кі жаль і́ї, Якго!... О Якго! як міні́ жаль і́ї, Якго!

Якго. Ко́ли вже ви так закоха́лись у і́ї грї́ха́х, так да́йте і́ї пате́нт на грї́хово́дство. Бо ко́ли воно́ до вас не торка́ецця, то ніко́му до се́го нема́ й дї́ла.

Отелло. Я покришу́ і́ї на крише́еники...

Менé та зробíти рогачém!

Якго. О, се в ній гидóта!

Отелло. З моím підвладком!

Якго. Се ще бiльша.

Отелло. Здобúдь мiнi отрути, Якго; сiєї ж нóчи... Не бúду з нею розмовляти, щоб ii тiло й красотá не замутили моéi души знов... Сiєї ж нóчи, Якго.

Якго. Зробiте се не отрутою: задушiте ви ii в постéли, у тii самii постéли, що вона обещчестила.

Отелло. Дóбре, дóбре. Суд над сим мiнi до вподóби. Дúже дóбре.

Якго. А щó до Кáссiя, залишiте вже ёго мiнi. О пiвночи почúете бiльш. [Труба з за Сцени.

Отелло. Прегáрно... Що се за труба?

Якго.

Се, пéвно, щось из Венéцii вiстúе.

Се Лодовiко. Вiн од дóжа. Глянте,

И вáша пáни йде из нiми вкúпи.

Вiхóдять Лодовико, Дездемона та Прибiчники.

Лодовико.

Чодóm, достóйний гётмане!

Отелло.

Вiтáю

Вiд всёго сёрця, пáне!

Лодовико.

Вас вiтáють

З Венéцii сенаторi из дóжем. [Оддаючи ёму Лист.

Отелло.

Цiлúю посередника iх вóли. [Роспечатуе й читае.

ДЕЗДЕМОНА.

Які новини, любий Лодовіко?

Якго.

Я рад вбачати вас, синьоре, в Кїпрі.

Лодовико.

Спасїбі вам. А як живецця в Кїпрі

Тут Кассію, гетьману наказному?

Якго.

Живецця, пане.

ДЕЗДЕМОНА.

Братко, тут міждо ним и мужем вийшла

Неладна посварка. Ти, певно, зладиш.

ОТЕЛЛО.

Ти певна в тим?

ДЕЗДЕМОНА.

Мій пане?

ОТЕЛЛО, читаючи.

„Зробіте се негайно, як вам любо“...

Лодовико.

Він не озвався: се він читає з листу.

Так посварка якась між ними сталась?

ДЕЗДЕМОНА.

Пренещаслива, и чого б на світі

Я не зробила, щоб їх помирити!

Я Кассія люблю...

ОТЕЛЛО.

Огонь и сірка!

ДЕЗДЕМОНА.

Мій пане?

ОТЕЛЛО.

Чи ти при собі ще ходиш?

Д Е З Д Е М О Н А.

Він сёрдицця?

Л о д о в и к о.

Се, ма́буть, лист ёго россёрдив.
Зда́ецця бо, ёго́ зову́ть до́бму,
А Ка́ссію передаю́ть гетьма́нство.

Д Е З Д Е М О Н А.

Я ра́дуюсь, що так случи́лось.

О Т Е Л Л О.

Спра́вді?

Д Е З Д Е М О Н А.

Як? що́?

О Т Е Л Л О.

Я ра́дуюсь, що ти скрути́лась.

Д Е З Д Е М О Н А.

Як, лю́бий мій Отелло?

О Т Е Л Л О, ударивши її.

О, чорти́це!

Д Е З Д Е М О Н А.

Сёго́ віт тебе́ я не заслужи́ла.

Л о д о в и к о.

Міні в Венéціі не піймуть віри,
Мій па́не, як би я ні присяга́вся,
Що я своїми се вбача́в очі́ма.
Се вже аж на́тто. Попро́сите́ прощё́ння.
Дивіте́сь, пла́че.

О Т Е Л Л О.

О, ти чо́рте, чо́рте!

Коли́б земля́ від же́ньских слі́з роди́ла,
То с ко́жноі ми ма́ли б крокоди́ла.
Геть из очéй моі́х!

Дездемона.

Идú, щоб не гнівiти.

Лодовику.

От праведно покiрна мýжу панi! —

Благáю вáшу мiлость, завернiте.

О т е л л о.

Синьóро!

Дездемона.

Щò, мiй пáне?

О т е л л о.

Ви хотiли

Сказáти щось, добрòдiю, до неi?

Л о д о в и к о.

Хто, я, гетьмáне?

О т е л л о.

Ви. Се ж ви хотiли,

Щоб я вернúв. Готóва и вернúтись,

И знов ийтi, и знов сюди вернúтись.

И плакáти, добрòдiю, умiе;

Так, и покiрна, о, покiрна вельми!

Ну, плач ищé. Чомú ж ищé не плáчеш?

А щò до тóго, мiй добрòдiю, до тóго...

О, як вонá намалювáла чúвство!

Мiнi велáть додóму...

Геть изви́ццi!

Пришлю́ по тебе зáраз...

То мандáту,

Добрòдiю, я покоряюсь, и додóму

В Венéцию вернúсь...

Ишчéзни, знiкни!

[Виходить Дездемона.]

А Кáссiю гетьмáнство. Ну... мiй пáне,

Прошу вас, повечеряємо вкупі.
Вітаю вас, добродію, у Кипрі. —
Козлі та обізяни!

[Виходить.]

Лодовико.

Чи се той сла́вний, благородний Му́рин,
Що ввесь сенат вважає совершенством?...
Се та приро́да ви́шча, благородна,
Котро́ї страсть не потрясе́ ні жодна?
Се добродітель та, що ні пригоди,
Ані случа́ї вразити не зможуть?

Якго.

Перемінився дуже.

Лодовико.

При собі він?

Чи здужає лишень у нього мізок?

Якго.

Він те, що єсть. Не нам ёго судити.
Ко́ли ж він не та́кий, як тре́ба бу́ти,
Неха́й пошле́ Госпо́дь, щоб був та́ківським.

Лодовико.

Як! біти жінку?

Якго.

Се не так-то добре.

Та, ох! ко́либ не ста́лось що́ и гірше!

Лодовико.

Чи він та́кий всегда́, чи се листом він
Так огорчи́всь, що́ кров гніво́м загра́ла?

Якго.

Міні не честь про те оповіда́ти,
Що́ ба́чив я и знав. Самі вважа́йте:
Він сам себе́ пока́же перед ва́ми,
Хоть я й мовча́тиму. Ось приміча́йте,

Який він буде далій.

Лодовико.

Жалкую, що на нім так помилився.

[Виходить.]

С Ц Е Н А Д Р У Г А.

Світлиця на Замку.

Виходить Отелло та Емиля.

Отелло.

То ти не бачила нічого?

Емиля.

Ані чувала, ні підозривала.

Отелло.

А бачила їх с Кассієм укупі?

Емиля.

Да в тім нічого злого, й кожне слово,
Якє вони між себе промовляли,
Я чула.

Отелло.

И ніколи не шептались?

Емиля.

Ніколи, милостивий пане.

Отелло.

Тебє ж не висілали?

Емиля.

Ні, мій пане.

Отелло.

По віер, по перчатки, чи по маску?

Емиля.

Ніко́ли, па́не мій, ніко́ли.

О т е л л о.

Дівно!

Емиля.

Вельмо́жний па́не, смію вам руча́тись
За честь її, и ду́шу заложі́ти.
О, проженіть від се́бе іншу думку!
Вона́ обма́нює вам се́рце. Се ледя́що
Яке́сь вам нашепта́ло. Дай же, Бо́же,
Щоб той був про́клят прокля́ттем гадю́ки
Споку́сниці! Коли́ й вона́ не че́сна,
Не чи́ста и не вірна вам, то вже нема́є
Щаслівого й на світі чолові́ка.
Тогді и найчи́сті́ша жі́нка бу́де
Гидка́, як клеветá.

О т е л л о.

Позві́ її до ме́не. —

[Виходить Емиля.]

Гара́зд гово́рить. Та яка́ ж би зві́дня
Не говори́ла так? Се хі́тра шлю́ха,
Замо́к и ключ паску́дних і́х секрети́в,
А мо́лицця на вко́лішках, я ба́чив.

Верта́ецця Емиля з Дездемоною.

Дездемона.

Чо́го зво́літь мій пан?

О т е л л о.

А йди́ де ме́не,

Ціпля́точко.

Дездемона.

Яке́ бажа́нне ва́ше?

О Т Е Л Л О.

А покажі лице.

Дездемона.

Се щось страшенне!

Отелло до Емілі.

А ви, синьоро, до своєї слўжба.

Зіста́вте ласих та дверей пильну́йте.

Як хто надійде, кашляніть, чи крикніть.

Боржій, боржій до ва́шого ремєства. [Виходить Емілія.]

Дездемона.

На вкблїшках благаю: щò се значить?

В твоїх слова́х я чу́ю діку я́рість.

Та слів самі́х не розумію.

Отелло.

Хто ти така́?

Дездемона.

Тво́я жо́на, мій па́не,

И вірна, любяча дру́жї...

Отелло.

Клянїся ж,

Одда́й себе́ сама́ чорта́ці в пе́кло:

Ато́ зляка́ецця тебе́ вхо́пити,

Що ти так схóжа на исто́т небе́сних,

Одда́йся чо́рту дві́йчі: поклянїся,

Ти че́сна?

Дездемона.

Бог во істи́ну се зна́є.

Отелло.

Во істи́ну він зна́є, що ти лжїва,

Як ад.

Дездемона.

Проти́в ко́го ж, мій па́не, лжїва?

С ким накладала я? когб сфалши́ла?

О т е л л о.

О Дездемо́но! геть від мене, геть, геть!

Дездемона.

Який страшénний день!... Чогб ти пла́чеш?

Не вже томú мо́й вина́, мій па́не?

Коли́ могб оцця́ підозрива́еш,

Що через не́го ти в Вене́цію відозван,

То не клади́ у тім вини́ на мене.

Втерів еси́ ёго́, и я втерила́.

О т е л л о.

Нехай́ би небеса́м було́ угодно́

Тяжкими́ бідами́ мене́ ску́сити:

Коли́б на мене́ задощи́ло го́рем

И соромб́м и вбо́жством страше́нним,

И впа́в би я в нево́лю безна́дійну;

То ще б знайшла́сь хоть у кутб́чку в се́рці

У мене́ капели́ночка терпіння́;

А щоб зроби́ть мене́ німи́м болва́ном,

Щоб на мене́ важка́ рука́ знева́ги

Показувала́ тиходви́жним па́льцем...

Та ще б и се́ я перене́, и ле́гко, ле́гко!

Ні, там, де приховав́ я щі́ре се́рце,

Де му́шу жити́ або́ не жити́ зовсім́;

Коли́ крини́ця, звідки витика́е

Живий́ потб́к мій, чи де він исся́кне,

Доста́лась іншому́, чи ста́лась гря́зю,

Калю́жею для жа́б'ячого́ плб́ду, —

Перемі́нись в лиці́, терпінне́ тїхе,

Ти молодій́, румя́ний херуві́ме,

И подиві́сь, мов лю́те пе́кло, скрива́!

Д Е З Д Е М О Н А.

И певно благорóдний пан мій мислить,
Що перед ним я непорóчна, чиста.

О т е л л о.

О, так! як літом по різницях мұхи,
Що, наплóдившись, зараз інших плóдять.
Ти гáрне зімле и так гáрно пахнешь,
Що одурманюеш міні всі чұвства.
О, лұчче ó ти никóли не родилось!

Д Е З Д Е М О Н А.

Ой лéле! в чим же я з незнання грішна?

О т е л л о.

Невже папір сей, гáрна кнїга,
На те и есть, щоб написати „кұрва“?
В чим грішна?... О, ти займанщїно спільня!
Я ó обернув собі лицé на гóрен,
И спопелив би в по́пел соромливость,
Заговорївши про твої учїнки.
В чим грішна? Нéбо затикае нóса,
А мїсяць одвертаецця, и вїтер,
Бесстїдний вїтер, що усé цїлуе,
Щó нї спїткае, ба и він уткне́цця
В пїдвемну яму, щоб про те не чути.
В чим грішна? О, бес соромá блудни́це!

Д Е З Д Е М О Н А.

Клянуся Бóгом, страшно мене крївдиш.

О т е л л о.

Ти не блудни́ця?

Д Е З Д Е М О Н А.

Як я христия́нка.

Коли хранить сосу́д для мого пана
Від доторкання сквёрного, стидкóго,

Коли се в тебе блуд, я не блудниця.

О т е л л о.

Як! ти не...

Дездемона.

Ні! клянусь моім спасінням.

О т е л л о.

Чи се ж можебня річ?

Дездемона.

О Бóже милосёрдий!

О т е л л о.

Ну, так не сёрдея :

Я пёвен був, що ти венецька кúрва,

Та й вийшла за Отёлла.

Ти, синьóро,

(Вертаецця Емиля.)

Що слúжбу íншу, нiж Петрóва, слúжиш,

Сидiш коло ворiт пекельних... ти, ти, ти!

Скiнчили ми робóту. Нá за пра́цю!

Верни́ ключём, та нiчичiрк про спра́ву. [Вихóдить.

Емиля.

Ой лéле! щó се вiн про вас подúмав?

Щó з вáми, пáни? щó ви, лóба пáни?

Дездемона.

Я, дáлебi, мов полусóнна.

Емиля.

О дóбра пáни! щó з ним приключiлось?

Дездемона.

Ис ким?

Емиля.

Из нáшим пáном?

Дездемона.

Хто ж се пан твiй?

Е м и л я.

Він той, що й ваш, мой госпóсю.

Дездемона.

Нема́ у мене пана. Не роспиту́й.

Не мóжу пла́кати, а відка́зати

Змогла́ б я, тільки вся водо́ю взя́вшись.

Прошу́ тебе́, цієї́ но́чи су́кну

Міні́ вінча́льню положи́ на лі́жко.

Не забува́й же, та поклі́чеш Я́кго.

Е м и л я.

От пере́міна! от, так спра́вді!

[Вихо́дять.

Дездемона.

Так изо мно́ю й трéба... так и трéба.

Яка́ була́ я, щоб ёму́ хоть крі́хту

Узя́ти в ду́мку про мене́ худóго?

Верта́єця Емиля з Я́кгом.

Я́кго.

Що́ зволите́, синьóро? що́ се з ва́ми?

Дездемона.

Не мóжу говорі́ть. Діте́й стихе́нька

Навча́ють, и уро́ками легкі́ми.

Так и ёму́ б мене́: бо я, і́й Бóгу,

Ище́ диті́на.

Я́кго.

Що́ ж там ста́лось, па́ні?

Е м и л я.

О Я́кго! пан і́ так обещче́стив,

Таки́ми ви́лаяв і́ слова́ми,

Що́ че́сне се́рце ви́нести не змо́же.

Дездемона.

Невже́ ж я, Я́кго, те?

Якго.

Що те, синьбро?

Дездемона.

Такá, як, пан мій... каже... лаяв?

Емиля.

Він курвою її назвав. И старець
П'яний не ляпне на свою так бабу.

Якго.

За що ж се так?

Дездемона.

Не знаю. Знаю тільки, хто я й що я.

Якго.

Не плачте, годі. От денечок випав!

Емиля.

Чи для того вона від значних партій
И від оцця й від роду відреклася,
Щоб звали курвою? та ще й не плачте!

Дездемона.

Такá мой вже доля.

Якго.

Будь він проклят

За се! И як ёму такé приснілось?

Дездемона.

Одін Господь се знає.

Емиля.

Щоб я повисла, коли се не злюка
Якийсь пекельний очернів вас пáну,
Якийсь ехідний, дёмонський підліза,
Якийсь паскудний раб, абі доскóчить
Чи служби вишчої, чи...

Якго.

Фи! де такого знайдеш? річ не можна.

Дездемона.

А звайдеця, прости ёму, мій Бóже!

Емля.

Нехай ёго прощає кат, а черті
Щоб и кiсткi ёго пообгризали!
Ш чогó ii та курвою назвати?
Хто дуже часто гостював у неi?
Де и коли, яким се рббom сталось?
Анi подобини! Се Мурин дався
В омáну пiдлому якóмусь плуту,
Паскудниковi знáному, злодiюзи...
О Бóже! чом ти iх не обнажæш
Таких паливод? чом бичá не влóжиш
У кóжну чéсну рúку, щоб iх гнáли
По свiту гóлих од востóк до зáпад!

Якго.

Та не кричи! й на гулицi вже чути.

Емля.

О, будь вiн прóклят! Се такий же, мабуть,
Як той, що був тебе иссунув з залуáду,
Що нашептав, тоби про мене з Мавром.

Якго.

Ти дура. Гóди вже!

Дездемона.

О добрий Якго!

Як пiдойти мiнi пiд ласку мýжу?
Приятелю, иди до нёго. Бóже!
Ти свiдок, я не знáю, як ёго я
Втерiла. Глянь, на вкóлишках клянуся:
Колi я против нёго провинiла
В розмóвi, в мiслях, чи в яких учiнках,
Очiма, слухом, яким нéбудь чувством,

Коли́ до іншого прина́дно оберну́лась,
 Коли́ я не люблю́ ёго́, як перше
 И як люби́ти бу́ду по́ки жи́ва,
 Хоть би́ мене́ він ви́пхав и розво́дом, —
 Нехай́ на віки я лишу́сь ути́хи!
 В доса́ді чоловік ба́гато зроби́ть,
 В доса́ді мо́же він мене́ и во́йти,
 Та не вменши́ть прихи́льности моє́ї.
 Міні и ви́мовити гідко „ку́рва“.
 Я й тим терза́юсь, що такé сказа́ла.
 Зроби́ти ж те, за що́ ним награжда́ють,
 Не схочу́ й за всі світові прина́ди.

Якго.

Спокійтеся, прошу́ вас. Се доса́да
 На госуда́рні спра́ви. Се згання́
 На вас він тільки се́рце.

Дездемона.

О, коли́б-то!

Якго.

Руча́юсь вам, що так воно́ и бу́де. [Труби
 О! чу́єте? Се тру́би до вечє́рі.
 Послі венє́цькі ждуть до сто́лу па́нство.
 Идіть, не пла́чте вже. Все пійде ла́дно. —

[Виходять Дездемона та Емиля.

(*Виходить* Родрикго.)

Ну, що́, Родрикго?

Родрикго. Та що́? не ба́чу я, щоб ти ходи́в
 че́сним ро́бом коло мене́.

Якго. В чім же нече́сним?

Родрикго. Що́-дня ти мене́ во́диш ново́ю
 вига́дкою, Якго, и здає́ця міні́, що більш одда́люеш
 від мене́ вся́ку виго́ду, ніж подає́ш міні́ хоть най-

мѣншу надію. Далѣбі довше не стѣрплю, та ще не знаю, чи розійтись ладом и за те, що по дурному вѣтерпів.

Якго. Хѣчеш вислухати менѣ, Родрикго?

Родрикго. Аж нѣтто доволі вже слухав: бо твої слова зовсім не рѣдичі з ділами.

Якго. Винуватиш менѣ дуже неправедно.

Родрикго. Ні, дуже праведно. Процвѣндрив я вже все моє добрѣ. Тимі клейнѣтами, що перебрав есі в мене для Деадемѣни, спокусив би й черницю. Ти ж мнѣ казав, що вона прийняла, и приносив мнѣ сподіванки и надії скѣрої ласки и нагороди; а я нічого не бачу.

Якго. Дѣбре. Далій. Дуже дѣбре.

Родрикго. Дуже дѣбре! Далій! Мнѣ, чоловіче, нікуди йти далій, и дуже дѣброго нема тут нічого. Клянусь оцією рукою и кажѣ тобі, що се дуже поганѣ, и починаю дѣматн, що менѣ в цѣм ошукано.

Якго. Дуже дѣбре.

Родрикго. Кажѣ тобі, що вѣно не дуже дѣбре. Я сам обьявлюсь Деадемѣні. Коли вѣрне мої клейнѣти, то покіню своє допевнянне и покаюсь у беззакѣнному проханню. Коли ж ні, будь пѣвен, шукатиму на тобі сатисфакції.

Якго. Тепѣр ти все казав.

Родрикго. Усѣ, и не казав нічого такого, чѣго б не дѣмав попѣрти ділом.

Якго. Ну, тепѣр я бачу, що ти собі не без завѣття вдѣвся, и с сѣго часу бѣду про тебе дѣматн лѣчче, нѣж пѣрше. Дай рѣку, Родрикго. Ти на мене по всій правдѣ рѣссѣрднвсь; от же кажѣ тобі, я в твоїй справѣ ходѣв найчеснѣйшим рѣбом.

Родрикго. С'єго не в'їдно.

Якго. Пр'ава, що не в'їдно, и ти не без ума и росс'удку п'їдозр'ївав мене. От же, Родрикго, коли в тебе справд'ї есть те, що я теп'єр вбач'аю б'їльш, н'їж йнколи, — я розум'їю: одвага, см'їлость и хоробр'їсть, — докажи с'їєй ж н'їчи, и коли на ту н'їч не пол'асуеця Дездемоною, то жжен'ї мене с с'єго св'їту зрадою, прид'умуй як'ї хоч зап'адн'ї на мою жизнь.

Родрикго. Д'обре. Що ж там? Чи вон'о розумно, чи есть возмога доказ'ати єго?

Якго. Добр'од'їю, из Венец'їи прийшов наказ посади ти К'асс'їя на От'єллово м'їсце.

Родрикго. Чи справд'ї? То От'єлло з Дездемоною в'єрнеця в Венец'їю?

Якго. О, н'ї! він їде в М'уринщину и бер'є с собою гарну Дездемону, коли не заг'аеця тут через як'їй в'їпадок; а н'їчим так не м'ожна єго заг'ати, як спров'адивши К'асс'їя.

Родрикго. Як же по тво'єму єго спров'адити?

Якго. Зроб'ївши незд'їбним до От'єллового м'їсця, провал'ївши єму ч'єрепа.

Родрикго. И ти х'їчеш, щоб се зроб'їв я?

Якго. А вже ж, коли см'їєш допевн'їтись и сво'єй виг'оди й пр'ава. С'єгодн'ї він веч'єрає в одн'їєй шлюхи, и я прийду туди до н'єго. Він ще не зна'є про сво'є гонор'ове щ'аст'є. Коли чиг'атимеш на н'єго, як ийт'їме зв'їтти (а я вже так зроб'їю, що се б'уде м'їж дванац'ятим и п'єрвим), ти захопиш єго до сво'єй в'їпод'оби. Я б'уду б'л'їзько, щоб допомогти тво'єму напад'ов'ї; він упаде пром'їж нас. Ну, не ст'їй лиш, зумляючись с'єму, а ход'їмо зо мною. Я покажу тобі, як нам тр'єба см'єрти єго. Ти вваж'атимеш дов-

гом своїм ёго стратити. Вже давно порá вечéрати,
а ніч не загаецця на робóту.

Родрикго. Хотів би я послухати резóну на се.

Якго. И я задовольню тебé. [Вихóдять.

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Друга Світлиця на Замку.

Вихóдять Отелло, Лодовико, Дездемона, Емиля та
Прибічники.

Лодовико.

Благáю вас не турбува́тись да́льше.

Отелло.

О, ні! для ме́не до́бре проході́тись.

Лодовико.

Синьóро, на до́браніч и подя́ка.

Дездемона.

Віта́ем ва́шу честь.

Отелло.

Ході́мо ж, па́не. —

О!... Дездемо́но!

Дездемона.

Що́, мій па́не?

Отелло. Ляга́й за́раз спа́ти. Я не забáром
верну́сь. Одпусти́ свою́ прислу́жницю. Гляди́ ж,
щоб се зроби́ла.

Дездемона. Зроблю́, мій па́не.

[Вихóдять Отелло, Лодовико та Прибічники.

Е м и л я.

Що ж, як вонó? Здаєця, він пом'якшав.

Д е з д е м о н а.

Сказав, що вёрнеця додóму з'араз.

Звелів міні лягати з'араз спати

И відпустить тебе.

Е м и л я.

Щоб відпустити!

Д е з д е м о н а.

Так він звелів. Тепер, Емілю любба,

Подай ночну одéжу, бiльш нiчого.

Не трéба нам тепер ёго гнiвiти.

Е м и л я.

Колиб ёго не бачили ви з роду!

Д е з д е м о н а.

А я, я — нi! Мiнi такий він любий,

Що й гнiв ёго и грiманне й досада...

Одшпiль будласко... все якéсь принадне.

Е м и л я.

Я склала на постiль що ви звелiли.

Д е з д е м о н а.

Ну, дóбре... Бóже мiй! якi ми дóри!...

Колi я пёрше вмру, то ти одягнеш

Мене в цю сукню.

Е м и л я.

Гóдi бо вже, гóдi!

Д е з д е м о н а.

В моéi мáтери булa Варвара

Служéбка. Закохалась и любiла

Такóго, що iй покинув з дóру.

Вона спiвалa пiсню знай про iву.

Старiнна дóже пiсня, та про неi

Ненáче злóжена : и вмéрла з нею.
 Ся пісня цілий вéчiр сей від мéне
 Не хóче відойтi. От, так и хóчу,
 Схилiвши гóлову, її спiвáти,
 Як бiдна дiвчина бувáло рóбити.
 Идi будлáско вже.

Емиля.

А спáльну сўкню?

Дездемона.

Не трéба. Тут одшпiль. Сей Лодовiко
 Прийтний чоловiк.

Емиля.

Вродливи́й дўже.

Дездемона. Говóрить гáрно.

Емиля. Я знáю в Венeцiї однy пáни, що
 сходитá б у Палестiну босóнiж, абi хоть раз до-
 торкнyтись до ёго гáрних губ.

Дездемона спiвaє.

Сидiла небóга пiд iвовим дрéвом,
 Спiвáйте, спiвáйте про iву зелéну,
 И рyки зложiла й голóвку схилiла,
 Спiвáйте про iву, про iву, про iву.
 Водá протекáла, з нею розмовлiла...
 Спiвáйте про iву, про iву, про iву,
 А ви, слéзи, рiнте, камiнне мягчiте...

Тyт положi.

Спiвáйте про iву, про iву, про iву.

Идi собі будлáско : зáраз прийде.

Спiвáйте, спiвáйте, винóк мiй звивáйте.

Ёго ж не винiте, менé осудiте.

Нi, се навпóслi. Чyєш? Хто б се стyкав?

Емиля.

Се вітер.

Дездемона.

Невірним назвала, а він міні каже,

Співайте про йву, про йву, про йву :

„Коли я до дру́гих, любі собі любіх“.

Иді ж уже. Добрáніч. Очі в мене

Чогось сверблять. Се буду мабу́ть пла́кати?

Емиля.

Ні, так сверблять. Воно́ ні против чо́го.

Дездемона.

Я чу́ла так... Мушчіни, о, мушчіни!...

Скажи́ міні, Емилю, як ти мислиш:

Невже́ такі бувають же́ни в світі,

Що так обманюють мужів паску́дно?

Емиля.

О, певно єсть такі, що́ й говори́ти!

Дездемона.

Чи ти б зроби́ла так за всю вселенну́?

Емиля.

А ви хиба́ зроби́ли б?

Дездемона.

Ні! клянуся

Небесним світом.

Емиля.

Я не зроби́ла б

Тако́ж перед ясним небесним світом:

Се можна б и в ночі зроби́ти.

Дездемона.

То ти зроби́ла б так за всю вселенну́?

Емиля.

Вселенна річ вели́ка. Се вже на́тто

За гріх маленький.

Дездемона.

Ні, се ти шуткуєш.

Емиля. Далебі, міні здаєцця, зробила б, та й поправила б зробивши. Вже ж пак не зробила б такого за який небудь переник, за кілька там локот матері, ні за сукні, ні за спідниці, ні за шляпки, ні за яку пусту виставу; а за цілу вселенну... Не знаю, хтоб не зробив свого мужа рогачем, аби ёго зробити монархом. Я одважилась би за се и на чистілице.

Дездемона. Оддаю себе в пекло, колиб я зробила таку пакість и за весь світ.

Емиля. Та ся ж пакість тільки й есть пакість у світі, а одержите світ за вашу працю, то вам би можна було се й надолужити.

Дездемона.

Не думаю, що й е така на світі.

Емиля.

И дужина, и більше, — стілько,
 Щоб залюднити світ, що річ про него.
 Да тільки думаю, що не самих їх,
 А чоловіків мусим винуватить.
 Вони не дбають про свій довг великий,
 И тринькають своє добро по інших,
 Абб, ревнующи, гукують та бувають,
 А нас тіснить абб и бьют, мовляли,
 Абб ж обрізують розходи наші.
 И в нас же на щось жовч. Хоть ми й прощаєм,
 Та часом над ними и пометимся.
 Нехай же чоловіки памятають,
 Що в їх жінок такі ж самі чутства.

Жінкі очіма бачять, носом чують
И мають смак в солóдкому й гіркóму.
Щò рóблять чоловіки, проміні́вши
На інших нас? Се ж забавка, та й гóді?
А вже ж! И се хиба́ не сла́бість рóбить?
А вже ж що так! Хиба́ ж ми бешчувствéнні,
Не хочем забавки, и сла́бости не ма́ем?
Неха́й до нас бува́ють справедли́вші,
Атó ми грішимó, на них гляді́вши.

Д е з д е м о н а.

Добра́ніч. Бо́же! дай ми́ні не пе́іти,
А ба́чивши вопсінне, праведні́ти.

[Вихо́дить.]

АКТ П'ЯТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Гулиця.

Виходять Якго та Родрикго.

Якго.

Стань за оцім стовпѣм. Він зараз буде.
Виймай мечá, згадай, що ти мушчїна.
Боржїй, боржїй, не бійся: я тут буду.
Тут абѣ пан, абѣ пропáв: то знай же,
Навãжитись ти мусиш найтвердїйше.

Родрикго.

Ти ж не відхѣдь, щѣб я не вхїбив.

Якго.

Тут, пїд рукѣю. Смїло, та додѣржуй.

[Вїдхѣдить недалечко.]

Родрикго.

Не вѣльми-то вподѣбав я се дїло;
Та він мїні резѣни дав хорѣші.
Ну, щѣ ж? однїм и бѣде тїлько мѣнше.

Виходь же, мечу мій! Нехай він гине.

[Становиця на своє Місце.

Я к го.

Рошчухав я болячку до живого:

Аж розъярівсь. Тепер міні однако,
Хто з них когò уб'є; хоть и обидва
Нехай один одного повбивають.

Корість моя. Як бй убив Родрикго,
То вимагав би й гроші и клейноти,
Що повиманював я в него
На вгоноблянне Дездемони.

А се не лад. Коли ж убив би Кассій,
Вся жизнь ёго була б щоденним цвітом,
Котрий мене гидким робив би. Му́рин
Такб ж мене рознюхав би, а се опасно.
Ні, він умре... Се, чюю, він надходить.

Виходить Кассіо.

Родрикго.

Я познаю ёго ходу; він самий. —

Ледяцо, ти умреш. [Виходячи и кидаючись на Кассія.

Кассіо.

И певно вмер би,

Коліб мій панцер був не так затишен.

А дай попробувать свого. [Виймає меча и ранить Родрикга.

Родрикго.

Я мертвий.

[Якго ранить Кассія ззаду и втекає.

Кассіо.

Скалічено мене на віки... Світла!

Гей! квалт! квалт!

[Падає

Виходить Отелло оддалік.

О Т Е Л Л О.

Се ненáче крiкнув Кассій.

Справдiв, що обiцявся, Якго.

Родрикго.

Лéдарь,

О, лéдарь я погáний !

О Т Е Л Л О.

Прáвда, лéдарь.

К а с с і о.

Рятуйте! свiтла! гов! хирурга клiчте!

О Т Е Л Л О.

Се вiн... О чéсний, справедливий Якго!

Почув ти благородно крiвду дрúга.

Навчáеш и менé. Ну, лóба цiцю,

Кохáнець твiй лежить, и ти поляжеш.

Идú, паскúднице! Я вiрвав с сёрца

Твоi вiдёмські óчi, и те лiжко,

Що сплямувала ласуваннем сквёрним,

Твоéю ласою сплямую крóвью. [Виходить Отелло.]

Виходять Лодовико та Кграціано оддалік.

К а с с і о.

Що ж се? нi чáти, нi людéй! Гов! прббi!

К г р а ц і а н о.

Тут склáлось щось лихé. Се крик страшенний.

К а с с і о.

Рятуйте!

Л о д о в и к о.

Чуеш?

Р о д р и к г о.

О л е д á щ о пiдле!

Лодовико.

Тут два чи трое... Ніч, хоть око віткни.
Чи не засада се? Нам тут опасно
Ййти на крик одним. Зождімо.

Родрикго.

Ніхто не йде? Умру, истікши кровью.

Ввійходить Якго с Світлом.

Лодовико.

Чи чуєш?

Краціяно.

Се хтось в сорощці с світлом и ору́жжєм.

Якго.

Хто тут? Хто тут кричав „ряту́йте прббі“?

Лодовико.

Не знаю, хто.

Якго.

Хибá не чу́ли крику?

Кассіо.

Сюді сюді! Рятуйте Бога ради!

Якго.

Що тут такé?

Краціяно.

Здаецця, се хорунжий?

Лодовико.

Він, він. Се чоловік хоробрий вельми.

Якго.

Хто ви? Чого гукáете так страшно?

Кассіо.

Се Якго? О, тут на мене́ напали,
Поранили... о, допоможі як небу́дь!

Якго.

Ой пане наказній! Хто ж се ледáщо?

Кассіо.

Я думаю, одін тут недалéко.

Він не влизне́.

Якго.

О зра́днику ледáчий! —

Ви хто такі? Иді́те, помага́йте.

[До Лодовика та Кграціана.

Родрикго.

О, допоможіть міні!

Кассіо.

Се з них котрійся.

Якго.

О харциві́ко ра́бе! о ледáщо! [Якго заколює Родрикго.

Родрикго.

Прокля́тий Якго! О нелю́дзька пси́но!

Якго.

Во́ивáти в те́мряві!... Де ж ті кривáві

Зло́дюги? де?... А го́род náче ви́мер!

Гов! кгвалт! розбій! розбій!...

Ви хто такі́?

Чи до́брі, чи лихі? Зові́, як зна́еш.

Лодовико.

Якго.

Синьо́р Лодо́вико?

Лодовико.

Він, він, до́бродію.

Якго.

Проба́чте. Тут на Кассі́я напа́ли.

Лодовико.

На Кассі́я?

Якго.

Що, братаіку? що сталося?

Кассіо.

Та нóгу перетя́то.

Якго.

Крий нас, Бóже!...

Світíть, панóве. Я хоть не сорóчки
Моєі перевя́зку...

Ввiхóдить Бянка.

Бянка.

Що тут сталося?

Хто тут кричав?

Якго.

Хто тут кричав „ряту́йте“?

Бянка.

О мій коханий Кассіо! о мійий!

О Кассіо! о Кассіо! о Кассіо!

Якго.

О звана шлю́хо!

Кассіо, скажіте,

Хто ó се такий вас так скалічив страшно?

Кассіо.

Не звáю.

Кграціано.

Як гірко бачити вас! А я шукав вас...

Якго.

Позичте підв'язки. Так. Ще ó носійки,
Перенесті́ ёго впокійно звiдци.

Бянка.

Він ма́є, Кассіо! о Кассіо!

Я к го.

Панове, я так думаю: беш шлюхи
Не обійшлося се криваве діло. —
Постійте трощки, Кассіо. А дайте
Сюді лихтар. Чи не впізнаем, хто він.
О Боже! се приятель и земляк мій
Родрікго? Ні!... Ні, так. Родрікго! Боже!

К граціано.

Як! из Венеції?

Я к го.

Він, він, добродію. Він вам знакомий?

К граціано.

Знакомий? чом же?

Я к го.

Синьор Кграціано?

Не, осудіте. Сей случаї кривавий
Оправдує мою на вас байдужість.

К граціано.

Я рад вас бачити.

Я к го.

Що, Кассіо, як?

Як вам?

Носилки! о, носилки!

К граціано.

Родрікго!

Я к го.

Він, він, се він.

[Привносять Носилки.]

Ну, слава Богу.

Несіть же ви ёго злегенька віцці,
А я біжу по лікаря.

Синьоро,

[До Бяки.]

Обійдемоь без вас.

А сей убітій,
Мій любій Кассіо, се мій приятель.
За щò й про щò ви з ним не помирили?

К а с с і о.

Ні за щò в світі. Я й не знав сіпаки.

Я к г о.

А щò, поблідла?

О, несіть бо скóрше,

Несіть с під вітру! [Кассія та Родригга виносять.]

Підождіть, панóве. —

Поблідли ви, синьóро? Глянте, глянте,

Як діко, страшно повертає очі!

Ну, скóро ми довідаємся й бiльше.

Вважайте, я прошу вас, подивітесь.

Панóве бачите? Нечиста совість

Говóрить и без язика виразно.

Вихóдить Емиля.

Е м и л я.

Ой леле! щò тут сталось? щò, мій мўжу?

Я к г о.

Напали тут на Кассія Родриго

Та ще якесь у тёмряві козацтво.

Наш Кассій при смерти, Родригго мёртвий.

Е м и л я.

Ой леле! Кассіо наш, любій пане!

Я к г о.

От óвоці курéвства! Йди, Емілю,

Спитай у Кассія, де він вечéряв. —

Щò, затремтіла ти від сёго?

Б я н к а.

Вечéряв він у мене, а тремчу я

Не від сєго...

Якго.

А, в тебе! йди ж за мною.

Емиля.

О! ти паскўдна шлюхо!

Бянка.

Я не шлюха:

Такá ж я чєсна, як и ти, лаюхо!

Емиля.

Як я? Ах, ти паскўднице паскўдна!

Якго.

Ходім подівимось, панове любі,

Як перевяжуть Кассія.

Ходімо,

Голубко; ти в нас інше заговориш. —

Емілю, побіжи боржій до замку,

Скажи гетьману й пані, щò тут склалося. —

Ходім, панове любі.

Сєі нóчи

Абó я пан, абó пропав на віки.

[Стиха.

[Виходять.

С Ц Ё Н А Д Р У Ѓ А.

Опочивальня.

Дездемона на Постелі спить. Горить Світло.

Виходить Отелло.

О Т Е Л Л О.

Оце ж, оце, душе мой, причина...

Та не скажу́ вам, о пречісті збрі!...
Оце́ причіна... Та не закріва́влю
И не вдряпну́ її ніжнóго тіла,
Гладéнького, як монумéнтний ма́рмур.
А вмéрти мусить: бо ще мнóгих зра́дить.
Згашу́ перш світло, и тогді вже... Світло?
Згашу тебе́, поломяній мій слуго́,
Та й воскресу́ изно́в твоє сийнне,
Коли одумаю́сь. А ти як згаснеш,
Ти, діво дівне дівної прирóди,
Не знáтиму, де йскра Прометéя,
Що знов би запаліла твій світільник.
Зірву́ твою́ я квітку, та й не зможу́
Верну́ти їй живу́, ростю́чу сілу.
Вона́ завіне. О, пахні́ ж на мене́,
Поки́ не зірвана!

[Цілує її.

О благово́нне.

Дихáнне! ти змогло́ б и правосудде́
Впросіти, щоб мечá переломіло!...
Ще раз, ще раз... Бувай тако́ю вмéрши, —
Я вобью́ тебе́, щоб по́тім полюбіти.
Ще раз, и вже в остáнне... Ще ніколи́
Цілунок не бувáв такий солóдкий
И па́губний. Запла́кати я му́шу,
Та се жорстóкі слéзи. Я печáлюсь
Печáллю не́ба: там вонó кара́е,
Де любить... Вже прокіну́лася.

Дездемона́.

Хто тут?

Отéлло?

О т е л л о.

Я, я Дездемо́но.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ти хочеш, пане мій, лягати спати?

О Т Е Л Л О .

Чи ти сю ніч молилась, Дездемоно?

Д Е З Д Е М О Н А .

Молилась, пане мій.

О Т Е Л Л О .

Коли згадаєш

Який переступ, непростений в Бога,
Боржій благай-молися.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ой леле, пане мій! щò се ти кажеш?

О Т Е Л Л О .

Молись, та коротко. Я походжу тут.
Не хочу вбити дух твій неготовий.
Храни Господь твою вбивати душу.

Д Е З Д Е М О Н А .

Ти про убійство кажеш?

О Т Е Л Л О .

Так, про убійство.

Д Е З Д Е М О Н А .

То змілуйся ж ти надо мною, небо!

О Т Е Л Л О .

Аміль від серця!

Д Е З Д Е М О Н А .

Коли так кажеш, то мене не вбьеш ти.

О Т Е Л Л О .

Гумф!

Д Е З Д Е М О Н А .

А я такі боюсь: бо ти судьобвий,
Як вивернеш так очі. Я не знаю,
Чого міні боїтись: бо не знаю

Ніякої вини; а все боюся...

О т е л л о.

Подумай про свої гріхі.

Д е з д е м о н а.

У мене

Нема гріхів, опріч любові до тебе.

О т е л л о.

За неї ж ти и вмреш.

Д е з д е м о н а.

Смерть за любов противприродне діло...

Ой леле! що ж ти так кусаєш губу?

Якось кривава страсть тобою трусить.

Се ж вієники... та я вповати буду,

Що не про мене се...

О т е л л о.

Мовчі, ні слова!

Д е з д е м о н а.

Мовчатиму. Та що ж се значить?

О т е л л о.

Ту хустку, що я так любів, котору

Оддав тобі, ти Кассію подарувала?

Д е з д е м о н а.

Ні, ні! клянуся жінню и душею.

Пошли за ним спитай...

О т е л л о.

Моє кохання,

Остерегайся клятви: ти вміраєш.

Д е з д е м о н а.

Вміраю, та не зараз?

О т е л л о.

Зараз, зараз.

То сповідайсь в твоім гріху від серця.

Бо хоть клястимесся про кожне слово,
 Не зрушиш, не схитнеш, не переміниш
 Страшного віроку, що ним болю.
 Умреш.

Дездемона.

То змілуйсь надо мною, Бóже!

О т е л л о.

Кажу, аминь.

Дездемона.

То й ти ж измилосо́рдеа.

Не скривдила тебе нічим я в житні.
 И Кассія я не любила, тільки
 Такою спільною для всіх любовью,
 Котрою небо нам велить любити.
 Ніякого и знаку не давала.

О т е л л о.

Клянусь, я хустку ту у него бачив.
 О жінцино клятвопреступна! серце
 Моє ти камнем робиш, учиш звати
 Убийством задум, що за жертву
 Вважав я. Хустку бачив сам я в него.

Дездемона.

То він знайшов її. Бо я ніколи
 Їму не оддавала... Сам всю правду
 Нехай він скаже. Повелі кликнути.

О т е л л о.

Уже сказав, признався.

Дездемона.

В чім, мій пане?

О т е л л о.

Що знавсь с тобою.

ДЕЗДЕМОНА.

Зна́вся? незакóнно?

ОТЕЛЛО.

Так.

ДЕЗДЕМОНА.

Ні, сёго не ска́же він.

ОТЕЛЛО.

Не ска́же :

Заціпило ёму́ вже. Чёсний Якго

Вже постаравсь про те.

ДЕЗДЕМОНА.

Тепёр я зна́ю,

Звідкі́ль мій страх. Як! вже він ме́ртвий?

ОТЕЛЛО.

Будь ко́жна волосі́на в не́го жи́зню,

Мо́я вели́ка по́мста все побі́ла ó.

ДЕЗДЕМОНА.

Ой ле́ле, ле́ле ! се ж хтось зра́див !

Тепёр пропа́ла я.

ОТЕЛЛО.

Фи, потаску́хо !

Ще ти по нім передо мно́ю й ту́жиш ?

ДЕЗДЕМОНА.

О, проже́ні мене́, мій па́не, тілько

Не у́бива́й :

ОТЕЛЛО.

Убью́, сме́рть потаску́сі !

ДЕЗДЕМОНА.

Убій хоть за́втра ; дай сю ніч прожи́ти.

ОТЕЛЛО.

Ко́ли пруча́тимеся . . .

Дездемона.

Півгодини!

О т е л л о.

Суд ставсь, кінєць!

Дездемона.

Хоть побіль помолюся!

О т е л л о.

Шкодá, вже півно.

[Душить її.

Дездемона.

О Бóже! Бóже! Бóже!

Емиля з за Сцени.

Мій пáне! пáне! гов!... Синьóre! пáне!

О т е л л о.

Щò се за гук?... Нежива! ще не вмёрла?

Жоретокосёрдий я, та й милосёрден;

Не хочó, щòб ти мучилася довго...

От як! оттáк!

Емиля з за Сцени.

Чи чуєте? синьóre! пáне!

О т е л л о.

Емиля з за Сцени

О добрий пáне! тільки на словéчко!

О т е л л о.

А, се Емиля... Зáраз... Вже умёрла.

Се, певно, вість, щò Кáссія убито.

Гукáла вельми... Га! ані здвигне́цця?

Мовчи́ть, як домови́на... И впусти́ти?...

Чи се ж бу́ло ó гара́зд? Мов звору́хну́лась...

Ні, ні... Щò лу́чче? Як уві́йде, зáраз

Озвéцця до жоні... Жоні мо́бі!

Яко́би се жоні?... Нема́ у ме́не...

О тя́жкая, страше́нная го́дино!

Тепер, здається, мусило б настати
Затміння сонця й місяця, и с страху
Роспається вселенній.

Емиля з за Сцени.

Благаю вас, міні негайна справа
Велить поговорити з ва́ми, па́не!

Отелло.

А я й забув про тебе. О! ввійдъ же,
Ввійдъ Емилю... Тіхше... Ось я зараз
Закрию полог... Де ти?... Що вам треба?

[Відмикає Двері.]

Ввійходить Емиля.

Емиля.

О добрий па́не мій! гидке уби́йство
У місті...

Отелло.

Як! тепер?

Емиля.

Ось зараз, па́не!

Отелло.

Се місяць винуват: набліживсь дуже
Він до землі, и люде показались.

Емиля.

Наш Кассіо, мій па́не, вбив Родрікга
З Венеції, синьбра молодого.

Отелло.

Родрікга вбито? й Кассія убито?

Емиля.

Ні, Кассія не вбито.

Отелло.

Ні! не вбито?

О, так убійство збійлося ис такту,
И без ладу солбдка мечь рикае.

Дездемона.

О, неповінно, неповінно вбіто!

Емиля.

Ой леле! хто ж се стогне?

Отелло.

Тут? О, що ж се?

Емиля.

Ой горе, горе! се ж синьбрин гблос!

Рятуйте! прббі! О, промовте, пані!

Кохана Дездемоно! озовіся!

Дездемона.

Безвінною вміраю смёртю.

Емиля.

Хто ж се?

О, хто?

Дездемона.

Ніхто, сама; прощайте.

Вклонісь моій дружїні добрій... О, про... [Умирае.

Отелло.

И хто ж би се її убів?

Емиля.

Хто знае!

Отелло.

Самá ти чула, що не я, від неї.

Емиля.

Вона сказáла так. Я мушу правду...

Отелло.

И, брешучи, в палбще пекло впала.

Я вбів її.

Емиля.

Тим більш вона́ ще а́нгел,
А ти віт то́го ще чо́рнійший дя́вол.

Отелло.

Вона́ була́ снові́дниця и ку́рва.

Емиля.

Ти брешеш на її: бо ти чо́рті́ка.

Отелло.

Вона́ була́, мов та вода́, неві́рна.

Емиля.

А ти безу́мен, як о́гнь, що́б зва́ти
Ї неві́рною. О! так як не́бо
Була́ вона́ правді́ва й ві́рна.

Отелло.

Спозна́лась с Ка́ссієм. Спи́тай у му́жа.
О! я б стирча́в в безо́дні пе́кла,
Коли́б таке́ стра́шне зроби́в неслу́шно.
Твій чо́ловік про все то́бі ро́ска́же.

Емиля.

Мій чо́ловік?

Отелло.

Твій чо́ловік.

Емиля.

Він зна́є, що́ вона́ була́ неві́рна?

Отелло.

Так, с Ка́ссієм. О, бу́дь вона́ безгрі́шна, —
Неха́й би Бог созда́в нову́ вселѐнну
Из одно́го ясно́го хризолі́та,
Я б не одда́в за не́ї Де́вдемо́ни!

Емиля.

Мій чо́ловік?

О т е л л о.

Від не́го пер́ву звістку
Я мав. Душа́ правдіва, він не любіть
Грязі, що до гидкіх учінок ліпше.

Е м и л я.

Мій чоловік?

О т е л л о.

Та годі вже пита́ти!
Кажу́ тобі, твій чоловік все зна́є.

Е м и л я.

О па́ні, па́ні! як же насміялось
З любови́ ле́дарство! Мій муж гово́рить,
Що ва́ша па́ні та була́ невірна?

О т е л л о.

Він. Я тобі кажу́, твій муж. Не чу́єш?
Мій друг, твій муж, мій че́сний, че́сний Яко́.

Е м и л я.

Коли́ він се сказа́в, неха́й згнива́є
Е́го гидка́ душа́ що-дня́ на зе́рно!
Збреха́в він из безодні се́рця. Бідна
Люби́ла на́тто свій паску́дний ви́бір.

О т е л л о.

Га! що́?

Е м и л я.

Роби́ що́ хоч, а твій учінок
Так сто́ить не́ба, як іі ти сто́иш.

О т е л л о.

Мовчи́, то се для те́бе бу́де лу́чче...

Е м и л я.

Нема́ на те́рзанне у те́бе си́ли
И в шів то́го, що́ в ме́не на терпі́нне.
О ду́рню, о́луху ти необа́чний

И сквѣрний! ти зробив такий учинок...
 Міні байдуже меч твій... Я з'ясую,
 Хоть би втер'яла й двадцять жінней. Проби!
 Рятуйте! Мурин пані вбив! Рятуйте!

Виходять Монтано, Кграціяно та Якго.

Монтано.

Що тут такé? Гетьмане, що тут сталося?

Емиля.

О! й ти тут, Якго? Гарна ти людина,
 Що зв'ялюють на тебе душогу́бства!

Кграціяно.

Що тут такé?

Емиля.

Коли ти муж, заткни ледачу пельку.
 Він каже, ти сказав, що пані блудня.
 Я знаю, що не ти: ти не таківський.
 Кажі: бо серце в мене повне.

Якго.

Сказав я те, що думав, та й сам він
 Такої ж думки був, що се може́бне.

Емиля.

Дак ти ёму сказав, що пані блудня?

Якго.

Сказав.

Емиля.

Збрехав еси, о! ти збрехав пекельно.
 Клянусь душею, лжа була паскудна.
 Вона не Кассіем! Сказав ти с Касс'ем?

Якго.

Не Кассіем, синьбро. Цить лиш, годі!

Е м и л я.

Ні, б́уду говори́ти! му́шу, му́шу!
Мо́й синьо́ра тут лежи́ть уби́та.

У с і.

О Бо́же, боро́ні!

Е м и л я.

И ти сво́ими ра́дами се вко́їв.

О т е л л о.

Так. Що́ ви пони́мили? Щи́ра пра́вда.

К г р а ц і я н о.

Чудна́ се пра́вда.

М о н т а н о.

Се зви́раче ді́ло!

Е м и л я.

Се ле́дарство, о, ле́дарство леда́че!
Поду́мавши... прига́дую... о пи́длость!
Я й ду́маю... О, я уби́ю себе́ с печа́ли!
О пи́длость, пи́длость!

Я к г о.

Чи ти скрути́лась? Геть со́бі додо́му!
Велю́ тобі.

Е м и л я.

Пано́ве лю́бі, да́йте все сказа́ти.
Кори́тись му́шу, тількі не тепе́ра.
Вже, Якго, я й не б́уду, мо́же, до́ма.

О т е л л о, упавши на Ліжко.

О! о! о!

Е м и л я.

Так, па́дай и реві́, згубі́вши ду́шу,
Безви́нну й чи́сту перед ми́лим Бо́гом.

О т е л л о, встаючи.

О, ні! вона́ була́ нечи́ста. —

Я ма́ло зна́ю, дя́дє, вас. От ва́ша
 Лежы́ть небо́га, и сими́ рука́ми
 Я зуши́нів її диха́нне й зна́ю,
 Якы́м зда́ецця дїло се крива́ве.

К г р а ц і я н о.

Нещасна Дездемона! рад я вельми,
 Що твій отець умер. Не переніс він
 Твого заміжжя. А колиб не вмёр ще,
 Сей вид повергнув би ёго в роспуку.
 Він одігнав би ангела від себе
 И погубив свою на віки душу.

О т е л л о.

Гірке се діло; тільки ж Яко знає,
 Що с Кассієм вона стидке робила, —
 Не раз, не два, и Кассію признався.
 Вона ж ёго за перелюбне діло
 Моім гостинцем первим наградїла,
 Залогом первої любви моєї.
 Я бачив сам ёго в руках у него, —
 Ту материнську хустку дорогу, —
 Котра з давєн...

Е м и л я.

О Божє! о небєсні сїли!

Я к о.

Мовчі, кажү!

Е м и л я.

Тепер усє, усє розкрилось!

Мині, добродію, мовчати? Ні, ні!

Я вільно говоритиму, як вітер.

Нехай и небо й люде й черті крикнуть

„Мовчі“! я говоритиму, що знаю.

Якго.

Ой, схаменісь! иди́, иди́...

Емиля.

Не хóчу. [Якго наміряєця на Жінку.

Кграціяно.

Фи, фи! на жéнщину с кинджáлом?

Емиля.

О Мúрине безúмний! я ту хúтку
Знайшла и оддалá моéму мúжу:
Бо чáсто він мене́ благáв, та й пíльно,
Щоб я укрáла. Я ж бо й дивувáлась,
Про щó ёму́ такé пустé здалóся!

Якго.

Паскúдна кúр...!

Емиля.

Вона́ б то Кáссєві!

Ні, лéле! я — знайшóвши, чоловіку...

Якго.

Ти брéшеш, па́плюго!

Емиля.

Клянúся нéбом,

Я прáвду, прáвду говорю́, панóве.
Розбійнику дурний! Та щó такóму
Безúмному бу́ло й робíть на світі
С такóю дóброю людíною! [Якго, заколовши Емилю, втекає.

О т е л л о.

Не вже ж се

У Бóга грíм на те, абí грíміти?

О знаменíтий óпусте!

Кграціяно.

Небóга хiлицця; се, пéвно, злю́ка
Убíв свою́ жонú.

Емиля.

Так, так. О, положіте
Менé коло моєї пані!

Кграціяно.

Утік ледáчий,

А жінка мёртва.

Монтано.

Се страшнé ледáщо.

Возьміть сéго мечá — вхопів ёго я

У Мурина — и стережіте двéрі.

Не выпускайте, хоть и вбить прийшлось би.

Я ж нагонцем бiжу за сим ладáчим :

Бо се проклáтий раб. [Виходить Монтано та Кграціяно.

О т е л л о.

Я й не хорóбер бiльш. Хапае в мене

Мечá из рук хлопáтко худорляве.

Та й на що б честь переживáла чéсність?

Поги́бни все!

Емиля.

Так от щò вищувáла

Тво́я остáння пісня, люба пані!

Чи ти менé почу́еш? Я, мов лебiдь,

Умру́, співа́ючи про йву, йву, йву. —

Вона́ була́ пренепорóчна, Мáвре;

Вона́ тебе́ любiла, харцизя́ко!

Пошли́ міні́ Господь ду́ші спасéнне

Так вірно, як слова́ сі промовляю.

Говорячи, щò думаю, вмираю.

[Умирає.

О т е л л о.

У мене ще є меч у тій кімнаті.

То шпанський меч, зака́лу лёдового.

О! ось він. Дiдэ, мушу вийти.

К граціяно з за Сцени.

Покўсися, то доброго заплатиш,
Ти не вворўжен; покорїся долї.

О т е л л о.

Споглянь на мене та переговорим:
Атó й невзбрóений я нападў на тебе.

Вертаецця К граціяно.

К граціяно.

Що там такé?

О т е л л о.

Дивїсь, е в мене збрóя.

Нїкóли лўччий меч не був при бóці
У воїна. Було колїсь... бувало,
Що ся рука и меч сей добрий
Мїні дорóгу и крїз дваццять бїльших
Перéпин прокладали, нїж ти зможеш...
Та мáрна похвальба! Хто против долї?
Тепér не те... Не бїйсь моєї збрóї.
Мїй путь скінчївся тут. Доплїв до краю.
Чогó вжахнувсь? Немá чогó лякáтись.
Настáв очеретїну навпротїв Отéлла,
И він устўпить. Нїкуди Отéллу йти вже. —
Ох, як же ти тепér перемїнилась!
О чадо зїр лихїх зло-вїщувáтих!
Ти побїліло, як твоя сорóчка!
Як з'явимось удвох на Бóжїм сўдї,
Твїй вид оцéй мене низрїне з нéба,
И дéмони мою пїдхóплять дўшу.
Холóдна, о, холóдна ти, дитїно,
Як чистотá твоя була холóдна!...
Проклятий раб!... Бичўйте, чертї, злюку,

Женіть од сёго а́нгельского віду!
 Крутіть у віхрях и варіте в сірці!
 Укіньте сторч в поломяну́ безодню!
 О Дездемо́но! Ме́ртва ти? О! о! о!

Віхоб́дять Лодовико, Монтано, Кассю та Отамани
 з Якгом за *Сторожею*.

Лодовико.

Де сей безу́мний гороба́ха? де він?

Отелло.

Ось той, що був ко́лись Отел́лом, ось я!

Лодовико.

А де ехі́дна? підведіте б́лижче.

Отелло.

Я на ёго́ дивлю́ся но́ги, — ка́зка!

Ко́ли ти чорт, міні тебе́ не вбі́ти.

[Отелло ранить Якга.

Лодовико.

Вхо́піть мечá у не́го.

Якго.

Ті́лько ра́на.

Отелло.

И не жа́лкую. О, живі́ на сві́ті!

Про ме́не, вме́рти, се вели́ке ща́сть.

Лодовико.

Ой ти Отел́ло! був есі́ предбо́рим

Ко́лись, и се, прокля́тому ра́ббві

Підда́вся. Що́ ж то́бі ми ска́жем?

Отелло.

Що́ хо́чете. Скажі́ть, що я був че́сний

Розб́ійник: не з нена́висти бо, ш́ че́сти

Я все робі́в.

Л о д о в и к о .

Сей злю́бка вже призна́вся.

Чи ви змовля́лись Ка́ссія убі́ти?

О т е л л о .

Змовля́лись.

К а с с і о .

Мій дорогий гетьма́не, я ніко́ли

Вам не дава́в причи́ни.

О т е л л о .

Вірю, вірю,

И кла́няюсь, простіть. Спита́йте в чо́рта,

Про що́ мою́ він ду́шу й ті́ло спута́в?

Я к г о .

Більш не пита́йте. Вже нічо́го

Вам не скажу́. Що́ зна́єте, те зна́йте.

Л о д о в и к о .

И на моли́тві?

К г р а ц і я н о .

Й на торту́рах?

О т е л л о .

До́бре,

Найлу́чче так.

Л о д о в и к о .

Добро́дію, узна́йте,

Що́ скла́лось, по́тай вас, я ми́слю.

Ось лист. Знайшли́ в убі́того Родри́кга.

А ось и дру́гий. У в одні́м из лі́стів

Смерть Ка́ссія на се́бе взяв Родри́кго.

О т е л л о .

Ледя́що!

К а с с і о .

Найпога́нше и найгру́бше.

Лодовико.

У другому листі, в кишéні в нёго,
Він докоряє дўже, и здаєцця,
Хотів ёго послати до плутяги,
Та, вiдно, Якго сам прийшов до нёго
И вдовольнив ёго.

О т е л л о.

О пiдла псино!

Ну, звiдки ж, Кассiо, у тебе хустка
Жонi моєi ?

К а с с i о.

Я знайшов у себе

В кiмнатi, и вiн сам тепер признався,
Що пiдметнув.

О т е л л о.

О дурню, дурню, дурню!

К а с с i о.

В листi Родрикга ще ми прочитали,
Як Якго вговорив ёго напасти.
На мене серед чати. С сёго вийшло,
Що скинено мене. Та ще пробовкнув,
Здававшись довго мёртвим, що се Якго
И вiставив ёго й проткнув кинджалом.

Лодовико.

Тепер ходiмо звiцци; йдiть за нами.
Ви бiльш не маєте вже сáну й власти;
А Кассiо над Кiпром гетьманує.
Сей раб, — ёму готуєцця найгiрша,
Найдовша, найлютiйша кара й мўка.
Ви тiсно бўдете оберегáтись,
Аж дóкiль ми венецькому сенáту
Натуру вáшої вини зьясуєм. —

Ходімо. Одведіть ёго за нами.

О т е л л о.

Дозвольте слово ще, чи два сказа́ти.
 Сенаторі мої заслуги знають,
 Та не про те, а от про що́ благаю.
 В своїй реляції про сю нещасну справу
 Пишіте про мене́, який я справді,
 Нічого не біліте, ні чорніте:
 Що я любів не му́дро, та аж на́тто;
 Що я с при́роди не ревни́вий, тільки
 Приревнува́вши, ревнува́в до краю;
 Що я, мов той пога́ний Жид, відкинув
 Доробше над усе́ Жидівство перло;
 Що я, хоть не привік роніти слези,
 Та в мене́ так гіркі з очей ли́лися,
 Як из дері́в Ора́вських кгу́ма мле́цця.
 Се все ви пропишіте и доба́вте,
 Що, ба́чивши в Але́нно раз, як Ту́рчин
 Вене́цького тира́нив чоло́віка,
 А посполіту річ олжів слова́ми,
 Вхопів я обріза́нця за шия́ку,
 Та й зако́лов — отта́к.

[Заколюєця.]

Л о д о в и к о.

О лю́те закінча́нне!

К г р а ц і я н о.

Шко́да й пра́ці.

О т е л л о, падаючи на Дездемону.

Я цілува́в тебе́ перéд уби́ством кля́тим;
 Цілу́ючи тебе́ повинен и вми́рати.

К а с с і о.

Сего́ й бо́явсь я, тільки ж ду́мав,
 Що він без збро́ї. О вели́ке се́рце!

Д о д о в и к о д о Я к г а .

Спартанський псе, лютийший од помору,
Од гóлodu и мóря! подивіся,
Як вáжкo пригнітив ти сю постéлю. —
Ви, Кграціяно, бóдете на зáмку,
И, як наслідник Мúрина, худóбу
Їго осáгнете.

А вам, гетьмáне,

Зостáвлю суд над дýвольским ледáщом:
И врéмя й мiсце и торту́ри... о, найгірші!...
Я путь в Венéцію верстáти зáраз мúшу,
Важкóю звiсткою важкú здавивши дúшу.

ТРОЇЛ ТА КРЕССИДА.

Dramatis personae.

ПРИЯМ, Троянський Царь.	АЯКС	} Кгрэцькі Князі.
ГЕКТОР	УЛИС	
ТРОІЛ	НЕСТОР	
ПАРИС	ДИОМЕД	
ДЕІФОБ	ПАТРОКЛ	
ГЕЛЕН	ΘΕΡЗИТ, брідкий та за- ідливий Кгрек.	
БНЕЙ	АЛЕКСАНДЕР, Слуга	
АНТЕНОР	Крессідин.	
КАЛХАС, Троянський Жрець, пріхильний до Кгрéків.	Слуга Троілів. Слуга Па- рісів. Слуга Диомедів.	
ПАНДАР, дядё Крессі- дин.	ЕЛЕНА, Жона Менелáива	
МАКГГАРЕЛОН, Бай- струк Пріянів.	АНДРОМАХА, Жона Гéкторова.	
АКГАМЕМНОН, Кгрéць- кий Гетьман.	КАССАНДРА, Дочка Пріямова, Віщунка.	
МЕНЕЛАЙ, ёго Брат.	КРЕССИДА, Дочка Кал- хасова.	
АХИЛЛЕС, Кгрéцкій Князь.		

Троянські та Кгрéцькі Воіни та Прибічники.

СЦЕНА — Троя та Кгрéцький Табір перед нею.

ПРÓЛОКГ.

Тепер ми у Трбі. Царі кгрєцьких вісоп,
У гóрдому сёрці гнівóм закіпівши,
В аейнськую пристань пливуть караблями.
На сўднах тих пóвно військóвого люду,
Припасу та зóрбі до бйтов жоретóких.
З аейнського пóрту шісьдесят и дéвять
Пливé вінценбєців у Фрйкгию сла́вну,
Де в му́рах потужних царіця Елэна,
В царі Менелэя украдена жінка,
Спить-опочива́е из ласим Парісом:
За сю ж то наругу й шчалóсь пересёрде.

Прямують завзя́ті аж до Тенедóса.
Тут сўдна ригáють на зéмлю бойцями,
И Кгрéки, ще свіжі, в бо́йх не примя́ті,
Намéти в Дардáнських поля́х напи́цають.
Тро́йне запéрлись в При́ймовім місті,
И зáсови в кўни мі́цні повкладáли
По всіх шести брóнах: у брóні Дардáнській,
Броні Илі́онській, Хетáнській, Тро́йнійській,
У брóні Тимбрійській и Антенорі́дзькій.
Роздра́жнений рóзум Тро́йнців и Кгрéків
Підманóше-на́дить лєстїва надїя,
И все, за що б́юцця, во́юють-бїд́ують,
На во́лю случáю одва́жує сліпо.

Я, Прблогг, ввiходжу, вворужений добре —
Не тим, що наш автор чи актори зроблять
Для вас дивовижу живим малюванням,
Ні, одіжжю тільки, яка пьесі лічить,
Щоб вам з'ясувати, панове ласкаві,
Що ми перескочим через початкові
Бої та тривоги великої чвари,
А візьмемо драму в середині вправи,
Нехай вре вільно гірким и солодким.
Чи будете гудить, чи, може, й хвалити,
На те ваша воля и люба вподоба.
На всякий ваш вирок в нас ухо готове:
Чи шваба, чи вдача, се щасте військове.

АКТ ПЕРВИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Перед Прямовими Палатами.

Всходять Троїл, ввужений, та Пандар.

ТРОІЛ.

Покліч мого слугу. Знов скіну зброю.
Чого за мурами я буду бітись,
Коли війна кипить в міні самому?
Нехай у поле йде, хто має серце,
А ти втерів над серцем власть, Троїле.

ПАНДАР.

Ти все такі свої знай співаєш?

ТРОІЛ.

Міцні сі Кгрéки, а до того вдані,
Завзяті до вдання, в завзяті смілі.
А я, я м'якший, ніж слéва жінóча;
Я тихший сну, дурнійший од дурно́го;
Я полохливший, ніж в ночі дівчáтко,

Невданийший, ніж невзучена дитина.

Пандар. Ну, про се я вже доволі тобі товмачив. Що до мене, не буду більш між вас мішатись. Хто забажав пшенишного книша, нехай підождє, докіль змелють борошна.

Троїл. А хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав мєлива; підождї ж, докіль просіють.

Троїл. Хибá ж я не ждав?

Пандар. Ждав прїсівок; підождї ж, докіль учїнять.

Троїл. Та' ж я й сєго дождився.

Пандар. Эгє, вчинїння; а ще ж трєба замїсити тїсто, стулїти книша, вїтопити пїч, спектї; ще ж мўсиш чекати, докіль прохолоне: атó колїб и губ не попїк.

Троїл.

Та и самá терпливости богїня,
Страдаючи, не вїмовчить над мене.
Сиджў я за царським столѳм Прийма,
И як спадє мїні на мисль Крессїда...
О зраднику! спадє? вона живє там.

Пандар. А справдї, вчѳра в вєчерї була вона дўже гáрна. Нїколи я ще не бáчив її такѳю, та й нїякої жєнщини.

Троїл.

Я тїлько що хотїв про се казати.
Як підопрє зїтхання вгѳру сєрце,
Мов надвое вонѳ роздєртись хѳче, —
Я, щѳб отєць не зўздрїв або Гєктор,
Щѳ-рãз ховãв зїтхання те в уемїсцї,
Мов сѳнечко освїчувало бўрю.

Та смўток наш, весéлостю прикрїтий,
Мов радошчі, що дóля любить бїти.

Пандар. Колиб волóссє в неї булó трóшки
темнїйше од Елениного (ну, та щó се?), то нїчим
би й не рїзнїлись обїдвї. Ну, та щó до мéне, вона
міні рóдичка. Я ó не хотїв, як то кáжуть, вихва-
ляти її; та нехай би хто вчóра чув укўпї зо мнѣю,
як вона говорїла. Не впослїджуватиму рóзуму се-
стрї твоєї Кассандри, однакож...

ТРОІЛ.

О Пандаре! коли тобї кажú я,
Що всі мої надїї утонúли,
Не говорї міні, на скїлько сáжнів
Затóплєно їх у страшнú безóдню.
Я признаюсь тобї, що збожевлів
С кохáння до Крессїди; ти ж провáдиш,
Якá вона вродлїва, посипáєш
Ще незакрїту, свїжу в сёрці рáну
Її очїма та її волóссєм,
Її щокáми та її ходóю,
То гóлосом її; то знов провáдиш,
Якá бїлэсенька рукá у неї.
Все бїле перед нею мов чернїло,
Котрѣ самó собї докóри пїше.
Так нїжно й пух не лáщить лебедїний,
А найнїжнїйше чўвство осязáння —
Тут мов жореткá долóня в хлїборóба.
Вїдказуєш такé, абї промóвив,
Що я люблю її, и прáвду кáжеш;
Та не бальзáмом рáни поливáєш,
А в кóжну гóстрого ножá втикáєш,
Котрїм любóв тї рáни завдавáла.

ПАНДАР. Я кажу тільки саму правду.

ТРОІЛ. Да й то ще не всю.

ПАНДАР. Далебі, не хочу в це мішатись. Нехай вона буде така, як ё. Коли вона вродлива, то їй же лучче; а ні, то в неї в руках спосіб.

ТРОІЛ. Добрый Пандаре! Чого ж се ти, Пандаре?

ПАНДАР. Буде з мене за мої труда. Погорда від неї, погорда віт тебе; ходжу від одного до 'днього, та мало дякі за мою працю.

ТРОІЛ. Як! ти сёрдися, Пандаре? За що ж на мене?

ПАНДАР. Що вона міні рідичка, то й не така вродлива, як Елена. Не будь вона міні рідичка, була б вона и в Пятницю така гарна, як Елена в Неділю. Та що міні до того? Байдуже міні, хоть би вона була й Орапка. Се міні все одно.

ТРОІЛ. Хіба ж я кажу, що вона не гарна?

ПАНДАР. Байдуже міні, чи ти кажеш, чи ні. Дурна вона, що зісталась позід оцця. Скажу їй се, скоро побачу. Що до мене, не хочу вже мішатись у се діло.

ТРОІЛ. Пандаре...

ПАНДАР. Ні вже, ні.

ТРОІЛ. Любий Пандаре...

ПАНДАР. И не просій, и не кажі. Зіставаю все, як изнайшов, та й кінєць.

[Виходить Пандар. Трублять до Бою]

ТРОІЛ.

Мовчі, протівний гук! цить, галас трубний!
Дурні з обох сторін. Елена певно

Вродлива: бо її що-дня ви кров'ю
 Малюєте. Та се малá причіна,
 Щоб воюватися міні за неї:
 Се для мого мечá нікчёмний прѣдміт.
 Та Пáндар... о боги! якá се мýка,
 Що до Крессіди стѣжка через нѣго!
 А він такий упѣртий до еднання,
 Якá вона дерзкá до залицяння.
 Скажі, Апóлле, рáди сѣрця Дáфни,
 Що есть Крессіда, Пáндар, що ми вкúпи?
 Її постіль, се Индия. Мов пѣрло,
 Лежить вона на ній. А міждо нею
 И нашим Иліоном бұрне море.
 Я сам — купець, а Пáндар сей непѣвний —
 Моє судно, мій лóцман и надія. [Трублять до Бою.

Вихóдить Еней.

Еней.

Ну, щò, Троїле князю? чом не в пóлі?

Троїл.

Тим що не в пóлі: óдповідь жінóча:

Бо се жінóцтво, щòб не бúти в пóлі.

Щò там, Енею, рóбицця сѣгóдни?

Еней.

Пáрис вернúвсь из рáною додóму.

Троїл.

Од кóго ж се здобúвсь?

Еней.

Од Менелáя.

Троїл.

Нехáй кривáвицця: се тілько жáрти:

Паріса ранив Менелай рогами. [Трублять до Бою.

ЕНЕЙ.

Чи чуєш, як гуляють наші в полі?

ТРОІЛ.

Ще б лучче дома, та шкода, не можна.

Ходімо ж на гульню. Туді ж наваживсь?

ЕНЕЙ.

Хапаюсь яко мога.

ТРОІЛ.

То ходімо ж.

[Виходять.

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Гулиця.

Ввійходить Крессида та Александр.

КРЕССИДА.

Хто се пройшов?

АЛЕКСАНДЕР.

Царіця се, Гекуба,

З Еленою.

КРЕССИДА.

Куді ж вони прямують?

АЛЕКСАНДЕР.

На східню башту: бо из високости,

Котра панує шіроко над полем,

Всю битву відко. Гектор, терпеливий

Як добродітель, ранком розбуївся,

На Андромаху грімав, попобівши

Малого чурю, потім уворуживсь
И в поле ввійшов, мов на господарство,
Ще до схід сонця. Кожен там цвіточок,
Мов той пророк, оплакує годину
Їго завзяття, чуючи, що буде.

КРЕССИДА.

Чого ж завзявся він та розбуївся?

АЛЕКСАНДЕР

Е чутка в нас, що там, між кгрецьким військом,
Е воїн ис Троян, єму ще й крєвний,
А на имя Аяке.

КРЕССИДА.

Ну, що ж ис того?

АЛЕКСАНДЕР.

Се, кажуть, чоловік *per se*, мовляв той,
И він стоїть сам по собі...

КРЕССИДА. Да так стоять усі, коли не п'яні,
або не безногі.

АЛЕКСАНДЕР. Сей чоловік, п'ані добродійко,
пооднімав у багатєх звірів їх особливі прикмети.
Хоробер, як лев; мяловатий, як ведьмідь; спокво-
листий, як слоняка; и стількі природа нагромадила
в єму чудного, що хороборість перевертаєцця в єго
в дуроці, а дуроці приправля' він обачністю. Немá
в чоловіка такóї ціноті, щóб не світілась у єму,
а ні такóї хіби, щóб не плямувала трóхи єго.
Сумний буває він в нечєвля, и весєлий нез-
нать чого. До всєго хисткий, и ні в чому немá
в єго хисту, мов у того парáлічного Бриарєя ба-
гацько рук, та ні до чого, або в сліпого Аргуса
все бчї, та немá здріння.

КРЕССИДА. Як же сей чоловік, що міні сміх

из не́го, та довів Ге́ктора до гніва́?

АЛЕКСАНДЕР. Кажуть, учора шчепівсь из Ге́ктором у бітві, та й повалив є́го. З досади й со-ромá, Ге́ктор не їсть и не спить.

Виходить Пандар.

КРЕССИДА. Се хто идé сюди́?

АЛЕКСАНДЕР. Се, пані добродійко, твій дядё Пандар.

КРЕССИДА. Ге́ктор хоробрий чоловік.

АЛЕКСАНДЕР. Який тільки е на світі, пані добродійко.

ПАНДАР. Що такé? що такé?

КРЕССИДА. Дóброго ранку, дядю́ Пандаре!

ПАНДАР. Дóброго ранку, не́бого Крессідо! Про що се ви розмовляете? — Дóброго ранку, Алексáндре! — Як поживáеш, не́бого? Коли́ бу́ла в Иліо́ні?

КРЕССИДА. Сё́годні в ранці, дядю.

ПАНДАР. Про що ви розмовляли, як я при-йшов? Чи Ге́ктор уже́ ввору́живсь и вийшов, за-кінь прийшла́ есі́ в Иліо́н? А Еле́на ще не вста-ва́ла? Пра́вда?

КРЕССИДА. Ге́ктор уже́ ввору́живсь; Еле́на ще не вставáла.

ПАНДАР. Так, Ге́ктор уста́в зарáні.

КРЕССИДА. Про се ми й розмовляли та про є́го се́рце.

ПАНДАР. А він був серди́тий?

КРЕССИДА. Так ка́же сей.

ПАНДАР. Пра́вда, він був серди́тий; я знаю́ й чо́го. Ну, накладе́ ж сё́годні круг се́бе. Се я го-

тów ім сказати. Да й Троїл позáду не зіста́нецця. Нехáй остерега́юцця Троїла. Се я готów ім сказати.

КРЕССИДА. Як! хибá й він сердитий?

ПАНДАР. Хто, Троїл? Троїл лúччий з них двох.

КРЕССИДА. О Юпітере! тут нічого рівня́ти.

ПАНДАР. Як! Троїла з Ге́ктором? Чи ти впи́зна́еш чолові́ка побáчивши?

КРЕССИДА. А вже ж, як бáчила ё́го пе́рше та зна́ла.

ПАНДАР. Ну, так я то́бі скажу́, що Троїл — Троїл.

КРЕССИДА. То се ти ка́жеш так, як и я кажу́: бо він не Ге́ктор.

ПАНДАР. То й Ге́ктор же не Троїл, як щò до чо́го.

КРЕССИДА. Се пра́вда до ко́жного з них. Він він сам.

ПАНДАР. Сам? Ой лéле, бідний Троїле! Хотів би я, щòб він був са́мим со́бою.

КРЕССИДА. Він и есть.

ПАНДАР. Сходів би пішки в Индию.

КРЕССИДА. Він не Ге́ктор.

ПАНДАР. Сам? Ні, він не сам. Хотів би я, щòб він був са́мим со́бою. Ну, та над на́ми бо́гги. Вре́мя приспо́рить, а́бо розо́рить. Так, Троїле, так... Ко́либ-то мо́є се́рце та бу́ло в не́ї в тілі... Ні, Ге́ктор ні́чим не лúччий за Троїла.

КРЕССИДА. Виба́чай...

ПАНДАР. Він ста́рший.

КРЕССИДА. Виба́чай, виба́чай міні.

ПАНДАР. А той ще не дійшо́в. Заговори́ш

у мене не те, як дійде. В Гектора й тепер нема ёго рбазуму.

КРЕССИДА. И не бідкатимецця ним, мавши свій власний.

ПАНДАР. Ані ёго прикмёт.

КРЕССИДА. Дарма.

ПАНДАР. Ані ёго врбди.

КРЕССИДА. Вона б ёму не лічила: свой у него крашча.

ПАНДАР. Ти сёго не тїмиш, небо́го. Сама Елена божїлась якось, що Троїл, їко смуглявий... бо він смуглявий, мушу признатись, та й не смуглявий.

КРЕССИДА. Ні, такі смуглявий.

ПАНДАР. Далебі, коли казати по правді, и смуглявий и не смуглявий.

КРЕССИДА. Коли казати по правді, и правда и неправда.

ПАНДАР. Вона прекладала цвіт ёго лиця над Парїса.

КРЕССИДА. А в Парїса доволї колёру.

ПАНДАР. Се так.

КРЕССИДА. То в Троїла аж натто. Коли вона прекладала цвіт ёго лиця, то в него й більш. Коли ж одїн має колёру доволї а другий більш, то се вже натто гаряча похвала хорбшому цвїту лиця. Хотїла б я, щоб золотїй язичок Еленин почав хвалїти Троїла за мїдяного носа.

ПАНДАР. Клянусь тобі, я думую, що Елена любить ёго більш ніж Парїса.

КРЕССИДА. Тогді вона справді весела Кгрекїня.

ПАНДАР. Так, так, я в томў певен, що вона

єго любить більш. Оце якось приступила до нього; він стояв у вікняному прѣстрелі, — а ти знаєш, на бороді в него не більш трѣх абб чотирѣх волосінок.

Крессида. Справді, доволі було б и підношчи-
кових ліків, щоб їх перелічити.

Пандар. Эге, він ще вельми молод, а протє, хибá фунтів на трі не потягне стілько, як и брат єго, Гектор.

Крессида. Як! такий молодий, и вже такий старий тягайло?

Пандар. А щоб довести тобі, що Елена любить єго... приступила вона, та й приложила свою білу ручку до єго двійчастого підборіддя...

Крессида. Змилуйсь, Юноно! як же се вонó двійчасте?

Пандар. А ти забула, що вонó з ямочкою? Я думаю, нікому так не до лиця усмішка в цілій Фріккіі.

Крессида. О, він усміхаєця сміло!

Пандар. Ну, ну!... Щоб довести тобі, що Елена любить Троїла...

Крессида. Троїл не россєрдиця за дбказ, коли докажеш.

Пандар. Троїл? та він про се дбає не більш, як я про виїдене ійцє.

Крессида. Коли ти любиш так порбжні ййця, як порбжні гóлови, то звісі й ціплятко в шкаралуощі.

Пандар. Не вдєржусь ніяк од сміху, згадавши, як вона лоскотала єго підборідде... Справді, в неї ручка білєнька на вдивовіжу; мушу признатись.

Крессида. Навіть бес тортурів.

Пандар. И трєба ж ій зүдріти білу воло-

сінку в не́го на підборідді!

КРЕССИДА. Лелечко, бідне підборідде! Інша й бородовка багачча.

ПАНДАР. Що тут сміху було! Цариця Гекуба так сміялась, що на очі навернулись...

КРЕССИДА. Жорна?

ПАНДАР. И Кассандра сміялась.

КРЕССИДА. Ну, під горшком її очей було менше жару. На її очі також навернулись жорна?

ПАНДАР. И Гектор сміявся.

КРЕССИДА. Та чого ж тут було сміятись?

ПАНДАР. Та з білої ж волосінки, що Елена зувдріла на підборідді в Троїла.

КРЕССИДА. Хоть би вона була й зелена, я стілько ж сміялась би.

ПАНДАР. Росміши́ла не стілько волосі́на, як ёго́ га́рна відпові́дь.

КРЕССИДА. Що ж там була за відповідь?

ПАНДАР. Вона́ ка́же: „Тут пяддесят и дві волосіні в тебе на підборідді, и одна з них біла“.

КРЕССИДА. Се її пита́вне?

ПАНДАР. Да тут ні про що й пита́ти. „Пяддесят и дві волосіні“, ка́же він „и одна біла. Ся біла волосі́на — мій паноте́ць, а то все ёго́ сині“. — „Юпітере!“ рече́ вона́, „котра́ ж між симі́ волосі́нами бу́де Парі́с, мій муж“? — „А оця́ ви́ласта“, ка́же. Ві́рви її та й одда́й ёму́“. Оттут же то підня́вся такий ре́гіт, и Еле́на так шчервони́ла, а Парі́с так розлютува́вся, що нема́ й міри.

КРЕССИДА. Поки́ньмо ж се: бо вже давно́ нема́ й ёму́ міри.

ПАНДАР. Добра́, неба́го. Я вчо́ра щось то́бі

сказав. Подумай про се.

КРЕССИДА. Я думаю.

ПАНДАР. Хоть запрягті, се правда. Він плакатиме по тобі, наче той, що родивсь у Березолі.

КРЕССИДА. И я зйду від ёго сліз наче крапівка в Маї.

[Трублять на Уступ.]

ПАНДАР. Чуеш? вертаюця з поля. Чи не постояти нам тут да подивітись, як вони йтимуць до Іліона? Ну бо, мой добра небого, мой дорогá Крессідо!

КРЕССИДА. Та як же хочеш.

ПАНДАР. Оттут, оттут. Тутенькі предобре місце; звіцїля бачитимем усє як найлучче. Я звáтиму тобі всіх їх на имя, як ийтимуць мимо, та вважай більш усєго на Троїла.

КРЕССИДА. Не говори бо так гóлосно.

Еней переходить через Сцену.

ПАНДАР. Се Еней. Хибá ж не бравий чоловіга? Один из між трояньского цвїту, мóжу тобі сказати. Та вважай на Троїла: ти зáраз ёго побáчиш.

КРЕССИДА. А се хто?

Антенор переходить.

ПАНДАР. Се Антенор. Гóстрий має рóзум, мóжу тобі сказати, и вóин дóбрий. Се один из россудливїйших людєй у всїй Трої, и пристóйний персóною чоловічина. — Коли ж се йтїме Троїл? — Я покажу тобі Троїла зáраз. Як побáчить мене, побáчиш самá, як він кивне міні головóю.

КРЕССИДА. Наградїть тебе кївом?

ПАНДАР. Побáчиш самá.

КРЕССИДА. Як наградить, то багатий побачає.

Гектор *переходить*.

ПАНДАР. Се Гектор; отой, отой, дивись, отой. От молодець! — Иди своєю дорогою, Гекторе. — Се бравий чоловік, небого. — О хоробрий Гекторе! — Дивись, як він дивиця. От вона постава! Чи не величний же се чоловік?

КРЕССИДА. О, величний чоловік!

ПАНДАР. Правда? Аж на душі любо... Подивись, які зарубини на шолому в него! Дивись, он де; бачиш? Дивись, он. Се вже не жарти. От так рубайся. Покоштуй сего, кому охота. Оце, так зарубини!

КРЕССИДА. Се так мечами?

Парис *переходить*.

ПАНДАР. Мечами? Чим би ні було, ему байду же. Хоть би й чортяка щепився в ним, ему все одно. Клянусь боаською вією, аж серце вгору росте... А он иде Парис. Дивись отуди, небого. Чи не кгаліятний же се чоловік, га? — От любо!... Хто ж се казав, що він сегодні вернувся до дому в раною? Его не поранено. Тепер одлигне на серці в Елени. Га! ще подивитись би на Троїла. — Зараз побачиш Троїла.

КРЕССИДА. Се хто такий?

Гелен *переходить*.

ПАНДАР. Се Гелен. — Дивно міні, де се Троїл. — Се Гелен. — Мабуть, він не виходив

сєгòдні. — Се Гелєн.

КРЕССИДА. Хиба Гелєн уміє воюватись, дядю?

ПАНДАР. Гелєн? Ні... Уміє, так собі, не вельми-то. — Дивно міні, де се Троїл. — Чуєш? чи чуєш, як нарòд кричить: „Троїл“? — Гелєн жрець.

КРЕССИДА. А бнде щò за опудало лізе?

Троїл переходить.

ПАНДАР. Де? бнде? То Деїфòб... А ось и Троїл! Оттò чоловік, небòго! — Гем! — Бравий Троїл, князь лицарства!

КРЕССИДА. Цить! цить бо задля соромá!

ПАНДАР. Уваж на нєго, помічай єгò. — О хорòбрий Троїле! — Придивись до нєго дòбре, небòго. Глянь, який у нєго меч кривавий; а шолòм порубаний ще бiльш, ніж у Гєктора. И як він дивиця! як виступає! — О дивний юноше! — Він ще не бачив двацяті трєх. — Идї своєю дорòгою, Троїле, идї своєю дорòгою. — Будь у мене дочкá кгрáция, абò дочкá богiня, нехай би сам вибрав. О дивний чоловік! Парис?... Парис — грязь перед ним, и я ручаюсь, що Елєна, миняючись, оддалá б и окò в придáчу.

Воїни переходять черес Сцену.

КРЕССИДА. Ось ищє йдуть.

ПАНДАР. Ослі, дурні, шолопаї, солòма та полòва, солòма та полòва; юшка після трапєзи. Я мiг би жити и вмєрти перед очiма в Троїла. Ничого дивитись, ничого дивитись. Орли пролетіли. Ворòни та галкi, ворòни та галкi. Я раднiйший

бути таким чоловіком як Троїл, ніж Агамемноном и всею Кгрещиною.

КРЕССИДА. Між Кгрéками есть Ахиллес, луччий чоловік, ніж Троїл.

ПАНДАР. Ахиллес? Вововік, носійщик, справдешній верблюд.

КРЕССИДА. Ну, ну!

ПАНДАР. Ну, ну? Хибá в тебе зóвсім нема́ россудку? зóвсім нема́ очей? Хибá ти не зна́еш, щó такé мушчїна? Хибá рождéння, красотá, добра будóва, прорéчистость, мўжество, нау́ка, ввїчливость, цїнотá, молóдість, щéдрїсть, и такé їнше, хибá се не спéцїи и не сїль, щó приправляють мушчїну?

КРЕССИДА. Эгé, ссїченого мушчїну, щóб испектї в пирозї без приправи: бо приправа до тако́го мушчїни окрóме.

ПАНДАР. Щó ти за жéнщина така́? Нїко́ли не вгада́еш тебе́, на якїй ча́ті ти заляга́еш.

КРЕССИДА. На моїй спїні, щóб моé тіло бу́ло вільне; на моїм рóзумї, щóб обороня́ти мої капрїзи; на моїй мовча́нці, щóб убеспéчити мою до́бру сла́ву; на моїй ма́сці, щóб оберега́ти мою́ красу́, а на оста́нок оберега́ти и все те. На всїх цїх ча́тах я заляга́ю и маю́ в се́бе тїсячу ча́тівникїв.

ПАНДАР. Назовї́ міні́ одно́го́ с твоїх ча́тівникїв.

КРЕССИДА. Отто́ в мене́ головний ча́тівник, щó насторбїживсь протїв тебе́. Бо ко́либ я не зумїла встерегтї, до чо́го не хотїла ó щóб хто добра́вся, то вже хоть зумїю встерегтїсь, щóб ти не взнав, як міні́ вшкóджено, хибáб ужé віросло так,

що нічого було б и стеретись. Тоді вже й так не треба було б чати.

Пандар. Під пару ж ти міні!

Виходить Троїлв Чура.

Чура. Добродію, мій пан бажає зараз говорити с тобою.

Пандар. Де?

Чура. У тебе в господі. Він там розоружуецця.

Пандар. Любий хлбню, скажи ёму, я йду. [Виходить Чура.] — Колиб ёго та не поранено! Бувай здорова, любба неббого.

Крессида. Бувай здоров, дяю.

Пандар. Я зараз вернусь до тебе, неббого.

Крессида. И принесеш міні...

Пандар. Эге, знак от Троїла. [Виходить Пандар.

Крессида.

И доведеш знаком сим, що ти звідник.

Слова, клятьби, дарі та слёзи перенесиш,

Любовні жертви за другого принесиш;

А я в Троїлі більш прикмет хороших знаю,

Ниж в зеркалі похвал Пандарових вбачаю.

Та й не здаюсь. Бо ми небесні істоти

Аж діти, діки їм завдаємо туробти.

Усі їх радощі и щастє в жениханні;

Одержали — кінєць, пропало и бажанне.

Не зна' нічого та, котра сего не знає,

Що в них недоступне ціну найвищу має.

Ще ні одна любов того не доказала,

Щоб хіть з ласотою солодість рівну мала.

Тим правило в любові такє я komponую:

Гордуєм — служать нам; піддаємось — панують.
 Нехай же я й люблю, нехай люблю як душу;
 Очіма виявлять перед людьми не мушу. [Виходить.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Крецький Табір. Перед Агамемноновим Наметом.

Ясі Виходять Агамемнон, Нестор, Уліс, Менелай
 и *Інші.*

АГАМЕМНОН.

Царі й князі,
 Як печаль вам щоби пожовтіла?
 Та ж кожний задум наш, у цій юдблі,
 Своїх надій зуповних не доходить.
 В найвишшому передвзятті людзькому
 Перешини та біди виростають,
 Мов ті гидкі на пішних соснах кгулі,
 Черес конфлюкцію соків зустрічних,
 Пеують красу и кривлять зріст розкішний.
 Се не нове нам, міле браттє, діло,
 Що повземо назад свої думки,
 Що стоїмо сім літ кошєм потужним,
 Та й досі ще не зруйнували Трої.
 Усяка інша справа військовая,
 Що знаємо переказом про неї,
 Повзала також направо и наліво,
 Минаючи свою мету блискучу
 И бестілесную фіктуру думки,

Що образ їй прина́дний надава́ла.
Чого ж, царі й князі, ви посуміли?
Та ж се не що, як перепі́нні про́би,
Котрі нам Зевс вели́кий поси́лає,
Шука́ючи статі́чності між лю́дьми.
Поки́ форту́нить нам ласка́ва до́ля,
Не мо́жна взі́яти, хто чо́го кошту́є.
Тоді́ здаю́цця смі́лий и легко́дух,
Розу́мний и дурни́й, арти́ст и блух,
И до́брый и лихій — мов би одна́кі.
Як же насу́пицця та забурха́є
Вітра́ми в не́погідь та в хуртовіну,
Тоді́ широ́ка та міцна́ лопáта
Сорти́вщикá, черпа́ючи все по́спіль,
Роски́дує на о́дшиб легкова́жне;
А вагові́те ску́пицця окро́ме,
Свої́м дерзькі́м досто́їнством бага́те.

Нестор.

Шану́ючи престо́л твій божестве́нний,
Вели́кий Аггаме́нне, неха́й я
Твої́ слова́ оста́нні змо́влю ші́рше.
В тяжкі́х приго́дах нам найлу́чча про́ба.
Гладе́ньке мо́ре — скі́лько ба́рок смі́ло
Шмигла́є по ё́го терпля́чих гру́дях
Промі́ж вели́ких благо́рдних су́ден!
А як Борей бурла́ка ростриво́жить
Покла́дливу Тети́ду, — крі́пкорéбре
Судно́ прорі́зує водя́ні го́ри
И, мов Персе́їв кінь, басу́є-ска́че
Міждо́ двома́ стихі́ями вохкі́ми.
Де ж та мизе́рна ба́рка тонкобо́бка,
Що й до́сі со́стязáлась из вели́чним?

Абб втекла у пристань захисну́ю,
 Абб ковто́м Непту́ну послужила.
 Так са́мо на́ша виставна́я до́блесть
 Нікче́мніє в хурто́вині Форту́ни
 Перед справде́шнім благо́родзтво́м ду́ха.
 Бо в ся́еві її и кге́дзь для ста́да
 Страшні́шим ті́гра іноді зда́ецця.
 Як же лісолама́тель ві́хор ста́не
 У кремязні́х дубі́в ко́ліна гну́ти, —
 Вся оводня́ хова́ецця, а сме́ле,
 Мов роздрочі́вшись од хурто́вини,
 Само́ реве́, и на лиху́ на́ругу
 На́ругою відка́зує Форту́ні.

У л и с.

О Акгаме́мноне, вели́кий ду́ко,
 Ти, не́рве й ко́сте Кгре́цької кра́їни,
 Ти, се́рце на́ших військ, душе́ и ду́ху,
 В котрі́м усі́м нам тре́ба б єдині́тись!
 Послу́хай, що́ тобі Улі́с промови́ть.
 Хвалю́ й превозношу́ я ва́ші мо́ви,
 Твою́, найви́шший по престо́лу й вла́сті,

[До Агамемнона.

Як и твою́, найста́рший між старі́ми. [До Нестора.

Вони́ такі, що Акгаме́мнон му́сить,
 Руко́ю Кгре́ції, іх міддю вела́вить;
 Ізнов́ такі, що Нестор срі́блोलі́тий
 Пові́нен прикува́ти ўхо́ Кгре́ків
 До язика́ свого́ красомовно́го
 Возду́шним ланцюго́м, міцні́м, як бо́є,
 Круго́м котро́ї небеса́ верта́цця.
 А все таки́ зволі́те ви оббе́,
 И ти, вели́кий, як и ти, премудри́й,

Послухати, що вам Уліс промовить.

А К Г А М Е М Н О Н .

Віщай, Итацький князю. Нам труднійше
Подумати, що ти уста одвернеш
На пустословні, необачні речі,
Ніж чаяти, що музикальні тони
И словеса премудрости почуем
Ис песької Өерзітової пельки.

У л и с .

Давно б уже була руїна с Троби,
И Гектора великого досіхи
Давно б уже зісталися бес пана,
Колиб ладу не занедбали Кгреки.
Споглянте, скільки в нас стоїть порожніх
Наметів! Стільки ж и порожніх факцій.
Коли гетьман не есть подобец ульню,
Котрий повинен кожен доповняти,
То як же меду сподіватись будем?
Масковані достойнства у Кгреків,
И недостойний в масці — мов що путне.
Ба й небеса с планетами й сим центром
Чергують степені, первенство, місце,
Стоянне, курс, пропорції, години,
И форму, и предназначенне й звичай,
И весь порядок кругообращення.
Тим світозарная планета, сонце,
Господствуе в величчі благороднім
Над іншими, и животворним оком
Злагоджуе їх вредоносні впливи,
А ходом їх по царські управляе,
На добре й зле приспішуе без длянна.
Коли ж планети ходи помішають, —

Які нещастя, зна́мення, замішки!
Як мо́ре ка́зиця, землі́ трясе́ця!
Вітри́ зліта́юця, ру́їна, леме́нт!
Хита́ецця все, нікне, погиба́е,
И в ко́рені сою́з наро́дів рве́ця.
О! як здвигну́ця степені́, драбі́на
До всіх вели́ких за́думів наро́дніх,
То захворі́е й передвзя́тте ва́раз.
Бо чим же то, коли́ не степеня́ми
Стоя́ть грома́ди, по́діли в нау́ках,
И міські́ бра́цтва, и торго́ впокі́йні
Землі́ з земле́ю по обоб́ніл мо́ря?
Чим перворо́дство и наслідне́ пра́во,
Чим ста́рість пе́вна у свої́ пова́зі?
Чим забеспече́ні коро́ни й ла́ври?
Посла́бмо степені́, концер́тні стру́ни,
И що́ за дизгармо́нію почу́ем!
Усе́ одно́ на одно́го́ уста́не;
Підня́вшись вго́ру понад берега́ми,
С своїх́ преді́лів вийду́ть бу́рні во́ди,
И зробля́ть місиво́ з землі́ твердо́і.
Темно́тою ору́дувати́ за́чне сі́ла,
И гру́бий син приоб'е́ оцця́ до сме́рти.
Наси́льство зроби́ця між лю́дьми пра́вом, —
Ні, пра́вда й кривда́, що то правосу́дде
Живе́ між них в щоденні́м іх змага́нні,
Втеря́ють на́зву вкупі́ с правосу́ддем...
Тогді́ усе́ оберне́ця у сі́лу,
А сі́ла — в ді́ку во́лю, ді́ка во́ля —
В алка́нне ві́чне; а таке́ алка́нне,
Всесві́тній вовк, поту́жний, своєві́льний,
Нехи́бно му́сить, же́рти всю́ вселенну́,

А далій пожерé й себе само́го.
Вели́кий Акгамéмноне, сей ха́ос
Поста́в у нас, як степені затéрто,
И ось чо́го подаемо́сь пята́ми,
Коли́ нам треба б наступáть нога́ми.
У нас гетьма́на той не поважа́е,
Хто вла́ствує під ним; а хто ще ні́шше,
Горду́є ним; ще ні́шше — та ж знева́га;
И так уся́ка стéпень, по пока́зу
Сво́го старшо́го, ре́мствує на ста́ршу,
Хворію́чи гаря́чкою блідо́ю
Проти́вництва та за́висти сліпо́ї.
Оця́ ж то хві́р, а не тро́янська си́ла,
Борóнить Трoю. Тим вона́ поту́жна,
Що ми, в свої́м незгі́дді, слабоси́льні.

Нестор.

Премудо́ро виявив Уліс хворoбу,
Котра́ всю на́шу си́лу придавила́.

Акгамемнон.

Знайшо́в причи́ну бoлести, Улісе:
Які ж на не́ї лі́ки?

Уліс.

Вели́кий наш Ахі́л, що ста́ли зва́ти
Прави́цею дана́йської поту́ги,
Сповни́вши слух свій во́здухом хвалéбним,
Бундію́чиця свої́м взяттём вели́ким.
Він день де́ньскій лежі́ть в свої́м наме́ті,
Глузу́ючи из нас и на́ших ду́мок.
Из ним Патро́кл, кача́ючись на лoжі,
Од ліно́щів вигáдує дурни́ці,
Та передра́жнює ходу́ й говірку на́шу.
Він и тебе́, вели́кий наш гетьма́не,

Не мїлує с твоїм високим ділом.
Мов актор той, що тільки вмїє тупать
И деревяну річ вестї с помобстом,
Вироблює мизерні вихилїси,
Щоб осміять царськє твоє велїччє,
А голосом росколотого двбна
Слова за тебе неподбнї править,
Що и в устах ревучого Тифбна
Були б гиперболою нависною.
Плечїстий Ахиллєс на сї дурницї,
Качаючись по втопанїй постелї,
Од смїху рве кишкї та знай гукєе :
„Чудєсно ! се справдєшнїй Акгамємнон !
А ну ще Нєстора ! Вважай же „гем, гем“,
Та бброду поглядь, як він се рббить,
Задумавши орация сказати“.

Нестор.

И, подражаючи сїй значнїй парї
(Що, як Улїс говбрить, слава трубїть
Про їх дїла), заражуюцця їнші.
Ужє й Аїкс зробївся своєвїльним.
И нбсить згбрда гблову тим рббм,
Як Ахиллєс, широкоплєчий дўка.
Сидїть и він такбж в своїм намєтї,
Для факцїй пєє з гостьмї, а з нас глузўє,
И сўдить справу смїло, мов оракул.
Та ще зосмїлює й раба Өерзїта,
Котрїй брєхнїб чєкєнїть, нєче грбшї,
Щоб вєргав жартами на нас, як грїззю,
И позбавлїв кредїту нєше дїло,
Дарма, що нам грозїть бїда страшєнна.

У л и с.

У них політика, се легкодухість;
 У них для бою розуму не треба:
 У них прозорливість — дурна дурниця.
 По їх уму, нам тільки й треба руки,
 А рахування, скільки рук потрібно
 На боєву роботу своєчасну,
 И чим воробжу силу переважить,
 Се в них цінні не має й на мизинець,
 Се в них ліжкова праця, мапування.
 Тим и таран, що мур твердий руйнує,
 За ваготу та силу гуркотання,
 Вони нат тихий розум прекладають,
 Котрий страшну машину сю спорудив
 И вміє двигати важким знаряддем.

Нестор.

Як так, то й кінь Ахіллів буде стоять
 Оетидиних синів доволі.

[Труби.

Акгамемнон.

Що се

За труби? Візирни лиш, Менелая.

Виходить Еней.

Менелай.

Се с Трoі.

Акгамемнон..

Що вам треба тут?

Еней.

Скажіте,

Се Акгамемнона великого катріга?

Акгамемнон.

Его.

Еней.

Чи можна князеві й герольду
Хоробшу річ царським ушам промовить?

Акгамемнон.

Певнійше, ніж правиця Ахиллеса
Вбеспечила б тебе всім кгрєцким військом,
Котре мене обрало за гетьмана.

Еней.

Се дозвіл убеспечений и гярний.
Та як чужбому за́раз роспізнати
В вас ко́жного серед царського со́нму?

Акгамемнон.

Як се?

Еней.

Питаю, щоб з ушанованнем
Веліти щбкам червоніти скрбмно,
Як червоніє рáнок перед Фэбом:
Хто з вас той санувітий бог, що править
Людми? хто з вас великий Акгамемнон?

Акгамемнон.

Троянець сей из нас кепкуе, мабуть,
Абб ж вони лестіві царедворці.

Еней.

Ми царедворці ввічливі, ласкаві
И тихі, мов ті ангели, без зорбі.
Се на́ша сла́ва під го́дину мі́рну.
Як же захочем во́інами бу́ти,
В нас ру́ки му́жні, в нас мечі нехі́бні
И се́рце сме́лого завзя́ття по́вне, —
Свидітель Зевс, завзя́тше, ніж у ко́го.
Та цить, Енею, цить! на гу́бу па́лець!
Досто́інство хвали́ ціну́ теряе,

Коли хвалитель сам себе воньосить.
Нехай, упавши, вóрог нас восхва́лить:
Отто хвалá, то чиста честь и сла́ва!

АКГАМЕМНОН.

Добрóдію Троя́нче, звéся ти Ене́ем?

ЕНЕЙ.

Так, Кгрéче, се моé имя́.

АКГАМЕМНОН.

Скажи́ ж на́м,

Яка́ у тебе́ спра́ва?

ЕНЕЙ.

Вибача́йте,

Бо я до Акгаме́мнона само́го.

АКГАМЕМНОН.

На самоті не слуха́ він нічо́го,
Що́ при́йде с Трoі.

ЕНЕЙ.

Я ж бо не для то́го

Прибу́в, щоб по́шептом ёму́ шепта́ти.
Приві́в, труба́йла слух ёму́ збу́дити
И перш твоé воньма́нне нахи́лити,
Та вже тогді промові́ти.

АКГАМЕМНОН.

Свобóдно

Вища́й, як во́льний вітер дме. Не се годі́на
Акгамемно́вого сну. И віда́й,
Троя́нче, він не спить, и се с тобóю
Сам розмовля́е.

ЕНЕЙ.

О, труби́, труба́йло!

Пошли́ твій го́лос мідяний да́леко
По́ всіх ленивопра́дних сих на́метах.

Нехай усякий Кгрек хоробрий знає,
 Що Троя чєсно й голосно віщає. — [Трубайло трубить.
 У нас, великий Акгамємnone, у Трої
 Есть князь, Приймів син, імєннем Гєктор.
 За довге та нуднє примірре наше,
 Заржавів він, и повелів міні, з нечєвля,
 Узївши трубача, так вам сказа́ти:
 „Царі, князі й ясновельможне панство!
 Коли між кра́шшими из ва́ших Кгреків
 Изна́йдеця такий, що любить сла́ву
 Більш ніж опáсно́сти бо́їця й смєрти;
 Що знає сміло́сть и не знає стра́ху;
 Що, люблячи своєю́ серде́шну па́ні,
 Не ма́рними слова́ми та клятьба́ми,
 Готóв її краєу́ й її досто́йність
 Мечєм, а не чим іншим, ясува́ти, —
 Тому́ сей візов“.

Між Троян и Кгреків,
 Дока́же Гєктор, чи таке́ все вчїнить,
 Чим зміг би довести́ и доказа́ти,
 Що має па́ні розумні́йшу, кра́шшу,
 Вірні́йшу, ніж коли́ хто з Кгреків
 Держав обня́вши. От же за́втра вийде
 С труба́йлом на се́редину ма́йдану,
 Між ва́шим ко́шем и тро́янським му́ром,
 Підня́ти Кгре́ка, що по пра́вді любить.
 Як вийде хто, тому́ він зробить ша́ну;
 А як не вийде, ве́рнеця у Трою
 И ска́же: „Посму́гля́вили Кгрекі́ні,
 Не ва́рті и одла́мка спіса“.

От вам.

АКГАМЕМНОН.

Се, князю, ми об'явимо коханкам.
Коли між них нема душі такої,
То, мабуть, всі позоставались дома.
Та ми ж бо воїни, а то не воїн,
Хто не любив колись, або не любить.
Коли озвѣцця хоть одін між нами,
Що любить, що любив, чи ще гадає
Любить, — явись, атó я сам явлюся.

НЕСТОР.

Скажи від Нестора, що був дороблим,
Як дід ёго ще ссав: Старій уже він,
Та, як не знайдеця між кгрѣцьким військом
Такóго благорóдного, щóб мав хоть йскру
Огню, щóб за свою любов стояти,
Скажи ёму від мене, що сховаю
Свою срібляну бóроду в забра́ло,
Засу́ну в панцер сі кістляві рúки
И, вийшовши, скажу ёму, що пані
Моя була вродливша ёго ба́би
И чиста так, як тілько можна в світі.
Прили́ву юности ёго сю правду
Я доведу крові мо́ей нащадком.

ЕНЕЙ.

Нехай храня́ть вас небеса́ благіи
Від óскуду тако́го молодóщів.

УЛИС.

Амінь.

АКГАМЕМНОН.

Енею, гáрний князю, дай же рúку,
Я проведу́ тебе́ в на́мет гостинний.
Потрапезу́й из на́ми на прощáнне,

И дру́жне в во́рога дозна́й віта́нне.

[Виходять усі, окріч Уліса та Гектора.

У л и с.

Ось слухай, Не́стор.

Не́стор.

А що́, Улісе?

У л и с.

В моім умі е молодéцька га́дка.

Зробісь для мене вре́мям, що́б надати

Якийся о́бра́з ій.

Не́стор.

А що́ ж там?

У л и с.

Ось що.

Тупій клино́к твердо́го су́ка ко́ле.

Сі го́рдощі, що в се́рці в Ахилле́са

Так розрослісь, нам ви́косити тре́ба.

Бо, ви́співши, засію́ця, и бу́де

С то́го погі́бель всім нам немину́ча.

Не́стор.

Ну, до́бре, тільки як же о́ то?

У л и с.

Сей візов,

Що поси́лає нам кга́лінтний Ге́ктор,

Хоть він мов би до всіх стреля́є Кгре́ків,

Стеме́нно б'є на одно́го Ахі́лла.

Не́стор.

Се так; ясна́ се річ, як ці́ле,

Котре́ ш часті́н мали́х вели́ким ста́ло.

Як тільки візов сей з'ясу́ють на́ші,

То, будь неплі́дна голова́ в Ахі́лла,

Як Лівія́ (а що вона́ порóжня,

Се знає Аполлон), він в ту ж хвилину,
З великим поспіхом свого розсудку,
Збагнув, що се на нього вдарив Гектор.

У л и с.

И думаєш, підіймеця на вивов?

Н е с т о р.

Ще й саме в пору. И когб ж другбго
Поставим прбтив Гектора ми ш честю,
Коли не Ахиллеса? Хоть би й жартбм
Вони стялись, та много думок ббде
Про грець мбж ними, нам корисних вельми:

Бо нашбго найлбччбго скоштують
Тонким смаком своїм, и вбр, Улісе,
Що зваяжать нас по герцю сиб химерно.

Бо и маленка перевага дасть им
Хорбшого й худбго певну мбру.
Вона, мов index у поважних тбмах,
Заставить думать про велики речі,
Котри за ним идуть громадно й ббчно.

Помислять збраз, що ми вей збднались

И вббрали на Гектора воюку;

А вбббр, яко акт вей наших думок,

Надасть вббранцеві цину, так мбвби

Се вбварок вей доблестей громадзьких.

Не вдасця — як же ббде побидитель

Измечтанбй слави допевнитись!

А слава править членами гербб,

Так як рука мечем и луком двбже.

У л и с.

Нехай твбб попереду йде слбво.

Затбм-то й не годбцця Ахиллесеу

Ийти на Гектора. Нб, по купецькб,

Пока́жемо сперва́ товар найгірший:
 Чи не спусти́ли б ми ёго́ за до́брий.
 А як не вдасця, то ёго́ пока́зем
 Красу́ товару́ лúччого́ підіймем.
 Не зго́джуйся, щоб ста́вся грець між ними:
 Бо й сла́ва на́ша и наш со́ром ста́не
 Двом на́шим ворога́м стра́шним в приго́ді.

Нестор.

Не ба́чять їх мо́ї старі́ї о́чі.
 Хто ж се?

У л и с.

Коли́б Ахі́л так не пишався,
 Ми всі ді́лили б з ним вели́ку сла́ву,
 Котро́ї він у Ге́ктора здобу́вся.
 Та вже и так він ви́соко несéцця:
 То лúчче́ нам на африка́нськім со́нці
 Пекти́сь, ніж на о́чах ёго́ солони́х
 Після́ ёго́ над Ге́ктором побі́ди.
 Коли́ ж ёму́ талáн не поталáнить,
 Тогді́ втеря́ємо вели́ку сла́ву
 В несла́ві лúччого́ бойця́ між на́ми.
 Ні, киньмо́ жéреб, и зробі́мо штúчно,
 Щоб ви́пало опу́далу Ая́кеу
 На гérці гра́ти з Ге́ктором вели́ким.
 Оголосі́м ёго́ найлу́ччим му́жем:
 Бо се́ ліка́рством бу́де Мирмидо́ну,
 Що стумані́в од голосно́ї сла́ви.
 Нехáй не пне́ свого́ угору́ грéбня,
 Пиша́ючись над голу́бу́ Ирйеу.
 Коли́ Ая́ке безглу́дий, крiпколб́ий
 Поду́жає врага́, ми вихвалі́ти
 Без міри́ ста́немо ёго́ лицáрство.

А ні, то ми зістанемось при думці,
Що в нас є луччі воїни між військом.
Чи так, чи сяк, а ми свого докажем:
Аяке оціпле в Ахиллеса пірре.

Нестор.

Тепер, Улісе, починаю ясно
Твою спасенну думку розуміти.
Нехай два пси один одного впінять,
А кістю буде міждо них гордіня.

[Виходять.]

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Друга Часть Кгрецького Табору.

Всїхбдять Аякс та Өерзит.

Аякс. Өерзіте!

Өерзит. Акгамемнон... а шо колиб у ёго булі чирякі? колиб увесь був у чиряках?

Аякс. Өерзіте!

Өерзит. И колиб ті чирякі повитекали? Ну, а нехай би... Чи не вітік би и весь гетьман? чи не була б се одна гнояна болячка?

Аякс. Собако!

Өерзит. Тоді б хоч шо небудь из ёго вийшло, а тепер я не бачу нічого.

Аякс. Ти, вовче ко́дло! не чуєш, дак почуй шкурую.

[Бъе ёго.

Өерзит. Шоб тебе побила кгрецька язва, ти, собачий ублюдку, вололбый пане!

Аякс. Ось б'уркни ще, ти, оскрібку гнилого тіста. Ось б'уркни, дак я домішу тебе до вроди.

Өерзит. Скоріщ я досмію тебе до розуму та до благочестія; тільки, я думаю, твій кінь скоріщ вивчить орацію, ніж ти прослебизуєш молитву без книжки. Чи тільки и вмієш, що брикаться? Шоб на тебе сибірна язва с твоєю кінською вдачею!

Аякс. Скажи міні, мухоморо, що там була за оповістка?

Өерзит. Чи думаєш, тіло моє нічого не чує, б'юючи такеньки?

Аякс. Оповістка...

Өерзит. Про те, що дурний еси; так я думаю.

Аякс. Не думай, іжаче, не думай. У мене сверблять пальці.

Өерзит. Шоб ти свербів увесь од голови до п'ят, а я шоб тебе чухав! Зробив би я тебе самим гидким струпом на всю Крещину. Як вийдеш воюватись, там ти ленивий до бійки, як и всі інші.

Аякс. Кажу тобі, оповістка...

Өерзит. Ти що-години р'єтвуєш на Ахил'єса; завидуєш ёго величності, мов той Ц'єрбер Прозерпіниний уроді; тим и гавкаєш на ёго.

Аякс. О Өерзитико!

Өерзит. От би кого тобі б'їти.

Аякс. О малаяю!

Өерзит. Ростроців би він тебе кулаком, як моряк сухаря.

Аякс. Ти, ск'урвого с'їна псино! [Б'є ёго.

Өерзит. Бий, бий!

Аякс. Ти, від'ємський ослоне!

Өерзит. Так, так, дурноголові пане! У тебе

стілкі мовку, як у мене в ліктях. И ослър годів-ся б тобі в наставники, ти скърво-хоробрий бсле! Тобі тілкі молотіти Тройн, а між людьми хоч трохи розумними тебе б и куплено й продано. Попобій ще мене, то я зачну с твоіх пят и по вершкám роскажу, що ти такé, ти, безутробна поторочо!

Аякс. Собако!

Өерзит. Скурви пане!

Аякс. Пеіно!

[Бъе ёго.

Өерзит. Марсів ти дурнику! бий, стуго! бий, верблюде! бий, бий!

Ввixодять Ахиллес та Патрокл.

АХИЛЛЕС.

Що се, Аяксе? за що духопелиш?

Що се, Өерзите? що між ва́ми ста́лось?

Өерзит. Чи ти ёго ба́чиш? ба́чиш?

Ахиллес. Ну, ба́чу. Що ж такé?

Өерзит. Ні, придивісь до ёго.

Ахиллес. Та дивлюся ж.

Өерзит. От же ще не придивівьсь: бо за ко́го б ти ёго́ ні прийня́в, а він Ая́кс.

Ахиллес. Се я знаю, дурню.

Өерзит. Та сей дурень себе́ не знае.

Аякс. Тим-то я й бью тебе́.

Өерзит. Ось, ось, ось, ось які крішечкі розуму він виявлюе! У ёго балаків оттакелезні ву́ші. Я потовк ёго мізок білш, ніж він мої ко́сті. Я куплю́ девять горобців за шага́, а ёго *ria mata* не сто́ить и девятої частіни горобця́. Сей пан, Ахиллесе, Ая́кс, но́сить свій розум у пүзі, а тельбухи в го́лові. Я скажу́ тобі, що про ёго дүмаю.

Ахиллес. А щò?

Өерзит. Я кажу́, шо в сёго Аякса...

[Аякс хоче ёго бити.]

Ахиллес. Ні, любий Аяксе.

Өерзит. Немá стількі рóзуму...

Ахиллес. Ну бо; я му́шу тебе придёржати.

Өерзит. Шо не заткнеш и вушка́ в го́льц
тієі самóї Елєни, за котру́ він прийшо́в воюва́тись.

Ахиллес. Мовчи́, дурню!

Өерзит. Мовча́в би я мовчки, та дурень не
хоче; оцєй, дивись сюди́.

Аякс. Ах, ти прокля́та пси́но! Я тебе́...

Ахиллес. И то́бі оцє свій рóзум та ста́вити
проти́в дурнево́го!

Өерзит. Руча́юсь, шо не поста́вить: бо дурнів
осорóбить ёго́.

Патрокл. Говори́ бо дола́дно, Өерзи́те.

Ахиллес. За́ шо ви посєрдились?

Аякс. Я поспита́в у сёго ледачо́го сича́, щò б
там за опóвєстка бу́ла, а він з мене́ глузу́є.

Өерзит. Я не служу́ тобі.

Аякс. Ну, а ще щò?

Өерзит. Я служу́ тут охóтою.

Ахиллес. Остáння тво́ї служба́ бу́ла підне-
вільня, а не охóча. Ніхто́ охóтою не дає себе́ бі́ти.
Тут Аякс був охóчим, а ти — мов під нево́лею.

Өерзит. Ось як!... Бі́лша полови́на тво́го
рóзуму в тебе́ в жи́лах, абó ж про тебе́ брєшуть.
Дóбра бу́де пожива́ Гєкторові, як роскóле котрóго
з ва́ших двох чере́пів. Все одно́, шо роскусів би
тру́хлого горі́ха без зерна́.

Ахиллес. То се ти и зо мно́ю, Өерзи́те?

Өерзит. От Уліс та старій Нестор (ёго рózум запліснів ужé тоді, як ще у вáших дідів не булó й паурів), вони́ запрягають вас у ярмó, як воли́, та й пахають вáми войну́.

Ахиллес. Щó? щó?

Өерзит. Дáлебі, шо так. Гей, Ахíлле! гей-гей, Аяксе! гей...

Аякс. Я вірву в тебе язик.

Өерзит. Дарма́: я й тоді говоритиму стількí ж, як ти.

Патрокл. Ні слова бiльше, Өерзiте, цить!

Өерзит. Мiнi мовчати, по наkáзу Ахиллéсовоi сучки? мiнi?

Ахиллес. Ось и тоби́, Патрóкле.

Өерзит. Перш я побáчу вас вахлаів на шiбеници́, нiж прийдú ще в вáшi намети́. Пробува́тиму там, де рózум двiжеця; покину сей дурний цех.

[Вихóдить.]

Патрокл. Щасливоi дорóги.

Ахиллес.

Опóвiстка ж, добрóдiю, по вiйську,
Що Гéктор, в пять годiн по схóдi сонця,
С трубáйлом, промiж нас и Трói,
Вихóдить зáвтра гérця розиграти́
Ис смiливим, котрий стоять озвéця —
За щó, не знáю, — за якусь дурни́цю.
Прощáй.

Аякс.

Прощáйте. Хто ж на ёго вiйде?

Ахиллес.

Не знáю. Пéвно, кiнуть жéреб.

Та вже озвéця зáвтра хтось такiвський.

Аякс.

Хто ж, як не ти? Пійду́ та роспитаю. [Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Троя. Світлиця в Приямових Палатах.

Виходять Приям, Гектор, Троїл, Парис та Гелен.

Приям.

Після стількох годин, річей и жізней,
Знов Нестор шле від Кгрéків предложéннє:
„Верніть Елену и покрійте шкóду
На чéсті, часі, пра́ці, втра́тах, ранах,
Друззя́х и на всёму́ нам доро́гому,
То все забудем“.

Гéкторе, щò ска́жеш?

Гектор.

За себе я всіх менш боюся Кгрéків,
Та в нас не знайдецца й ніжні́ пани́,
Щоб так у себе страх войни́ висéла,
Щоб так трівóжилась: „Ох, щò-то б́уде“!
Як Гéктор, о потужний наш При́ме!
Беспéчність да темнóта — йзва м́іру,
А скрómне сумні́ваннє — сонд премудрих,
Що запускають у безóдню лі́ха.
Вонó, мов той ма́йк здалéка сві́тить.
Вернімо ім Елену. Бо, як тільки
Ми вийняли мечá за сю прич́ину,
Бага́цько в нас почéзло душ, и кóжна

Була́ нам дорога́, як ся Еле́на.
 Коли́ ж ми несемо́ великі втра́ти,
 Боробнячи нікче́много чужо́го,
 То що́ за сі́ла й ро́зум в нехоті́нни
 Ї́ верну́ти Кгрéкам?

ТРОІЛ.

Фи, мій бра́те!

Як мо́жна ва́жити досто́їнство и ша́ну
 Тако́го сла́вного й поту́жного вла́дики,
 Як наш оте́ць, на тереза́х звича́йних?
 Ти хо́чеш ліком ви́лічити бе́заліч,
 Страше́нне мно́жество є́го поту́ги,
 И бе́змір вгороді́ть в такі преді́ли,
 Як стра́хи та резо́ни! Фи, соро́мся!

ГЕЛЕН.

Не дівно, що ти б́єш так по россу́дку:
 Є́го в тебе́ нема́. То й паноцце́ві
 Не тре́ба ро́зуму в вели́ких спра́вах,
 Заті́м що́ у твої́х слова́х є́го нема́е?

ТРОІЛ.

Тобі́ дрімкі́ та сні́ все, бра́те же́рче.
 Ти зна́єш, що́ твій враг чига́' на тебе́;
 Ти зна́єш, що́ мече́м люде́й руба́ють:
 То ро́зум твій велить то́бі втека́ти.
 Не дівно, що́ Гелен бо́їцця Кгрéка
 З є́го мече́м, и ві́же свій россу́док
 Собі́ до пят, да за́раз и навте́ки,
 Мов зля́каний Мерку́рий од Зевеса́,
 Абб зві́зда, що́ з о́рбити прогна́ли.
 Коли́ пійшло́ на ро́зум, то за́прімо
 Ворота́ в Трбі́, та й ляга́ймо спа́ти.
 И му́жество и че́сть зайца́ми ста́нуть,

Як годувати їх самим розсудком.
 Од него и печінка побіліє,
 И молодá одвага обомліє.

Гектор.

Ні, брата, шкóда нам утрáт великих:
 Не стоїть їх вонá.

Троїл.

Як цінувати.

Гектор.

Ціну вставляють люде не с капризу.
 Її достоїнство росте в товарі
 И в розумі цінувщика самого.
 Жертви творити богу, більші бога,
 Безумне идолопоклонство буде:
 Безумно перевозити й людину,
 В котрій нема хвалебної заслуги.

Троїл.

Сьогодні взяв я жінку, и мій вибір
 Ййшов за проводирством власної волі,
 А волю піццькували очі й уші,
 Два лоцмані, що путь морський вертають
 Проміж двомá страшніми берегами.
 Коли́ міні мій вибір очортіє,
 Покинуть жінку та й зостатись чесним, —
 До вільволу нема такого шляху.
 Ми не вертаємо шовків купцєві,
 Поплямувавши їх чи приносівши;
 Не вивертаємо в поміі страви,
 Насмакувавшись нею за обідом.
 Се ж радою ми вråдили, щоб Кгрєкам
 Паріс якось за їх віддячив швабу.
 Диханнем одностáйности своєї

Ми надулі ёго одважний па́рус.
Моря́ й вітри́, старинні супоста́ти,
Зробили мир на по́слугу Троїнам.
Ввійшо́в Па́рис у приста́нь вожделі́ну,
И за старе́нську тітку, кгрéцьку бра́нку,
Здобу́в цари́цю в Кгрéків, що́ й Апо́лло
Старім зда́ецця, а зоря́ блідо́ю
Перед її мо́лодостью́ й румя́нцем.
Ми держимо́ її, бо в Кгрéків тітка.
Чи сто́ить же її держа́ти в Трoбі?
А вже ж : бо се доро́гоці́нне пе́рло,
Що́ бі́льше тис́ячи ко́штує су́ден,
И вінчаних царі́в купця́ми ро́бити.
Ви му́сите призна́ти, що́ ро́зумно
Зробив Па́рис, по́їхавши у Кгрéки :
Бо ви гукáли всі : „Ідь, ідь Па́рисе“ !
И що́ приві́з до́дому здóбич га́рну :
Бо ви гурто́м крича́ли : „Диво́ дивне“ !
И кричучи́ плеска́ли у долoні.
Чого́ ж ви га́ните тепе́р надба́нне
Своі́х премудри́х за́думів гро́мадських,
И ро́бите нестатечні́ш фoрту́ни ?
Пуска́єте в старці́, що́ уважа́ли
Бага́ччим над бага́цтво мoря́ й су́ши.
О, що́ ж се ми за підлі́ злоді́йки !
Не сто́имо́ й самі́ того́, що́ вкра́ли.
Чужім га́ньби́ зумі́ли наро́бити,
Себе́ ж мече́м не вмі́ем боро́нити.

КАССАНДРА з за Сцени.

О, пла́чте, ви, Трої́не, пла́чте !

Прия́м.

Хто се ?

Що се за крик?

ТРОІЛ.

Се наша божевільна.

Я знаю гóлос сей.

КАССАНДРА.

О, пла́чте, пла́чте!

ГЕКТОР.

Так, се сестра́ Кассандра.

Виходить Кассандра, в *иступленні*.

КАССАНДРА.

О пла́чте ви, Троїне! о, позичте
Тепер міні очей хоть дэсять тисэяч, —
Сповню́ я всі пророчими слэ́зэми.

ГЕКТОР.

О, гóді, гóді, гóді!

Ви, діви, юноши, середні й старці,

КАССАНДРА.

И ви, що тілько вмiéте кричати,
Допоможіть міні у голосінні.

Ой виплачмо тепер хоть половіну

Того́ плачу́ великого, що прійде!

Троїне, пла́чте, приучайте б́чі

До сліз. Не б́ти Тр́бі, не сто́яти

И Иліону́ сла́вному во віки.

Наш б́рат Паріс — палій, брат-головéшка,

Всéх нас попáлить. Пла́чте, пла́чте, пла́чте!

Елена́ й гóре. Чи її верніте,

Чи пожаром ис Тр́бею горіте!

[Виходить.

ГЕКТОР.

Ну, молодий Троїле, чи й висб́кий

Пророчий дар сестри́ тебé не вдáрить

Роска́яннем? Не вже ж бо кров у тебе
Така́ гаряча, що ні доб́рий рózум,
Ні страх лихих наслідків злого діла
Ні не прохолóдить?

ТРОІЛ.

Лю́бий бра́те,
Шкода́ нам міряти до́бро и ху́до
Наслі́дками вели́ких справ грома́дзьких,
И тра́тити весéлі мислі, що Кассáндра
Безу́мствує. Ні, божеві́льні рéчі
Не змі́нять на́шого смаку́ до пра́вди,
Котру́ ми всі кля́лись оборо́нити.
Що́ до мене́, міні́ не б́льше рúпить,
Як и дру́гим При́йменкам, се діло.
Храни́ Зевéс, щоб м́ждо нас не вийшло
Такé, що й найсла́бійшого ввору́жить.

ПАРИС.

Атó весь сві́т нам б́де дорекáти,
Що́ необáчну ми во́йну́ щчині́ли.
Клянúсь бога́ми, ва́ша односта́йність
Дала́ міні́ до сéго діла кр́ила,
И подаві́ла óпаски та стра́хи,
Що́ в́яжуцця до смі́лого похóду.
Бо щó б мо́ї одні́ зробі́ли рúки?
Що́ б я оді́н робі́в проти́в грома́ди,
Котра́ сю чва́ру му́сила підня́ти?
И все та́кі, я протесту́ю смі́ло,
Хоть би́ міні́ й самóму дове́лося
Підня́ти на себé ва́жéнну спра́ву.
Будь я так и поту́жен, як охóчий,
Пари́с не зр́ікса б, щó почáв робі́ти,
И не втомі́вса б попіра́ти спра́ву.

П Р И Я М.

Парісе, ти це все затім говориш,
Що стуманів від ласощів прина́дних.
Тобі достався мед, а їм гіркота.
За се сто́яти не вели́ка сла́ва.

П А Р И С.

Паночченьку, ні, не одна́ ласо́та
С тако́ї красоти́ на думці в мене:
Я хочу зми́ти похище́ння пля́му
За красоту́ сто́йним благоро́дним.
Яка́ о се зра́да вкра́деній царі́ці,
Яка́ тво́йму́ вели́честву знева́га,
Який се був би со́ром и для мене,
Коли́б тепе́р її верну́ти Кгре́кам
По підлому́ яко́мусь догово́ру!
Як мо́же й думка́ ся у че́сним се́рці
Знайті́ у вас хоть небага́цько місце́?
И між легко́духами в нас тако́го
Не зна́йдеця, що не добу́в би збро́ї,
Коли́б прийшло́сь оборо́нять Еле́ну.
А між рица́рством на́шим знамені́тим
Ніхто́ не ска́же, що було́ о́ бессла́вно
Одда́ть Еле́ні жи́знь або́ прийня́ти
За не́ї сме́рть. Тим я провозглаша́ю:
Ми му́сим воюва́ть за ту, що на всі́м сві́ті —
Се зна́ем до́бре — їй нема́є рівні́.

Г Е К Т О Р.

Парісе и Троіле, ви мовля́ли
Гара́зд, и доторкну́лися до спра́ви,
Та вельми зле́гка, як се ро́бить ю́ность,
Що Аристо́тель не вважа́ за зді́бну,
Мора́льної філосо́фії учи́тись.

Резони ва́ші більш бунту́ють се́рце,
Аніж ука́зують статéчну ме́жу
Між пра́вдою и кривдою людзько́ю.
Ласо́та бо та по́мета ма́ють у́ші
Ще гірші, ніж у га́спеда глухо́го
До го́лосу правди́вого декре́ту.
Приро́да нам веліть чужé відда́ти,
А що́ чужі́йше над чужо́ї жінки?
Хто се приро́дне пра́во пересту́пить,
Нехай як хо́че ро́зумом бу́є,
Догóджуючи псòваному се́рцю, —
На супроти́вника тако́го пра́ва
У ко́жного поря́дного наро́ду
Е пра́во нагінáння до поря́дку.
Оце́ ж, коли́ Еле́на, як ми й зна́ем,
Жова́ спартáнського царя́, то пра́во
Мора́льної приро́ди и наро́ду
Нам го́лосно веліть її верну́ти.
Впіра́ючись у тім, щоб зло чині́ти,
Не ви́кореним зла, а употу́жним.
Так Ге́ктор ду́має про чи́сту пра́вду,
Моé завзя́те бра́тствé, а протé він
Помо́же вам удéржати Еле́ну.
Бо в діло се замішана досто́йність
И ко́жного из нас, и всіх Троя́нців.

Троїл.

Отто́ ж то й е: ти по́ голові вдáрив.
Не будь тут сла́ви, що́ нам всім дорóшша
Над всіяку хіть зогна́ть на Кгре́ках се́рце,
Троя́нської крові й одної́ ка́плі
Я не пролі́в би на її за́щиту.
Та, любий Ге́кторе, вона́ ж бо те́ма

И чéсти й сла́ви на́шого наро́ду.
 Се остроги́ до діл великодúшних,
 Котрі и вóрога дадúть нам одоліти,
 И сла́вою окріють нас на віки.
 Я дúмаю, наш Гéкторе хорóбрый,
 Що и за всі бага́цтва в піднебéсній
 Не оддасі ти сла́ви, що смієцца
 До нас Тройн ш чола́ сієі спра́ви.

Г Е К Т О Р.

Хорóбра вітко сла́вного При́йма,
 Я твій. Я вже послáв мій візов Кгрéкам.
 Их отамáнне сёрдицца між се́бе,
 И він стрівóжить іх лени́вий рóзум.
 Бо чув я, що гетьмáн іх спить-дрімає,
 А в кіш ёго усе́биця забрáлась.
 Надіюсь, візов мій ёго розбудить.

[Вихóдять.]

С Ц Ё Н А Т Р Ё Й Т Я.

Кгрецький Табір. Перед Ахиллесовим Наметом.

Ввiхóдить Оерзит.

Оерзит. Ну, Оерзіте, шò ж? загубівся есі
 в лабирінті твоєї досáди? То слоня́ці Аяксові от-
 так и бри́шкати? Він мене б́є, а я з ёго сміюсь:
 сла́вна сатисфа́кція! Лúчче ó навпакі: шоб я ёго
 бив, а він сміявсь из мене. Біє ёго ба́тькові, нав-
 чу́сь виклика́ти чортів, шоб бу́ла хоч яка не́будь
 корість из моєї злю́щої клятьби́. Ато ще й Ахил-

лєс... рідкий инженер. Коли Троби не опанують, аж докіль сі двє підкопають її, стоїти її мурам, покіль самі россіплюцца. О великий громовєрсецю олимпійський! забудь, шо ти Зевєс, цар богів, а ти Меркүрие, втерій усю гадючу сілу твого кадуцєя, коли ви не видіймете в їх малюго, малєнького, малюсінького умочка, котрій ще єсть у їх. Се й сама присліпувата дурнота знає, шо він такий багатий своєю скүдостью, шо не зуміє й мұхи визволити від павукá, не виймаючи здоровєнного залізччя, щоб перетяти павутїну. Після сєго пометїтєсь на всємұ кошї! абó лұчче нехай на єго нападе неáпольска костоїда: бо се, здаєцца міні, як раз такє лихо, шо побиває, хто воїє за плахту. Промовив я мюю молїтву, а дємон завиєти нехай скаже амінь. Гей, гов! пане добродїю Ахїллєсе!

Вїходить Патрокл.

ПАТРОКЛ. Хто тут? Өерзит? Ходї до нас, любий Өерзите, та й лїйся собі на здорівье.

ӨЕРЗИТ. Колиб згадав я про фалшївого золотюго, то не забудь би й тебе в моїй молїтві. Ну, та дарма: щоб на тебе ти сам! Обще лихо роду людськюго, дурнота да темнота, нехай тобі гáрно родить! Храни тебе нєбо від наставника, и щоб наука не мала до тебе прїступу! Нехай кров прáвить тобюю до самої смєрти! Тогдї та, шо обмивáтимє тебе, скаже, шо ти хорóший труп, и я заприсягну, та й знов запрягну, шо вона погребала тїлкі самїх пранцювáтих. Амінь. Де ж Ахиллєс?

ПАТРОКЛ. Як! ти взявся за благочєстїє? ти молївся?

ӨЕРЗИТ. Молівсь, и да почують менé небеса!

Ввixóдить Ахиллес.

АХИЛЛЕС. Хто тут?

ПАТРОКЛ. Өерзит, пáне добродію.

АХИЛЛЕС. Де він? де він? — Прийшов таки до нас? Чогó ж се, мій ти сiру, мой ти животкiвко, так довго був мій обiд бес тебе? Ходи сюди. Щó Агамемнон?

ӨЕРЗИТ. Твій повелiтель, Ахiлле. Скажи ж мiнi ти, Патрокле, що Ахиллес?

ПАТРОКЛ. Твій пан, Өерзите. Скажи ж мiнi будляско, щó ти сам?

ӨЕРЗИТ. Я той, що тебе знае, Патрокле. Скажи ж мiнi, Патрокле, щó ти такé?

ПАТРОКЛ. Се вже ти скажи, що менé знаеш.

АХИЛЛЕС. А скажи, скажи!

ӨЕРЗИТ. Я переберу все по порядку. Агамемнон повелiвáе Ахиллесом; Ахиллес мiй пан; я той, що знаю Патрокла, а Патрокл — дурень.

ПАТРОКЛ. Ах, ти погань!

ӨЕРЗИТ. Цить, дурню! Я ще не сказа́в.

АХИЛЛЕС. Він чоловік управилеєваний. — Ну, дальш, Өерзите.

ӨЕРЗИТ. Агамемнон дурень; и Ахиллес дурень; и Өерзит дурень; и Патрокл як уже сказано, дурень.

АХИЛЛЕС. А доведi ж сего́.

ӨЕРЗИТ. Агамемнон дурень, що повелiвá Ахиллесом; Ахиллес дурень, що iм повелiвá Агамемнон; Өерзит дурень, що служить такому пановi; а Патрокл — просто дурень.

ПАТРОКЛ. Чого ж я дурень?

ΘΕΡЗИТ. Спитай про се, хто тебе создав. Буде з мене, що ти дурень. Чи бачите, хто йде сюди?

Виходять АГГА МЕМНОН, УЛІС, НЕСТОР, ДІОМЕД и АЯКС.

АХИЛЛЕС. Патрокле, я ні с ким не хочу говорити. — Ходімо зо мною, Θерзайте. [Виходить.

ΘΕΡЗИТ. Що за гидота! що за омана! що за плутовство! и все ради того рогача та курви. Гарна зачіпка, щоб заводити усобиці та виціджувати с себе кров до смерти. Щоб на її пропасниця, на ту приводницю, а війна та роспушта нехай вигублять їх до ногі! [Виходить.

АГГА МЕМНОН.

Де Ахиллес?

ПАТРОКЛ.

В наметі. Щось нездужає, мій пане.

АГГА МЕМНОН.

Скажи йому, що ми самі у входу.
Ми посилали посланців, а се вже,
Забувши сан свій, лічно визитуєм.
Се ти йому скажи, щоб не подумав,
Що ми не сміємо себе назвати,
Або не знаємо, хто ми.

ПАТРОКЛ.

Та добре ж.

[Виходять.

УЛІС.

Ми бачили самі його здоровим.

АЯКС. Ні, він нездужає по левіному, недугує гордим серцем. Назовіте се мелянхолією, коли йому потураєте; а я ручаюсь головою, що се гордощі. И ш чого, ш чого ім узятись? Нехай би показав нам

причину. — На одно слово, пане добродію

[Беручи Агамемнона на бік.

Нестор. Чого Аякс так гавкає на нього?

Улис. Ахиллес переманив од нього дурня.

Нестор. Кого? Оервіта?

Улис. Ёго.

Нестор. То Аяксові ні про що говорити, втерівши свій прѣдмѣт.

Улис. Ні, той сам став ёго прѣдметом, у кого тепѣр ёго прѣдмѣт, — Ахиллес.

Нестор. Се лѣчче всѣго. Для нас їх рѣзбрат лѣчче всѣго. Для нас їх рѣзбрат лѣчче брѣтання.

Ну, та й союз був мѣцний, коли дурень мѣг розрѣвати

Улис. Коли дурѣбѣ не звѣзує рѣзум, то й дурнѣта бес трудѣ рве її. Осѣ идѣ Патрѣкл.

Нестор. Та нема з ним Ахиллеса.

Вертаецця Патрокл.

Улис. Й в слонѣки є суєтави, тѣлько не для вѣчливѣсти. Нѣги в нѣго про нѣжду, а не для згинѣння.

ПАТРОКЛ.

Ахил звелѣв мѣні сказѣти: шкѣда,

Коли щѣ поважнѣйше, нѣж забѣва

Подвѣгнула твѣє царськѣ велѣчче

Из благорѣдним пѣчтом завитѣти

До нѣго. Він вповѣе, щѣ се тѣлько

Задлѣ дѣжѣстѣі пѣслѣ обѣда

Ви вѣйшли проходѣтѣсь трѣхи в пѣлі.

АГАМЕМНОН.

Патрѣкле, слѣхай. Нам знакѣмѣ дѣбре

Сѣ вѣмовки та хѣтрѣ ухилѣння

Кримáтого погóрдою Ахілла.
Багáто ма́е він прикмёт хорóших,
И ми за ним по мнóгому се зна́ем;
Та всі свої досто́инства великі
Виявлює він не гара́зд пристóйно.
Тим ся́ево їх перед на́ми ме́рхне,
И пéвно, що покí ми їх скоштúем,
Вже попсу́юцця, мов солóдка óвоц,
Поло́жена у нездорóву стра́ву.
Иди́ скажи́, що ми прийшли́ до нéго
Поговорíти, и грíха не зрóбиш,
Сказа́вши, що аж на́тто вже він гóрдий,
Що на́тто ви́соко несéцця вгóру,
Ще ви́шше, ніж про нéго лю́де мислять.
Досто́йнійші ёго́, сi потура́ють
Лиш дiкостi чудни́х ёго́ звича́ив,
Не дба́ючи про сан свій на ту по́ру
И попусkáючи заче́ні по́пуск.
Ще й на́тто: дiвляцця на всі прили́ви
И óдливи ёго́ серди́тих думок,
Що мов би вся вiйна́ на тiм завiсла,
Яка стоiть у нéго в се́рци по́вiдь.
Скажи́ ёму́ це все, та ще приба́виш,
Що, як цiни́ собi він не понiзить,
То ми обiйдемо́сь тут и без нéго.
Нехай́ собi лежи́ть, мов та маши́на,
Що зру́шити iї не мóжна з мiсця,
Ми ска́жемо: „Ся до во́йни нездiбна;
Дава́йте iншу“. Бо й пигме́й провóрний
Здатнiйший нам, ніж вéлетень недвiжний.
Отта́к скажи́.

Патрокл.

Скажѹ, и щò відкаже,

Я принесу вам зараз.

[Виходить.

Акгамемнон.

Нам не лічить

Череш чужій переклика́тись го́лос.

Прийшли ми розмовляти з ним. Улісе,

Иди́ в на́ме́т.

[Виходить Уліс.

Аякс. Чим він більший од ко́жного іншого?

Акгамемнон. Нічим, опрі́ч тим, чим він
ду́має.

Аякс. И він так ду́має? Невже́ він ду́має,
що він лу́чче мене́?

Акгамемнон. Нічого й пита́ти.

Аякс. И ви підні́шете є́го ду́мку? ви ска́же-
те, що він лу́ччий?

Акгамемнон. Ні, благо́рдний Ая́ксе. Ти та-
кий же розу́мний, не ме́нше благо́рдний, далéко
більш є́го при́ятний и на́тто бі́льше кгрéчний.

Аякс. Чо́го ж чоло́вікові бу́ти го́рдим? Зві́д-
кіля́ беру́ця го́рдо́ці? Я й не зна́ю, що та́ке
го́рдо́ці.

Акгамемнон. Від се́го дух твій ясні́ший,
Ая́ксе, а доброді́тель тво́я кра́шша. Го́рдий жере́
сам себе́. Го́рді́ня — є́го вля́сне зе́ркало, є́го вля́сна
труба́, є́го вля́сна хрòніка; и хто ó ні восхваля́в се-
бе́, хибá тілько́ ділом, той пожира́є діло́ себе́ хвало́ю.

Аякс. Нена́виджу я го́рдого́ чоло́віка, як жа́-
бляче одрі́дде!

Нестор. [сѣиха]. А себе́ любі́ть. Чи се ж не
діво́?

Вертаецця Улис.

У л и с.

Ахїл не вийде за́втра в по́ле бі́тись.

А к г а м е м н о н.

Яка́ж відмо́вка в не́го?

У л и с.

А ні́яка.

Пливе́ він рі́чкою сво́го капрі́зу,
Не дівлю́чись, не ва́жучи ні на́ що,
Догóджуючи сам со́бі та й го́ді.

А к г а м е м н о н.

Чо́му ж не хо́че він и на хо́рoше
Проха́нне на́ше вийти из наме́ту,
Поді́хать сві́жим во́духом из на́ми?

У л и с.

Ні́кче́мне, як ні́кче́мність, се для не́го
Вели́ким ро́бицця, тим що бла́гають.
Бі́снўецця він так сво́ім вели́ччем,
Що як и сам до се́бе заговóрить,
То зади́хаецця заслў́гами сво́ими,
Що, в боро́дьбі між во́лею й россу́дком,
Він сам се́бе, мов ца́рь який, во́юе.
Шкода́ й каза́ти. У тяжкі́м недўзі
Від го́рдощів нема́ ё́му рату́нку,
И сме́рть кри́чить над ним: „Поги́бель“!

А к г а м е м н о н.

Неха́й ище́ Ая́кс іде́ до не́го. —
Мій лю́бий па́не, ось иди́ з віта́ннем.
Він, ка́жуть, до те́бе ласка́вий ве́льми.
Чи ти ё́го не одведе́ш хоть трóхи
Сво́ім бла́ганнем від ё́го само́го.

У л и с.

О Акгамемноне! ні, се не годіцца.
 Благословімо ко́жне оддаленне
 Аякса сла́вного від Ахиллеса.
 Сей го́рдий пінда вл́асним са́лом-жі́ром
 Свою́ пиху́ бесеті́дну полива́е,
 И байду́же про всю корі́сть грома́дзьку,
 Ко́лі не мо́жна не́ю ремикга́ти.
 А ми ще бу́дем посилáть до не́го
 С поклóнами тогó, когó вважа́ем
 За ідола свогó, б́ільш ніж Ах́илла.
 Ні, трійчі сла́вний и вели́кий во́ін
 Не му́сить па́льму пе́рвенства ка́ляти,
 Котру́ здобу́в собі так благо́рдно.
 Ні, підгорта́ти ве́і єго́ заслуги
 Під Ахиллеса́, що ні́чим не ви́шший,
 Се все одно́, що го́рдієть єго́ си́ту
 Ми ста́ли б ще и са́лом шпикгу́вати.
 Се все одно́, що підба́вляти жа́ру
 В жарко́го Ра́ка, що горі́ть-па́лає,
 В виду́ вели́кого Гипе́риона.
 Аяксові́ йти́ до Ахиллеса́!

О Зе́все! повелі́ из неба́ грóмом:
 „Нехай́ Ах́ил приході́ть до Ая́кса“!

Нестор стиха.

О, ве́льми до́бре, и як раз у жи́лку!

Діомед стиха.

Він мо́вчки похва́лі впива́є в се́бе.

Аякс.

Ко́лі пі́йду́ до не́го, то хиба́ для то́го,
 Що́б да́ть єму́ гості́нца пра́мо в пі́ку.

АКГАМЕМНОН.

О, ні, не пійдеш!

АЯКС.

Нехай ще й мною стане гордувати, —

Я причешу нечесану горіздру.

Пустіть мене, пійду до нього.

УЛИС.

Ні за всю вартість нашого походу.

АЯКС.

Ледачий пінда!

НЕСТОР стиха.

Як себе самого

Малібе він!

АЯКС.

Усі йому не по нутру.

НЕСТОР стиха.

Се вброн

На чорне пірре ремствує.

АЯКС.

Вціджу я

Крові дурні е тебе!

АКГАМЕМНОН стиха.

Де б самому

Лічитись, він у лікарі пошівся.

АЯКС.

Колиб усі були моєі думки...

УЛИС стиха.

То розум вийшов би тогді из моди

АЯКС.

Се не минулось би йому даремно;

Мо'б мусили й мечів покуштувати.

То се гордіня так и буде брішкати?

Нестор стиха.

И на твій пай впаде тут половіна.

Улис стиха.

Колиб не девять з десяти упало!

Аякс.

Я розімну ёго, мнякёнький стане.

Нестор стиха.

Ще він не розогрівсь; піддайте духу:

Хваліть, хваліть. Він саме розохотивсь.

Улис до Агамемнона.

Мій повелітелю, ти вже аж на́тто

До серця жаль досадний сей приймаєш.

Нестор.

Забудьмо се, гетьмане благородний.

Діомед.

Готуймось без Ахілла воювати.

Улис.

Ёму й ім'я ёго досадно чути. —

От чоловік... та ні, хваліти в вічі

Ёго не буду.

Нестор.

Чом? чом не хваліти?

Він не такий, він зависти не знає.

Улис.

Нехай се відає весь світ широкій,

Що він такий, як и Ахіл хоробрий.

Аякс.

И пси́на ся виляти буде з нами!

О, будь Тройнцем він!...

Нестор.

И що́ за шко́да,

Колиб Аякс...

У л и с.

Та був такий же гордий!

Д і о м е д.

Абб жадний також на вихваління!

У л и с.

Абб запékлий!

Д і о м е д.

Чи своєкорістий!

У л и с до Аякса.

Спасибі небесам, вродівсь ти гáрно.
 Хвалá твойму́ зачателю и сла́ва
 Тій, що тебе́ зродила́ й згодувала́.
 Хвалá наставнику́ твойму́; а в рóду
 Ти трійчі сла́вен над усю́ нау́ку.
 Тому́ ж, хто бітись вівчив твої́ рúки,
 Нехай́ Арéй розділить цілу́ вічність
 И полови́ну дасть ёму́ в награ́ду.
 А сілою и волонóсець Мíло
 С тоббю не зрівня́ецця, Аяксе.
 Не бóду я твій рóзум вихвалáти,
 Що мов межа́, ограда́, бéріг, скéля,
 Обгóртуе твої́ талáнти мно́гі.
 От Нéстор наш, умóдрений літа́ми,
 Він мусить, и він ест, и він не мóже
 Не бóти мóдрим; та звиня́й мій ба́тьку:
 Коли́б твій вік та був такий зелéний,
 Як вік Аяксів, а твій рóзум — ю́ний,
 Не заломів би ти ёго́, ні, бóв би
 Аяке не тебе́.

А я к с.

Чи дозвóлиш звáти

Себе́ оцце́м?

У л и с.

Зові, мій добрий сїну.

Діомед.

Нехай же він тебе навчає, пане.

У л и с.

Нам нічого и гаятись тут більше.

Наш блень Ахиллєс застрїв у хмізі.

Нехай великий наш гетьман дозволить

Зоввати зараз всю військову раду.

Нові царі поприбували в Трою.

Ми завтра мусимо стать кріпко

З усім самобцвітом бойців — гербів,

И ось один. Нехай зі сходу и заходу

Збіраюцця та вибірають лүччих, —

Аяке и цвіт гербїства переважить.

А к г л а м е м н о н.

То в раду, в раду! и нехай куняє

В наметі Ахиллєс. Легенькі судна

Летять на парусах по морю швидко,

Дарма що більші ріжуть хвілі глібше.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТІЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Світлиця в Приймових Палатах.

Ввійходять Пандар та Слуга.

Пандар. Дрúже! гей, будласко на однó слóво! Чи се ти хóдиш за молодím пánом Парíсом?

Слуга. Я, добрóдію, коли він идé поперед мéне.

Пандар. Я розумію, чи ти ёму слúжиш?

Слуга. Я служу́ Господе́ві.

Пандар. Ти слúжиш благорóдному пánові.

Мúшу хвалíти ёго.

Слуга. Хвалá Господе́ві.

Пандар. Ти менé зна́еш? зна́еш?

Слуга. Дáлебі, добрóдію, поверхóвно.

Пандар. Зна́й же менé, дрúже, лúчче. Я Пáндар.

Слуга. Маю надію, що спізнаю твою честь и лúчче.

Пандар. Я сёго жадаю.

Слуга. Ти маеш титул світлости? [Музика з за Сцени.

Пандар. Світлости! ні, друже, мої титла твої честь абб ясновельможність. — Що се за музика?

Слуга. Я знаю про неї штучно: се музика е кількох штук.

Пандар. Ти знаєш музикантів?

Слуга. Дobre знаю, добродію.

Пандар. Кому вони грають?

Слуга. Слухателям, добродію.

Пандар. По чиєму жаданню, друже?

Слуга. По моєму, добродію, и тих, що люблять музику.

Пандар. По чиєму приказу, питаю я, друже.

Слуга. Я думаю, питаєте ви ні по чиєму приказу, добродію.

Пандар. Друже, ми не розуміем одін одного Я нятто учтивий, а ти нятто гострий. По чиєму наказу грають сі люде?

Слуга. Оце, дак так, добродію. А вже ж, добродію, по наказу Паріса, могó пана, котрий тут своєю персоною. З ним и смертна Венера, чисто-крóвна красá, незрима душа любови...

Пандар. Хто? мой небога Крессида?

Слуга. Ні, добродію, Елена. Хибá не вгадав есей по її прикметам?

Пандар. Зараз бачу, приятелю мій, що ти не бачив ще пані Крессиди. Я прийшов поговорити с Парисом від князя Троїла. Нападусь на него з благаннем: бо моє діло кипляче.

Слуга. Варене діло. Се вже справді куховарний вираз.

Виходять ПАРИС ТА ЕЛЕНА.

ПАНДАР. Усёго гáрного тобі, пáне добродію, и всей цій гáрній компанії! гáрних бажáнь, у гáрній помірності, гáрного допевнѣння їх, найпáче ж тобі, гáрна царіце. Да бóдуть гáрні дóмки твоєю гáрною подóшкою в головáх.

ЕЛЕНА. Любий пáне, в тебе пóвно гáрного слóва.

ПАНДАР. Се вáше гáрне зволéння так говори́ти, солóдка царіце. — Гáрний князю, от и перервáлась дóбра музýка.

ПАРИС. Се ти перервáв її, брaткó, и клянóсь жівню, ти її налáгодиш: налатáеш кóснем своєї рóботи. — Олéнко, він пóвен гармóнії.

ПАНДАР. Ні, дáлебі, пáні добродійко.

ЕЛЕНА. О добродію!...

ПАНДАР. Ей же, охрїп; ей же, ей, вéльми охрїп.

ПАРИС. Вїмовка, пáне добродію. Се ти говориш из нехочóу.

ПАНДАР. У мéне е дїло до пáна добродія, дорогá царіце. — Пáне добродію, зволитé вислухати однó слóво?

ЕЛЕНА. Ні, так не влизнéш од нас. Ми не одмінно чóтимем твоє співáння.

ПАНДАР. Се ти забавля́єся мно́ю, солóдка царіце. — Так от вонó, се дїло, пáне добродію. Дорогий мій пáне и вéльми шанóвний дрúже, твій брaт Троїл...

ЕЛЕНА. Пáне добродію! Пáндаре, солóдкомéдний добродію...

ПАНДАР. Так, так, солóдка царіце... поручáе

себѣ вам найприхильнійше.

ЕЛЕНА. Ти не віднімеш у нас твоєї мелодіи;
а віднімеш, то наш сум на твою голову.

ПАНДАР. Солодка царіце, о солодка царіце!
далебі...

ЕЛЕНА. Оце ж зробити солодку пані сумною,
се гіркі обіда.

ПАНДАР. Ні, се тобі не пособить, ні, ні, далебі,
ге! Байдужѣ міні такі слова. Ні, ні! — Так от
пане добродію, він бажає віт тебе, як царь спитає
про него за вечерею, щоб ти як оправдив ёго.

ЕЛЕНА. Пане добродію Пандаре...

ПАНДАР. Що зволить мой солодка царіця,
мой вельми, вельми солодка царіця?

ПАРИС. Що ж там за подвиги? де він вечерятиме?

ЕЛЕНА. Ну бо, пане добродію...

ПАНДАР. Що зволить мой солодка царіця? —
Мой небога сердитимецця на тебе. Не треба тобі
знати, де він вечерятиме.

ПАРИС. Ручаюсь жизнью, у моєї огудниці
Крессиди.

ПАНДАР. Ні, ні, не влучив, помиляється. Твоя
огудниця не здужає.

ПАРИС. Добре, я оправджу ёго.

ПАНДАР. Так, пане добродію. Чого се ти згадав
про Крессиду? Ні, твоя бідна огудниця незужає.

ПАРИС. Догадуюсь.

ПАНДАР. Догадуюся? про що догадується?...
Ну, давайте ж инструмента. — Тепер, солодка царіце...

ЕЛЕНА. Оце гаразд, се добре.

ПАНДАР. Мой небога страшенно закохана в одному чомусь твоєму, солідка царіце.

ЕЛЕНА. Я подарую їй, аби тільки се не був Паріс.

ПАНДАР. Ге! ні, не треба їй Паріса: вона в ним надове.

ЕЛЕНА. А поєднавшись після різдвою, може бути й трбе.

ПАНДАР. Годі, годі, не хочу й чути такого. Заспівая вам тепер однієї пісні.

ЕЛЕНА. Заспівай, зроби ласку. Клянусь, любий пане, у тебе чолó прегарне.

ПАНДАР. Нехай собі, нехай.

ЕЛЕНА. Щоб же пісня була про любов. Ся любов погубить нас усіх. О Купиде, Купиде, Купиде!

ПАНДАР. Любов? та й погубить такі.

ПАРІС. Нехай собі. Любов, нічого, як любов.

ПАНДАР. Та вона в мене так и починаеця: Любов, любов, нічого, як любов! [Співає.

Вона стреляє навманя из лука,

Тяжка, страшна від неї людям мука,

Хоть и не ллєцця в рани кров.

Любов и раниць и голубить рану.

Ми залюбки пьемó її омáну,

И стóгнемо пьючы: „Ой, ой, вміраю“!

Та крáшшого не знаєм раю.

Охóх, охóх! хаха, хá!

Любов гірка,

Любов лихá... .

„Хахá, хахá! хахá, хахá“!

ЕЛЕНА. Закоханий, дáлебі закоханий до самóго нóса.

П А Р И С. Він, сёрденько, тільки й ість, що голу́бків.

П А Н Д А Р. А се гарячіть кров, а гаряча кров рóдить гарячі думки, а гарячі думки рóблять гарячі вчійнки, а гарячі вчійнки, се любóв.

Е Л Е Н А. Се родóвід любóви? гаряча кров, гарячі думки и гарячі вчійнки? Та се ж ехїдни. А хибá любóв порóдження ехїден? — Лю́бий мій па́не, хто сёгóдні полю́бе?

П А Р И С. Гёктор, Деїфóб, Гелён, Антенóр и всі молодикі трóйнескі. И я ó уворóжився сёгóдні, та мо́й Олёночка не схотіла. Як же се ста́лось, що мій брaт Троїл не вийшов?

Е Л Е Н А. Він повіс на чомусь губáми. Ти все зна́еш, па́не до́брóдію Па́ндаре.

П А Н Д А Р. Ні, медóсолодка царїце. — Міні дуже хóщеця знáти, як вони́ сёгóдні подвизáлись. — Так не забóдеш оправдáти брáта?

П А Р И С. Ні, ні.

П А Н Д А Р. Бува́й здоро́ва, царїце.

Е Л Е Н А. Клáняйся свої́й небóзі.

П А Н Д А Р. Поклоню́сь, солóдка царїце. [Виходить.

[Трублять на Усгуп

Е Л Е Н А.

Вертаю́ця вже с по́ля. А ходімо ж Віта́ти во́їнство в царські́х па́латах.

П А Р И С.

Елёно сёрце, мо́же й ти помóжеш Здийма́ти збро́ю з Гёктора. Я зна́ю, Що за́щепки ёго́ тугї́; тільки ж Ти приторкне́ся білою рукóю, Тво́ім скорї́ше оддаду́ця ча́рам,

Ніж жи́лам Кгрéків и сталі їх гóстрій.
 Ти більш усіх царів нарóбиш дiва:
 Бо Гéктора обезорúжиш.

Е л е н а.

Пишáтимусь послúгою моéю.
 Парiсе, щò від нас, як довг, він при́йме,
 Те нам оддáсть, прибáвивши урóди.
 Від нéго й я зроблюся осяйно́ю.

П а р и с.

О люба! й гáдкою згадáти трóдно,
 Як я люблю тебé.

С Ц Ё Н А Д Р Ё Г А.

Т а м ж е. П а н д а р і в С а д.

Вейходять Пандар, а назустріч Слуга.

П а н д а р. А що, де твій пан? у моєї небóги
 Крессіди?

С л у г а. Ні, добрédію. Він жеде, щòб ти провiв
 ёго туді.

Вейходить Троїл.

П а н д а р. Ось він идé. — Ну, щò? ну, щò?

Т р о і л. Козáче, иди́ собі.

[До Слуги.]

П а н д а р. Бáчив мою небóгу?

Т р о і л.

Ні, Пáндаре, я все тинiвся
 Коло її дверей, мов окайнна

Душа́ блукає понад сонним Стіксом,
 Чигаючи Харона. О, коли́б же
 Ти був моїм Хароном легкочовним
 Та перевіз мене в полі лілійні,
 Що служять лбжами для правих серцем!
 О любий Пандаре! зірви в Амура
 С плечей квіччасті крила, щоб летіти
 Зо мною до Крессіди.

Пандар.

Побудь тут у саду; я з нею вийду.

Троїл.

Я туманію; світ кругом вертиця.
 И в помислі солідкому роскоші
 Міні чарують чутства; що ж то буде,
 Як вохкими устами доторкнуса
 До нектару трехвального любови?
 То буде смерть, зникання, омлівання,
 Чи радість якісь, аж нятто гарні.
 Тонко-могущі, гостро-солодущі,
 Не по моїй природі грубоватій.
 Боюсь сего, та ще й того лякаюсь,
 Щоб не втеріти в радіщах розбору,
 Як се буває в битві, що на купі
 Утікачів напреш ордою.

Вертаєця Пандар.

Пандар. Вона вбіраєця; зараз прийде. Бувай
 же догадлив. Вона так червоніє, діше так коротко,
 мов злякалась якої поторочи. Я приведу її. Се най-
 крашша баламутка. Аж не здішеця, мов тільки що
 вловлений горбчик.

[Виходить Пандар.]

ТРОІЛ.

Така ж трівóга и у мене в сёрці.
Частійше пўльса в тря́сці сёрце б'є́цця,
И веі мої спосо́бності мяту́цця,
Як у раба́, що óком в óко стрéлить
Нега́дано с царéвим маестáтом.

Всiхóдять Пандар и Крессида.

Пандар. Иди́ ж, иди́; чо́го червони́ти? Сбóром, се дити́на. — От вона́ перет тоббю. Клянiсь тепér перед не́ю так, як передо мно́ю кля́вся. — Як! ти знов улизу́ла? То се тебé трéба вимóрювати бeссóннем, аж пóки зрóбисся рохма́ною? Ну, приступáй же, приступáй, а як опина́тимeся, то запряжемо́ в голóблi. — Чом же ти не говóриш до не́й? — Ну, здийми́ ж сю за́навись та покажи́ сво́ю карти́ну. Ой лéле! як же ти не хóчеш сбiдити́ дневний свiт! Коли́б бу́ло тёмно, ви б скóрше приту́лились. Так, так, приступáй та цілу́й господiню сво́ю. А щó! задаткóвий поцiлу́нок? Буду́й тут, тeсла: вóздух хорóший. Нi, ви поспорóжнюете сво́ї сeрця́, перш нiж я розлучу́ вас. Сбóкл, як соколiха, клянусь качка́ми на рiццi. Ну ж бо, ну!

ТРОІЛ. Ти одня́ла в мене́ мóву, мо́я дорога́я.

Пандар. Слова́ми до́вгу не плáтять; дава́й iй дiла́. Та вона́ знiвечить тобí й дiла́, як потре́буе слўшно́й пра́цi. Як! изно́в лизáтись? Оце́ вонó, „во свидiтельство чо́го, обiдвi стóронi взаiмно“. Прóсимо ж до ха́ти. Пiйдí принесу́ свiтло.

[Виходить Пандар.

Крессида. Зволи́ш увiйти́, па́не добрóдiю?

ТРОІЛ. О Кресси́до! як ча́сто я бажáв сeго́!

КРЕССИДА. Бажав, пане добродію?... Колиб же далі боги...

ТРОІЛ. Що ж ім треба давати? Що значить сей гárний перерив? Який там підозрительний глей вбачає мой любá пані добродійка в криниці нашої любóви?

КРЕССИДА. Більш глею, ніж воді, коли в мого страху є очі.

ТРОІЛ. Страх и є саміх херувімів робить демонів. Ніколи не бачить він дóбре.

КРЕССИДА. Сліпий страх, котрого веде видющий рóзум, ступає певнійшою ногою, ніж сліпий рóзум, що спотикаєцця без страху. Бсючісь гіршого, чáсто спасаємось од хóда.

ТРОІЛ. О, не знай, мой дорогáя, ніякого страху! У всёму Кóпидовому театрі не представляєцця ні однó чудóвище.

КРЕССИДА. И нічóго чудóвищного?

ТРОІЛ. Нічóго, опріч на́ших обіцянок: що клянемось в́плакати моря, жити в пóломъ, жéрти скéлі, укрощáти тигрі, дúмаючи, що на́шій госпо́дині труднійш наклáдувати на нас пóдвиги, ніж нам звершіти на́кинєну на нас труднóту. От щó чудóвище в любóви, пані добродійко: що її бажáнне безкрає, а самій пóдвиг — раб преділа.

КРЕССИДА. Кáжуть, що всі кохáнки клянúцця більш удіяти, ніж здібні, та ще й оща́джують свою здібность; обітúють більш, ніж за десятéх, и не рóблять нáвіть за десяту дóлю одногó. Хибá ж се не чудóвища, що рикають мов леві, а рóблять як зайці?

ТРОІЛ. Та хибá ж є такі на світі? Ми не такі. Хвалі нас в́віривши, цінуй по прóбі. Голова́

в нас буде простоволбса, аж докіль її ввінчає заслуга. Ніяке совершенство у перспективі не вихваліється в нас тепер. Ми не назвемо ніякої заслуги перш, ніж вона рідниця, а рідниця — назва її буде смиренна. Немногі слова до щирої правди. Троїл буде до Крессиди такий, що й найгірше слово зависти буде глузуванням з його вірности, що й найправдівше слово істени не буде вірнішим за Троїла.

КРЕССИДА. Зволиш увійти, пане добродію?

Вертаецця Пандар.

ПАНДАР. Як! ще червонієте? ще не переговоріли всього?

КРЕССИДА. Ні, дядю; яку б дурощ я ні вчинила, присвячую тобі.

ПАНДАР. Дякую за се. Коли пан добродій добуде віт тебе хлопчика, ти оддаси міні. Бувай вірною до пана добродія. Коли він захитаецця, дорекай за се міні.

ТРОІЛ. Тепер ти знаєш заруку: слово твого дяді и мой тверда вірность.

ПАНДАР. О, я дам слово й за неї! Наші рідички хоть и не скоро піддаюцця, да статечні піддавшись. Скажучу тобі, що се репяхі: так и вчепляцця куді їх кінучо.

КРЕССИДА.

Тепер и я смілішою зробилась. —

Троїле князю, я тебе любила

Вже кілька місяців важких та довгих.

ТРОІЛ.

Чого ж була неприступна Крессіда?

КРЕССИДА.

Для віду тільки; а була твоєю,
 Як тільки зглянула. Прости, мій любий:
 Признаюсь щиро — ти тираном будеш.
 Люблю тебе, та й досі не на стільки,
 Щоб не змогла соббою управляти.
 Так далєбі, а думки в мене, наче
 Невстрійлива дівора, нятто буйна
 Для матері. О, ми дурне дівочтво!
 И на що признаватись? Хто ж додержить
 Нам віри? ми й самі собі невірні.
 Та хоть тебе и вельми полюбила,
 Я не лицялася сама до тебе.
 А далєбі хотіла б бути тобою,
 Абб щоб ми могли сказати перші.
 О сёрденько! звели міні мовчати:
 Атб в запалі я скажу що небудь,
 Та послі й каятимусь. Бачиш, бачиш?
 Твої мовчанка, хитра у мовчанні,
 Вивідує у слабости моєї,
 Щб глібоко таїлось. О, замкни бб
 Міні уста!

ТРОІЛ.

Замкну, хоть и порвєцця
 Музика, що з них сблодно иллєцця.

ПЛАНДАР.

От любо! далєбі.

КРЕССИДА.

Благая, вибач, я не вимагала
 Цілунка в тебе. Як же стідко стало!
 О небеса! щб ж я оцє зробила?
 На сей раз ббде; попроцаймось, князю.

ТРОІЛ.

Як попрощатись, сёрденько Крессідо?

ПАНДАР.

Прощатись? ну, прощайтесь хоть до ранку.

КРЕССИДА.

Удовольнісь, благаяю.

ТРОІЛ.

Прогнівiлась?

Чогó ж?

КРЕССИДА.

Россёрдилась сама на себе.

ТРОІЛ.

Од себе не сховатись.

КРЕССИДА.

Ні бо, гóді.

Попрóbую. И лóчча половiна

Менé зiстанéцця ж такi с тобóю.

А гiрша рáда ó и менé покiнуть,

Щоб iграшкою iншого зробiтись.

Де рóзум мiй? не тiмлю, щó торóчу.

ТРОІЛ.

Тi знáють дóбре, щó вони гóвóрять,

Котрi такé розóмне промовляють.

КРЕССИДА.

Мiй князю, мóже, я óльш хiтра,

Нiж нависнá, и навпростéць рубáю,

Щоб замани́ть тебе. Да ти розóумен,

Абó ж не любиш: бо розóумним бóти

В любви, се не лóдзьке, бóзьке дiло.

ТРОІЛ.

О, щó булó ó, коли́б я мiг так дóмать,

Щó жéнщина, як ти, до вiку змóже

Люббви світло й поломъе держати
 И вірность вічно юною храніти,
 Переживаючи красу душею,
 Що нас поновлюе скорійш люббвю,
 Ніж тіло нікне не старю крбвю!
 Абб нехай хоть в тім я буду півен,
 Що ти мою люббв и щіре сэрце
 Таким же чістим сэрцем приголубиш.
 Якé булб б се щасте! Тілько ж, леле!
 Як простотá самá, такий я щірий
 И над безвінне немовля простійший.

КРЕССИДА.

Простотою менé не переважиш.

ТРОІЛ.

Святá війна, що правда прбгив правди
 Стоїть, котбра з них правійша ббде!
 Коханки щіриі віків грядущих
 Клястїся ббдуть вірністю Троїла.
 Як истощїть люббвне стихотворство
 Усі протэсти, ббрази, рівняння,
 И втомицця слезивувати фрази:
 „Він вірен, так як сталь, як зела сонцю.
 Як сонце дню, як гбрлиця самцэві,
 Як кбмпас полюсу, як глобус цэнтру“, —
 Після таких подббин непохїбних,
 Укажуть, як на взір люббви й правди,
 На вірного Троїла й заквіччають
 Стихи о рїєми и уподоблєння.

КРЕССИДА.

О, будь же ти прорбком вікопбмним!
 Коли я обманю, абб на волосїну
 Схибну од вірности, нехай во віки,

Як час од старости й себе забуде,
 Як дощова вода порозмиває Трою,
 Як городі пожре сліпе забвенне
 И славні царства бесслідно зникнуть,
 Обернуця у кучугурний нівець, —
 Нехай ще и тогді про мене спомин
 Од фалши до фалші живе на світі,
 И всі обманені про мене знають.
 Нехай говорять: „ніца, як лисиця;
 Невірна, як вода; хибка, як вѣздух;
 Олжива, як вовчиця до ягняти;
 Жадна, як леопардиця до сарни;
 Жоретка, як мачуха до бідних сиріт“;
 Переберуть усі фалші на світі,
 Та й завершіть: „фалшіва, як Крессіда“.

Пандар. От и гаразд: умова сталась. Печатайте її. Я буду свідком. Ось я держу твою руку; ось моєї небоги. Коли ви сфалшите наввѣслі одно 'дногѳ, як я прийняв стілько праці звести вас докупі, нехай тогді усі нещасливі посередники звѣцця до конця світу моім ім'ям, нехай усіх їх звать Пандарами. Нехай усі статечні мушчїни звѣцця Троїлами, усі фалшіві жєнщини Крессідами, а всі перешчики Пандарами! Кажіть амінь.

Троїл. Амінь.

Крессіда. Амінь.

Пандар. По сій мові, я покажѳ вам хатїну; а щѳб лїжко не роздзвонїло про вашї гярні обихѳдини, придушїте єгѳ на смерть. Гайдї! Нехай Амѳр всїм дївонькам помѳже За Пандаром знайтї хатїну й лѳже.

[Виходять.]

СЦЕНА ТРІЙТЯ.

Крецький Табір.

Ввійходять Өерзит, Акгамемнон, Уліс, Діомед, Нестор,
Аякс, Менелай та Калхас.

КАЛХАС.

Тепер, царі й князі, за вірну службу
Порá міні од вас прийняти плату.
Згадайте, що, по дару прозирання,
Я Трою залишив, худобу кинув,
Зробився зрадником, себе одважив
Не певного становища й поваги
На іграшку непевної фортуни,
И занедбав усé, щó час, знаёмість,
Звичаї та прівички востітали,
Щоб тут, у вас на послугі, почати
Життє новé, чужé и незвичайне.
Благáю ж вас, хоть тілько рáди прóби,
Зробіть міні малé благодійне
Не тих, котрими ви наобіцяли
Менé, як бóдем живі, вгонобіти.

АКГАМЕМНОН.

Кажі, чогó від нас, Троїянче, хочеш.

КАЛХАС.

Троїанського взяли ви вчóра бранця;
Звуть Антенóром. Значний в Трої вóїн.
Ви чáсто (и я дякував вам чáсто)
Бажали вимінять мою Крессиду
За бранця рівнозначнёго якого,
Та відмовляли всі Троїане. От же
Сей Антенóр, я знаю, так ім ну́жен,

Що ма́ло щò самі без не́го в́радять,
 И одда́дуть за не́го хоть би й кня́зя,
 Кото́рого с сині́в ца́ря При́йма.
 Він ви́купить міні́ дочку́ ис Трѳі,
 И ви менѳ за всі мої послѳги
 Оддя́чите сим рѳбом, до одної́.

А К Г А М Е М Н О Н.

Нехай же Діомѳд из Антенѳром
 Иде́ та й приведе́ сюди́ Крессі́ду.
 Ми волимо́ твою́, Калха́се, волю́.
 Ти ж, Діомѳеде, зная́дися га́рно,
 Та роспита́й, чи Ге́ктор за́втра вийде́
 На грець, як оби́цяв. А́йке нава́живсь.

Д І О М Е Д.

Зроблю́ як слі́д, и се таке́ посѳльство,
 Котре́ за честь со́бі вважа́ю. [Виходять Діомед та Калхас.]

Вв́ихѳдять Ахиллес та Патрокл, перед своім Намѳтом.

У л и с.

Ахїл стоїть перед своім намѳтом.
 Нехай гетьма́н зволи́ть пройти́ недба́ло,
 Так мов забу́в, чи є́ він и на світі́.
 А ви, мої князі́, спогля́нте зго́рда.
 Я зва́ду йті́му. Пе́вно він спита́е,
 Чого́ так скрї́ва зїркають на не́го?
 Коли́ спита́е, дам є́му́ ліка́рство
 Від го́рдощів и ра́зом од цу́рання, —
 Сміху́. Він му́сить залюбкі́ напі́тись.
 Чи не помѳже се. Бо ї́ншого на світі́
 Не зна́йдеш зе́ркала, щѳб визира́тись
 Горда́ні, як горді́ня. А поклѳни
 Відпа́сують, мов лакго́мїнки, пї́нду.

АКГАМЕМНОН.

Ми й зробим так, як ти нам р'єш:

Ийтїмем мїмо, н'аче незнак'омї.

А ви собі, пан'ове, так чинїте:

Аб'б' йдучї не привїтаїте з'овсїм,

Аб'б' ж вит'айте з' явним занедб'аннем.

Се допеч'є їм'у ще бїльш. Ходїмо.

АХИЛЛЕС.

Гетьм'ан ид'є до м'єне на розм'ову.

Шкод'а! Ви зн'аете, як я наважївсь:

Не воюватїму вже бїльше Тр'обї.

АКГАМЕМНОН.

Щ'о к'аже Ахилл'єс? чог'б' вїн х'бче?

НЕСТОР.

Се ти чог'б' баж'аєш од гетьм'ана?

АХИЛЛЕС.

Нї.

НЕСТОР.

Нї, нїч'бго, ц'арю.

АКГАМЕМНОН.

То ще й л'учче.

[Виходять Акгамемнон та Нестор.]

АХИЛЛЕС.

Добрїдень вам, добрїдень.

МЕНЕЛАЙ.

Як ся м'аєш?

[Виходить Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Як! се рог'ач горд'ує мн'бю?

АЯКС.

Здр'авствуй,

Патр'окле!

Ахиллес.

А, здоров, здоров, Аяксе!

Аякс.

Га? що?

Ахиллес.

Добрідень.

Аякс.

И тобі добрідень. [Виходить Аякс.]

Ахиллес.

Що се за гультаї такі? що з ними?

Чи се вони не знають Ахиллеса?

Патрокл.

Се щось чудне: проходять мов чужії.

Атò вклоняюцця бувало нівько,

Веміхаючись оддалекі лестиво,

И приступають так було до тебе,

Мов би до жертівни святбі мауть.

Ахиллес.

Що ж се такє? Хибá я вже зуббжів?

Так, з долею велічче розбраталось, —

У розбраті й з людьмі повинне жити.

Хто падає, той у людзькому оці

Свою біду так скоро прочитає,

Як и в своїм її почує серці.

Бо люде, мов метелики перісті,

На сонці тільки крилечкáми мають,

И не людину чествують в людині,

А надану їй з боку честь шанують,

Як сан, багáцтво, поважання в старших,

Дарі заслужені абó й случайні.

Вони держяцця на хибкій основі, —

Хибкá й люббв, котра на них опёрта.

Похи́ляцця, то й хи́лицця все з німи,
 И повалі́вшись погиба́е вку́пі.
 Та в ме́не ні, не так. Я и форту́на
 Ще дру́зі. Я ору́дую ще впо́вні
 Усі́м, чо́го досі́г, опрі́ч химерні́х
 Сих по́глядів, що ні́би вздрі́ли
 В міні́ щось недосто́йне поважа́ння,
 Котри́м вони́ мене́ так багати́ли.
 А, ось Улі́с! Чита́е щось, та да́рмо.
 Улі́се!

У л и с.

А, вели́кий син Фе́тіди!

А х и л л е с.

Що́ ти чита́еш?

У л и с.

Се якийсь кумедник

До ме́не пі́ше, що и наймудрі́йший
 И найбага́ччий внутр себе́, чи зовні́,
 Того́ не ма́е, що́ він ні́би ма́е,
 И чу́е, що́ він е, сами́м рефлє́ксом.
 Мов, сві́тючись на ї́нших лю́дях,
 Ї́го досто́инства і́х согрива́ють,
 И те тепло́ верта́ецця до не́го.

А х и л л е с.

Мене́ ся рі́ч, Улі́се, не диву́е.
 От красота́, роді́вшись на облі́ччі,
 Незна́на нам сами́м, а процвіта́е
 В о́чах други́х люде́й; та й о́ко на́ше,
 Чисті́йший чу́ветва дух, себе́ не ба́чить:
 Не мо́же бо само́ ис себе́ вийти.
 Як же зустрі́нуцця з очі́ма о́чі,
 Одні́ одні́м віта́нне посла́ють:

Бо думка не вертаецця до дому,
Докіль не облітае трóхи світу
Та в зёркало не візирнецця дýха.
Оттím же то воно́ міні й не дивно.

У л и с.

Мене́ диву́е не сама́ посíлка :
Вона́ звича́йна ; ні, а те, що да́льше
Довóдить він вира́вно річ кумéдну :
Що й найбага́ччий чоловiк на світі,
Чи то скарбí внутр ёго, чи то зóвні,
Нiчим, щó в себе́ ма́е, не владіе,
Докiль не переда́сть бага́цтва iншим ;
Що він и сам не відае про не́го,
Докiль не вздрить ёго́ в хвалéбній фóрмі,
Котра́ мов одда́е склепiннє го́лоє,
Або́ залiзні двéрi прóтив сóнця,
Прийня́вши жар и вид ёго́, верта́ють.
Зумiло се мене́, и спогада́в я
Про на́шого незна́ного А́йкса.
Хибá ж се чоловiк, правди́ве не́бо ?
Се кiнь, що сам не відае про себе́.
Прирóдо ! скiльки е в то́бi тако́го,
Що вид нiкчёмний, та корiсть вели́ка !
И скiльки га́рного знов, та пусто́го !
От за́втра ми побáчимо А́йкса,
Як він просла́вицця слiпiм случа́ем.
О небеса́ ! щó роблять iнші лю́де,
Котри́м даю́ть робiти дру́гi iнші !
Як iнший влiзе у черто́г фортúни,
А дру́гий дурне́м перéд не́ю ста́не !
Як iнший вíсця в го́рдощi дру́гому,
А го́рдощi дурні сидя́ть голóдні !

Тепер царі вже з ним за панібрата,
Мов Гектору він наступив на груди
И славна Троя стогне та голосить.

Ахиллес.

Се правда. Ось вони пройшли проз мене,
Як скнарі мимо старця, — хоть би слово.
Невже ж мої всі подвиги забути?

Улис.

Мій пане, время за плечима носити
Торбину для подачок на забвенне,
Чудовище невдячности страшенне.
Сі кришки — подвиги минувші наші.
Вони їх жре, як тільки совершяцца,
И забуває, тільки що скінчяцца.
Негавность, пане, от чим слава дише.
Скінчити діло, се — висіти праздно,
Мов ржавий панцер, памятник кумедний.
Хайсь у путь: вузенька стезька чести:
Удвох не прийдеш. Захопи ж дорогу:
Бо тисяча синів у Славолюбства,
И всі вони тіснять один одного.
Поступися у бік с праві стезьки —
Вони всі ринуцца, мов бурна повідь,
И ти зоставься изаду, и поляжеш,
Мов щірий кінь, що впав у первій лаві,
Щоб гаткою служити лавам заднім,
Котрі, натовпившись, тебе ростопчуть.
Малі діла їх переважяють славу
Твою давняшню: бо, як новомодний
Хазяїн злегка руку тиєне гостю
Випровожаяючи, а до нового
Обідві простягає руки, ваче

Летіти хоче, так и вре́мя роби́ть.
 „Витаю“ усміха́єцца прина́дно;
 „Проща́й“ зітха́ючи вихо́дить з до́му.
 Неха́й же й до́броді́тель не шука́є
 За те награ́ди, чим вона́ бува́ла.
 Бо врба́, ум, висо́кій ри́д, заслуга́,
 Любо́в, прия́цтво, ми́лосць, все підва́дне
 Зава́дливому брехуно́ві ча́су.
 По одному́ всі лю́де ри́дне бра́тствє:
 Вихва́люють гурто́м но́ві поки́дьки,
 Дарма́ що зробо́лені вони́ з давня́шніх,
 И позво́рене грязи́во пре́кладають
 Над зо́лото, що трба́хи за́пклилось.
 Нове́нький по́гляд хва́лить все нове́ньке.
 Тим не диву́йся, му́жу знамені́тий,
 Що Кгре́ки ста́ли че́ствовать А́йкса.
 Бо подви́жне ско́рійш впада́є в о́ко,
 Ніж те, що заста́єцца нерухо́ме.
 Коли́сь поклі́кували всі на те́бе,
 И й до́сі б клі́кали, и мо́жуть клі́кати,
 Коли́б ти не хова́в себе́ живу́щим,
 Не зачина́в свою́ в наме́ті сла́ву.
 Твої́ діла́ на сих поля́х неда́вно
 Самі́м бога́м бу́ли в вели́ку заві́сть,
 И зва́били на зе́млю Ма́рса.

Ахиллес.

Ста́лось

Вонó с причи́н вели́ких.

Улис.

Та причи́ни

Ще́ більші́ є проти́в твого́ хова́ння.

Річ зна́на, Ахилесе́, що ти люби́ш

Одну Приймому дочку.

Ахиллес.

Річ відома?

Улис.

Хибá ж се діво?

Прозірливість обáчного уряду
 До зёрна Плúтусове лічить злóто,
 Знаходить дно в безодні невідомій,
 Присóчує всі думки й розкривáє
 По бóзькі задуми, ще недоспілі.
 В душі правітельства якáсь е тайна;
 Исторія її ще не збагнула;
 Орудує вона надлюдзьким рбóбом;
 Ні словом, ні перóм тогó не скажеш.
 Усі твої е Троїнами розмóви —
 Так сáмо й наші, як твої, мій пáне,
 И лóчче ó Гéктора нам, Ахиллесе,
 Ти повалив, ніж гáрну Поликесéну.
 Досáдно бóде Пíррові малóму,
 Як слава в нас на островах затрубить,
 И заспівáють пiт танець дiвчáта:
 „Ахiл у Гéктора сестри в неволi;
 Аяке подóжвав Гéктора у полi“.
 Прощáй, мій пáне. Не здивуй за дружбу.
 Зламли ти лiд — не ковзався ó сей дóрень.

[Виходить.]

ПАТРОКЛ.

Не раз тобі про се я кóчив, друже.
 И жéнщина з ухвáтками мушчiни
 Не бóде так протiвна, як мушчiна,
 Що бáбиця пiд час войни та працi.
 За се менé картáють: кáжуть, нiби

Се все тогó, що до війни я м'явий,
 И що менé ти нáтто вéльми лóбиш.
 Боржій же стрепенісь, то хірний Купид
 Іздійме с тебе лóбосний нашійник.
 И зáраз ти струснéш ёгó не себе,
 Мов лев росіну в грівви.

Ахиллес.

То се Гéктор

З Аяксом бóде бítись?

Патрокл.

Бóде пéвно,

А, мóже, дасть ёму й велику славу.

Ахиллес.

О, бáчу, як моé взяттé схилíлось,
 Як слава падае!

Патрокл.

Так схаменіся ж.

Порáниш сам себе — нескóрі ліки.
 Загáеся в негáйнім ділі — зáраз
 Насу́нецця на тебе небеспéчність,
 Як тря́сця, що тогді и нападае,
 Як прáздно сидимó собі на со́нці.

Ахиллес.

Идй ж, Патрóкле лóбий, по Ферайта.
 Пішлю ёгó я до Аякса зáраз,
 Нехáй троя́нських дук сюді закліче,
 Без збрóбі, пóслé гérця на розмóву.
 Я хóчу, я жадаю по жінóчі,
 Вбачáти Гéктора в одéжі мёрній,
 Поговорíти з ним и надивíтись
 На вид ёгó... Оцé ж и не турбóйся.

Ввійходить *Θερзит.*

Θερзит. Диво!

Ахиллес. Що такé?

Θερзит. Аякс хóдить сюди й туди по полю, шукаючи сам себе.

Ахиллес. Як же се так?

Θερзит. Завтра він вийде на грець из Гектором, и так згорда собі пророкує геройську бійгу, шо божево́ліе, нічо́го не говóрячи.

Ахиллес. Як же се?

Θερзит. Оттак: походжає сюди й туди, як павич: рúшить з місця да й тиць! Міркує, як шинка́рка, шо не має йншої ариемéтики, опрiч свого мóзку, шо́б вирахувати; кусає собі гúби, дивлячись політично, на́че хóче сказа́ти: „Отту́т рóзуму, абí ввійшо́в“! И спра́вді воно́ так, тiльки шо рóзум лежить у нёго холо́дний, як вогóнь у кремнясі, шо не зъяви́ця, до́кiль не ви́крешеш. Пропа́в чоловiк на віки: бо, коли́ Гектор не скру́тить ёму́ в'язiв на гérці, то він сам собі скру́тить чере́с пишанне. Не пiзнає й мене́. Кажу́: „Добри́день, Аяксе“, а він відка́зує: „Спаси́би, Акгамемноне“. Шо́ ви дума́ете про чоловiка, шо прийма́є мене́ за гетьмана́? Зроби́всь насто́йщою сухопу́тною ри́бою, чу́дом-ю́дом. Шо́б вона́ пропа́ла ся опíнiя! Пi мо́жна носити и на лице́ и на ви́ворот, мов кажанóк.

Ахиллес. Ти му́сиш бу́ти моiм послóм до нёго, *Θерзи́те.*

Θερзит. Хто, я? Та він не озвё́ця ні до ко́го. Ні привiту, ні одвiту. Говори́ти, се дiло старече́. Він сво́го язика́ но́сить у рука́х. Ось я пред-

ста́влю ё́го. Неха́й Патро́кл пита́е мене́; ви побá-
чите живо́го Ая́кса.

Ахиллес. А ну, Патро́кле, скажи́ ёму́, що
я покі́рно прошу́ хорóброго Ая́кса заклікати най-
хоробрі́йшого Ге́ктора, без збро́ї, до мого́ на́мету,
и добу́ти для ё́го персо́ни про́пуск у великоду́шного
и пресла́вного, шість чи сім раз пова́жного геть-
ма́на кгрéцького вй́ська, Акгамéмна. Зроби́ се.

Патрокл. Благослови́, Зéвсе, вели́кого Ая́кса.

Өерзит. Гумф!

Патрокл. Я від досто́йного Ахиллеса...

Өерзит. Га!

Патрокл. Він тебе́ покі́рно про́сить заклі-
кати Ге́ктора до ё́го на́мету...

Өерзит. Гумф!

Патрокл. И здобу́ти про́пуск од Акгамéмна.

Өерзит. Акгамéмна?

Патрокл. Так, па́не добрóдію.

Өерзит. Га!

Патрокл. Що ска́жеш на се?

Өерзит. Неха́й с тобо́ю бу́де бог від усе́го
мого́ се́рця.

Патрокл. Відка́зуй, добрóдію.

Өерзит. Коли́ за́втра бу́де га́рний де́нь,
в одина́цятій годі́ні ста́нецця вонó так чи сяк.
Ну, та він поплáтицця за мене́ перш, ніж поду́жає
мене́.

Патрокл. Відка́зуй же, добрóдію.

Өерзит. Бува́й здоро́в од усе́го мого́ се́рця.

Ахиллес. Отта́к ё́го настрóено! Невже́
спра́вді?

Өерзит. Ні, так ё́го росстрóено. Яка́ в ё́го

бúде музика, як Гектор розко́ле ёму́ чéрепа, не
знаю; пéвно нійко́ї, хиба́ скрипнік Апо́лло порó-
бить стру́ни з ёго́ жил.

Ахиллес. А все такі́ однесéш з́раз до нёго
лист.

Өерзит. Пошли́ дру́гий до ёго́ коня́: бо то
розумні́ца твар.

Ахиллес.

Мій дух — мов та крини́ця калому́тна:

Я й сам не прозираю́ в нёго. [Виходить с Патр.

Өерзит. Нехай́ крини́ця тво́го ду́ха зроби́ця
знов прозирно́ю, шоб́ міні́ напува́ти осла́. По міні́,
вже́ лу́чче бу́ти овéчою во́шею, ніж́ таким хорóб-
рим блухом. [Виходить.

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Троя. Гулиця.

*Всходять з одного Боку Еней та Слуга с Факелом;
з другого ПАРИС, ДЕИФОБ, АНТЕНОР, ДИОМЕД и Инші
с Факелами.*

П А Р И С.

Дивітесь, хто се там?

Д Е И Ф О Б.

Та се ж Еней.

Е Н Е Й.

Се князь тут сам персбною своєю?...
Колиб я мав такий случай лежати,
Як ти, мій князю, ні за що б на світі,
Хибá б звелів Зевес, не кинув лóжа.

Д Е И Ф О Б.

И я такóж.

Бува́й здорóв, Енею!

П А Р И С.

Енею, се хорóбрый Кгрек: дай рúку.

Ти сам про нього все було говориш,
 Як цілий тиждень він що-дня ганявся
 По полю битви за тобою.

Еней.

Радуйсь,

Хоробрий пане, поки тихомірре;
 А як зустрінемось обидва в зброї,
 Виходь зо мною битись так завзято,
 Як розум здумає, хоробрість зможе.

Диомед.

Одно и друге Диомед приймає.
 Тепер кров тиха в нас, то й веселімся.
 Зустрінеця ж изнов война с случаєм,
 Клянусь Зевесом, ринуся на тебе
 Одважно, міцно, хитро. — як спромоба.

Еней.

И зүдриш лева, що назад втекає.
 По людзкості, бувай адорів у Трбі!
 Клянусь старім Анхізом, щіре слово.
 Клянусь Венерою, ніхто так чесно
 Не полюбив того, що хоче вбити.

Диомед.

Симпатія.

Нехай Еней, о Зевсе,
 Живе хоть тисячу обходів сонця,
 Коли мого меча не вславить смертю;
 Коли ж з моєю смертю буде спорить,
 Нехай умре увесь у ранах завтра!

Еней.

Ми знаємо гаразд один одного.

Диомед.

Еге, и хочемо найгірше знати.

П А Р И С.

Се пренена́видно ніжне віта́тання,
Люббв преблагорóдно злю́ща в світі,
Що я коли-колі́ й чува́в про не́ї.
Чого́ ж се вста́в есі́ так ра́но, па́не?

Е не́й.

Поклі́кав ца́рь мене́, про що́, не зна́ю.

П А Р И С.

Ось и на́каз. Веді́ се́го ти Кгрéка
До Ка́лхаса, и там одда́й жерце́ві
За Анте́бра га́рную Крессі́ду.
Ході́мо вку́пі, чи коли́ охóта,
Иді́ попéреду. Міні́ зда́ецця
(Абб́, скава́ти лу́чче, зна́ю до́бре),
Що́ бра́т Троі́л се́го́дни там ночу́е.
Збуді́ ёго́, скажи́, що́ ми вже́ блі́зько,
Скажи́ й чо́го. Бою́сь, не рад нам бу́де.

Е не́й.

Се пе́вно. Бо Троі́л радні́ший був би,
Коли́б до Кгрéків одвели́ всю́ Трбю́,
Ані́ж Крессі́ду с Трбі́.

П А Р И С.

Що́ ж робі́ти?

Гі́ркі обста́вини так вимага́ють.
Иді́ж, до́брóдію, а ми наді́йдем.

Е не́й.

Так до́брого всі́м ра́нку.

П А Р И С.

Скажи́ міні́, шанóвний Діомéде,
Да тільки́ без лука́вства, по бра́те́рські,
Чи Менелáй, чи я, то́бі зда́ецця,
Досто́ен бі́льш пре́красно́ї Елэ́ні?

Діомед.

Оббе рівно. Він її достбен,
Бо байдужé и про її бешчесте:
Він допевняецця свогó не пéклом
Веліких праць и тягарів страшéнних.
А ти її достбен тим, що хочеш
Удérжати своé такóж страшно́ю
Утра́тою родіни, друзів, кошту,
И не гиду́еш жінчиним бешчестем.
Він, як рогáч плаксівий, хоче в́ипить
С почáтої, гнилóї бóчки й ѓущу;
Ти, як перéлюбник, здобу́ти хочеш
Собі потóмство ш чересéл курéвських.
Як вас ні зваж, все б́уде рівно́вага,
Така́ рівна́, що перетя́гне й м́уха.
Коли́ ж хто вáжший з вас, то вáжить шлі́ха.

П а р и с.

Ви нáтто вже жорстóкі до землячки.

Діомед.

Вона́ до земляків своїх жорстóка.
За вся́ку ка́плю жил її роспу́тних
Погі́бла живнъ во́нственнóго Кгрéка;
За ко́жен скр́упул пáкоснóго тіла
Полі́г хорóбрый на войні Трой́нець.
Як вивчилась из мáлку говорі́ти,
Ще не сказа́ла сті́лько слів хорóшних,
Як поляглі́ Трой́н за не́ї й Кгрéків.

П а р и с.

Ти, Діомéде, як купці́ се рóблять,
Те ѓудиш хі́тро, щó купі́ти хочеш.
Ми ж мóвчки зна́ем, щó вонó кошту́е;
Не хва́лимо, чо́го прóдать не хочем.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же. Двір перед Пандаровим Домом.

Виходять Троїл та Крессіда.

Троїл.

Холодний ранок; не турбуйся, серце.

Крессіда.

То я хоть дядю, серденько, покличу,
Щоб вітччинів.

Троїл.

Ні, не турбуй нікого.

В постіль, в постіль! Нехай сон замкне
Сі гарні бчі, и притишить чүвства,
Як у дитіни, що не знає дүмок.

Крессіда.

Прощай же.

Троїл.

Ну, лягай же в ліжку зараз.

Крессіда.

Я надокучила тобі?

Троїл.

Крессідо!

Вже жайворонок дня збудів гучного,
Знялося с сидел воронне крикливе,
И наших втїх таїти ніч не хоче;
Атó б віт тебе я не одірвався.

Крессіда.

Яка корóтка ніч!

Троїл.

Проклята відьмо!

Колó лихіх ти гаєся, мов пекло,

А від коханків лінеш, мов крилата. —
 Колиб не простуділась ти, Крессідо;
 Тоді пенятимеш на мене.

КРЕССИДА.

Ні бо,

Побудь ище. О, ви мушчіни! тяжко
 Вам подождати... О дурна Крессідо!
 Було б ище держатись, то й терпів би...
 Чи чуєш? хтось устав!

ПАНДАР з за Сцени.

Що се? все настіж?

ТРОІЛ.

Се дядё твій.

Виходять Пандар.

КРЕССИДА.

Нехай ёму всезлелихе! Тепер він
 Сміятись буде. Що за жизнь моя...

ПАНДАР.

А що? а що якé дівóцтво наше?
 Дівчіно, де мой Крессіда ділась?

КРЕССИДА.

Иді завієся, глузувiтний дядю!
 Підвiв мене, та сам же й насміявся.

ПАНДАР. Під що? під що? — Нехай бо ска-
 же, під що? — Під що я тебе підвiв?

КРЕССИДА.

Иді собі с своїм проклятим сёрцем!
 Сам псований, то хочеш, щоб и інші...

ПАНДАР. Ха, ха! Ой леле, бідна моя шерéпо!
 бідна ти голóвко! Сієі нóчи не спала? Ледáчий сей

чоловік не давав тобі спати? О, щоб ёго лихий
злизав! [Стукотить.

КРЕССИДА.

Хибá я не казала!

Стукай лóчче

У гóлову ёму!

Ну, хто се був би? —

Иди́ та подивись, коханий дядю. —

Вернімось, пане мій, до мене в хатку...

Смієся й дівисся, мов я щось інше...

ТРОІЛ.

Ха, ха!

КРЕССИДА.

Ні, помилюєся: не те на думці...

Як грукає!... Ходімо вже будласко.

Я не взяла б и половіни Трoі,

Щоб бачили тепер тебе в цім домі.

[Виходять Трoіл та Крeсидa.

ПАНДАР. Хто там? Що треба? Чи ви хочете
висадити двєрі? Ну, що такє? Що вам треба?

Виходить Еней.

ЕНЕЙ.

Добридень, любий пане! добрий ранок.

ПАНДАР.

Се князь Еней? Ну, ей же богу,

Я не впізнав? Чогó се так раненько?

ЕНЕЙ.

Чи тут Трoіл?

ПАНДАР. Трoіл? Що ёму тут робіти?

ЕНЕЙ. Ну, ну, він тут, мій пане. Не таїсь из
ним. Міні пильно треба з ним говорити.

Пандар. Чи тут він, ка́жеш? Не скажу́ сего́, хочь за́присягти... Я тільки що прийшо́в. Що́ єму́ тут робі́ти?

Еней. Ёму́?... Го́ді бо... Ну, ну, ти вшкóдиш єму́ не думавши. Бúдеш вірним єму́, як зра́диш єго́. Хочь и не зна́єш, що́ він тут, а йди та приведи́.

Виходить Троїл.

Троїл.

Що́ тут такé? Що́ незвичайне ста́лось?

Еней.

И привіта́тись ніколи, мій па́не,
Такé нега́йне діло. За́раз прийду́ть
Твій брат Паріс из Деіфо́бом
Та Діомед Кгрек з Антенóром,
Що́ нам верну́ли, и за не́го за́раз,
До перво́ї ще жéртви, ми Крессіду
Одда́ти му́сим Антенóру в ру́ки.

Троїл.

И се вже вра́джено?

Еней.

У по́вній ра́ді

Прийм сиді́в из ра́дними па́нами.
Оце́ ж и йду́ть сповня́ти при́суд ра́дний.

Троїл.

Як насміха́ецця из ме́не до́ля!
Пийду́ назу́стріч. Ти, Енею, ска́жеш,
Що́ так спітка́в мене́, не тут, де́сь інде.

Еней.

Гара́зд, гара́зд. Приро́ди таемниці

Не так мовчять, як я мовчати вмію.

[Виходять Троїл та Еней.]

ПАНДАР. Чи може́бна річ? здобу́в та за́раз
и втеря́в? Чорті́ б узяли́ тогó Антенóра! Молодий
князь ізбожево́лів. Хи́ндя на тогó Антенóра! Лу́ч-
че б бу́ли ёму́ скрути́ли в'язи.

Вертаецця Крессида.

КРЕССИДА. Що́ такé, Що́ ста́лось? Хто тут
був?

ПАНДАР. Ох, ох!

КРЕССИДА. Чогó так ва́жко зітха́еш? Де мій
пан? Пійшо́в? Лю́бий дядю, скажи́, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Лу́чче б міні́ бу́ти ста́лько під зем-
ле́ю, скілько вас над земле́ю.

КРЕССИДА. О бо́г! Що́ ж такé сталóся?

ПАНДАР. Иди́ будла́ско в свою́ кімна́ту. О, ко-
ли́б ти бу́ла й на сві́т не роди́лась! Я знав, що́ ти
бу́деш ёгó сме́ртю... О бі́дний па́не!... Що́б на
тогó Антенóра о́пряга на́сіла!

КРЕССИДА. Лю́бий дядю, блага́ю тебе́, на вко́-
ли́шках блага́ю, що́ ста́лось?

ПАНДАР. Ти му́сиш покíнути нас, дівонько:
ти му́сиш нас нокíнути. Му́сиш ийти́ до свого́
пано́цця и розлучíтись ис Трої́лом. Се бу́де сме́рть
ёгó, се бу́де погі́бель ёгó. Не перенесе́ він се́го.

КРЕССИДА. О бесме́ртні бо́г!... Я не пійду́.

ПАНДАР. Му́сиш.

КРЕССИДА.

Не хочú, дядю. Я мого́ оцця́ забу́ла;

Не знаю, що́ такé мій рід-родина́.

Ні рід, ні кров, ані любóв до мене́

Так не близькі, як мій Троїл коханий. —
 О ви, боги! зробіть ім'я Кресейди
 Вінцем олжі, коли Троїла кине.
 Ти, часе, сіло, смерте! виробійте
 Що знаєте над сим нещасним тілом, —
 Міцна підвалина мого кохання.
 Вона — мов центр землі, що тягне.
 До себе все. Пійду́ та буду плакати...
 Пандар. Иди, иди.

Крессиди.

Та рвати волос, дріпати сі щіки,
 Що так вихваляють, и надривати
 Мій чистий гóлос дїким голосіннем,
 А сэрце терзати ім'ям Троїла. —
 Ні, не пійду́ я с Трої!

[Виходять.]

СЦЕНА ТРІЙТЯ.

Там же. Перед Пандаровим Домом.

Виходять Парис, Троїл, Еней, Деїфоб, Антенор та
 Діомед.

Парис.

Вже світ великий и той час надходить,
 Щоб сей хоробрий Кгрек її одержав.
 Троїле брата, йди та объяви їй
 И вговорі її.

Троїл.

Ходім до неї.

Я віведу її до Кгрéка з́араз,
 И, як оддам ёму́ Крессіду в ру́ки,
 Ти думай, се олта́рь перет тоб́ою,
 А твій Троїл, жере́ць, прино́сить жéртву,
 А жéртва, се ёго живé серде́нько. [Виходить.

ПАРИС.

Я зна́ю, що́ такé любóв, о, зна́ю!
 И вéльми жаль, що́ помогті́ немóжна. —
 Зволі́те йти, мої панóве любі́. [Виходять.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Там же. Світли́ця в Пандаровім́ Дому́.

Вихо́дять Пандар та Крессіда.

Пандар. Утихомі́рся бо́, втихомі́рся.

Крессіда.

Шкода́ про тихомі́рре й говорі́ти.
 Мо́я печа́ль ідка́, міцна́, завзя́та,
 Як те самé, ш чо́го вона́ взя́лася.
 Чи то ж міні́ її утихомі́рить?
 Коли́б любóв зумі́ла я впині́ти,
 Чи розвесті́ її, розхолоді́ти,
 То и печа́ль мою́ угамува́ла б.
 Мо́я любóв розба́вки не прийма́е,
 Мо́я печа́ль помі́рности не зна́е.

Вихо́дить Троїл.

Пандар. Ось, ось, ось він іде́. — Голу́бчику мій!

КРЕССИДА. О Троїлоньку, Троїлоньку! [Обіймає.

ПАНДАР. Якá картина! Дай же й я обійму тебе. „О сёрце“! як мовляв той гáрний стих:

„О сёрце вбóге, сёрце бесталáнне!

Чогó ти рвёся, вáженько зітхáєш“? и зáраз відкáзує:

„Бо ні мовчáннем, ані промовлáннем

Тяжкóго гóря ти не позбувáєш“.

Немá правдівшого стихá. Не трéба нічим нéхтувати: бо знадоби́ця ко́лись и такий стишо́к, як от и бáчимо, як от и бáчимо. — Ну, щó, мої ягнáтка?

ТРОІЛ.

Крессідо, я тебе люблю так щіро,
Що мов из зáвисти бо́гї блажéнні
Беру́ть тебе від мене, щóб не бáчить,
Як гáряче тебе я обожаю,
А їх холóдними уста́ми мо́лять.

КРЕССИДА.

Хибá ж бо́гї завідувати мо́жуть?

ТРОІЛ.

О, мо́жуть, мо́жуть! дїло вéльми я́вне.

КРЕССИДА.

И прáвда, що покíнуть мúшу Трою?

ТРОІЛ.

Протівна прáвда.

КРЕССИДА.

И тебе, Троїле?

ТРОІЛ.

И Трою, и Троїла.

КРЕССИДА.

Чи то ж мо́жна?

ТРОІЛ.

Та ще й негáйно, як лихáя дбáля
 Нам не даé прийняти опрощéння,
 Сурóве зачекáнне відмовля́є,
 Уста́ з уста́ми розлуча́є гру́бо,
 Рве силоми́ць оста́нне обійма́нне,
 Заду́шує ще в гру́дях обітні́ці.
 Ми дóрого одно́ 'дногó купі́ли —
 За мно́гі тис́ячі зітха́нь важéнних,
 И му́сим дéшево себе́ продáти —
 За вбо́гу хви́льку одно́го зітха́ння.
 Нещáдне вре́мя, мов хіплі́вий злòдій,
 Абíяк бга́є неоці́нну здóбич:
 Як зорі́ на небі́, проща́ння мно́гі,
 С цілу́нкáми й ви́разними слова́ми,
 Воно́ в „проща́й“ блага́е, незна́чне тóпче,
 И нас одні́м цілу́нком відбу́ва́є,
 Голóдним и від слі́з гіркі́х солóним.

ЕНЕ́Й з за Сцени.

Мій кня́зю, чи гото́ва па́нна?

ТРОІЛ.

Чи чу́еш? клі́чуть. Так и Кге́ній, ка́жуть,
 Кри́чить „Иди́!“ то́му хто вмéрти му́сить. —
 Просі́ вожда́ти: незаба́ром ви́йде.

ПА́НДАР. Де ж мо́ї слéзи? Рíнте, щóб укро́-
 тити сю б́урю: а́то вона́ ви́верне мо́є се́рце с ко́-
 ренем.

[Виходить Пандар.]

КРЕССИДА.

Так я до Кгре́ків му́шу?

ТРОІЛ.

Без ряту́нку.

КРЕССИДА.

Сумна́ Кресси́да між веселих Кгрéків?
Коли́ ж побачи́мось?

ТРОІЛ.

Ось слухай, се́рденько: будь вірна тільки...

КРЕССИДА.

Я вірна, я? Гидкий, мизéрний підзвір!

ТРОІЛ.

О, обернімо в лад се пересéрдé!

Вонó бо розлуча́ецця из на́ми.

Я не сказа́в „будь вірна“ з недо́вірства:

Бо й лю́тій сме́рті я перча́тку ó кину́в

За чистоту́ твою́, за вірне се́рце.

Сказа́в „будь вірна“, що́б сказа́ти за́раз:

„Я бу́ду в тебе́, я тебе́ побáчу“.

КРЕССИДА.

Се діло небеспéчне, любі́й па́не,

Страшнé, одва́жне! Та я бу́ду вірна.

ТРОІЛ.

А я з одва́жним ділом побрата́юсь.

Носі́ сей на́ручень.

КРЕССИДА.

А ти перча́тку.

Коли́ ж побáчимось?

ТРОІЛ.

Я кгрéцьку

Сторóжу підкуплю́, и в те́мну нічку

Одвідаю тебе́, абі... будь вірна.

КРЕССИДА.

О небеса́! изно́в будь вірна?

ТРОІЛ.

Слу́хай.

От я про щò тобі кажу́ се, міла.
 Молодіж кгрєцька пòвна благородства.
 Впереймость, не природою у згоді,
 Від досвіду и праці процвітає.
 Як новина́ тобі и врòда зда́ся...
 Ох! не таю́, що трòхи я ревну́ю.
 Та назові сей гріх гріхòм спасєнним.

КРЕССИДА.

О небеса́! Ні, ти мене́ не любиш.

ТРОІЛ.

Нехай же я умру́ гидкім ледащом!
 Не за твою́ нещїрість я бою́ся,
 А за мої прикме́ти. Я не вмїю
 Спїва́ти; я в танці не танцю́ристий;
 На медові розмо́ви небага́тий;
 На ігри хї́трі да тонкі невда́ний,
 Та й на всі ті досто́инства, котріми
 Пишаю́ця хисткі, проворні Кгрє́ки.
 Одна́к скажу́, що в ко́жній кгрáсі
 Хова́ецця у них лука́вий де́мон —
 Тихе́нька, німо говірка́ споку́са.
 Не дай себе́, коха́на, спокуе́йти.

КРЕССИДА.

Ти ду́маєш, я да́мся?

ТРОІЛ.

Ні.

Та іноді не хочемо́, а рòбим.
 Ми ча́сом и самі собі споку́са,
 Як на свої малі впова́ем си́ли,
 И ду́маем, що се ми́цна́ поту́га.

ЕНЕЙ з за Сцени.

Мій до́брый князю...

ТРОІЛ.

Поцілуй в останнє.

ПАРИС з за Сцени.

Троїле брата!

ТРОІЛ.

Увійди, Парісе.

Ввійди и ти, Енею, з Кгрéком.

КРЕССИДА.

А ти, мій пане, ти менé не зрадиш?

ТРОІЛ.

Хто, я? Ой лéле! се порóк мій, хйба.

Хто ўдить хитростю велику славу,

Я правдою ловлю одну простóту.

Хто хитро позолóчує мідяний,

А я винéць ношóу бес позолóти.

Ні, щіро́сти моє́и не опáсуєсь.

Живу́ я прóсто й щіро. Гáсло в мене:

Бес хитро́цїв на сві́ті пробу́вати.

(*Ввїходять ПАРИС, Еней, Антенор, ДЕЙФОБ та Діомед.*)

Вітаю Діомéда. Се та пані,

Що Кгрéкам даемо́ за Антенóра.

Я передám її тоб́и в ворóтях,

А йдóчи роскажу́, щó за осóба.

Вродли́вий Кгрéче, знай до не́ї ша́ну;

И, от мо́я душá, як попаде́ся

Мині́ під меч та прорече́ш „Крессі́да“,

То, мов При́ям у се́бе в Іліо́ні,

Ти в мене́ будеш од мечá беспéчен.

ДІОМЕД.

Прекра́сная Крессі́до, не турбу́єся

Платі́ти кня́зеві се́му́ слова́ми,

Котрих він жде віт тебе. И без него
 Твої блискучі очі й гарні щіки
 Накажуть кожному до тебе шану;
 А Діомеду будеш госпожею:
 Він твій слуга, він твій покірник вірний.

Троїл.

Не знаєш ти звичаю: бо плямущ
 Мою петіцію хвалами панні.
 То знай же, кгрецький дучо, що Крессіда
 На стілько вишше всіх твоїх хваленій,
 На скілько ти невдобен їй служити.
 Велю тобі, бувай до неї ввічлив:
 Ато клянущь страшнім Плутоном,
 Що будеш ти без голови у мене,
 И велетень Ахіл не оборонить.

Діомед.

О, не гукай бо так, Троїле князю!
 Не забувай, що я посел у Трбі,
 И маю право говорити вільно.
 А дома я чинитиму як знаю,
 И не зроблю нічого по наказу.
 Самó її взяттє накаже шану,
 А що звелів еси, сего не буде.
 Кажу тобі, як честь повеліває.

Троїл.

Ходімо до воріт.

Знай, Діомеде:

За сю хоробрість мусиш ти ховати
 Від мене голову.

Дай ручку, пані:

Ще поговоримо про себе йдучи.

[Виходять Троїл, Крессіда та Діомед. Трублять Труби.]

П А Р И С.

О! Гектор тру́бить.

Е Н Е Й.

Як се ráнок знікнув?

Князь думатиме, я левівий:

Бо клявсь ищ́е й ёго попередіти.

П А Р И С.

Се все Троїл... Ходімо ж з ним у по́ле.

Д Е І Ф О Б.

Ввору́жимося за́раз.

Е Н Е Й.

Так як палкій жени́х, хапа́ймось, друзі,

Постігнути за Гектором: бо сла́ва

Троїн лежіть сё́годні вся на нёму,

На ёго му́жестві, на ёго ге́рці.

[Виходять.]

С Ц Ё Н А П Я Т А.

Крецький Табір. Перед ним циркові Гони.

*Ві́ходять Аякс, ввoружений; Агамемнон, Ахиллес,
Патрокл, Менелай, Уліс, Нестор и Інші.*

А Г Г А М Е М Н О Н.

У всеору́жжі свіжий и прекра́сний,
Попередів есі́ й крила́те вре́мя.
Звелі́ ж труба́йлу го́лосно трубі́ти,
Щоб переля́каний у Тро́ї во́здух
Вели́кому бойце́ві в слух уда́рив
И в по́ле ві́звав.

Аякс.

Гей, трубайло! чүеш?

Ось мій гаман. Рви тельбухи, не жалуй,
И росколи мідяну жоломійку.

Дми, враже, щоб твої роздуті щіки
Напружились більш ніж ув Аквилона,
Щоб від натуги лопалися груди,
И кровью плюнули у тебе очі.

Витрублюеш ти Гектора.

[Трубайло трубить.]

Улис.

Не одвічають.

Ахиллес.

Бо ще вельми рано.

Агамемнон.

Се Діомед ж жерцевою дочкою?

Улис.

Се він: ёго ходу я добре знаю.

На пальцях ходить, мов душá кипуча

Ёго в натхненні од землі возносить.

Віходить Діомед из Крессидою.

Агамемнон.

Чи се Крессіда?

Діомед.

Се вона, гетьмане.

Агамемнон.

Вітаємо тебе у Кгрєків, ясна панно.

Нестор.

Гетьман тебе вітає поцілунком.

Улис.

Нехай же він про себе не гетьманить:

Рушаймо всі у поле за гетьманом.

Нестор.

Премудра рада. Я зачну́ руше́нне. —
Од Нестора.

Ахиллес.

Я сю зіму́ з обліччя
Твогó прекрасного зігнати му́шу.
Се Ахиллес тебе вітає.

Менелай.

И я колись причину́ мав хорóшу...

Патрокл.

Оце ж вона́ тобі й перебиває.
Нена́видний Паріс надів личіну,
Та й відлучив оттак твою́ причину́.

Улис.

Гірка пеня́, всіх на́ших бід нача́ло!
За не́ї вже нає полягло́ чима́ло;
Покідали и сём'и и черто́ги,
Аби́ тобі позолотіти ро́ги.

Патрокл.

То цілува́в Патро́кл за Менелая́,
А се вже він за себе́ сам вітає.

Менелай.

Знай на́ших! ми нікому́ не фольгу́єм.

Патрокл.

Паріс та я за не́го знай цілу́єм.

Менелай.

А от же й сам я вмю́ цілува́ти.
За дозво́лом...

Крессидя.

Ні, перш дозвóль спита́ти:
Чи ти да́єш цілу́нок, чи прийма́єш?

МЕНЕЛАЙ.

Менé сим, пánночко, ти не пійма́еш.
Я дóбре ва́ші викрутáси зна́ю.
Хоть я даю́, та рáзом и прийма́ю.

КРЕССИДА.

Коли да́еш та рáзом и прийма́еш,
То й поцілу́нка від менé не ма́еш.
Бо я гото́ва жízню присяга́ти,
Що поцілу́нок твій не сто́ить пла́ти.

МЕНЕЛАЙ.

Не сто́ить, то я дам трі за одно́го.

КРЕССИДА.

Кумéдний! лу́чче не платі́ нічо́го.

МЕНЕЛАЙ.

Кумéдний? хто ж у те́бе не кумéдний?

КРЕССИДА.

Пари́с, от хто: бо й не ску́пий, ні ще́дрий.
Які́й мисте́ць він, сам здо́ров ти зна́еш.

МЕНЕЛАЙ.

Як раз міні́ ти в го́лову ціля́еш.

У ЛИС.

Ні дру́же мій, не винувáть небо́ги:
Не йй тебе́ поцілити́ між ро́ги. —
Дозво́ль тебе́, прекра́сна, зупині́ти,
И поцілу́нка на свій пай просі́ти.

КРЕССИДА.

Дозво́лю.

А ЯКС.

Вельми я ёго́ жада́ю.

КРЕССИДА.

Чому́ ж не просі́ш?

У л и с.

Обітницю маю,

В ім'я Венери випити сей трунок,
Солідкий твій дівочий поцілунк,
Як знов Елена буде дівувати
И за дружину Менелая мати.

К р е с с и д а.

Довжниця вірна, вірно оплачуєся.

У л и с.

Ні, поцілунка в тебе не діждуся.

Д і о м е д.

Одно словце. Звели, прекрасна панно,
Тобі вказати до оцця дорóгу.

[Діомед одводить Крессиду.]

Н е с т о р.

Мотóрна дівчина.

У л и с.

Ні, цур їй! Очі,

И щóки й губи, навіть нóги й шкóра,
Усе на ній говорить. Лéгкієть мислі
Иє ко́жного су́става визирає.
Сі дзйкги, з язикóм швидкім, розв'язним,
Що перш вітають, ніж тебе побáчять,
И ко́жному, хто вміє прочитáти,
Показують, щó в них записано у кни́зці,
Се здóбич заялóжена случáю,
Покóутнєї весéлости дівчáта.

Труби з за Сцени.

У с і.

Троя́нські тру́би.

А к г а м е м н о н.

Ось троя́нське вйско.

*Віходять, Гектор, ввружений Еней, Троїл, и інші
Трояне с Прибічникáми.*

Еней.

Чолом усім владикам кгрецьким!

Чим же

Наградимó, хто в гérці візьме гóру?

Чи zvolité возбрáнну заспівáти,

Чи бítися на смерть двом лицарю́гам,

Чи розійтíсь, як у трубу́ затру́блять?

Питає Гéктор.

АГГАМЕМНОН.

Як же сам він хóче?

Еней.

Про нёго все однё; на все пристáне.

АХИЛЛЕС.

По Гéкторекські: беспéчно виклика́е,

И трóхи згóрда, и зовсі́м невва́жно

На вóрога.

АХИЛЛЕС.

Ко́лі я не Ахі́л,

То я ні щó.

Еней.

То ти Ахі́л. Та хто ó ти

Ні був, знай, щó, у крайностoх двойких,

Велі́кого з малі́м, горді́ня й до́блесть

У Гéктора одна́ за дру́гу ва́жить.

Бо до́блесть так вели́ка, як вселéнна,

А гóрдость так незна́чня, як ні́чого.

Змірку́й ё́го, и те, щó зве́цця гóрдость,

Обе́рнецця у вві́чливість незло́бну.

А́йке — з ё́го крові́ на полові́ну,

И, любля́чи сю полові́ну, Гéктор

Себе покіннув полови́ну до́ма.
 Оце́ ж пів Ге́ктора иде́ на не́го тілько́:
 На пів Троя́нця и пів Кгрéка рóдом
 Пів сéрця й пів рукі́ готу́е Ге́ктор.

А хиллес.

Дівоча бiтвa. О, розумію добре!

Вертаецця Діомед.

АКГАМЕНОН.

Ось Діомéд. Мій во́ине коханий,
 Стань при Ая́ксі, и як ви в Ене́ем
 Ура́дите про їх единобóрство,
 То й бóде так. Чи до остáнку сíли,
 Чи до знаку́. Вони́ мiз сéбе крéвні:
 Их бiй пригáє, докiль ще й розпочáвся.

[Аяке та Гектор виходять на циркові Гоги.]

У л и с.

Ужé одiн протiв одно́го стáли.

АКГАМЕНОН.

Хто сей Троя́нець, що гледiть так смóтно?

У л и с.

Се мéнший син Прия́ма, прáвий рiцарь,
 Ще молодий, а вже не ма́є рiвни́.
 На слóво вiрний, проречний дiлáми,
 В розмóвах же вели́ких дiл не рóбить.
 И сéрдицця не скóро, и прощáє,
 И сéрце и рукá одкрiтi й щéдрi.
 Да́є щó ма́є, ка́же щó гада́є,
 Та поводúецця в дарáх россúдко́м,
 И нечетiвого не ска́же слóва.
 Як Ге́ктор, мýжний, тiлько́ опаснiйший:
 Бо Ге́ктор и в гнiвú готóв на мiлость.

Шекспірові Твори, I.

А сей, розлютувавшись, переважить
 У помсті и саму любов ревниву.
 Зовуть Троїлом. Друга се надія
 В Троїн, така ж хороша, як и Гектор.
 Так говорив Еней. Їго він знає,
 Як сам себе, и, по душі во мною
 В розмові, се казав у в Іліоні.

[Трублять до Бою. Гектор та Аяке б'юця.

АКГАМЕМНОН.

Уже щечілись.

НЕСТОР.

Не подавайсь, Аяксе!

ТРОІЛ.

Се дрімаш

Ти, Гекторе? Розбуркайсь!

АКГАМЕМНОН.

О, та й добре ж

Він генає! Оттак Аяксе!

ДИОМЕД.

Годі!

ЕНЕЙ.

Доволі, лицарі, коли завгодно.

АЯКС.

Я й не нагрівсь. Довольте ще побітись.

ДИОМЕД.

Колі зволить князь Гектор.

ГЕКТОР.

Ні, не хочу.

Аяксе, ти, сестрі моєї сїну,

Синів великого Прийма брата!

Не дозволяє нам родінность крѣвна

С тобою бітись кривавим бѣем.

Коли́б тро́їнська на́ша кров у те́бе
 Текла́ у тілі́ так осі́бно зо́всім,
 Що ти сказа́в би: „Се рука́ тро́їнська,
 Се кгрéцька; ось нога́ тро́їнська,
 А дру́га кгрéцька; в цій щоці́ у мене́
 Ніжна́ кров ма́тери моє́ї гра́є,
 А в цій оцця́ могó кипіть завзя́та“, —
 Клянúсь то́бі Зевéсом всемогúщим,
 Мій меч на ко́жному б иш члéнів кгрéцьких
 Закарбува́в вражді́ моє́ї па́м'ять.
 Та пра́ведні бо́ги тогó не хо́чуть,
 Щоб кров моє́ї тітки доро́гí
 Мій смертоно́сний мéч поплянува́ла.
 Дай обийму́ тебе́, Ая́ксе.

Тя́жко

Міцні́ у те́бе ру́ки. О, коли́б же
 Вони́ отга́к на Ге́ктора спада́ли!
 Тобі́ братко́, вся сла́ва.

Ая́кс.

Ні, вже́ на́тто

Ти скрóмен, Ге́кторе, й великоду́шен.
 А я прийшо́в тебе́, бра́тко, убі́ти,
 Щоб сла́вою твоє́ю завла́дити.

Ге́ктор.

Ні сам Неопто́лем, воі́тель дівний,
 Що в не́го ш шолома́ гукáє сла́ва:
 „Ось він, оцé“! со́бі не обі́цяв би
 Забагаті́ти Ге́ктор'вою́ че́стю.

Ене́й.

Обі́дві стóроні од вас чека́ють,
 Щó ви чині́тимете.

Г Е К Т О Р.

Обнялися,

Та й буде з нас.

Бувай здоров, Аяксе.

А я к с.

Колиб сподобилось моє прохання
Твої згоди, славний наш братанку,
Я клікав би тебе до нас у гості.

Д і о м е д.

Сего бажав би й Агамемнон вельми,
И Ахиллес великий хоче бачить
В гостях у себе Гектора без зорби.

Г Е К Т О Р.

Енею, позови сюди Троїла,
Та объяви прибічникам троянським
Про ці зазвіни, про дружні речі.
Нехай вертаюцця собі додому. —
Ходім, братко, до вас трапезувати,
И в вічі кгрєцьке рицарство вбачати.

Д і о м е д.

Се йде до нас на зустріч Агамемнон.

Г Е К Т О Р.

Кажі міні імєння всіх значнійших,
Ахїлла ж я між ними й сам познаю
По росту пишному й широким плєчах.

А г а м е м н о н.

Достойний воїне, тебе вітає,
Хто віт такого ворога бажав би
Ослобонітись. Та се не вітання.
Я виразнійш скажу. Що вже минуло
И те, що буде, вкриє занедбання,

Мов сміттем и руіною німію.
 Тепер же щірость и сама правдівость,
 Цураючись порожнёго двуліччя,
 Тебé вітають, Гекторе великий,
 Від сёрця сёрця правдою святою.

Г Е К Т О Р.

Спасібі, Акгамемноне гетьмане.

А К Г А М Е М Н О Н И до Троїла.

Витаємо й тебé, троянський князю.

М Е Н Е Л А Й.

Дозвольте ж и міні ствердїть вітаннє
 Мого вождя и царственного брата.
 Воїнственні братї, я вас вітаю.

Г Е К Т О Р.

Хтó ж се?

Е Н Е Й.

Се благородний Менелай царь.

Г Е К Т О Р.

А! ти, мій пане? Рад я; рукавіця
 Самого Марса в тім тобі порука.
 Не смійся с кляви: quondam пані панська
 Клянэцця рукавічкою Венери.
 Вона здорова, тільки не вклонялась.

М Е Н Е Л А Й.

Мовчі про неї: се міні досадно.

Г Е К Т О Р.

О, вибачай, коли тебé вразїв я!

Н Е С Т О Р.

Видав я часто, доблестний Троянче,
 Як ти за долю працював, робївши
 Страшну дорóгу через вїйсько кгрэцке.
 Видав и те, як ти, палкїм Персеем,

Стискав Фригтійського коня ногами,
 И, забуваючи про помсту й кару,
 Свого мечя над головою вішав,
 Щоб він не падав на людей упавших.
 Тоді я говорив своїм прибічним:
 „От вам Зевес, що людям жизнь дарує“!
 И те видав, як серед наших Кгрєків
 Ти зупинявсь и дѹха переводив,
 Як той борєць на гєрці Олимпійськїм.
 Се все видав я, а твого обличчя,
 Все схованого в сталь, я ще не бачив.
 Я й діда знав твого, и навіть бівся
 Из ним. Він був воїтель дуже добрий,
 Та ні! клянусь гетьманом нашим Марсом,
 Тобі не рівня. Дай же й я старєнький,
 Тебє, обнявши, привітаю щїро.

Еней.

Се дрєвній Нєстор.

Гектор.

Дай обійму тебє, літєпись дєбра,
 Що так давнє ищ часом побраталась.
 Шанєвний Нєсторе, від сєрця рад я.

Нєстор.

Колиб сї рѹки у боє є твоїми
 Так состязались, як у привітаннї!

Гектор.

И я сєгє бажав би.

Нєстор.

О, бїлою сїєю бородєю
 Клянусь, я б завтра вже є тобєю бівся!
 Ну, та бувай здорєв! Я бачив часи...

Улис.

Дивѹюсь, як ищє стоїть се мїсто,

Що в нас ёго оснóвина й опóра.

Гектор.

Тебé, Улісе князю, знаю дóбре.

Ох, скілько ж то лягло Троян и Кгрéків

С того часу, як ти из Діомéдом

До нас послóм ув Іліón приходив!

Улис.

Я віщува́в тогді вам, щò настане.

Збу́лось моé прорóцтво в половіну:

Сі му́ри, що вас гóрдо заслоняють,

Сі ба́шти, що безу́мно пну́цца в хма́ри,

Коли́сь сво́ю підóшву поцілу́ють.

Гектор.

Ні, я сéму не му́шу віри ня́ти.

Вони́ стоять, и я вповаю скрóмно,

Що ко́жен камяне́ць Фрикгі́йський бу́де,

Упа́вши, вам крові хоть ка́плю сто́ять.

Кіне́ць усé вінча́е, а той дрéвній

Наш посере́дник, час, все закінча́е.

Улис.

Ёму́ ж усé й zostáвмо. Лю́бий князю,

Хорóбрый Гéкторе, вітаю щі́ро.

Прощу́ ж після гетьма́нського наме́ту

И до мого́ наме́ту завіта́ти.

Ахиллес.

Я в тебе́ перебу́ю ёго́ Улісе. —

Напа́с я на то́бі, мій князю, о́чі:

Я, Гéкторе, всёго́ тебе́ огле́див

И вимі́ряв у тебе́ член за чле́ном.

Гектор.

Ахіл?

АХИЛЛЕС.

Ахіл.

ГЕКТОР.

Постій же, дай на тебе подивітись.

АХИЛЛЕС.

Дивіся до сходу.

ГЕКТОР.

Вже надивівся.

АХИЛЛЕС.

Як скоро! Я ж дивлюсь на тебе вдруге,
Мов купувати хочу, член за членом.

ГЕКТОР.

Читай мене скрізь, як веселу книгу:
Всього тобі не вичитати з мене.
Чого упівсь у мене так очима?

АХИЛЛЕС.

Скажіть міні, боги, в яку частину
Їго разити: в цю, чи в цю, чи в іншу?
Щоб я тій рані дав ім'я по місцю
И знав, через яку щербу великий
Дух Гектора втече. Боги, скажіте!

ГЕКТОР.

Ти гордий чоловіче! недостойно
Благих богів було б на се озватися.
Постій ище. Невже ти справді мислиш,
Що легко так у мене живнь одняти,
Як пустословить наперед, в котору
Частину вдарить, щоб мене убити?

АХИЛЛЕС.

Так, справді.

ГЕКТОР.

Хоть би був ти й сам оракул,

Тобі я віри не поняв би. Пильно ж
 Тепер гляді: бо не в яку частину
 Ціляти б́уду: ні, клянусь ковалом,
 Що Марсів ш́блом ковано на н́ему,
 Я вб́ю тебе, в який би член ні вцілив.
 Простіть міні се хва́станне ви, Кгрéки,
 Мудрійші з Кгрéків. Од ёго бесстідства
 И в мене з уст лед́аче слóво вийшло.
 Та я промóвлене справдж́у ділами.
 Абó ж ніко́ли...

Аякс.

Не гнів́ися, бра́те.

А ти, Ахілле, не вдава́йся у грізьбу,
 Докі́ль не ма́тимеш случа́ю бітись.
 Аб́и зосміливсь, хоть що-дні́ рубáйся;
 Та я бою́сь, що и вся кгрéцька ра́да
 Тебе́ на Ге́ктора не віпре в по́ле.

Ге́ктор.

А я хотів би там тебе́ побáчить.
 Як занедба́в еси́ данáйську спра́ву,
 Ми ба́вились малéнькою во́йно́ю.

Ахіллес.

Ти про́сиш, Ге́кторе, мене́? Ну, дóбре,
 Страшний, як смерть, тебе́ зустр́ину за́втра.
 Тепер же б́удьмо друз́ями.

Ге́ктор.

Дай же р́уку.

Акгамемнон.

Нопéреду про́шу́ всіх кгрéцьких д́уків
 До мене́ у на́мет на б́енкет су́тний;
 А там просі́те Ге́ктора хто хóче,
 Як б́уде в н́его час, а в вас гостінность. —

Нехай же гблосно у тру́би тру́блять,
 Нехай грімлять у бубни-тулумбаси,
 Щоб знав великий воін нашу радість.

[Виходять усі, окріч Троїла та Уліса.

Троїл.

Скажи міні, добродію Улісе,
 В якім коші тут Калхас пробуває?

Уліс.

Уз Менелая, князю мій Троїле.
 Сьогодні в него Діомед пиріе,
 Що ні землі нема ёму, ні неба:
 Закоханім знай позирає оком
 На ту вродливу ю Крессиду.

Троїл.

Любий

Мій пане, чи зволиш міні до него
 Вказати стезку, як з намету вийдем
 Од Агамемнона?

Уліс.

Готов служити.

Скажи ж и ти міні, спасібі, як ся
 Крессіда пробувала в Трбі? Мбже,
 У неї есть коханок там між вами,
 Що побиваецця за нею тяжко?

Троїл.

Охбх, добродію! не тих сміюцца,
 Що хвастаючи виставляють рани.
 Чи ти зволиш ийти, шановний пане?
 Любили, и любіла; й досі люблять,
 И любить; тільки що солбдку
 Люббв Фортюна часто пожирає.

[Виходять.

АКТ П'ЯТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Крецький Табір Перед Ахиллесовим Наметом.

Віходять Ахиллес та Патрокл.

Ахиллес.

Сьогодні кров йому вином зогрію,
Щоб завтра знов мечем прохолодити. —
Патрокле, вгнобім його найкращше.

Патрокл.

А ось Θерзит.

Віходить Θерзит.

Ахиллес.

Завидливий собако!

Горілий корже! що нам скажеш?

Θерзит. О ти, малюнку тогб, чим здаєся!
ти, ідоле дурних обожателів! ось лист до тебе.

Ахиллес. Звідкіля, кришенику?

Θерзит. Ис Трбі, ти, повне блюдо дуроців.

Патрокл. Хто ще там у наметі?

Θерзит. Хто в лікара на прикмѣті.

Патрокл. Гарáзд мовля́в, смóло! Щó ж се ти хочеш сказáти своєю карлю́чкою?

Θерзит. Мовчї́ будла́ско, хлóпче. Нá що міні твоє бала́каннє? Усі́ про тебе́ думають, шо́ ти самець-прислужник Ахиллєсів.

Патрокл. Самець-прислужник! Шо́ се такє, лє́дарю?

Θерзит. Ё́го мўжеська кўрва. Шо́б на таких паскўдних пере́вертнїв усі́ полудє́нні прáнци, колючкї́, грї́жі, кашлї́, спячкї́, камяницї́ та заспї́нницї́, паралї́чі, оковї́ гнї́йницї́, печї́нницї́, задихáння, гнїлі болячкї́, кгўлі́ на рука́х, костої́дницї́ и всякі́ шóлудї́!

Патрокл. Про щó се така́ кучугўра́ клятьбї́, прокля́та ти стўго́ злóсти?

Θерзит. Хиба́ я тебе́ кля́ну?

Патрокл. Нї́, розва́лений ка́довбе́, паршї́вий ублў́дку, нї́!

Θерзит. Нї́? чо́го ж ти злі́сся, незáтканий пї́вмітку́ нїкчє́много с сирцї́ю, зелє́ний віхтику́ про недў́жі о́чі, поворо́зочкою́ с цвї́ндирино́го гаманця́? О, як же докуча́є сє́му́ бї́дному світу́ така́ мо́шка, така́ малє́ча прирóди!

Патрокл. Геть́ зви́цїля́, жóвче!

Θерзит. Ах, ти сорокопў́дове іє́чко!

Аххилєс.

Патрóкле мї́й кохáний, вся́ надїя́
На зáвтрашній мї́й грець зї́йшла́ нї́ нá що.
Оцє́ царї́ця лїет нам шлє́, Геку́ба,
При нї́м значóк дочкї́, могó кохáння.
Обї́двї́ ко́рять и благáють рáвом,

Щоб не ламав клятьби, котрою клявся.

Я й не зламлю. Нехай погінуть Кгрєки,

Нехай стоїть чи падає честь-слава :

Я клявся и додержу клятви вірно. —

Ходім намет наш спорядім, Өерзіте :

Сю ніч усю бенкетувати будем. —

Ходім, Патрөкле. [Виходять Ахиллес и Патроклом.

ӨЕРЗИТ. Натто багачько крові и натто мало мозку : обидва скаяця. Колиб натто багачько мозку, а натто мало крові, я познахарював би коло скаженних. От Акгамемнон, то геть собі чесний козак, и любить перепелиці, та мозку и в него менш, ніж сірки в вусах. А оттой перевертень Юпітер, брат єго, — первобутня статуя, похилений памятник рогатих, — оттой черевичний ріжок, причеплений ланцюжком до братового коліна, — у яку ще форму, опріч єго власної, перевернув би єго розум, прошипкований злістю, або злість, покроплена розумом? У в осла? про що? Він и так осел и воляка. У воляку? також ні про що : він и воляка й осел. У собаку, мула, коня, тхора, жабу, ящурку, сову кобуза або в оселєця без икри? байдужє про мене. От же, бвши Менелаем, я змовився б на долю. Не питай, чим би я хотів бути, колиб не був Өерзітом : бо не дбав би й про те, що я Лазарова вбша, аби не бути Менелаем. Эге-ге! привидя та огні?

Виходять Гектор, Троїл, Аякс, Акгамемнон, Улис, Нестор, Менелай та Дюмед *ис* Світлом.

АКГАМЕМНОН.

Ми не туді, ні, не туді йдемо.

Аякс.

Ні,

Туді: он світло

Гектор.

Наробів турботи вам я.

Аякс.

Ні, а ні жé.

Улис.

Ось и він сам назустріч.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

Вітаю, сла́вний Гекторе, и всіх вас,

Царі й князі, вітаю.

Акгамемнон.

Тепер добраніч, гáрний князю Троі.

Аякс над по́чтом тим отаману́е,

Що проведé тебе.

Гектор.

Гетьма́не кгрéцький,

Спасі́бі и добраніч!

Менелай.

Добраніч, князю!

Гектор.

Добраніч, любий царю Менелая!

Өерзит. Любий ерачу. Любий, ка́же! люба
клоа́ко, люба помійна ямо.

Ахиллес.

Добраніч и віта́ннє, хто вихо́дить

И хто зоста́всь!

Акгамемнон.

Добраніч! [Виходять Акгамемнон та Менелай.]

АХИЛЛЕС.

Старенький Нестор зістаєцця. Ну бо,
Зістанся, Діомеде, й ти, щоб Гектор
Годину або дві побув між нами.

ДІОМЕД.

Не можу, князю: пильну маю справу
Як раз у сю годину.

На добраніч,

Великий Гекторе!

ГЕКТОР.

Подай же руку.

Улис стиха до Троїла.

Иди за факелом. Се він прямує
До Калхаса. И я пійду с тобою.

ТРОІЛ.

Се честь міні велика, любий пане.

ГЕКТОР.

Так на добраніч.

[Виходить Діомед; за ним Улис и Троїлом.]

АХИЛЛЕС.

Пробим до намета.

[Виходять Ахиллес, Гектор, Аякс та Нестор.]

ӨЕРЗИТ. Сей Діомед фалшивосердий плут,
найлукавіше ледящо. Я стілько ж дійматиму йому
віри, як він до мене всміхнецця, мов гадючому си-
чанню. Сипле словами та обіцянками, мов той пес
гавканнем, а коли сповніть, нехай предречуть Ас-
тробноми. Се буде диво, настане якась переміна. Сон-
це позичатиме в місяця, коли Діомед додержить
свого слова. Лучче не дивитимусь на Гектора, та
прониюхаю, що він робить. Кажуть, він держить
троїанську шлюху, и користуецця Калхасовим наме-

том. Присочу ёго... Нічого білш, тільки самій
рѳспуск! Усе курвалі без ўпину! [Виходять.

СЦѢНА ДРУГА.

Там же Перед Калхасовим Наметом.

Виходить Діомед.

Діомед.

Чи ви ще не лягали? гов! кажіте.

КАЛХАС з за Сцени.

Хто се?

Діомед.

Се Діомед... Ти, Калхасе?... А пánна?

КАЛХАС з за Сцени.

Иде до тебе.

Виходять Троїл, а оддалік Улис; за ним Өерзит.

Улис.

Так станьмо, щоб на нас не впало світло.

Виходить Крессіда.

Троїл.

Крессіда, та до него!

Діомед.

Що, мой ти цяцю?

Крессіда.

Мій опекуне любій... Слухай, ось що. [Шепчуця.

ТРОІЛ.

Так спізнались!

У лис.

Усякому співатиме се з разу.

Өвезит. И кожен приберє ключа до її пісень :
її полбжено на ноти.

Діомед.

А памятатимеш?

КРЕССИДА.

Та вже ж пак!

Діомед.

Ну, так зроби ж так, щоб твоє серденько
С тим, що міні казала, спарувалось.

ТРОІЛ.

Про що ж се памятати їй?

У лис.

Ось слухай.

КРЕССИДА.

Солодкомедий Кгреку, не спокуюшуй
Мене до дурощів.

Өвезит.

О ледацице!

Діомед.

Гледі ж...

КРЕССИДА.

Ось слухай, що тобі скажу я...

Діомед.

Фо! фо! дурниця. Вельми ти лукава...

КРЕССИДА.

Не можна, далебі. Чого ж ти хочеш?

Өвезит.

Ледачого учінку потай міру.

Шекспирові Твори, I.

ДІОМЕД.

А щò ти поклялась міні вчиніти?

КРЕССИДА.

Не налягай на клятву ту будласко.

Щò хоч, абй не те, мій любий Кгрече.

ДІОМЕД.

Добраніч.

ТРОІЛ.

О, крeпiсь, довготерпінне!

УЛИС.

Щò ти, Тройнче, кажеш?

КРЕССИДА.

Діомеде...

ДІОМЕД.

Ні, ні, добраніч. Більше не обманиш.

ТРОІЛ.

Бо лóччого за тебе...

КРЕССИДА.

Тільки слово...

ТРОІЛ.

О мýко и безумство!

УЛИС.

Ти, князю, зрушивсь. Ні, ходімо звiццi,

Щоб ти не обьявивсь досадним словом.

Страшнє се місце; время небеспєчне.

Ходім, благаяю.

ТРОІЛ.

Подивись будласко!

АЯКС.

Ні, ні, ходім, мій князю.

ТРОІЛ.

Ні, благаяю.

У л и с.

Ти вже знетерпелівився ; ходімо.

Т р о і л.

Постій, прошу тебе. Клянусь пеклом
И муками пекельними, ні слова
Не проречу.

Д і о м е д.

Ну, так прощай. Добраніч.

К р е с с и д а.

Постій. Ти йдеш гнівний.

Т р о і л.

А ти жалкуєш?

О мертва вірності!

У л и с.

Ти знов, мій князю?

Т р о і л.

Клянусь Зевесом, буду терпеливий.

К р е с с и д а.

Мій опекуне! о мій любий Кгрече!...

Д і о м е д.

Фо! фо! прощай! шкода маніти.

К р е с с и д а.

Ні, далебі, вернісь ище разочок.

У л и с.

Чогось тремтиш ти, князю. О, ходімо!

Не відержиш.

Т р о і л.

И по щоці вже глэдить!

У л и с.

Ходім, ходім!

Т р о і л.

Ні, стій. Клянусь Юпітером, ні слова!

Між волею й обідою у мене
Паркан терпіння. Стіймо ще хоть трішки.

Θерзит. Як їх оббх лоскоче сїтий чортїка
блуду своїми картопляними пучками! Розгбрюйся,
похоте, розгбрюйся!

Діомед.

Так згбда?

Крессида.

Далебі, що згбда, князю,
Абб не вір міні ніколи.

Діомед.

Дай же

Міні знак певний, що не маниш.

Крессида.

Стій же,

Я принесу.

[Виходить.

Улис

А ти ж міні поклявся,

Що вітершиш.

Троїл.

Не бійсь, мій любий князю.

Не буду сам соббю, и забуду,
Що чую в серці; буду ввесь терпіннє.

Вертаеця Крессида.

Θерзит. От и знак! а ну ж, а ну!

Крессида.

Ось, Діомеде, наручень; ховай же.

Троїл.

О врбдо! де ж подїлась віра в тебе?

Улис.

Мій князю...

ТРОІЛ.

Я терпітиму. Хоть з вёрху,

Та вітерплю.

КРЕССИДА.

Сей знак тебе дивує.

Дивіся пильно. Як мене любив він!

О, я фалшива дівчина! Верні бо
Міні ёго.

ДІОМЕД.

Чий він?

КРЕССИДА.

Про що се знати?

От він изнов у мене. Ні, не вийду

В ночі до тебе за́втра, Діомеде.

Прощу й тебе сюди більш не ходити.

ӨЕРЗИТ. Вона ёго загострює. Славно скáзано,
брусóчку!

ДІОМЕД.

Ні, я візьму ёго.

КРЕССИДА.

Оце?

ДІОМЕД.

Не що ж бо.

КРЕССИДА.

О ви, боги, усі боги!... О любий,

О дорогій закладе мій! Про тебе

Тепер гадає пан твій и про мене

Зітхає, и берé мою перчатку,

И поцілунками її вкриває,

Як я тебе. Не рви ёго у мене.

Хто вірве се, той сёрце в мене вірве.

Діомед.

Здобув твоє я серце й се здобуду.

Троїл.

Я клявсья бути терпеливим.

Крессида.

Ні, Діомеде, лучче інше дам що.

Діомед.

Не хочу іншого нічого. Чий се?

Крессида.

Про що се знати?

Діомед.

Ні, я хочу знати.

Крессида.

Се одного... Любив мене він лучче,
Ніж ти любитимеш. Та вже однявши,
Храни ёго.

Діомед.

Ні, чий се знак, признайся.

Крессида.

Клянусь усіми німфами Дііани,
Клянусь Дііаною, що не признаюсь.

Діомед.

Я за́втра почеплю сей знак на шолом,
На злість тому́, хто візвать не посміє.

Троїл.

Хоть будь ти чорт и почепи на ро́ги,
Я візову тебе́.

Крессида.

Ну, гді, гді: що було, минуло.
Ні, не минуло! не додержу слова.

Діомед.

Прощай же. Більш уже не будеш

Ти глузувати з Діомéда.

КРЕССИДА.

Ні, ти не пійдеш. Не скажі ні слова,
Ужé й розсёрдивсь.

ДІОМЕД.

Не люблю дурниці.

ӨЕРЗИТ. И я також, клянусь Плутóном. Та
все, чогó ти не любиш, міні до вподóби.

ДІОМЕД.

Ну, так прихóдить? У котрій годíні?

КРЕССИДА.

Прихóдь... О Зéвсе!... Ну, прихóдь... О мýко!

ДІОМЕД.

Прощáй же, пóки щó.

КРЕССИДА.

Добрáніч, сёрце.

Прихóдь же.

[Діомед виходить.]

Прощáй, Троіле! Ще я бáчу,

Тебé одним очкóм, а дрúгим — сёрце.

О бідна нáша жéнська половíно,

Що рóзум наш за нáшим óком лíне!

Ми óком блúдимо, и дóбре бáчим,

Що бес путá своє життé мантáчим.

ӨЕРЗИТ.

Правдívшого ти не могла́ сказа́ти,

Хибá ó ще кúрвою себе́ назва́ти.

УЛИС.

Скінчýлося, мій князю.

ТРОІЛ.

Так, скінчýлось.

УЛИС.

Чогó ж ми стоїмó?

Троїл.

Щоб нагадати

Моїй душі усё, щò тут мовляли.
 Щò ж, як почав би я оповідати,
 Як пара ся змовлялась, чи то ж справді?
 У серці в мене ще якась е віра,
 Якась надія так держиця міцно,
 Що й слуха и очей не хоче знати,
 Мов се в нас бркгани щоденної омани,
 Мов бій на те вони, щòб клеветати.
 Чи се була Крессіда?

Улис.

Я ж не вівзав

Якого духа.

Троїл.

Ні, се не Крессіда.

Улис.

Коли ж вона.

Троїл.

Хибá я обезумів?

Улис.

А я? Вона була перет тобою.

Троїл.

Не довіряй сёму, задля всіх жёнщин!
 Згадай про наших матірок; нехай же
 Лихі насмішники, и так готóві
 На вигадки, не судять по Крессіді
 Про всіх на світі жёнщин. Лучче думай,
 Щò не вона була се, не Крессіда.

Улис.

Та щò ж вона такé вчинила, князю,
 Щòб нашим матірка́м був с то́го со́ром?

ТРОІЛ.

Коли́ се не вона́, то щò ж? нічо́го.

ӨЕРЗИТ. Чи се він зречéцця влáсних óчей
своі́х?

ТРОІЛ.

Вона́? Се Діомéдова Крессі́да.

Коли́ в урóди е душа́ и сéрце,

Се не вона́. Коли́ з души́ вихóдять

Обі́ти, и коли́ вони́ свящéнні,

И ся свящéнність веселі́ть бессмéртних,

И у е́диности закóн е ві́чний, —

Се не вона́.

О спі́рливе безу́мство,

Що мóвиш и за сéбе й прóтив сéбе!

Двоі́ста влáсте! против тéбе рóзум

Уста́не бóунтом, та й не погібáе,

А бéзум рóзумом без бóунту зве́цця...

Була́ Крессі́да се и не Крессі́да...

В мо́ій души́ тепéр борóба шчала́ся,

Що нерозді́льне ші́рше розді́лилось,

Ніж нéбо и землі́, та в широчéнну

Роскóлину не влі́зе и билі́нка.

А дóводи? о, дóводи! Могу́щі,

Ми́цні, як ті Плутóнові ворóта.

Вона́ мо́я; нас небеса́ злучі́ли.

Ще́ й дóводи? от дóводи! Могу́щі,

Ми́цні, вони́ як небеса́ предві́чні.

Осла́бли ўзи, по́рвані, опáли,

А й́ншим ўзликом пятипальце́вим

Изв'язано мизéрні нащáдки

Правди́вості її́, любóви крі́хти,

Недóбідки, сла́сні поки́дьки чéсти,

Та й оддано пожёрти Діомеду.

У л и с.

Чи вже ж бо ти, Троїле благородний,
Хоть в половіну чуєш те, що кажеш?

Т р о і л.

Все чую, Кгрече, й пропишу червоню,
Як сэрце Марсове, що роспаліло
До побом'я Венерине коханню.
Ніколи ще так вірно не любіла,
Не оддавалаєь так душі на віки.
Чи чуєш, Кгрече? Як любив Крессіду,
Так я її гиду́ю Діомедом.

Сей на́ручень, що хоче він носити,
На шолому́, се мій заклад Крессіди.
Хоть вікував би й сам Вулкан той шблом,
Я розітну́ ёго. Ні вал страшенний,
Що бгає в масу всемогуще сонце,
А лоцмані прозвали гурриканом,
Нептуніві ушей так не оглушить,
Як оглушу́ мечём я Діомеда.

Ө е р з и т. Полоскоче він ёго за ласування.

Т р о і л.

Крессідо, ти, брехлива́я Крессідо!
Личіно ти олжіва, лжіва, лжіва!
Нехай круг тебе ста́нуть всі омани,
Вони́ сия́тимуть, мов добрі вчінки.

У л и с.

Спокійся: бо твоє галасування
До нас притя́гує сторонні в'уші.

Виходить Еней.

Еней.

А я тебе шукаю всюди, князю.
Уже ввору́жуецця Гектор в Трої,
Аяке не по́чтом же тебе за ко́шем.

Троїл.

Ходімо, князю мій.

Adieu, Улісе.

Мій пане ввічливий.

Прощай, лукава

Красо! Ти ж, Діомеде, наготуйся,
И замо́к стеребі собі на че́реп.

Уліс.

Я проведу́ тебе аж під ворота.

Троїл.

Приймі ж мою́ безва́дню дяку.

[Виходять Троїл, Еней та Уліс.]

Өерзит [Виступцем]. Хотів би я спіткати сего́ плу́та Діоме́да. Закра́кав би я во́роном. Накра́кав би єму́, накра́кав. Патро́кл дасть міні що́ схочу за звістку про єю шлю́ху. И попугай не зробив би білш за минда́лину, як він за податливу потаску́ху. Рóспуск та й рóспуск; воюва́нне та рóспуск; ні на́ що білш нема́ моди. Щоб їх побра́в пекельний дідько!

[Виходить.]

СЦЕНА ТРЕТЯ.

Троя Перед Приямовими Палатами.

Виходять Гектор та Андромаха.

Андромаха.

Коли ж мій пан до мене був сердітий,
И затикав на наші пророзби в'уші?
Розоружись, не йди с'єгодні в поле.

Гектор.

Чи хочеш ти, щоб я тебе зобидив?
Иди. Клян'уся вічними богами,
Що вийду в поле.

Андромаха.

Я се добре знаю,
Що сни мої недобре щось віщ'ють.

Гектор.

Мовчі, каж'у.

Ввійходить Кассандра.

Кассандра.

А де мій брат, мій Гектор?

Андромаха.

Ось, сестро, в зброї, в задумом кривавим.
О, поможи міні в моім моленню!
На вколішках єго благаймо. Сю ніч
Я тільки й бачила, що сни криваві,
Та смерть и всякі рани и нещастя.

Кассандра.

И все то правда.

Гектор.

Гей, трубі, трубайлу!

Кассандра.

Та не до бою, ради неба, брате!

Гектор.

Идіть, каж'у. Я клявсь перед богами.

КАССАНДРА.

Богі глухі на клятви необачні.
Для них такі ще гідші приношення,
Ніж чорні плями на печінці в жертви.

АНДРОМАХА.

О, не протився! Чи святе ж се діло —
Кого печалити, щоб бути правим?
Се все одно, що красти з милосердя
Та пліндрувать, щоб старцеві подати.

КАССАНДРА.

То ж добрий задум клятву покрепляє,
А кожду клятву марно виповняти.
Розоружись бо, Гекторе наш любий.

ГЕКТОР.

Мовчить, кажучи. Годину долі робить
Лицарська честь. Про життя усяке дбає,
А в благородних честь доробша життя. —

(*Виходить Троїл.*)

И ти, Троїле, хочеш разом битись?

АНДРОМАХА.

Поклич, Кассандро, паноцця, то, може,
Намовить він його.

[Виходить Кассандра.]

ГЕКТОР.

Ні, ні, Троїле.

Здйми свій панцер, молодий козаче.
Сьогодні я побитись хочу добре.
Дай ще твоїм окріпнуть більше жилам:
Шкода війни споківувати бурю.
Иди та розоружся, бравий хлопче.
Сьогодні я один за всіх постю,
За себе, и за тебе и за Трою.

ТРОІЛ.

У тебе є такий порок, мій брате,
Що більше леву лічить, ніж людині.

ГЕКТОР.

Який, Троїле? Покартай за нього.

ТРОІЛ.

Як упаде перет тобою Кгречин,
Що був в твогó мечá у півній волі,
Ти часто „встань, гукнеш, живи́ на світі“!

ГЕКТОР.

Вонó ж так любо.

ТРОІЛ.

Гекторе, дурни́ця!

ГЕКТОР.

Як се! дурни́ця?

ТРОІЛ.

Так, клянусь богами.

Зіста́влю жа́лощі черне́чі до́ма
Из маті́рками. Як наді́ли па́нцер,
Неха́й наш меч сідла́є лю́та по́мста,
Неха́й єго́ стиска́є острога́ми
И на діла́ розва́рує крива́ві!

ГЕКТОР.

О, фи, дика́рю, фи!

ТРОІЛ.

Се річ військóва.

ГЕКТОР.

Троїле, ти ó сєгóдні вже й не бівся.

ТРОІЛ.

А хто́ ж мене́ зупі́тить?

Ні до́ля, ні покóра, ні прави́ця
Само́го Ма́рса, хоть би повелі́ла

Міні поломянім мечём верну́тись,
Ані При́ям, на вкóлїшках Гекýба,
Ш червóними від рéвних слів оч́има,
И ти, мій брáте, из мечём добúтим, —
Ні щó не перебóтьє міні, не вш́инить,
Хибá мене погúбить.

Вертаецця Кассандра, с Приямом.

КАССАНДРА.

Вхоп́ї ёгó, При́яме, м́ццю вдéржуй.
Він кóстур тв́й: як ти ёгó втер́яеш,
То й сам впадéш, опн́ершися на нёго,
И ми попáдаем с тобóю.

П р и я м.

С́їну,

Мій Гéкторе, верн́ись. Бо Андромáсі
Присн́ився сон лих́ий, и пан́їмáцці;
Касáндра тож лих́е щось пророкýє,
И сам я, мов прорóк, натхн́ений з рáзу,
Кажú тоб́і: се б́уде день нещáсний.
Прош́у ж теб́е, верн́ись.

Г Е К Т О Р.

Ен́ей вже в пол́ї;

А я дав мвóгим Кгрéкам чéсне слóво
Яв́итись в рáнці.

П р и я м.

Та й не п́йдеш, с́їну.

Г Е К Т О Р.

Ні, я сво́ї в́їри не зламáю.
Я був до теб́е, цáрю мій, слухн́ийний.
Нехáй же я шанóби не нарúшу.
Дозвóль міні, При́яме царюв́итий,

Твоім поважним гóлосом и слóвом
Чиніти, щó тепér міні борóниш.

КАССАНДРА.

Не згóджуйся, При́йме, о, не згóджуйсь!

АНДРОМАХА.

Не згóджуйсь, тату!

ГЕКТОР.

Андромáхо,

Ти вражуеш мене. Я заклинаю
Тебе твоім кохánнем, йди до́бму. [Виходить Андромаха.

ТРОІЛ.

Усі ці вігадки идуть од не́ї
Сновідної, безумної шерéпи.

КАССАНДРА.

Прощай же, любий Гекторе! Дивіся ж,
Як ти вмíраєш! як побілів страшенно!
Дивісь, як з ран у тебе кров дзюркоче!
Прислухайсь, як ревуть усі Трояне!
Як ма́ти по тобі голóсить-плаче!
Як вопіє тво́й нещáсна Андромáха!
Дивісь, як бiснуваннє, страх, роспу́ка
Стрiчаюцця, мов навiжєнні дурні,
И всі кричáть: „Убiто, вбiто, вбiто“!
Убiто Гектора... О Гекторе!

ТРОІЛ.

Геть звiццi!

КАССАНДРА.

Прощай... Ні! Гекторе, прощай на віки!
Ти обманiв себе и всiх Троян с собою.

[Виходить.

ГЕКТОР.

Мій царю, ти смутiвся її звивáннем.
Иди розвáж Троян, а ми до бiю,

До діл хвалébних. У ночі розка́жем.

Прийм.

Проща́й. Неха́й тебе́ бо́гй борóнять

[Росходяця різно Приям из Гектором. Трублять до Бою.

Троїл.

Шчепілись, га!... Ти, гордий Діомеде,

Знай и надійсь, а́бб втерію рúку,

А́бб здобúду на́ручня у тебе́.

Вєйхóдять Пандар.

Пандар. Чи чу́еш, князю, чи чу́еш?

Троїл. Щò такé?

Пандар. Ось лист прийшо́в от тієй óдної дівчини.

Троїл. Прочита́ймо.

Пандар. Мучить мене́ суха́ хіндя, суча прокля́та хіндя, та ще дурна́ во́ля сієй дівчини. Чи те, чи се, а незаба́ром я вас поки́ну. А тут ще заступів óчі, кóбеті міні так лóмить, що коли́ не від леда́чого се чоловіка ста́лось, не зна́ю, шò й думати... А шò там вона́ ка́же?

Троїл.

Слова́, слова́, слова́, та й бóльш нічо́го,

А се́рце оберта́ецця десь інде.

[Роздерши Лист.

Леті́, круті́сь и зра́джуй вку́пі з вітром. —

Мою́ любóв годúе все слова́ми,

А ділом іншого ко́гось голуби́ть.

[Росходяця різно.

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Між Троею и Кгрецьким Табором.

Трублять до Бою. Бзюцля. Вєхóдить *Өерзит.*

Өерзит. Знов почалі духопелити одін одного. Пійдú дивітись. Ехідний та паскúдний той ледарь Діомед причепів до шолома нáручень такóго ж дурно́го закóханого паскúди Троїнця. Хотів би я подивітись, як вони зустрїнуцця. Коли́б сей троїнський осел, шо знóхавсь ис кúрвою, післáв наза́д безру́ким отто́го кгрецького курвалá з нáрушнем до тієї ніцої шлóхи! А з дúтого бóку політика сих хїтрих обмáнщиків, тогó сухóго, обгрівеного кускá сїру, Нестора, да тогó ліса Уліса, не стóить, бачú, й ожїнної ягоди. У своїх мúдроцях, піццьковáли вони тогó ублю́дка пса Аякса на такóго ж погáною собáку Ахиллеса, и тепер ублю́док Аяке пишаецця бїльше Ахїллового собáки, и не хóче ввору́житись сєгóдні. Кгрєки починаюєь накладáти з вáрварством, и з політики рóбляцця дúрощі. Цить! ось нáручень и той другий.

Вєхóдить Діомед; *за ним жєнецця* Троїл.

Троїл.

Ні, не втека́й. Я й черес Стике плїстїму
Слїдóм...

Діомед.

О, ні! не помиля́йсь утєком.
Я тїлько штúчно вїрвавєя у полє
Из нáтовпу; тепер же стережїся!

Өерзит. Не попуска́й своєї кúрви, Кгрече!

Бійся за свою кърву, Троянче!... Ось на́ручень!
ось на́ручень!

[Виходять Троїл та Діомед б'ючись.

Виходить Гектор.

Гектор. Хто ти такий, Кгрече? чи Гекторо-
ві рівня? Чи дбброї, чесної крові?

Θерзит. Ні, ні, я ледящо; я скурвисїн, пе-
рерікуватий плут, паскўдна погань.

Гектор. Я й бачу... Живї. [Виходить.

Θерзит. Спасїбі, що понїв віри, и щоб тобі
скрутіли в'язи, що налякав мене! Що ж то сталося
ис поганими бабїями? Певно проковтну́ли одїн од-
ного. Посмішило б мене такє дїво; та блуд, певним
рббом, и сам себе жере. Пошукāju їх. [Виходить

СЦЕНА П'ЯТА.

Там же.

Виходять Діомед та Слуга.

Діомед.

Возьми коня Троїлового, слўго,
Та одведї до гярної Крессїди.
Вклонїсь її вродливості від мене,
Скажи, що я за лїбоощї Троянця
Провчїв, як рицарю її годїцця.

Слуга.

Идў, мїй пане.

[Виходить Слуга.

Виходить АГГАМЕМНОН.

АГГАМЕМНОН.

На одсіч! одсіч! Полидами жоретобкий
Убив Менона, а байструк Маркгарель
Заполонив Дорея,

И вѣлетнем стоить у полі с кієм
Нат трупами царів союзних наших,
Епистрофа та Цедія. Убито
Поликсена, Амфимаха, а Тоя
Поранено на смерть. Патрокла вбито
Чи взито, Паламеда ж вельми тяжко
Роздавлено. Страшенний Сакгитарий
Лякає наших. Швичче, Діомеде,
Поможемо, ато усє пропало.

(Виходить Нестор.)

Идїть несїть до Ахиллеса тіло
Патрокла, та скажіте слимакові
Тому, Аяксові, щоб уворуживсь
Хоть ради соромá.

Тут тисячу ще

Налічиш Гекторів у чїетім полі.
То він конем Галатом вигравáє,
То знов нема кривáвої робóти,
То бѣецця пішки, и вони втікáють
Мов ті душчáті сонмищá від кїта;
А ось він там, и Кгрéків, мов солóму,
Своім мечém підрїзує кривáвим,
Мов жнець на нїві спілий кóлос.
Там, тут и всюди кїдає й займáє,
И хист ёго так послухáє вóлі,
Що робить бїльше, нїж згадáти мóжна,
А щó зробив, здаецця неможéбним.

Виходить Уліс.

Уліс.

Царі й князі! спокійтесь, не лякайтесь.
 Вворужуецця Ахиллес великий,
 Ридає, лаецця, готує помету.
 Увесь порубаний Патрокл розбуркав
 Їго сонліву кров, а тут каліки,
 Безносі та безрукі Мирмидони,
 Приходять с поля с криком та стогнаннем
 И вопіють на Гектора. А слізень
 Аякс, товариша втерявши, тож лютує,
 И вже вворужуецця на Троїла.
 Бо той сегодні мов скаженний б'єцця,
 Одважуецця в самий клекіт бою
 И визволяецця на вдивовіжу,
 С такою силою и занеобаннем,
 Неначе доля, навпаки искуству,
 Усе йому дає одолівати.

Виходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкодоуху Троїле!

Діомед.

Сюді, сюді!

Нестор.

Ударимо всі вкупі.

Виходить Ахиллес.

Ахиллес.

А де тут Гектор? де хлбпячий вбін?
 Виходь лиш, покажи своє облічче!
 Знай, що се есть, россердить Ахиллеса!

Подайте Гектора, а більш нікого!

[Виходять.]

С Ц Ё Н А Ш Ё С Т А.

Друга Часть Поля.

Віходить Аякс.

Аякс.

Троїле! гей, легкбодуху Троїле!

А покажі нам свою голову!

Діомед.

Троїле!

Троїле, гов!

Аякс.

Про що тобі він здався?

Діомед.

Щоб проучить.

Аякс.

Колиб я був гетьманом,

Оддав би я тобі скорійше звёрхность,

Ниж сю проуку.

Гей, Троїле! чуєш?

Віходить Троїл.

Троїл.

О Діомеде зраднику! поглянь лиш

Фалшівими очима, ти, падлюко!

Ти за коня міні заплатиш жізню.

Діомед.

А, ось де ти!

Аякс.

Ні, я один из ним жадаю бітись.
Стій, Діомеде!

Діомед.

Ні, мой се здобич.

На вас дивітися не хочу з обку.

Троїл.

Обідва йдіть, ехідні Кгрєки. Я вас!

[Виходять бьючиєсь.]

Вєіхóдить Гектор.

Гектор.

Се ти, Троїле? Дóбре ти воєєш,
Молóдший из моїх брaтїв.

Ахиллес.

А, ось ти!

Тепєр ти мїй, тепєр тебе застўкав!

Гектор.

Оддїш попєреду, колї бажаєєш.

Ахиллес.

Не хóчу гóрдої твоєї лaєки.

Щаслїв твїй бог, що я одвїкнув бітись.

Корїєтуйєє тепєр з мого недбaння,

Та скóро ти про мєне знов почўєєш.

Тепєр идї, шукаї собі удачи.

[Виходить.]

Гектор.

Прощаї. Я приберїг би сїлу,

Колїó тебе ждав.

Щó, мїй брaте?

Виходить Троїл.

ТРОІЛ.

Аяке узів Енея. Як же можна
 Нам попустити се? Клянуся
 Небесним сявом, сего не буде,
 Чи згину сам, чи вівволю Енея.
 О доле, слухай! я про те не дбаю,
 Що живнь мою сегодні закінчаю.

[Виходить.

Виходить Один у пишній Збрї.

ГЕКТОР.

Стій, Кгрече, стій! ти вельми гарна здбич...
 Не хочеш?... Я твою вподобав збрю.
 Хоть позбиваю всі пражкі из неї,
 Абї добўти. Ти не хочеш ждати,
 Звїратко боязькє? Біжі утеком,
 А я такі твою вполюю шкуру.

[Виходять.

СЦЕНАСЕМА.

Там же.

Виходить Ахиллес из Мирмидонами.

АХИЛЛЕС.

Кругом мене поста́нте, Мирмидони,
 И слухайте, що вам скажу. Ходіте
 За мною всюди, и ні с ким не бийтесь,
 Щоб не задїхатись и не втомїтись.
 Як Гектора кривавого зустрїнем,
 Ви обгорніть єго, мов палїсадом,

И на́падом жорсто́ким нападіте.
 Ходім ; очей из мене не спускайте.
 Великий Гектор мусить б́ути мёртвим. [Виходить.

СЦЕНА ВОСЬМА.

Там же.

Виходять Менелай та Парис *бьочись*; *пóтим* *Θерзит*.

Θерзит. Рогáч щечпівсь из рогорóбом. Анú, во́ле, анú, псе! Тю, Парíсе, тю! Анú ти, горóбче двоєжéнцю! Тю, Парíсе, тю! Воля́ка одолівае, — ой, бережйсь рогів!

Виходить *Маркгарел*.

Маркгарел. Повернйсь, ра́бе, обороняйся!

Θерзит. Хто ти такий?

Маркгарел. Боковий син Приймів.

Θерзит. Я також собі байстру́к. Я байстру́ків люблю. Я байстру́ком родився, байстру́ком віріс. Я байстру́к розу́мом, байстру́к хорóбростю, та й по всёму́ незакóнный собі. Ведьмідь не куса́' ведмедя, а байстру́кам чо́го гризтись? Остерегáйся: свáрка накліче на нас обо́х нещáств. Коли син кúрви б́е́цця за кúрву, він спокúшуе суд. Прощáй, байстру́че!

Маркгарел. Щоб тебе чорт узáв, легкóдуху!

[Виходить.]

СЦЕНА ДЄВЯТА

Друга Часть Поля.

Вєхóдить Гектор.

Гектор.

Гнилий в середині, а звєрху гáрний,
 Ти жызно заплатив за пiшну збрóю.
 Скинчив дневну роботу — передiшу.
 Оддиш и ти: насiтивсь кров'зю й смєртю.

[Здиймає Шолом и кладе Меча збоку.]

Вєхóдить Ахиллес из Мирмидонами.

Ахиллес.

Глянь, Гекторе, як сонце осiдає,
 Як нiч гидкá хапáецця насунуть.
 Помєркне, сумно закотiвшись, сонце:
 Погáсне день, и жизнь твою скинчицця.

Гектор.

Я не вворужений. Сорбмєся, Кгрєче.

Ахиллес.

Рубáйте, козакi! Ђго й шукав я. [Гектор падає.
 Так падаи, Илiбне й гóрда Трбє!
 Тут сєрце полягло твоє и кóсти.
 Гей, Мирмидóни! оглашáйте всiоди:
 Потужний Гектор пав од Ахiллєса.

[Трублять на Уступ.]

Що се? на уступ наші Кгрєки трублять!

Мирмидони.

Так сáмо трублять и трóйньскi труби.

Ахиллес.

Вкривáє зємлю нiч дракóновими крильми,

Розвѣдить воїнство мов бунчуком гетьманським.
 Не довечерявши лягай, мій мечу, спати.
 Розласувався, ще б хотів трапезувати. —

[Ховає Меча в Піхву.

Се тіло до хвоста коневі привяжіте;
 Я хбчу по полю ёго поволочіти.

[Виходять.

СЦЕНА ДЕСЯТА.

Там же.

Виходять АГГАМЕМНОН, АЯКС, МЕНЕЛАЙ, НЕСТОР, ДІОМЕД
и Інші Маршем. З за Сцени Гук.

АГГАМЕМНОН.

Що се за гук такий?

НЕСТОР.

Мовчіте, труби!

Воїни з за Сцени.

Ахил! убито Гектора! Ахил! гу!

ДІОМЕД.

Кричять, що Гектора Ахил упобрав.

АЯКС.

Коли се правда, не хвалімося дуже.
 Великий Гектор був такий же воїн.

АГГАМЕМНОН.

Ідімо не хапаючись. Поклікати
 Ахилла до мого намету зараз. —

Коли боги нам се подарували,
 Велика Троя впала; годі битися! (Виходять Маршем.

СЦЕНА ОДИННАДЦЯТА.

Друга Часть Поля.

Виходить Еней из Троянським Військом.

ЕНЕЙ.

Стій, го! такі ми завладіли полем.

Останьмось на ніч тут хоть и голодні.

Виходить ТРОІЛ.

ТРОІЛ.

Убіто Гектора.

У СІ.

Храні нас небо!

ТРОІЛ.

Убіто, и убійця, привязавши
 Їго до кінського хвоста, волочить,
 На сором нам, по боєвому полю.
 Насуна ж небо, застрімі громами!
 Богі! вощайте на свої престоби
 Та усміхнітесь Троби. Пощадіте
 Хоть тим нас бідних, щоб не довго ждати
 Нам певної, нехибної руїни.

ЕНЕЙ.

Мій князю, ти засмучуеш все військо.

ТРОІЛ.

Не зрозумів мене, що так говориш.
 Не втеки, страх и смерть на думці в мене.
 Я ринуся у всяку хуртовину,
 Котру богі и люде нам готують.
 Поліг наш Гектор! Хто про се обьявить
 Приямові або Гекубі? Де той

Міз нас, що не боїцца быть совбю?
„Убіто Гектора“! Страшнє се слово
Прийма в мєртвий камінь перевєрне,
Дівчат и молодїць тройнських
Кринїцями, Нїббамн поробить,
А юношей — статўями нїмїми.
Самá себє вжахнєцця нáша Трбю.
Ходїмо: Гектора немá на свїті.
И нїчого казати бїльше. Стїйте. —
О ви, гидкї, проклїтї намєти,
Що гбрдо в нáшїй Фрїкгї постáли!
Вставáй, Титáne, рáно, як посмієш, —
С концá в кїнець я пронесу́сь мїз нїмн.
А ти, легкбдуху широкоплєчий,
Нїгдє тобї від мєне не сховáтись.
Як грїшна совїєть, що марїнне плбдить,
Я ббду гнáтись всбди за тоббю. —
Удáрмо гблосно у тулумбáси,
Вернїмося з одрáдою у Трбю:
Я пбметою скорббту заспокбю.

[Виходять.]

КОМЕ́ДІЯ ПО́МИЛОК.

Dramatis personae.

СОЛИНУС, Князь Ефесь-
кий.

ЕКГЕОН, Купецъ Сира-
кюз.

АНТИФОЛ } Близняга-
Ефес, } Браті, Си-
АНТИФОЛ } ній Екгео-
Сиракюз, } нові та
} Еміліні.

ДРОМИО } Близнята-
Ефес, } Браті,
ДРОМИО } Прибіч-
Сиракюз, } никі двох
} Антифолів.

БАЛТАЗАР, Купецъ.

АНДЖЕЛО, Золотарь.

КУПЕЦЬ, Друг Антифо-
ла Сиракуза.

ДАВКО, Лікаръ.

ЕМИЛІЯ, Жона Екгеоно-
ва, Абесса в Ефесі.

АДРИЯНА, Жона Анти-
фолова Ефеса.

ЛУЦІЯНА, її Сестра.

ЛЮЦІЯ, її Наймичка.

ФРИНА, Гетера.

Отамані и інші Прибічники.

СЦЕНА в Ефесі.

АКТ ПЕРВИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Світлиця в князьких Палатах.

Ввійходять Солінус, Князь Ефеський, Екгеон, Купець-Сиракуз, Тежжешник, Отамани и інші Прибійники.

Екгеон.

Чині, Солінусе, свою жоретку волю,
И смертю закінчай усю мою недболю.

Князь.

Ні, Сиракузине, шкода менé благати:
Я права не скривлю, декрету не зламáю.
Ваш дук неправедно купецтво наше чесне
Притис, и огласив криваві устанóви.
Не мавши злота від смерти відкупитись,
Погинули у вас славетні наші люде,
И кров їх жалощі в гіркому серці гасить.
Як почалась смертельна ворожнета
Між нами и твоім ехідним людом,
Ми на своїх декретували радах,
И ми и вáші сиракузькі райці,
Не торгувати нам, Ефесам, з вáми.

Ще й нáтто, хто з Ефѣс до вас прибúде,
Абó котрий из вáших Сиракúзів
Появицца на ринку у Ефѣсі,
Тогó карáти смѣртю бес пощади,
А весь товáр на князя оберну́ти,
Хибá заплáтити тiсячу червóних,
Щоб жизнь свою́ від смѣрти відкупíти.
Тво́я худóба, як ні цiнува́ти,
Не вiнесе цiни над сóтню мáрок;
Тим, по декрѣту, ти повинен смѣрті.

Экгеон.

Однá мині одрáда: жизнь скiнчáю,
Скiнчáю и бiду́ з вечiрним сóнцем.

Князь.

Скажи́ ж мині два слóви, неборáче:
Чогó покинув ти сво́ю домiвку,
И щó тебе́ в Ефѣс до нас примчáло?

Экгеон.

Немá мині нiчóго вáжше в свiтi,
Як мóвити про гóре невимóвне.
Та, хоть щоб знáли, щó з недóли гiну,
Я роскажу́, коли журбá дозвóлить.
Родiвсь я в Сиракúзi й ожени́вся
С такóю, щó була́ щасли́ва мно́ю,
Як и я не́ю... О, лихá годiно!
Жили́ ми в рáдоцах; рослó багáцтво:
Бо заробля́в я дóбре в Епидáмнi,
И все булó гара́зд, аж пóки смѣртю
Могó прика́жчика усé звертілось.
Ряту́ючи товáр, я кiнув жiнку,
И сам засiв за при́лавок купѣцький.
Ще не пожив и пiв рóку в ровлу́ци,

Вона, дарма, що вже тогді каралась
Караннем любим для сердець жіночих,
Зібравшись, прибула до Епідамна
И незабаром два сини вродила,
Щаслива гърними двойніми ма́ти.
Вдалися ж так брати один в одного,
Що розличались тільки именами.
Того ж часу, в тому ж до́му са́мому,
Близніт убо́га жінка появи́ла,
Один на 'дного схожих, як и на́ші.
Були убо́гі ба́тько-ма́ти тя́жко,
И продали міні діте́й до по́слуг.
Моя́ жона́, пишajúчись синáми,
Все кучила верну́тись у до́мівку.
Згодівсь я не́хотя... о го́ре! на́тто скóро.
Не відплили від Епідамна й мілі,
Як глибиня́, покірна хуртовіні,
Нас почала́ приго́дою ляка́ти.
Недо́вго нам надія́ зостава́лась :
Бо й помраче́нний сві́т из не́ба лівся
На те, аби́ у нас перед очі́ма
Освічува́ть погі́бель неминучу.
Я був го́тов на сме́рть, та слéзи ре́вни
Жоні моє́й и діто́к ма́леньких,
Що пла́кали, вбачajúчи тріво́гу,
Приму́сили мене́ шука́ти пі́льги.
Так, пі́льги : бо ряту́нку я не ба́чив.
Вже в каюка́х матро́си повтека́ли,
Покінувши судно́ нам бідола́шнім,
Що вже в воді́ по стéлю затону́ло.
Моя́ жона́, вхопівши друго́рідне,
Ис кúпленим близні́м до щóгли ві́же,

До зайвої про б́урю в мореходів.
Я привязав так само перворідне,
И, забезпечивши дитвору любу,
Вхопились ми з обо́х конців за щоглу,
Та й понесли́сь по вітру манівцями.
Здавало́сь, мов несé нас до Корінеа;
Аж ось крі́з хма́ри прозирну́ло сонце,
И любий світ ёго́ пригладив мо́ре.
Поглянемо — пливé аж дво́є суден:
Одно́ с Корінеа, дру́ге в Епидавра.
Та ще бу́ли вони́ од нас далéко...
О, ні не х́очу да́льше гово́рити!
Що́ ста́лось да́льш, не тру́дно відгада́ти.

Князь.

Ні, говори́, старий, не зупиня́йся.
Хоть не простім, так сострада́ти бу́дем.

Экгеон.

Коли́б бо́гї тогді́ нам сострада́ли!
Тепе́р би я жоресто́кими не звав і́х.
Ще кара́блі на пять миль не зійшли́ся,
Як щогла́ в нас уда́рилась об ка́мінь,
И попола́м як раз переломі́лась.
Так розлучи́вши нас, лиха́ форту́на
Зоста́вила обо́м чим утиша́тись
И чим смуті́тись у розлу́ці ві́чній.
Була́ під нею́ лёгша́ полови́на,
Хоть го́ре нас обо́х дави́ло тяжко́:
То й понесла́сь по хви́лях ві́тром шви́тче.
Ми ба́чили, як і́х рибалки́ не Корінеа
Взяли́ веі́х тре́х до се́бе на судни́ну,
А нас дру́ге судно́ троі́х забра́ло.
Довіда́вшись, хто ми, ласка́во ве́льми

Нас прийняли, и нагонцем хотіли
Плисті у слід, щоб полонян нещасних
Однїти в тих рибáлок; та важкий був
Іх карабель, то й поплили додóму. . .
Тепер ти знаєш, як втерів я щáсте.
А жизнь мою на те судьба хранила,
Щоб про моє нещáсте люде знали.

Князь.

И рáди тих, по кóму ти сумуєш,
Прощу тебе, скажи, щò з ними стáлось,
Аж по сей день, и з ними и с тобóю.

Экгеон.

Як став мій син дохóдити до зрóсту,
Став обіймáть ёго по брáту смúток.
Почáв тогді що-дня мене благáти
Пустить ёго на рóзвідки по світу
И з ним слугу, що так же розлучився,
Як и він сам, из брáтом, и, як сам він,
По брáтові ёго им́ям назв́ався,
Бажáючи, когó люб́ив, побáчить.
Очч́аяв я, когó люб́ив найбільше.
Пять л́ит блукáв я по найд́альших Кгрéках,
И по вс́ій Аз́ії ход́ив и їзд́ив, —
Шкодá! Тепер, верт́аючись додóму,
Загль́нув у Еф́ес, вже без над́ії,
А т́ільки, щòб н́игде в ширóким св́іті
Не ќинуть гóрода не обшукáвши.
Тут заќинчу сво́є ѓирке блукáнне;
Та й смерть м́ини здал́ась би щáстем,
Коли́б дов́идався, що д́іти жив́і.

Князь.

Бідáхо Экгеоне, ти, що дóля

Призна́чила на го́ре найлюті́йше !
 О, ві́р, коли́б не пра́во, не ко́рбна,
 Не прися́га и не висо́ка зве́рхність,
 Чого́ князі не смію́ть, занедба́ти, —
 Мо́я душа́ за те́бе о́ заступі́лась.
 Ну, та хоть ти и му́сиш уміра́ти,
 И прі́суду пере́мінить немо́жна,
 Хиба́ о́ ми на́шу че́сть надвереді́ли,
 Одна́к я помо́жу то́бі хоть тро́хи.
 Ще мо́жу де́нь то́бі подарува́ти :
 Шука́й ище́ наді́ї на спасе́нне.
 Просі́ усі́х прияте́лів ефе́ських
 Позичи́ти то́бі на ви́куп гро́шей,
 И бу́дь живі́й, а ні, то тре́ба вме́рти
 Темні́шник, одведі́ ёго́ в темні́цю.

ТЕМНИШНИК.

Я одведу́, мій кня́зю милості́вий.

ЭКГЕОН.

Иді́ про сві́й гіркі́й талáн тужі́ти :
 Ще да́но де́нь то́бі на сві́ті жи́ти.

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Громадзький Майдан.

Виходить Антифол та Дроміо Сиракузи, и Купець.

КУПЕЦЬ.

Скажі́те, що ви з Епідáмна ро́дом :
 Ато́ усé до́бро вам сконфиску́ють.

Ще и сѣгодні одного из ваших
 Під кріпкую сторожу посадили.
 Від смѣрти в нѣго вікупитись нічим,
 То, по ефеському статуту, мусить
 Умѣрти, докіль мляве сонце сяде.
 Ось ваші грѣші, що дали сховати.

Антифол Сиракуз.

На, однесі в Центавр, де стоімó ми,
 И зіставайсь там, докіль я вернуся.
 Порá й обідать бóде за годину.
 Тим часом я побачу, щò за місто,
 Які ремѣства, рінки та будінки,
 А там прийду́, щоб трѣхи ще й засну́ти:
 Бо я вземігся, пливучи́ так довго.
 Иди́ ж собі.

Дромио Сиракуз.

Багацько е таких на світі,

Що и пішли́ ó собі, як ви мовляли.

[Виходить.

Антифол Сиракуз.

Пречесний плут, добродію, се в мене.
 Що зажури́сь од гóря да турѣбти,
 Він жартами мене́ розвеселяе.
 Мо' хочете пройтись по місту вку́пі,
 А потім и обідать у Центаври́?

Купець.

Мене́ купці́ закликали до себе́:
 Від них я маю прибель вельми́ добру,
 То ви́бачте. Як пять годин удáрить,
 Зустрінемось на рінку, коли ласка,
 Тепѣр же му́шу з ва́ми попрощáтись.

Антифол Сиракуз.

Ну, до пяти́. Пійдú́ дивітись міста,

Пошвѣндяю то сям, то там між людьми.

Купець.

Бажаю вам вконтентування, пане.

[Виходить.

Антифол Сиракуз.

Того міні добродій сей бажає,

Чого шкода сумному сподіватись.

Я в світі мов води дрібненька капля,

Що другої шукає в океані, —

Що, капнувши слідом за нею в море,

Незрима у великих водах нікне:

Так матері та брата я шукаю,

И сам серед людей сумний зникаю.

(Виходить Дроміо Ефес.)

Ось каліндарь идє моєї жінки. —

Ну щò? Чого се ти вернувся так хутко?

Дроміо Ефес.

Вернувся так хутко? Ні, я опізнився.

Капун згорів, а порося роспалося.

Годінник бив на башті вже дванадцять,

А пані в мене на щоці — час первий.

Вона гаряча, бо прочахла страва;

А страва чахне тим, що ви спізнілись;

А ви спізнілись тим, що розговілись.

И ми, що знаєм піст из молитвами,

Несем сьгодні за ваш гріх покуту.

Антифол Сиракуз.

Стій лиш, добродію, оддісея тріхи.

Де дів ти гріші, що я дав сховати?

Дроміо Ефес.

Пів копи, що у сєреду звеліли

За панін нахвостень дати сідлярєві,

У сідлярá, а в мене ні полушки.

Антифол Сиракуз.

Сьогодні я не хочу жартувати.
Кажі без викрутас, де дів ти грóші?
Не знаючи нікого у Ефесі,
Як смів такий великий скарб лишіти?

Дромио Ефес.

Жартуйте ви, як сядете обідать.
Мене послала пані вас шукати.
Вернусь без вас — вона на носі в мене
Ваш довг, мов на пристінку, закарбує.
Чому вас про обід не сповіщає
Живіт ваш, так як мій, бес посилання?

Антифол Сиракуз.

Ну, годі, Дромио; нам не до жартів:
Зістав їх на годину веселішу.
Де зóлото, що ти узяв сховати?

Дромио Ефес.

Я? зóлота міні ви не давали.

Антифол Сиракуз.

Ну, перестань же, дурню, жартувати.
Скажі міні, що ти зробив из грішми?

Дромио Ефес.

Скажу одно вам, що я мушу з ринку
Вас привести обідать до господи.
Вас пані не сестрою визирають.

Антифол Сиракуз.

Та говори ж, де дів ти грóші, дурню:
Атó побью тобі веселу піку,
Щоб знала, як зо мною жартувати.
Клянуся християнством, будеш бітий.
Де тисячу карбóванців дивав ти?

Дромио Ефес.

Булі карббванці на піці в мене,
Та ще на плéчах, від обо́х вас, па́не;
Та ще до тисячи лі́чити до́вго.
Коли́б схоті́в я вам усі́ верну́ти,
Не вельми б ви се́му́ зраді́ли, па́не.

Антифол Сиракуз.

Які́х обо́х? Яка́ се в тебе́ па́ні?

Дромио Ефес.

Не в мене, в вас, в господа́ на Фе́ніксі,
Що по́стуге, ждучи́ вас ид обо́ду,
И про́сить, щоб боржі́й ийшли́ до́дому.

Антифол Сиракуз.

Ти сме́еш так из мене́ кешкува́ти?
Возьми́ ж оце́ та знай, як слуха́ть па́на.

[Б'є його.

Дромио Ефес.

Що́ ж се таке́? Впині́те ва́ші ру́ки:
Ато́ я дам мо́ім нога́м свобо́ду.

[Втекає.

Антифол Сиракуз.

На жи́знь мою́, чи так, чи сяк, а пе́вно
Їго́ обма́нено, и гро́ші щче́зли.
Се мі́сто, ка́жуть, по́вне злоді́йччя
Та о́шустів лихі́х, що спі́лять о́чі,
Та чо́рних відьма́чів, що мі́няють ро́зум,
Та злих віде́м, що ті́ло й ду́шу портя́ть,
Пере́вдягних підлі́з, хваста́йвих кге́дьків
И всі́ких грі́шників зловре́дно ни́цих.
Коли́ се так, боржі́й зви́цціль на́втеки,
Пийду́ в Це́нтавр сво́го раба́ шука́ти.
Бо́жсь, що вже́ нам гро́шей не вида́ти.

АКТ ДРУГИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Громадзький Майдан.

Ввійходять Адріяна, Жона Антифола Ефеса, та Луціяна, її Сестра.

Адріяна.

Невже нема и досі чоловіка,
Ані раба, що я шукать послала?
Та' ж, Луцію, вже и дві годіні бילו.

Луціяна.

Се певно хто с купців ёго закликав,
И він пійшов из ринку просто в гості.
Обідаймо самі, не огорчайся.
Всегда мушчіна буде вольним паном.
Над ним панує час, и як накаже,
Так він вертаецця, чи йде из дому.
Коли ж се так, спокійся, люба сестро.

Адріяна.

Чого ж ім дано більш, ніж нам свободи?

Луціяна.

Бо справи їх за ворітьми раз по раз.

А Д Р И Я Н А.

Як я такé зачну́, то не залю́бить.

Л у ц і я н а.

Бо муж узда́ на жінчину свобóду.

А Д Р И Я Н А.

Се ж тільки так мужі́к осла́ гнудáе.

Л у ц і я н а.

А діку во́лю хто гнудáе? го́ре.

Нема́ нічо́го попід óком не́ба

Ні на землі, ні в во́дусі, ні в мо́рі,

Що́ ó ұшину собі не дізнава́ло.

Звіра́та, ри́ба и перна́ті пти́ці

Сво́ім самця́м підвла́сні и підда́ні.

И чолові́к, богоподо́бний пан іх,

Владі́ка су́ши и морей ширóких,

Дале́ко ви́шший ро́зумом и чу́вством,

Над зві́ря, ри́бу й піднебе́сну пти́цю,

Пану́е над сами́цею своєю́.

Тим покорі́сь и ти тво́ему му́жу.

А Д Р И Я Н А.

А через ра́бство ти не йдеш и за́між.

Л у ц і я н а.

Ні, я не йду́ чере́с турóбти бра́чні.

А Д Р И Я Н А.

А за́мужем схоті́ла ó во́лі певно́.

Л у ц і я н а.

Попе́реду слухня́ности навчу́ся.

А Д Р И Я Н А.

А як твій муж барі́тима́ецця інде́?

Л у ц і я н а.

Терпі́тиму, закі́ль додо́му прійде́.

АДРИАНА.

Терпіти лѣгко бєє тривѳги в єєрці.
 Чогѳ смутїтїсь, як нема причїни?
 Побѳчивши в нещѳстї бїдолаху,
 Ми рѳємо спокѳїтїсь, не плакати,
 А щїнищя такѳ из нѳми лїхо,
 Ми плачемо такѳж, абѳ ще й бїльше.
 Оттак и ти, не мѳвши в хѳтї гѳря,
 Пїддѳржуєш менѳ плохїм терпїннєм,
 А на собї побѳчивши нарѳгу,
 Ще гїршую почѳєш в єєрці тѳгу.

ЛУЦІАНА.

Пїйдѳ ж и я вже зѳмїж, хотѳ для прѳби. —
 Осѳ раб твїй. Скѳро бѳде й муж при тѳбї.

Вїхѳдїть Дромио Ефєс.

АДРИАНА.

Скажї, де пан твїй дяєщя и дѳсї?

Дромио Ефєс. Колїб-то вїн дявєся! атѳ за мѳне цѳпко звѳвєся. Се вам посвїдкѳють обїдва мої вѳха.

АДРИАНА.

Щѳ ти казѳв ємѳ, и щѳ вїн кажє?

Дромио Ефєс.

Єго вїдказ у мѳне за вушїма.

Проклѳтї рѳки! я и не вторѳпѳв.

Луцїана. Хибѳ вїдказѳв так неврѳзно, щѳ ти й не почѳв дѳбре?

Дромио Ефєс. Нї, вїн урїзѳв так врѳзно, щѳ я дѳбре почѳв єго ударѳннє, и знов так тѳмно, щѳ насїлу рошчѳвѳв.

А д р и я н а.

Скажи ж міні, чи прийде він додому?
Здається ж, він своєю жоню так любить.

Д р о м и о Е ф е с .

О пані! пан ваш наче зарогатів.

А д р и я н а.

Як зарогатів, ледарю мизерний?

Д р о м и о Е ф е с .

Не то щоб дуже, тільки з глузду ссунувсь.

Я говорю: „Ідіть боржій обідать“.

А він про тисячу якусь питає.

„Порá обідати“, ёму торóчу.

„Де зóлото моє?“ питає в мене.

„Перепечéцця все“, кажу ёму я.

„Де зóлото“? відказує удрúге.

„Чи прийдете обідати“? питаю.

„Де зóлото“? відказує утрéйтє.

„Де тисячу карбóванців дівав ти“?

„Роспáлось порося, кажу я.“

„Де зóлото“? відказує вчетвёрте.

„Вас пані ждуть“, ёму кажу я.

„Веді на шибеницю, каже, пані!

Не знаю я твоєі пані, пáдло!

Вбiрайсь, ледáщо, з нею к чóрту“!

Л у ц і я н а.

Хто ж се так каже?

Д р о м и о Е ф е с .

Хто ж, як не пан? Не знаю, каже, дурню,

Ні дому, каже, ні жоні, ні пані,

Та з язика и перевів, спасібі.

Міні на плéчі все моє посéльство:

Бо закiнчав наўку буханцáми.

А д р и я н а.

Біжи ж изнов та клич ёго додому.

Д р о м и о Е ф е с.

Біжи изнов та будь ище раз бітий?

О, змійлуйтесь! пошліть послá другóго.

А д р и я н а.

Біжи, кажú, ти, підлий рабе, зáраз!

Я розколю дурний твій чере́п на́вхрест.

Д р о м и о Е ф е с.

А він тогó хрестá ще привітае,

Тоді зроблюсь свято́ю голово́ю.

А д р и я н а.

Геть звіццілья, хамло ти язика́те!

Біжи та приведи́ додому па́на.

Д р о м и о Е ф е с.

Хиба́ ж и я так кру́гло з ва́ми ла́юсь.

Як ви ме́не карта́єте слова́ми?

Що ви швирга́єте мене́ мов ми́чик

Звіцціль туди́, а він звітті́ль додому́?

То вже мене́ заши́йте хоч у ю́хту.

[Виходить.]

Л у ц і я н а.

Фи! як тебе́ гнівні морщи́ни шпéтять!

А д р и я н а.

Він пéвно веселить своїх коха́нок,

Я ж до́ма любо́го чига́ю згла́ду.

Коли́ мо́я краса́ на бідних щóках

Привя́ла, то се він е́ї щóки вля́ить.

Коли́ нудна́ мо́я розмо́ва ста́ла

И річ мо́я у жа́ртах притупи́лась,

Се він зробив недóбростю сво́єю,

Тверди́йшою від ма́рмору само́го.

Хиба́ ж мо́я вина́, що й́нші ся́ють

Нарядами, прина́дними для́ о́ка?
 Та́ ж він влади́ка о́дижи моє́ї.
 Яку́ вбача́еш ти руїну в ме́не,
 То він усе́ поруйнува́в жорсто́кий.
 Оце́ ж занепа́даю, ві́ну, со́хну,
 Все́ через не́го. О, коли́б, мов со́нце,
 Засся́ли приві́тні на ме́не о́чі!
 Засся́ла б знов мо́я краса́ поблі́дла.
 Та він, мов ди́кий о́лень из о́гради,
 На ві́льну па́шу рве́цця, мно́ю сї́тий.
 Я, о́ідна, тілько́ по́кришка для́ не́го.

Лу́цїяна.

Саможе́рущий жа́ль!... Фи! кинь не́зна́ть що́.

Адри́ана.

Ні, тілько́ ду́ра ко́риця так му́жу.
 О, зна́ю! се він зади́вивсь на і́ншу.
 Де був би він тепе́р, коли́ не до́ма?
 Ти зна́єш, се́стро, як він оби́цявся
 Се́годні зо́лотий ланцо́г купі́ти.
 Коли́б же забува́в таке́ він тілько́,
 Їму́ б мо́я пості́ль так не обри́дла.
 Я ба́чу, що́ и брилі́ант в опра́ві
 Теря́є красоту́ свою́ по ча́сі.
 И зо́лото, в чужи́х рука́х, не з ра́зу,
 А все́ ж від ча́стого торка́ння ту́скне.
 Так са́мо й чоло́вік имя́ блиску́че
 Запля́млює ехі́дством та лука́вством.
 Коли́ мо́я краса́ їму́ не ті́шить о́ка,
 Неха́й же нікне серед слі́з пото́ка.

Лу́цїяна.

О, скілько́ ж то люде́й ж жа́лію дуре́!

[Виходять.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Виходить Антифол Сиракуз.

Антифол Сиракуз.

Те зблото, що я велів сховати,
 Лежить в Центаврі ціле, а розумний,
 Мій раб пійшов менé шукати всюди.
 Да тільки ж бо, як и госпóдарь ка́же,
 Не міг я з ним так ху́тко говорити,
 Посла́вши з грішми... Ге, та ось и сам він!

(Виходить Дроміо Сиракуз).

А щò, добродію, покінув жарти?
 А мо́же ще бухáнчика схотілось?
 Ніякого Цента́вра ти не зна́єш?
 Ніяких грóшей ти не брав хова́ти?
 А па́ні клікала менé обіда́ть?
 У ме́не на Фені́ксі дім? Чи ти скрути́вся,
 Що нісенітниці міні торб́чив?

Дроміо Сиракуз.

Щò се? ко́лі я вам таке прова́див?

Антифол Сиракуз.

Тепéр, отту́т, нема́ ще й півго́дини.

Дроміо Сиракуз.

Та я й не ба́чив вас, як ви посла́ли
 Менé в Цента́вр, щòб грóші заховати.

Антифол Сиракуз.

Ледáщо, ти каза́в, не ба́чив грóшей,
 Про па́нію прова́див, звав обіда́ть;
 За се, мабу́ть, ще чу́єш, як я гніва́вся.

Дроміо Сиракуз.

Я рад, що ви охóчі жартува́ти,

Шекспірові Твори, I.

Та щò за жарт, ніяк не зрозумію.

Антифол Сиракуз.

Дак се ти ще и кепкувати з мене!

Се жарт? Дак от же як жартують!

[Бъючи його.]

Дромио Сиракуз.

Ой! стійте, пане! Бачу, що не жарти;

Да тілкі ж бо не заслужив я плати.

Антифол Сиракуз.

Що я часом с тобою пошуткую.

Як з дурнем пан, дак ти вже и завнався?

Ти забавку собі з моєї ласки робиш,

И лізеш в вічі під сумну годіну.

Як світить сонце, комарі гуляють;

Захмарилося — ховаюця під листем.

Колі задумаеш зо мною жартувати,

Дивись міні в лице, заглянь у вічі:

Атò ввобью тобі науку в шанець.

Дромио Сиракуз. Се ви мою голову величаєте шанцем? Дак покінте ж ваше вбиванне; нехай лучче зістанеця вона головою. А як поб'єте ще, дак доведецця шукати шанця для голови та вшанцювати її, абò пошукую розуму в плечах. Ну, та скажіть будласко, добродію, за щò се я був бітий?

Антифол Сиракуз. Хибá не знаєш?

Дромио Сиракуз. А ні жé, добродію; тілкі й знаю, шо був бітий.

Антифол Сиракуз. То сказати, за щò?

Дромио Сиракуз. Эгé, добродію, та ще й про щò? Бо кажуть, кожде „за щò“ має своє „про щò“.

Антифол Сиракуз. Перш за щò: за кепкування; а потім про щò: про те, щòб не ліз у вічі вдруге.

Дромио Сиракуз.

Чи б́ито ще коли́ коѓо так ма́рно?

„За що“ й „про що“ живу́ть у вас нега́рно.

Спаси́бі ж, па́не, вам.

Антифол Сиракуз.

Спаси́бі? за́ що?

Дромио Сиракуз.

За те, що ви дали „щось“ за „ні за́ що“.

Антифол Сиракуз. Ну, я се попра́влю сќоро: за тво́є „що“ не дам то́бі нічо́го. Та скажи́, добро́дію, чи не час уже́ об́идати?

Дромио Сиракуз. Ні, ще, добро́дію: мн́ясу ще не доста́є тоѓо, що́ дост́ало́сь міні́.

Антифол Сиракуз. Спита́ти в до́брий ча́с, чо́го ж, добро́дію?

Дромио Сиракуз. Ще не вдухопе́лилось.

Антифол Сиракуз. Дарма́, добро́дію: істимемо́ й сухе́.

Дромио Сиракуз. Ні, вже, добро́дію, лу́чче не і́жте.

Антифол Сиракуз. Чом же?

Дромио Сиракуз. Ато́ знов запала́єте, то ще мене́ віддухопе́лите.

Антифол Сиракуз. Оце́ ж, добро́дію, знай, коли́ жартува́ти: на все св́ій час.

Дромио Сиракуз. Я б́ опровер́г се перш, ніж ви россе́рдились.

Антифол Сиракуз. Які́м же пра́вилом, добро́дію?

Дромио Сиракуз. Таки́м, добро́дію, ясним, як ліса голова́ само́го Ча́су.

Антифол Сиракуз. А ну́ ж, які́м?

Дромио Сиракуз. Немá на те часу, щоб верну́ти волóсєв, як зрóбисєя лísим по природi.

Антифол Сиракуз. А купити, а реставрувати?

Дромио Сиракуз. Купиш тiлкi парiк, а реставруєш тiлкi волóсєв дрúгого чоловiка.

Антифол Сиракуз. Чогó ж се Час так скупiця на волóсєв, коли волóсу так бiгато?

Дромио Сиракуз. Бо се добрó роздає вiн звiрiям; а даючи скупо чоловiковi волóсу, дає багáцько єму рóзуму.

Антифол Сиракуз. А скiльки ж таких людi, що мають бiльш рóзуму, нiж волóсу?

Дромио Сиракуз. Та нi однóго тако́го, що не мав би рóзуму втерiти волóс.

Антифол Сиракуз. Дак у тебе волохатi люде — недотiпи, без рóзуму?

Дромио Сиракуз. Найбiльший недотiпа найскорiщ терiє, а все такi не без корiсти.

Антифол Сиракуз. Чогó ж се так?

Дромио Сиракуз. Из двох причин, та ще й розумних.

Антифол Сиракуз. Та ну бо, не розумних.

Дромио Сиракуз. Нi, такi так.

Антифол Сиракуз. А ну ж, скажи.

Дромио Сиракуз. Однá, щоб не втрачáтись на фризúру, а дрúга, щоб за обiдом не впáла волóсiна в ióшку.

Антифол Сиракуз. Дак ти оцє все доводив, що не на все єсть час?

Дромио Сиракуз. Та й довив, добрóдiю, а iменно: що немá часу, щоб верну́ти волóсєв, як

утеряєш по природі.

Антифол Сиракуз. Та не тримне твоє ре-
зонування, чому нема часу вернути.

Дромио Сиракуз. То я покреплю ёго. Час и
сам лісий, тим до конця світу будуть у него лісі слуги.

Антифол Сиракуз. Я й знав, що ти закінчиш
дурною лісиною. Та цить! що се на нас махає?

Віходять Адрияна та Луціана.

А Д Р И Я Н А.

Так, так, Антифоле, дивися скрива :

Оддав еси свій любий погляд іншій.

Я не жона твоя, не Адрияна.

А ти ж колись божився, присягався,

Що тільки и музики в слові чуєш,

Що тільки й гарного на світі бачиш,

Що тільки й весело рукою стиснеш,

Що тільки й любо за обід сидаєш,

Як я промовлю, гляну, стисну, сяду.

Як же се сталося, мій любий мѣжу,

О, як се сталося, що ти змінився?

Ти сам собі чужий, мене шчуживши,

Мене, що тіло й дух один е тобою,

Мене, твою частину луччу, крашшу.

О, неділі нас, різно порізнивши!

Бо знай, моє кохання, що скорійше

Ти дощову из моря каплю візьмеш,

Саму в собі не більшу и не меншу,

Ніж би, себе від мене одірвавши,

Ти не роздѣр би и себе во мною.

Як гірко се було б тобі почути,

Що я святину тіла осквернила,

Котрѣ тобі присвячене всеціло?
 Чи ти ж не пліонув би тогді на мене?
 Чи ти ж би не поправ мене ногами?
 Не кинув слова „муж“ міні у вічі?
 И не зідрів ш чолá бесстідну кóжу?
 И не віттáв міні ис перснем пáльця?
 И не строщів с клятьбóю для розвóду?
 Я знаю, так булó б; то от же й стáлось.
 Перелюбки твої мене сплямíли;
 Переступ кров міні спогáнив чíсту.
 Бо ми однó и тілом и душéю:
 То фалш тво́я обóх нас посквернийла;
 Тебé й мене отру́ено укúпи.
 Держí ж святій сою́з из вірністю моéю,
 То бóду чíстою дружи́ною твоéю.

Антифол Сиракуз.

Се все до мене ви, прекрасна пáні?
 Я вас не знаю: бо в Ефёс при́хав
 Недáвнечко, всёгó годíн изó дві.
 Тут все міні чужé, як вáші рéчі,
 И скíлько я умá ні напивáю,
 Щò ви говóрите, ні жé не знаю.

Луціяна.

Стидíся, брáтіку. Щò се с тобóю?
 Мо́я сестра́ такóго ще й не чу́ла.
 Вона́ послáла Дрóмию по те́бе.

Антифол Сиракуз.

Послала́ Дрóмию?

Дромио Сиракуз.

Мене́ послáла?

Адрияна.

Тебé, и ти верну́всь до нас побíтий,

И ка́жеш, він жоні не хо́че зна́ти,
И ла́ючись домі́вки ві́дцура́вся.

Антифол Сиракуз.

Дак ти с цією да́мою спізна́вся?
Що́ ж се, леда́що, що́ се ти заду́мав?

Дромво Сиракуз.

Я, па́не? я її й не ба́чив з ро́ду.

Антифол Сиракуз.

Ти брешеш: бо до ме́не ти прихо́див
И заклика́в о́бідати до не́ї.

Дромво Сиракуз.

Та я не говорі́в из не́ю й сло́ва.

Антифол Сиракуз.

А як же се вона́ обо́х нас зна́є?
Чи з на́ходу яко́го, чи з натхне́ння?

Адриана.

Як се пони́жує твою́ пова́гу,
Що́ зніо́хався есі́ з рабо́м лука́вим,
И підучи́в єго́ знуща́цця з ме́не!
Було́ б у́же на́руги з ме́не до́сить,
Що́ ти мене́ поки́нув, ві́дцура́вся.
Чого́ ж то́бі ще мно́ю гордува́ти,
Перед лю́дьми неща́сну зневажа́ти?
О, дай ми́ні до те́бе прихили́тись!
Ти вяз ми́цний, я виногра́д хистке́нький.
Обві́вшись круг тебе́, мій му́жу ми́лий,
Я приобшчу́сь твоє́ї жи́зні й си́ли.
Що́ ді́лить нас, те бу́де чужо́йдне,
Бесплі́дна і́ва, те́рен, міх нікче́мний.
Не ві́рвеш, то воно́ в те́бе ввоп'я́ецця.

Антифол Сиракуз.

Се все вона́ до ме́не промовля́є.

И справді, наче полюбила щіро.
 Чи не в ві сні я з нею оженився?
 Чи, може, се міні все тільки сніцця?
 Що за манá нам óчі й уші мáнить?
 Докіль довідаюсь, щò се за діво стáлось,
 Коритимусь, щòб ще й бідí не склáлось.

Луціяна.

Ну, Дрómио, вели ж давáти стра́ву.

Дромио Сиракуз.

О Гóсподи! ко́либ як відхрїститись!
 Заїхали ми в чарівнічу зéмлю.
 Ой ли́хо з лих! кругóm духи́, маня́ки,
 Відьми́, та русалкі́, та чу́да всі́кі.
 Не слухатись — вони́ нас залиско́чуть,
 Чи ви́пють ду́ха з нас, а́бо — щò схóчуть.

Луціяна.

Щò ти бурчи́ш собі́ під ніс, паску́до?
 Чи чу́еш, Дрómе? чу́еш, чу́до-юдо?

Дромио Сиракуз.

Добрóдію, чи се кругóm нас ча́рі?

Антифол Сиракуз.

Оби́два ми між чарівни́ці впáли.

Дромио Сиракуз.

Умо́м и ті́лом я переверну́вся.

Антифол Сиракуз.

Ти ті́лом чолові́к.

Дромио Сиракуз.

Ні, оби́зіна.

Луціяна.

Ти у в ослá переверну́вся, ледéчий.

Антифол Сиракуз.

Се пра́вда. Осидла́ла. Хочу́ й па́стись.

Так, я осёл: бо я її не знаю,
Хто се; вона ж мене, я бачу, знає.

А д р и я н а.

Ні, гдї вже! не б́уду б́ільш дурною.
Довб́лі сл́ези кулако́м втирати.
И пан, и раб ёго смію́ця з мене.
Ходім, добр́одію, за стіл.

Ти ж, дурню,

Засунеш дв́ері, та пильну́й, лед́ащо! —
Сёгд́ні, му́жу, в нас об́ід у сп́альні.
Пока́еся міні в сво́їх пуст́отах. —
Ти ж, Дро́мио, як хто спита́е па́на,
Скажи́: об́ідає в гостя́х, и що́б ніко́му
Не віччина́в.

Ході́мо, лю́ба сё́стро. —

Гляди́ ж міні, що́б не пуска́в ніко́го.

А н т и ф о л С и р а к у з.

Чи се я на землі ще, чи на не́бі?
Чи, мо́же, в пе́клі вже? чи сплю, чи б́дію?
Чи збожево́лів я, чи при собі ще?
Не познаю себ́е, а й́ншим знáний!
Що́ ж? му́шу те каза́ти, що́ призво́лять;
Робі́тиму, до чо́го принев́олять.

Д р о м и о С и р а к у з.

Ну, а міні коло́ дв́ерей сто́яти?

А д р и я н а.

И хоть би й хто́, ніко́го не впуска́ти.

Л у ц і я.

Ходім, давн́о порá за стіл сідáти.

[Виходять.]

АКТ ТРЕЙТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Ввійходять Антифол Ефес, Дроміо Ефес, Анджело та
Балтазар.

Антифол Ефес.

Мій добрий Анджело, на вас надія:
Оправдіть мене перед жонбою:
Бо сердиця, як опізниось додому.
Скажіть, загіялись у вас у яці,
Дивілись, як ланцюг їй одливали,
И за́втра, мов, я принесу́ готівий.
Сей плут видуме, що ніби в ринку
Зустрів мене, и ніби я россердивсь,
Що він згубів якісь великі гроші,
И бив ёго, и віцпурався жінки,
Цураючись иж жінкою й господи?
Скажі, п'яни́це, що се мусить бу́ти?

Дроміо Ефес.

Що хочете кажіть; я знаю те, що знаю:

Бо на собі знакі од ва́ших ручо́к ма́ю.
Будь я перга́ментом, а ваш кула́к черні́лом,
То всяк би прочита́в, що́ по міні́ ходи́ло.

Антифол Ефес.

То всяк би прочита́в, що́ ти осе́л уша́тий.

Дро́мио Ефес.

Се пра́вда, и да́вно порá міні́ се зна́ти.
Дурни́й, що́ не зумі́в завча́су догада́тись :
Ви поча́ли товкти́, а я ó поча́в брика́тись.
То, мо́же ó, ви то́ді за ро́зум узяли́ся,
Та хоч копа́т моі́х осли́чих стерегли́ся.

Антифол Ефес до Балтазара.

А ви, синьо́ре мій, чо́гось мов зажу́рились.
Коли́б хоть за сто́лом у нас розвесели́лись.
Впова́ю, на́ша харч для вас не бу́де гру́ба.

Балтазар.

Смашни́йша й ла́соци́в розмо́ва ва́ша лю́ба.

Антифол Ефес.

Розмо́ва, па́не мій, не ри́ба та й не мя́со :
Слова́ми вгоно́биш госте́й не так-то ла́со.

Балтазар.

На ла́соци́ гостя́м спромóжеця уся́ке.

Антифол Ефес.

А ще спромóги менш нам трéба на бала́ки.

Балтазар.

Серед розмо́ви в смак и найпрости́йша спра́ва.

Антифол Ефес.

У скна́ри за сто́лом найкра́шша се припра́ва.
Не пи́шний в нас оби́д, не пи́шно й подае́ця,
Та бу́демо служи́ть своі́м гостя́м від се́рця. —
Гей, стіймо ! се ж у нас чо́гось замкне́ні двéри.
Посту́кай, Дро́мио.

Дромио Ефес.

Бригіто, Юлю, Мэри!

Дромио Сиракуз є середини.

Хамло, чухно, мурло, о свіне! о псяюхо!

Або́ иди́ к чорта́м, або́ сідай́ та слухай́:

Про що́ тобі́ таку́ юрму́ шереп склика́ти,

Коли́ й від одні́ втека́тимеш не ха́ти?

Дромио Ефес.

Що се за за́ткало? Ось пан серед дорóги!

Дромио Сиракуз.

Нехай́ иде́ звіцціль: ато́ простудить но́ги.

Антифол Ефес.

Хто там? агóв! скорійше ві́ччині.

Дромио Сиракуз.

Скажи́ міні́, чо́го, то я скажу́, коли́.

Антифол Ефес.

Чо́го? обіда́ти: бо я ще не обіда́в.

Дромио Сиракуз.

Иди́ ж собі́ шука́й, коли́ де харч навіда́в.

Антифол Ефес.

Хто ж ти, що смів міні́ мій власний дім замкну́ть?

Дромио Сиракуз.

На сей раз одві́рнік, а Дро́мием зову́ть.

Дромио Ефес.

Ах, ти падлю́ко! се ж моє́ имя́ ти вкрав,

Та й місце́ ще моє́ одві́рницьке зайня́в!

Хоч, пра́вда, за одно́ мене́ ослóм назва́ли,

А за друго́е часóм и в спі́ну стусува́ли.

Коли́б ти мно́ю був та є́ паном пострі́чався,

То, мо́же б, из ослóм облі́ччем помі́нявся.

Лю́ція є́ середини.

Що́ се там, Дро́мио, за кгвалт та́кий шчині́вся?

Дромио Ефес.

Се, Люцю, пан прийшов.

Люція.

Скажі, що опізнився.

Дромио Ефес.

Ой Бóже! щó за сміх? Чувáла ти прислів'є:
Стулю я кулакá на бáбське безголів'є?

Люція.

А ти чувáв другé, сновідна поторóчо:
Колі, кому́ и як, так зрóбить, як захóче?

Дромио Сиракуз.

Се, Люцю, дóбре ти дурнóму відказáла.

Антифол Ефес.

Стривáй, ось я заллю́ тобі за шкúру сáла!
А біймо двéрі!

Дромио Ефес.

Гей! чи ви там подуріли?

Антифол Ефес.

Щó з ними говоріть? напрімó, скілько сáли.
Гей, шкúро, віччині: бо сáлою вломлюся.

Люція.

Гледі, щóб óжога від мéне не здобúвся.

Антифол Ефес.

Та віччині ж, кажú: бо вісадимо двéрі.

Люція.

То й бóдете сидіть в острóзі без вечéрі.

Адриана с середини.

Хто там ламáецця? які се так сáпаки?

Дромио Сиракуз.

Ну, пáні, в вас нарóд! справдéшні гайдамáки!

Антифол Ефес.

Се, жінко, ти? чомú се нам не віччиняють?

А Д Р І Я Н А.

Тобі я жінка? Геть, поки київ шукáють!

Д р о м и о Е ф е с.

Як ввійдем сїлою, то скáжемо спасїбі.

А н д ж е л о.

Не знайдем, пáне тут ні мýса, ані рїби.

Б а л т а з а р.

Ні лáсого кускá, ні слóва привїтнóго.

Д р о м и о Е ф е с.

Вїтáйте, пáне, тут: бо там їм не до тóго.

А н т и ф о л Е ф е с.

Не той тут вітер дме: не мóжна доступїтись.

Д р о м и о Е ф е с.

Коли б же стóячи, та ще й не простудїтись.

Гарячі пироги́, та зась тобі до хáти!

Се так хибá козлá, купївши, продавáти.

А н т и ф о л Е ф е с.

Иди́ знайди́ мїні, чим двєрі потрѳцїти.

Д р о м и о С и р а к у з.

А ну ж, попрѳбуйте, коли остїло жїти.

Д р о м и о Е ф е с.

Ми хóчемо тобі скавáть хорѳше слóво,

А ти щось мýкаеш, мов та дурнá корѳва.

Д р о м и о С и р а к у з.

Геть звїцїлá, хамлѳ, с хорѳшими слѳвáми!

Як стусонý тебе́, то вкрїеся й пятáми.

Д р о м и о Е ф е с.

Та не дрочїсь, як бик; пустї́, скажý спасїбу.

Д р о м и о С и р а к у з.

Пущý, як бес перá изнайдеши птїцю й рїбу.

А н т и ф о л Е ф е с до Дромїя Ефеса.

Здобóдь хоть кѳлепа: позїчять дѳбрї люде.

Дромио Ефес.

Оце ж тобі, мурло, и птиця й риба буде.

Балтазар.

Вгамуйтеся, покиньте колотнечу.

Ви тут воюєте, мій любий друже,

Против своєї чести и впокою.

Не подавайте вашого подружжя

Під подозрінне суддів язика́тих.

Ви довгий досвід маєте и розум:

Чи се ж річ можна, щоб така поважна,

Така россудлива, тиха, звичайна

И добродітельна люділа стала,

Бес слухної причіни, що чинити?

И ви, добродію, в тім не сумнітесь,

Що в'яснить, про що вам не'чинили.

Ось слухайте: спокійте тріхи духа,

Та пообідаймо укупі в Тігрі.

А в вечері навідайтесь додому,

То й скажуть вам, яка тут причча сталась.

Як станете висаджувати двері,

То зійдуця на дивовіжу люде,

Та й зачнуть вас по свбему судити.

Розійдеця про вас недобра слава,

Поплямить вам повагу вашу чесну,

И, в темному закоренившись люді,

Ростіме ще у вас и на могілі.

Бо клеветá в наслідде переходить,

И вічно там живе де загниділась.

Антифол Ефес.

Ви правду кажете. Покиньмо колот.

Здаватимусь немов би ще й веселим.

Я маю тут давняшню приятілку,

Хоть забісовану, так вельми ж гáрну,
 Та ще й розумну, говірку, моторну.
 Обідаймо сьго́дні втрох у не́ї.
 Жона́ міні скребé за не́ї моркву,
 Хоть, дáлебі, не дав я їй причіни. —
 Сходіте, Анджело, боржій до́ому
 Та принесіть лацці́ог туді́ до мене.
 Вже певно він тепér готóвий зóвсім.
 Зробіть міні, добродію, сю лáску.
 Се б́уде мій гості́нець прияті́льці,
 Хоть для тогó, щóб досадити жінці.
 Коли́ міні замкн́ули домá двéри,
 Пійду́ шукáть розва́ги у гетéри.

Анджело.

Верну́сь до вас не б́ільш, як за годі́ну.

Антифол Ефес.

На жáрти не малі я грóші ќину.

[Виходить.]

СЦЕНА ДРУГА.

Там же.

Віходять Луціана та Антифол Сиракуз.

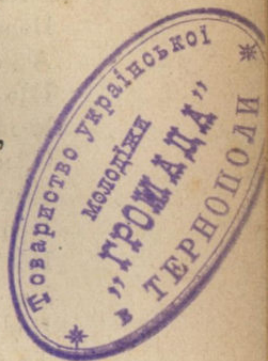
Луціана.

Невжé ж, Антифоле заб́ув ти, справді
 Свій довг супр́ужеський? Чи се може́бно,
 Щóб у первóцвіті любóв зав́яла?
 Буду́ючись, руіно́ю зроби́лась?
 Коли́ сестру́ ти свáтав для багáцтва,
 То хоть за грóші б́удь ласка́вший з не́ю.

А іншу полюбів — роби се потай неї,
 Прикрівшись привітнім, засліплюючим словом.
 Нехай тог в очах у тебе не читає;
 Нехай тебе язик твій власний не бесславить.
 У зради гарна річ, ніжне в ехидства око!
 Вбери ж ти свій порок в посельські шати чести,
 Здавайся праведним, дарма що совість грішна;
 Обманюй тайкомá: на щò їй знати правду?
 Про кражу и дурний не признаєцця злодій;
 Се ж удвое вина, зламати вірность лóжу,
 И зраду за столóm очіма виявляти.
 Переступ потайний приймає образ чести,
 Прилюдне ж ледарство подвоєе гідоту.
 О бідні ми жінки! Колиб ви хоть обманом
 Нас упевняли в тим, що ви до нас прихильні!
 Нехай рука другій, нам хоть рукав зостаєт.
 Ми ваші спутниці: вертіть же нас круг себе.
 Мій любий братіку, иди знов до світлиці,
 Розваж мою сестру, зови її жонюю.
 Коли сцільє нам ласкає слово дұшу,
 То й ніцяя любов святім здаєцця ділом.

Антифол Сиракуз.

О пішня красб! не знаю, хто еси ти,
 И як моє имя, яким вгадала чұдом.
 Ти рбазумом своїм прина́дностью своєю
 Превішше всіх людєй, мов божество осяйне.
 Навчи ж мене, свята, як дұмати й казати;
 Одрій мойму уму, тупому и слабкому,
 Що мілко плаває, в печевті туманіе,
 Яка в твоїх словах глибока мисль укрита.
 Про щò се ти мене спокұшуеш на вчїнок,
 Невідомий міні, мойї душі противний?

Невже ти божество? невже менé ти мислиш
 Зробить перевертнем, и наново создати?
 Переверни ж, создай; тобі я покорюся.
 А докіль я ще я, мій рбзум бачить добре,
 Що пані ся в слéзax чужá мині людина,
 И що тебе одну, тебе люблю, як дýшу.
 О, не тягни менé твоім, сирéно, співом
 Тонúти у слéзax сестри твоєи рéвних:
 Про себе заспíвай, и зараз очаруеш.
 Побачивши твої роспущени кóси,
 На фíлях срібляних, мов зóлото блискуче,
 Подумаю, що се постіль золототкана,
 Та й ляжу, та й умру, щасливий, що вмíраю.
 Нехай утóне, вмре Любóв легкодиханна,
 Спустившися униз с своєи високóсти.

Луціана.

Чи ти не при собі, що так мині говориш?

Антифол Сиракуз.

Я при собі, моé кохання дорогее.

Луціана.

Се ж гріх з очей твоїх мов поломье палае.

Антифол Сиракуз.

Палаю, бо дивлюсь на сонце світозарне.

Луціана.

Дивись туди, куди велить и честь и совість.

Антифол Сиракуз.

Дивитись в темряву — не бачити нічого.

Луціана.

Ти б серцем до сестри моєи прихилився.

Антифол Сиракуз.

Ні, до сестри сестри твоєи, піншна вродо.

Луціяна.

Сестра́ моя, от хто для тебе пішна врода.

Антифол Сиракуз.

Ні, ти мой люббв, мене найкращша частка;

Ти світ моїх очей, ти серце мого серця,

Моє життє, мой фортуна и надія,

Едіне на землі ясне для мене небо,

Едіне на небі наслідде и надбання.

Луціяна.

Се все мой сестра́, абб ж повинна б б́ути.

Антифол Сиракуз.

То й будь же ти сестра́: бо я тебе кохаю,

Тебе одну́ люблю, с тобою х́очу жити.

Нема́ в мене жоні, у тебе чоловіка:

Дай рученьку міні и серденько на віки.

Луціяна.

О, ні, добродію, стривайте, не хапайтесь.

Попереду в сестрі мбеі поспита́йтесь.

[Виходить.

Вискакує Дроміо Сиракуз.

Антифол Сиракуз. А щб се, Дроміо? куді се так біжиш?

Дроміо Сиракуз. Дак ви знаєте мене, добродію? Я ваш чоловік? я ваш раб? я я?

Антифол Сиракуз. Ти Дроміо; ти мій чоловік; ти ти.

Дроміо Сиракуз. Ні, я осёл; я чоловік жінчин; як сам не свій.

Антифол Сиракуз. Як чоловік жінчин? як сам не свій?

Дроміо Сиракуз. Та вже ж, добродію, сам не свій; я принале́жу жінці, такій що трéбує мене,

такій що вганя' за номною, такій що хоче присвобіти менé.

Антифол Сиракуз. Як же вона тебе присвобюе?

Дроміо Сиракуз. Да так, добродію, як би ви присвобювали коняку. Вона менé присвобюе собі, як скотину. Не то, щоб я був скотина и вона менé присвобюе, а тілкі, бувши сама скотиною, присвобюе менé собі.

Антифол Сиракуз. Хто ж вона така?

Дроміо Сиракуз. Дуже поважна персона, така що не можна про її говорити, не сказавши „не при вас кажучи“. Щасте моé було ó тут вельми худорляве, дарма що моé життé було ó страшенно сите.

Антифол Сиракуз. Як се, життé сите?

Дроміо Сиракуз. Да так, добродію, що вона куховарка и вся самé сало. Не знаю, на що ó її й обернути, хибá зробити з її каганець, та й наживати пятами при її ж власному світлі. Ручаюсь, що її манатте и сало в ёму прогорять цілу польску зіму; а сама вона, колиб дожила до страшного суду, горітиме цілий тиждень довше всёго світу.

Антифол Сиракуз. А на виду яка вона?

Дроміо Сиракуз. Чорна, як моі черевіки, тілкі в її вид не такий чистий. А череш щó? черес те що потіе; то грязі на ёму чоловікові буде по кісточкі.

Антифол Сиракуз. Ну, сій біді можна помогті водю.

Дроміо Сиракуз. Ні, добродію: вона так

з рóду. Тут и Нбів потóп не помóже.

Антифол Сиракуз. Як же її на им'я?

Дромио Сиракуз. Нель, добродію. Та хоч бї до сєгó коротєнького ймєння прибавити ще лóкїть, дак не змірати від стегна до стегна.

Антифол Сиракуз. Широчєнька мабуть?

Дромио Сиракуз. Не довша від голови до пят, як и вїт стегна до стегна. Кру́гла, мов глобус. Я знайшов на їй усї зємлі.

Антифол Сиракуз. Де ж у неї Ирландія?

Дромио Сиракуз. Ге, добродію! на панї-стáрїй. Я пїзнав її по бáгнах.

Антифол Сиракуз. А Шотландія?

Дромио Сиракуз. Сю пїзнав по неплїдностї як раз на долбні.

Антифол Сиракуз. А Фрáнція?

Дромио Сиракуз. На лóбі, у бунті й збрóбі протї її волóсея.

Антифол Сиракуз. А Англїя?

Дромио Сиракуз. Щукáв я крейдяних скель, та не знайшов нічóго бїлого. От же думáю, що вона в її на пїдборїддї: бо промїж ним и Фрáнцією течє солòне.

Антифол Сиракуз. А Гишпáнія?

Дромио Сиракуз. Дáлебі не бáчив, тїлки чув по гарячому дихáнню.

Антифол Сиракуз. А Амєрика з Индіями?

Дромио Сиракуз. О, добродію! на нóсі: бо він увєсь у рубїнах, сафірах, и нахилївсь над гарячим пóдихом Гишпáнії, що висилáла цілі армáди гáлер до ладування в її пїд нóсом.

Антифол Сиракуз. А де ж стоїли Бєлькїя

та Нідерланди?

Дромио Сиракуз. О, добродію! я не дививсь так нізько. Дак оці ж то гергєня, чи знахорка, ухопїлась за мене и назвала мене Дробиєм; клялась, що мене заручено з нею; сказала міні, які в мене родимі знакі на плечі, пляма на шиї, велика бородка на лівій руці; так що я, злякавшись, утік від її, як од відьми; и думаю, що колиб у мене груди не були сківані з віри, а серце с сталі, вона перевернула б мене в кудого собаку, та й звеліла б міні ворочати роженя.

Антифол Сиракуз.

Біжі ж до пристані боржій як мѡга,
Чи вітер дме абї який извіцці?
Не хѡчу тут и нѡчи почувати.
Коли яка віччальное судніна,
Прийді скажі: я буду тут на ринку.
Коли нас знає всяк, а ми нікого,
То мусимо втекать боржій як мѡга.

Дромио Сиракуз.

Нехай їм цур та пек из їх жонбію:
Здалась міні мов той ведьмідь страшною. [Виходить.

Антифол Сиракуз.

Тут знахуркі все та відьми блукують.
Боржій, боржій на мѡре та додѡму!
Та, що мене своїм назвала мѡжем,
Не став би я во вік из нею жити;
За те ж її сестра така вродлива,
Принадна слѡвом, гѡлосом и зглядом,
Що трѡхи був я сам себе не зрадив.
Замкну ж тепер я від сирєни вѡші,
Нехай собі чарує інші дѡші.

Виходить Анджело.

АНДЖЕЛО.

Синьоре Антифळे?

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Так, се моє им'я.

АНДЖЕЛО.

Я знаю се, добродію ласкавий.

От вам ланцюг правдиво щирозлότηй.

Хотів застати вас у приятілки,

Та й опізнився, закімь ланцюг кінчали.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Що ж мұшу я є сим ланцюгом робіти?

АНДЖЕЛО.

Що вгодно вам: для вас ёго робіли.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Для мене? я наказу не давав вам.

АНДЖЕЛО.

Не раз, не два, а дваццять раз давали.

Идіть ним панію повеселіте,

Я в вєчері зайдў до вас сєгодні.

Тогдї міні заплатите и грóші.

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Ви лўчче зробіте, узївши зраз:

Атó не бўде в вас ні ланцюга, ні грóшей.

АНДЖЕЛО.

Шуткуєте, добродію. Прощайте.

[Виходить.]

АНТИФОЛ СИРАКУЗ.

Не знаю, щó про се міні й гадати.

Однó скажў: нема такого дўрня,

Щоб відовхнўв такій гостїнець гáрний.

Мабўть живўть незгїрш тутешні лўде,

Що зóлото по гóлицях дарують.
Тепér абí ще Дрóмня дождáтись,
Та швічче й до домівки звіцці брáтись.

[Виходить.]

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

СЦЕНА ПЕРВА.

Там же.

Виходять Купець, Анджело та Отаман.

Купець.

Ви знаєте, що від Святого Духа
Не турбував я вас за грощі й разу,
И ждав би ще, та в Персію збіраюсь,
То й бідкаюсь грошіма на дорбгу.
Оце ж прошу, або платіте зараз,
Або идіть з отаманом в темницю.

Анджело.

Як раз я стілько вам завинуватись,
Як Антифол міні одасть сегодні.
Ми зараз бачились из ним на ринку,
И я оддав йому ланцюг коштовний,
А в пять годин заплатить чисті грощі.
Ходімо всі, спасібі вам, до него;
Я оплачуся, ще й дякувати буду.

Ввійходять Антифол Ефес та Дромио Ефес від Гетери.

ОТ А М А Н.

Чого́ нам турбува́тись? Ось він зу́стріч.

Антифол Ефес.

Закі́ль в золотаря́ у лавці́ бу́ду,
Купи́ міні канчу́к на ринку́ добрий,
Мої́й жоні́ та слугам на гості́нець,
Щоб зна́ли, як віта́ти до́ма па́на.
Та стій: ось золотарь. Иди́, не га́йся,
Купи́ канчу́к и принеси́ додому́.

Дромио Ефес.

Купи́ть канчу́к — здобу́ть ба́риш хоро́ший.

[Виходить.]

Антифол Ефес.

Отта́к держи́ своє́ правди́ве сло́во!
Казали́ при́йдете из ланцю́гом до мене́,
Та й ланцю́га́ нема́є, ні само́го.
Ви думали́, не тре́ба нам для дру́жби
Ні ланцю́га́, ні ввічливо́ї служби́?

Анже́ло.

Тепе́р нам не до жа́ртів. Ось раху́нок,
Яка́ вага́ у ва́шим ланцю́гові́,
З яко́го зо́лота, яка́ робо́та.
Ве́сего́ на три́ дукати́ тілько́ бі́льше,
Ни́ж я се́му купце́ві задовжи́вся.
Прошу́ вас, запла́тите грóші́ за́раз:
Бо він ві́ччальни́ се́годні́ му́сить.

Антифол Ефес.

Не ма́ю я таки́х є со́бою грóшей,
Та ще́ я тро́хи забарю́сь у мі́сті.
Иди́ть, добродію́, є купце́м до мене́,
Неси́ть ланцю́г, неха́й мо́я домарка́

Заплатити вам по вашому рахунку.
Ще, може, я й застану вас в господі.

А н д ж е л о.

Так ви самі їй оддасте гостінець?

А н т и ф о л Е ф е с.

Ні, ви несіть, щоб я не опізнівся.

А н д ж е л о.

Ну, добре. Чи ланцюг же в вас в кишені?

А н т и ф о л Е ф е с.

Колі не в мене, то шукайте в себе;
Без нього ж не дадуть вам дома грошей.

А н д ж е л о.

Та годі бо, давайте вже скоріше.
И вітер и прилив — не жарт на морі.
Я й так уже купця задержав тріхи.

А н т и ф о л Е ф е с.

Добродію, ви хочете затерти
Сим жартом, що зламали ваше слово.
За се б міні годилось вас провчити.
А ви, мов хитра жінка, перві в сварку.

К у п е ц ь.

Час не стоїть. Добродію, кінчайте.

А н д ж е л о.

Ви чуєте? Давайте вже, давайте.

А н т и ф о л Е ф е с.

Оддайте жінці, то вона й заплатить.

А н д ж е л о.

Та годі ж бо! Ви знаєте, недавно
Я вам оддав ланцюг. Пошліть додому,
Або ж цідулочку яку писніте.

А н т и ф о л Е ф е с.

Фи! се ви ж жартами зайшли даліко.

Де ваш ланцюг? Давайте, я побачу.

Купець.

Ну, я не маю часу на юрôдство.

Добрôдію, відказуйте статечно,

А ні, то я оддам ёго під стражу.

Антифол Ефес.

Відказуйте! А щò ж я відкажѹ вам?

Купець.

Платіте грôші за ланцюг мій, от щò!

Антифол Ефес.

И заплачѹ, як ваш ланцюг побачу.

Анджелo.

Та я ж оддав ёго вам с пів годіни.

Антифол Ефес.

Коли? Ви кривдите мене, синьôре.

Анджелo.

Ви кривдите мене ще бiльш, мій пане:

Бо гѹбите кредит мій золотарськiй.

Антифол Ефес.

Бері ёго, отамане, в темницю.

Отаман.

Берѹ в темницю вас, во імя князя.

Анджелo.

Се репутації моїй пошкодить. —

Абò міні платіте по рахѹнку,

Абò отаман вас заарештує.

Антифол Ефес.

Платіть за те, чогò не брав у рѹки? —

Заарештуї, мурло, коли посмієш.

Анджелo.

Ось харчовé. Бері ёго, мосьпане. —

Не пощади́в би я за се и брата,

Коли́б так гірко з мене насмі́вся.

О т а м а н.

Я вас беру́. Ви, па́не, чу́ли ма́мрам.

А н т и ф о л Е ф е с.

Корю́сь то́бі, не ма́ючи пору́ки. —

А ти, леда́чий, до́рого заплáтиш.

Не ста́не й зо́лота тво́го, що в ла́вці.

А н д ж е л о.

В Ефе́сі в нас, до́бродію, е пра́во:

Воно́ вас со́ромом окріе пéвно.

Ві́ходить Дро́мио Сиракуз.

Дро́мио Сиракуз.

До́бродію, е ба́рка з Епидáмна,

Що тілько жде сво́го патро́на з міста,

И за́раж же вичча́лить. Я паку́нки

Післа́в уже́ свої, та ще олі́ї

Купи́в, та ще ба́льзáму й aqua vitae.

Судно́ гото́ве зо́всім; ти́хий ві́тер

Дме з бе́рега, и ті́лкі піджида́ють

Госпо́даря та ло́цмана, та па́на.

А н т и ф о л ~~Сиракуз~~. *Ефес*

Тю, дурню́! що́ се ти? яка́ там ба́рка?

Яке́ судно́ мене́ жде з Епидáмна?

Дро́мио Сиракуз.

Такé, що ви найня́ть звелі́ли місце.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ах, ти п'яни́це! Я звелі́в купи́ти

Канчу́к, та ще й сказа́в то́бі, для чо́го.

Дро́мио Сиракуз.

Ви так міні́ й заві́ситись велі́ли.

Судна́, судна́ я му́сив вам шука́ти.

Антифол Ефес.

Я розберу́ се іншим, вільним часом,
 И дам тобі нау́ку до́бре слухать.
 Тепе́р біжи́ боржі́й до Адрия́ни.
 Ось ключ. Нехай́ с стола́ мого́ достане,
 С того́, що вкритий кі́лемом туре́цьким,
 Сакві́ з дукатами та при́шле за́раз.
 Скажи́, узя́то па́на, мов, під стра́жу,
 Так се ёму́ замісь пору́ки бу́де.
 Боржі́й!

Ходім, ота́мане, в темни́цю.

[Виходять усі, окрі́ч Дромія Сиракуза.

Дроміо Сиракуз.

До Адрия́ни? се де я обі́дав?
 Де за́між за мене́ яга́ схоти́ла?
 Ні, не обня́ть міні́ таку́ товпигу...
 А му́шу йти, хоч и бою́ся ду́же:
 Бо пан звелі́в, а па́на тре́ба слухать. [Виходить.

СЦЕ́НА ДРУ́ГА.

Там же.

Ві́хобда́ють Адрия́на та Луця́на.

Адрия́на.

И він тебе́ заду́мав спокуша́ти?
 И ти помітила по нім нехі́бно,
 Що він каза́в не в жарт? Скажи́ ще.
 Який він був? черво́ний, чи поблі́длий?

Чи він веселий був, чи сумовитий?
Який у серці був огонь укритий?

Луціяна.

Не маєш, каже, ти на нього права.

Адріана.

Се він не хоче, щоб я мала право.

Луціяна.

Клянédця, що він тут чужий, незнаний.

Адріана.

Се правда, хоть зрадлива и ехидна.

Луціяна.

Озв́алась я була за тебе.

Адріана.

Що ж він?

Луціяна.

А він любві так са́мо в мене про́сить.

Адріана.

Ну, як же, як споку́шував тебе́ він?

Луціяна.

Слова́ми любими, що в че́сній спра́ві,
Змогли́ б и прихили́ти й́нше се́рце.

Попе́реду хвали́в, мою́ урб́ду,

А по́тім, як я га́рно розмовляю.

Адріана.

А ти ж до него́ як?

Луціяна.

Та пострива́й бо.

Адріана.

Не мо́жу и не хо́чу зупини́тись.

Не се́рцю, то хоть язикú дам во́лю.

Стидкий, бри́дкий, паску́дний, злий, скаже́нний,

Чудо́вище и тілом и душе́ю!

Луціяна.

Чого ж такого й ревнувати, сестро?
Ледяче зникло, нічого й тужити.

Адріана.

Ах, він міні здається кращим, сестро!
Да тільки щоб гидким здавався іншим.
Даліко від гнізда кигиче чайка:
Уста його кленуть, а серцю жалко.

Виходить Дромио Сиракуз.

Дромио Сиракуз.

Агов! в столі! гаман! боржій давайте!

Луціяна.

Чого се так задихався?

Дромио Сиракуз.

Хапався.

Адріана.

Де пан твій, Дромио? що з ним зробилось?

Дромио Сиракуз.

Зробилось гірш, ніж був би він у пеклі:
Попався бо чортяці у лабеті,
В шкурятянім жупані віковичнім.
Він серце застебнув собі залізом;
Ні милости не знає, ні пощади;
Пекельний дідько, сатана жорстокий,
Вовк... ні, харців у буйвоволовій шкурі;
Хвалшивий друг и тайний ворог клятий,
Що всюди вам доробу загорбдить;
Хорт, що біжить и нюха манівцями,
Та с сліду ні во віки не зіб'ється;
Сіпака, що не жде страшного суду,
И бідолах живцем у пекло гатить.

Адриана.

Що ж се такé? що се ти, дурню, прáвиш?

Дроміо Ефес.

Не знаю, що, а що в тюрмі він, знаю.

Адриана.

Хто ж у тюрмі? и по чий супліці?

Дроміо Сиракуз.

Не знаю, по чий, а знаю дóбре,

Що ухопів ёго шкурятиний сипáка.

Угóдно вам послáть на вíкуп грóші,

Тi, що в столі, під кiлемом турéцьким?

Адриана.

Достáнь їх, сéстро.

[Луціана виходить.]

Се предíвна спрáва,

Що пóтай мéне е довгі у нёго.

Кому ж се він и за що обв'язáвся?

Дроміо Сиракуз.

Не обв'язáвся він, а закувáвся.

Ланціог, ланціог... Чи чу́ете? вже дзвóнить.

Адриана.

Як дзвóнить? що? ланціог?

Дроміо Ефес.

Ні, дзвін. Міні порá тудí верну́тись.

То бiло двi, а се одну пробiло.

Адриана.

Годiни йдуть наза́д, чи щò, се в тебе?

Дроміо Сиракуз.

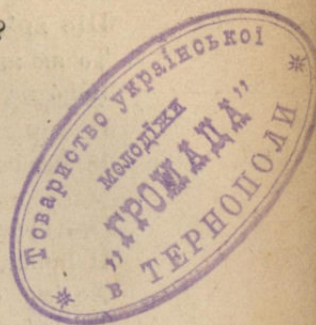
Втікáтиме й годiна від сипáки.

Адриана.

Дурний! хибá ж вона довгiв боiцця?

Дроміо Сиракуз.

Та врéмя вже банкру́т, в довгáх по вóшi.

Вонó ж и злóдій: бо всі так гóвóрять,
Що врéмя крáдеця и в день и нíччу.
То як же, не сипáкою зустрівшись,
Вонó не накивá' п'ятами хíрне?

Вертаецця Луциана.

А д р и я н а.

Ось грóші, Дрóмио; бiжiй як мóга
И приведi боржiй додóму пáна. —
Ходiмо, сéстро. Я ходжy мов мёртва:
Так думка думку в мéне пошибáе.

[Виходять.]

С Ц Е Н А Т Р Е Ї Т Я.

Т а м ж е.

Всiхóдять Антифол Сиракуз.

А н т и ф о л С и р а к у з.

С ким нi зустрiнусь, всi менé вiтають,
Мов би я був приятель iх давнiйшнiй,
И на им'я зовé менé усiйке.
Той тiче грóші, той до сéбе клiче,
А iнший дякуе менé за дóбрiсть,
Абó мiнi показуе товáри.
Оцé кравець зазвав менé у iтку:
„Се тi шовкi, що ви купiть звелiли“.
И тут ж зняв из менé пóвну мiрку.
Усé якáсь дiявольська омáна:
Се мiсто пóвне вiдьмачiв лаплáнських.

Виходить Дроміо Сиракуз.

Дроміо Сиракуз.

Ось зóлото, що ви звеліли взяти.

А де ж Одám в шкуратяній одéжі?

Антифол Сиракуз.

Якé там зóлото? який Адám там?

Дроміо Сиракуз. А вже ж не той, що стерег раю, а той, що стереже туряки, одягнений у шкуру с того теляти, що зарізано для блудного сина, — той що йшов поза́д вас, добродію, як злий янголь, и заставив вас попроситись из вашою волею.

Антифол Сиракуз. Не розумію тебе.

Дроміо Сиракуз. Ні? а вонó ж так розумно: той що хóдить, мов та басоскріпка, у шкуратяній корóбці; той чоловік, добродію, що, як піт-тòпчецця котóрий пан, вдáрить ёго по плечу та й поса́дить; той, добродію, що вболівае над зубожалими лю́дьми и зодяга́ їх на віки; той, що виробля́ своєю ковінькою кра́щі шту́ки, ніж му́рин рáтищем.

Антифол Сиракуз. Се ти говориш про отáмана?

Дроміо Сиракуз. Так, добродію, про отáмана, про то́го, що зв'язуе ко́жного, хто ла́мле сво́е обов'язательство; про то́го, що ко́жному бажае впо́кійного сидіння, ненáче всі потомілись.

Антифол Сиракуз. Ко́либ же й ти, добродію, втомівсь од нісенітниці. Чи знайшов такé судно́, щóб віччáлило на́ ніч? мóжна нам утекти́ звіццiля́?

Дроміо Сиракуз. Та я вже в го́дину, як до́носив вам, що ба́рка Похі́нниця вихóдить у но́чі, та отáман вас приде́ржав, щóб подо́ждáли галéри За-

га́йниці. Ось вам ті червоні янголі, що ви за ними посилали мене: вони вас вивольять.

Антифол Сиракуз. Здурів мій хлопець, та й сам я дурію. Ми туманіємо у якихся мріяхъ. О, виволь нас, яка святá сімо!

Виходить Фрина.

Фрина

Ге, пане Антифоле! дуже рада.
Що з вами стрілась. Ну, мій любий пане,
Знайшли золотаря? Оце й ланцюг той,
Що ви міні подарувать хотіли?

Антифол Сиракуз.

Геть, Сатанó! мене ти не спокúшиш.

Дромио Сиракуз. Добрóдію, то ся пані Сатанá?

Антифол Сиракуз. Ні, се сам дівол.

Дромио Сиракуз. Ще гірше: се діволова ма́ти, и підходить під вас у в образі гулящої дівки. Тим же то, як скаже дівка: „Побій мене, Бóже!“! дак це все одно́, що сказала ó: „Зроби́ мене, Бóже, гулящою дівкою!“! Пісано бо есть, що вони являю́ця нам янголями світу. Світ берéця з вогню, а вогонь пáлить, ergo и гуля́щі дівча́та пáлять.

Фрина. И ваш чоловік и ви самі вельми жартовливі сёгодні, добрóдію. Хóчете, ходімо до мене? На вечéрю кúпимо всёго тóтенькі.

Дромио Сиракуз. Пáне, як пійдете, дак ждiть яко́ї рiдко́ї стра́ви, и припасiть собі до́вгу лóбку.

Антифол Сиракуз. На що, Дрóмио?

Дромио Сиракуз. А як же? Хто хóче тра-

незувати з дьяволом, нехай ість довгою лобжкою.

Антифол Сиракуз.

Геть, зникни, чорте! що се за вечєра?
Ти відьма, як и всі відьми в сім місті.
Исслізни, заклинаю! геть, ишчєзни!

Фрина.

Верніте ж перстень, що взяли у мене,
Або ланцюг, обіцяний за перстень,
То я й пійдү од вас, мій любий пане.

Дромио Сиракуз.

То черті трєбують обрізка нігтя.
Чи капельку крові, горішок, віхтик,
Вишнєву кісточку, билінку, шпильку,
А ся — ланцюг давай їй щирозлбтий.
Ні, не давайте ланцюга, мій пане,
Ато забрізкає залізним и злякає.

Фрина.

Верніть міні хоть перстень мій будласко.
Не сподівалась я, що ви обманщик.

Антифол Сиракуз.

Ишчєзни, відьмо! Дромио, ходімо.

Дромио Сиракуз.

Цурайсь пихі, мовляв павлин хвостатий:
Так, пані, й ви нам волите казати.

[Виходять Антифол Сиракуз та Дромио Сиракуз.]

Фрина.

Антифол далебі скрутівся зовсім:
Атоб не знизивсь так ніколи в світі.
Той перстень стбав би дукатів сорок...
Ланцюг він обіцяв міні подарувати...
Тепер ні ланцюга, ні персня... чєсно!
Росказував у мене за обідом,

Як зачинілася від нього жінка...
 Тепер міні вонó усé розумно.
 На него часом біс якийсь находить,
 И біснубáтого всі стережѹцця.
 Тепер міні одно: ийти до неі,
 Та розказáть, як він вломівсь до мене
 И, бісячись, одняв у мене перстень.
 Так лѹчче всѣго бѹде з ним почáти,
 Нїж сóрок золотїх міні втеряти.

[Виходить.]

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

Там же.

Виходять Антифол Ефес та Темнишник.

Антифол Ефес.

Не бійся, чоловіче, не втечѹ я.
 Оддам тобі такі у рѹки грóшї,
 Якї мене в темницю засадїли.
 Жонá моя сѣгóдни пресердїта,
 Не пійме віри ще моймѹ послóві,
 Що взято б то мене в тюрму в Ефесї.
 Кажѹ, що се чудним їй вѣльми здáсця.

(Виходить Дроміо Ефес, ис Канчуком.)

А ось мій раб. Се пѣвно вже з грошїма.
 Ну, щò, добрòдію? приніс щò трѣба?

Дроміо Ефес.

Тут бѹде чим усїм їм заплатити.

Антифол Ефес.

А грóші ж де?

Дроміо Ефес.

Де грóші, пáне? Заплатів за пúгу.

Антифол Ефес.

За пúгу заплатів п'ятсóт дукáтів?

Дроміо Ефес.

Ні, за п'ятсóт куплю я ще п'ятсóт вам.

Антифол Ефес.

По щó ж я посилáв тебе додóму?

Дроміо Ефес.

Та по канчúк же, пáне. Я й вернúвся.

Антифол Ефес.

Так от же нá тобі за се спасібі.

[Б'є ёго.

Темнишник. Любий добрóдію, бува́йте бо терпеліви.

Антифол Сиракуз. Міні трéба бúти терпелівим: я в нещáсті.

Темнишник. Ну, гóді ж, зупині свого язика́.

Дроміо Ефес. Лúчче вговорі ёго зупиня́ти рúки.

Антифол Ефес. Ти, скúрви с́ину, ледáщо бешчувствéнне!

Дроміо Ефес. Хотів б́я я бúти бешчувствéним, щóб не чу́чувати вáшої б́йки.

Антифол Ефес. Ти чувстві́телен т́лько на б́йку, як той осéл.

Дроміо Ефес. Я такі́ й спрáвді осéл. Ви доведете сéго мо́ими в́тягненими уш́ма. Служ́ив ёму́ с т́єї год́ини, як народ́ився, аж до с́єї мину́ти, та й не мав від ёго́ за мо́ю слúжбу́ нічóго, опр́ич б́йки. Змёрзну — гріе мене́ стусана́ми; роспáлюсь —

прохолоджує виспятками. Засну — будить німи мене; сиджу — підіймає німи мене. Провожає німи за двері, як іду з дому; вітає німи мене, як вертаюсь додому. Ношу їх на плечах, як старчиха свого опецька, и такі думаю, що, як скалічить мене, носітиму їх повід віконню.

Антифол Ефес. Ходімо, ось іде й жона мбѣ.

Вєіходѣють Адріана, Луціана, Фрина та Давко.
с Слугами

Дромо Ефес. Пани, respice finem, вважайте на ваш кінєць, абѣ як гѣворить попугай: „вважайте на законєшник“.

Антифол Ефес. Та чи ти вѣмѣвкнеш?

[Бѣе єго.

Фрина.

А щѣ? не збожеволѣв чоловѣк ваш?

Адріана.

Так, так, я бачу по єго завзѣттю. —
О лікарю Давко! ви заклинатель:
Верніть єго к здоровому россудку,
То я вам заплачу усяку плату.

Луціана.

Ох, як він дѣвицѣ понуро, дѣко!

Фрина.

Дивітєсь, як тремтѣть увєсь від злѣсти!

Давко.

А дайте, я помѣцяю вам руку.

Антифол Ефес.

Дай, я тобі помѣцяю перш піку.

Давко.

О Сатанó! тебе́ я заклина́ю,
Клянú тебе́ святíми молитва́ми:
Геть, изи́ди́ из бідного́ тiма́хи,
И заховáйся у тёмнiм пéклi в себе́.
О, допоможiть мiнi, святiй дúшi, з неба́!

Антифол Ефес.

Мовчи́, дурний ви́щун! я не безу́мний.

Адриана.

Коли́б-то ти да при собі́ був, бiдний!

Антифол Ефес.

А, люба́ ця́цю! ось твоє́ при́цтво!
Так ось яку́ шапранову марми́зу
Ти вгонобля́ла там, заперши́ дверí,
Як я крича́в та гру́кав: ви́ччинiте!

Адриана.

О му́жу! ти, клянúсь, обiдав до́ма!
Коли́б зiста́всь зо мно́ю й по обiдi,
Ми б соромá до ви́ку не дiзна́ли.

Антифол Ефес.

Обiдав до́ма!

Ну, а ти щó ска́жеш?

Дромio Ефес.

Обiдали, по пра́вдi, ви не до́ма.

Антифол Ефес.

И не бу́ли у нас замкне́ні дверí?
И ви́ччинiли нам, як ми ламáлись?

Дромio Ефес.

Бу́ли замкне́ні в нас сiне́шні дверí,
И як ни́ гру́кали, не впу́щено, та й гбí.

Антифол Ефес.

И ся яга́ не ла́яла обо́х нас?

Дромио Ефес.

О, лаялась! що вже про се й казати?

Антифол Ефес.

И наймичка не глузувала з мене?

Дромио Ефес.

Весталка ся прескверно глузувала.

Антифол Ефес.

И я не втік звіттіль розлютувавшись?

Дромио Ефес.

Се правда, и мої повсіччять кісті,

Як здорово мій пан розлютувався.

Адриана.

Чи добре ж так безумцю потурати?

Давко.

Нема в цім худа. Хлбпець догадався,

Що, потурajúчи, від біснування впійнить.

Антифол Ефес.

Се ти золотаря так підучила?

Адриана.

Ох, ні! червінці я тобі послала,

Як Дромио прибїг по них віт тебе.

Дромио Ефес.

Я? зóлото? Ви, може б, и послали.

Та я не бачив ні полўшки грóшей.

Антифол Ефес.

Та' ж ти ходів додóму по червінці?

Адриана.

И я ёму їх оддала у руки.

Луцїана.

А я була при тим, як отдавала.

Дромио Ефес.

Свидітель Бог и канчукóвий майстер,

Що ви менé до ёго посилáли.

Д а в к о.

И пан и раб обíдва бiснувáтi.

Дивiтeсь, як у них побiлдли лiця,

Як дiко зiркають. Скувáти трéба

И посадiть у дуже тёмне мiсце.

Антифол Ефес.

Скажi, чогó вiд мéне ти замкнóлась?

А ти, мурлó, чогó таiсея з грiшми?

А д р и я н а.

Я, мóжу, вiт тебе не замикáлась.

Д роми о Е ф е с.

А я, мiй пáне, грóшей и не бáчив.

А двéри, прáвда, що бóули замкнéни.

А д р и я н а.

Ехiдний рáбе! брéшеш раз и вдрóге.

Антифол Ефес.

Ехiдна кóрво! брешеш, щó нi скáжеш.

Умóвилась есi с проклáтим кóдлом

Огiдити мéне и осмiйти.

Та нiгтями тобi я óчi вiдру:

Моéi ти стидóти не побáчиш.

Ввiходять трóе або четверо, та й вляжуть Антифoла

та Дромня.

А д р и я н а.

Зв'язiть, зв'язiть ёго, не пiдпускáйте

До мéне бiснувáтого, страшнóго!

Д а в к о.

Ищé людéй! чортяка вéльми дóжий.

Л у ц и я н а.

О бiдненький! як дiвиця вiн дiко!

Антифол Ефес.

Що ж ви се? хочете мене убити?
Темнишник, я твій в'язень; ти не мусиш
Оддати мене из рук у тебе взяти.

Темнишник.

Панове, не займайте: він мій в'язень.

Давко.

Важить його: він біснுவатий.

Адриана.

Чого, дурний отамане, ти хочеш?
Чи то ж тобі дивитись буде любо,
Як сей бідаха сам себе тиранить?

Темнишник.

Він в'язень мій: як дам його узяти,
То заплачу весь довг його своїми.

Адриана.

Я слобоню тебе, не йдучи з місця.
Веди мене до тих, де задовживсь він,
То я довги його покрию зараз.
Ви, лікарю, пильнуйте добре,
Щоб довели його додому цілим. —
О Боже! що за день гіркий, нещасний!

Антифол Ефес.

О Боже! що за тварь наскудна, ніца!

Дроміо Ефес.

А я, добродію, за вас в тенетах.

Антифол Ефес.

Мовчи, щоб я ще справді не збісївся!

Дроміо Ефес.

Колі вже зв'язано, то щоб не дармо:
Біснуймось, пане! верещі, пекельний!

Луціяна.

Ах, бідненькі! якé вони прова́дять!

Адріяна.

Ведіть ёго!

[Виходять Давко є Прибічниками, Антифолом та Дромиєм.

Ходім зо мно́ю, сестро. —

Тепёр кажі: за щó ёго узі́то?

Темнишник.

Він Анджелу золотареві вінен.

Адріяна.

Я зна́ю Анджела. А скі́льки вінен?

Темнишник.

Дві со́тні золоті́х.

Адріяна.

За ві́ що?

Темнишник.

За золотій ланцю́г.

Адріяна.

Так, зна́ю.

Ланцю́г для мене, тілько́ ще в ро́ббі.

Фрина.

Як муж ваш до мого́ вломівся до́му

И, бієчись, одні́в у мене перстень,

(Той перстень и тепёр на пале́ці в не́го),

Ёго́ я стрі́ла з ланцю́гом на ши́і.

Адріяна.

Се, мо́же, й так, та я ще не вбача́ла.

Веді́ до Анджела, темнішнику, усі́х нас.

Я хо́чу так, як лу́чилось, все зна́ти.

*Веі́ходять Антифол Сиракуз, из го́лою Рапирою, та
Дромио Сиракуз.*

Люція.

О Бóже мїлий! вїрвались на волю!

Адріана.

Из гóлими мечáми! Клічте, клічте
Люде́й та знов обóх їх повяжіте.

Темнишник.

Втіка́ймо: бо вони́ нас повбива́ють.

[Виходять Адріана, Луціана да Темнишник.

Антифол Сиракуз.

Відьмі́ зляка́лись гóлої рапі́ри.

Дромио Сиракуз.

И та, що хóче жінкою вам б́ути.

Антифол Сиракуз. Боржій у Цента́вр,
а звіттіля́ на прїстань. Коли́б нам як изві́ццїля́ влиз-
ну́ти!

Дромио Сиракуз. Щò ж? мóже, вже тут
переноч́уємо. Пёвно, що не заподіють нам нї́кого
лі́ха. Ви ж ба́чите, говорять до нас гáрно, даю́ть
нам зóлото. Міні́ здаё́цця тут наро́д такий ласка́вий,
що, коли́б не ця гора́ мнї́са, що хóче мене́ ожені́ти
с собо́ю, я рад би тут зіста́тись, та й оберну́тись
відьмачё́м.

Антифол Сиракуз.

Щò хоч дава́й, я тут не заноч́ую.

Втека́ймо: бо я тут погібель чу́ю.

[Виходять.]

А К Т П Я Т И Й.

С Ц Ё Н А П Ё Р В А.

Там же перед Аббацтвом.

Вєиходять Купецъ та Анджело.

А н д ж е л о.

Шкодá, що я задєржав вас, мій пáне;
Та я ланцюг оддáв єму самóму,
Хоть він тогó зрекáецця бес стýду.

К у п е ц ь.

Ну, як же в вас про нєго лóде кáжуть?

А н д ж е л о.

У нас він чоловiк повáжний вєльми;
Кредiт єгó великий; всiм він любий;
Немá такогó дрýтого мiж нáми.
Я сам оддáв би все єму на слóво.

К у п е ц ь.

Кажiть истiха; се він сам, здаєцця?

Вєиходять Антифол та Дромио Сиракуз.

А н д ж е л о.

Се він, и той самий ланцюг на шii,

Що так чудовишно ёго зрека́вся.
 Ходім, добродію, озвусь до не́го. —
 Синьо́р Антифо́ле, диву́юсь вельми,
 Що довели́ мене́ ви до бешче́стя,
 Та и себе́ само́го осрами́ли.
 Тепе́р ланцю́г ви но́сите прилю́дно,
 Ато́ кляли́сь, бу́цім ёго́ не бра́ли.
 Опрі́ч стида́, вязе́ння и клопо́ту,
 Зробі́ли ви й мо́ему дру́гу шко́ду.
 Коли́б ёго́ ся сва́рка не спітка́ла,
 Давно́ б він бу́в с судно́м своі́м на мо́рі.
 То ж се не хто, як я ланцю́г сей дав вам?

Антифол Сиракуз.

Зда́ецця, ви. Я не зрека́вся ніко́ли.

Купе́ць.

Зрека́лися, добродію, й кля́лися.

Антифол Сиракуз.

Хто ж чув, що я зрека́вся та кля́вся?

Купе́ць.

Сі ву́ші чу́ли: се ти зна́єш до́бре.

Стиди́сь, леда́чий! Не то́бі б ході́ти

По го́роду, де че́сні лю́де хо́дять.

Антифол Сиракуз.

Ти сме́єш, леда́рю, таке́ сказа́ти!

Я доведу́, яка́ у мене́ че́сність,

Аби́ ти вмів сто́яти проти́в мене́.

Купе́ць.

Зумію́ и скажу́, що ти леда́що.

Веі́ходять Адрия́на, Лу́ціяна, Фри́на и *Інші*.

Адри́яна.

О, стійте, Бо́га ра́ди! він скаже́нний! —

Хапайте, хто тут! одніміть рапіру.
Зв'язіть и Дромию; ведіть додому.

Дромио Сиракуз.

Втекаймо, пане, хоч у це аббацтво!
Втекайте, пробі! ми тепер пропащі.

[Втекають Антифол та Дромио до Аббацтва.]

Виходить АББЕСА.

АББЕСА.

Спокійтеся, не товптеся в ворота.

АДРИАНА.

До вас утік мій чоловік скажінний.

Дозвольте нам ёго у вас узяти

Та одвести на ліки до домівки.

АНДЖЕЛО.

Я й думав, що не при собі він ходить.

КУПЕЦЬ.

Шкода, що я меча добув на него.

АББЕСА.

Чи вже ж давно він так избожеволів?

АДРИАНА.

Сеї тиждень був він мовчязний, понурый,

Таким ёго ніколи я не знала.

А ось, сёго дні, за́раз по обіді,

Зненацька став чо́гось він божевільним.

АББЕСА.

Чи не втеряв чо́го на морі в бурю?

Чи не сховав яко́го в зёмлю дру́га?

Чи не вко́хавсь у ко́го беззако́нно?

В сеї гріх мо́лдіж ча́сто погряза́е:

Бо скрізь пасе́ ненаситні́ очі.

Котра́ не ціх пригі́д ёго спітка́ла?

А Д Р И Я Н А.

Мабу́ть, чи не оці́ біда́ оста́нни.
Яка́сь любо́в тягла́ ёго́ з до́мівки.

А Б Б Е С А.

И ти ёму́ за се не дорека́ла?

А Д Р И Я Н А.

А як же?

А Б Б Е С А.

Ну, та не над міру гірко?

А Д Р И Я Н А.

Так, як мо́я міні́ кава́ла тихі́сть.

А Б Б Е С А.

На самоті?

А Д Р И Я Н А.

О, ні! та́кі й прилю́дно.

А Б Б Е С А.

Ну, та не ча́сто?

А Д Р И Я Н А.

Ті́лько и розмо́ви.

В но́чі ёму́ засну́ти не дава́ла,
У де́нь — ні їсти, ні робі́ти діла;
В до́мівці ми за се раз по́ раз грізли́сь,
Мі́ж лю́дьми я та́кож ёго́ стиді́ла:
Се стид, мо́вля́в, и со́ром, и гидо́та.

А Б Б Е С А.

Оце́ ж то́го и збожево́лів бі́дний.
Ревни́вий жі́нчин крик та га́лас тру́їть
Ще́ гірш, ніж зуб скаже́нної соба́ки.
В но́чі засну́ть ёму́ ти не дава́ла:
Того́ й туман у голо́ві зроби́вся.
За їжею скребла́ ёму́ ти мо́ркву:
Того́ й жолу́док став варі́ть недоб́ре.

З недужого жолудка жар берецця,
А ж жару — бішенство и божевіллє.
Ти кажеш, що ёму дихнути не давала:
Від сего сум напав на бідолаху;
А сум в оччяянноє страшноє ввергає
И в бєзну всяких інших зол великих.
Як не давати спати, їсти й жити,
То можна й звіря бішеним зробити.
Оце ж сама ти більше провинила:
Ти ревностю ёго занастїла.

Луціяна.

Вона ёму тихенько дорекала,
А він гучним відказував їй словом.
Чом ти за себе, сестро, не озвєсся?

Адріяна.

Вона взяла це все из сєрця в мене. —
Ввійдіте, люде добрі, та вхопіте.

Аббеса.

Ні, ні, ніхто ввійти сюди не сміє.

Адріяна.

То виведуть нехай хоть ваші слуги.

Аббеса.

Не буде й так. Утік він у святїню, —
Вона ёго од ваших рук сховає,
Докіль він до свого розсудку прийде.

Адріяна.

Та я сама ходить за мужем хочу,
Самá сидіти у ёго постєлі.
Не поступлюсь моїм нікому правом.
И ви міні мого оддайте мужа.

Аббеса.

Спокійся: він и з місця не здвигнєцця,

Докіль над ним не випробую ліків
 И молитов святіх не прочитаю,
 Щоб він изнов став при собі, як перше.
 Се довг могó чернічного закóну,
 Се правó й правило сего аббацтва.
 Иді ж собі, зістав его у мене.

А д р и я н а.

Ні, не пійду. И вам оце не сором
 Иш чоловіком жінку розлучати?

А б б е с а.

Иді ж, іді; я вам его не відам. [Виходить Аббеса.

Л у ц і я н а.

Иді до князя, жалуйсь на черніцю.

А д р и я н а.

Ходім, я перед ним впаду на землю,
 Докіль его слезами не подвигну
 Прийти сюди персобою своєю
 И вярвати могó в черніці мужа.

К у п е ц ь.

Дивітесь: пять годин вже скоро буде,
 И зараз князь ийтиме сим майданом:
 Бо стратище тут зараз за аббацтвом.

А н д ж е л о.

Чого ж ему на стратище ходити?

К у п е ц ь.

Дивітися, як одному купцеві
 Ис Сиракуз тут голову издймуць,
 Що він, протівно праву й договору,
 Заплів бідаха в наш ворожий город.

А н д ж е л о.

Та ось вони. Подивимось на страту

ЛУЦІЯНА.

Впаді ёму до ніг, кохана сестро.

*Виходять Князь ис Пóчтом, ЭКГЕОН простоволосий,
КАТ и инші Отамани.*

КНЯЗЬ.

Гукніте ще раз: хто пенію заплátить,
Той вівволить од смёрти бідолáху.
А бiльш сёго не мóжу я зробити.

АДРИЯНА.

О князю! правосóддя, правосóддя!
Обороні нещáсну від Аббеси.

КНЯЗЬ.

Се вельми дóбра и повáжна пáні.
Не мóжня рiч, вона тебе не скривдить.

АДРИЯНА.

Ось вiслухай мене, пресвiтлий князю,
Антифол, мій супру́г, що я зробила,
По твоёму наказу и порáдi,
Моїм и всiх моїх маёткiв пáном,
Сёгóднi, в день нещáсний збожевлiв,
Почáв не при собi по мiсту бiгати
(С своїм рабóм, що тáкже збожевлiв),
Повáжним лю́дям рóблячи знева́гу,
Вривáючись в госпóди и берóчи
Перснi, клейнóти й iншi всiкi речi.
Вхопiла я ёго, звязáла
И, до домiвки зáраз одiслáвши,
Пiйшла по мiсту, щóб усi тi шкóди,
Якi вiн лю́дям починiв, зладнáти.
Аж ось вiн вiрвався з рабóм из дóму
И кiнувся на нас з ору́жжем гóлим.

Втікаючи від нього, ми скликали
 Людєй, щоб знов безумного звязати.
 Тоді він бачить, що ёго не сила,
 Утік од нас и вскочив до аббѣцтва.
 Поскочили ми, тільки ж тут аббѣса
 Нас не впустила, щоб ёго узяти.
 Молю тебе, пресвітлий князю й батьку,
 Нехай міні оддасть черниця мужа.

Князь.

Твій муж служив міні в військових справах,
 И я тобі князьке тоді дав слово,
 Як ти ёго взяла за чоловіка,
 Що я ёго ніколи не оставлю. —
 Идіть, постукайте у двѣрі до аббѣси,
 Просіть її сюди до мене вийти.
 Не двинуся, не закінчивши діла.

Виходить Слуга.

Слуга.

Ой пані, пані! утекайте швичче.
 Пан ие слугою вїрвались на волю,
 Прислужниць ваших кўпу всю розбіли,
 Звязали лікара, и, бороду кудлату
 Спалївши, залили помїями с пекарні.
 Мій пан спокїтись Давкві рае.
 А той стрижє волоссе, мов дурному.
 Коли не пошлетє кого на вїзвіл,
 То вобьють ёго як зрадника, річ певна.

Адриана.

Дурний! твій пан тут из рабом обїдва,
 И все брехня, що ти нам наблягузкав.

С л у г а.

Добродійко, на живнѣ мою, се правда.

Побачивши, метнувся я, що є дѣху.

Гукѣє вас, и тілько де спитѣє,

То, каже, обсмалю й обезображу.

[Чути крик.

Чи чуєте? се він! Втікайте, пані.

К н я з ь.

Ні, стань коло мене, не бійсь нічого.

Гей, стража! ратища!

А д р и я н а.

Ой лихо! се мій муж! се він! Чи бачте?

Усюди він літає невидімо.

Ось, ми єго ввогна́ли у в абба́цтво,

А він вже там... Уму́ непусти́жимо!

Виходять Антифол та Дроміо Ефес.

А н т и ф о л Е ф е с.

О, правосуддя, милостивий князю!

За службу в тебе у військових справах,

За рани, що шрами ношу и доєі,

За кров, що проливав колись для тебе,

Даруй міні, о князю, правосуддя!

Э к г е о н.

Коли від страху я не збожеволів,

Се мій Антифол з Дромієм слугою!

А н т и ф о л Е ф е с.

О дорогий наш князю! правосуддя!

Ти дав міні сю жінчину за жінку,

И ось вона мене осоромила,

До краю довела моє бешчесте.

Ні словом змовити, ні вобразити,

Що ся паскудниця міні зробила.

Князь.

Одкрій міні її винув' непевну, —
Побачиш сам, який я правосудний.

Антифол Ефес.

Сьогодні для мене замкнула двері,
И тішилась, замкнувшись из гультайством.

Князь.

Вина велика. Так було и спрадї?

Адриана.

Ні, милостивий князю. Я с сестрою
И з ним самим обідали сьогодні.
Коли неправда, наложу душею.

Луціяна.

Нехай я не побачу дня ніколи,
Нехай не знатиму я сну-впкою,
Коли сестра сказала вам неправду.

Анжелю.

О жінцино ехидна! Дві сестриці
Клянущця лжбно, князю. Сей безумний
Обвинуватив їх собох по правді.

Антифол Ефес.

Мій повелителю, я добре знаю.
Що я перед лицем твоім промовив.
Я не п'яний, ні від гніва скажений,
Хоть би така наруга исказила
И наймудрійшого серед премудрих.
Ся жінцина замкнулась у в обіди.
Ось золотарь не дасть міні збрехати,
Коли не змовивсь клеветами з нею.
Він бачив сам, як я ламався в двері,
И звітлія вернувся до себе в ятку,
Щоб принести міні ланцюг до Фріни,

Де ми обідали из Балтазаром.
А по обіді, ждавши й не дождавшись
Пійшов я в гóрод, щоб ёго побачить,
И стрів з оцím добродіем укúпí.
Тут золотáрь бешчэсно став казáти,
Буцím ланцюг оддав мiнi недáвно,
Котрóго, свiдок Бог, я й не торкався.
За се мене узяв він за сторóжу.
Я покори́всь, и зáраз же додóму
Послáв свого нево́льника по грóшi.
Як же він з грiшми довго не вертáвся,
Я вговорiв отáмана укúпí
Зо мною йти и взяти у мене грóшi.
Тут стрiла нас юрма лю́дей ледáчих,
Що ж жiнкою измовiлись моёю,
И був з ними Давкó, голóдний лiкарь,
Кiстяк ходячий, пáдло жовтолiке,
Пройдiсвiт хiжий, смерть живá неси́та.
Сей раб ехiдний став мене дивiтись,
Та ма́цяти, та в вiчi зазира́ти,
И загукáв бес соромá скажéнный,
Що в мене бiс всели́всь, нечiста сiла.
Тут кiнулись вони́ гуртóм на мене,
Скрути́ли рúки, повели́ додóму,
И вкину́ли з рабóм у тёмний по́грiб.
Я перегри́с налiгача зубáми
И, вiрвавшись од харци́зяк на волю.
Прибiг до вас, пресвiтлий, любий кнiзю.
Молю́, благаю́, да́йте оборо́ну
Од лиходiв и скара́йте злющих.

А н д ж е л о.

Мiй кнiзю, що він не обiдав дóма,

Що двѣрі за́мкнено, я б́уду св́ідком.

Князь.

Ну, а ланцю́г одѣржав він от тебе ?

Анжелло.

Одѣржав, князю, и як був він ту́та,
Всі ба́чили ланцю́г на ши́ї в не́го.

Кунець.

Опріч то́го, готів и присягну́ти,
Що чув од вас о́цими я уші́ма,
Що ви одѣржали ланцю́г од не́го,
А перш, на ринку, ви се́го зрека́лись.
Не в мого́ту́ було́ такé терпіти,
Я ви́хопив мечá, а ви — в абба́цтво,
Звídкiль я́кимся ви́летіли чу́дом.

Антифол Ефес.

Клянúсь, ні́коли я не був в абба́цтві,
Ні́коли ти не бравсь за меч на ме́не,
Ні́коли я и ланцю́га не ба́чив.
Се все брехня́, брехне́ю ши́га й крiта.

Князь.

Диву́юсь вѣльми, и міні зда́ецця,
Що всі пилі́ ви у Ці́рцє́ї ш ча́ши.
Ко́ли в абба́цтві, то й тепе́р там був би.
Ко́либ скрути́всь, не говорíв би я́сно. —
Ви ка́жете, що він обiда́в до́ма,
А золотáрь — що ні.

Ну, ти, коза́че?

Дромпо Ефес.

Обiда́в він, спода́рю, ось у не́ї,
У Íжакóвому До́му обiда́в пан мiй.

Фрина.

У ме́не, так, и пе́рстень зня́в ис па́льця.

Антифол Ефес.

Се правда, князю; перстень сей від неї.

Князь.

Ти бачила, як він утік в аббáцтво?

Фрина.

Так бачила, як вас, пресвітлий князю.

Князь.

Чудна річ!

А кликніть сюді абб́е́су. —

Зда́ецця, всі ви стуманіли ра́зом.

[Виходять Прибічники.]

Экгеон.

Великий князю, дай сказа́ти сло́во.

Знайшо́в я, хто спасе́ мене́ від сме́рти,

И всю пеню́ за мене́ вам запла́тить.

Князь.

Кажі́ що́ хоч, бее́ стра́ху, Сираку́зе.

Экгеон.

Та́ж ви, добро́дію, звете́сь Анти́фол,

А раб́ ваш чи невольник — Дро́мом?

Дромио Ефес.

Неда́вно я ще був ёго́ невільник,

Та він, спасі́бі, перегрі́з вері́вку,

То Дромио тепе́р раб́ом став ві́лним.

Экгеон.

Ви, пе́вно, памята́єте мене́?

Дромио Ефес.

По вас ми памята́ємо себе́:

Бо зв'язані, як ви, бу́лі неда́вно.

Чи не лічи́в Давко́ вас, любий па́не?

Экгеон.

Що́ ж дивите́сь на мене́ так обі́два?

Ви добре знаєте мене.

Антифол Ефес.

Ні, я ніколи

Не бачив вас.

Екгеон.

О, як же люте горе

Истаріло мене й перемінило!

Тяжкі години смутку да турботи,

Рукбю врѣмени, старого дрікки,

Моє обличчя густо описали. —

То хоть по гóлосу ж бо, може, трóхи

Впізнаєте мене?

Антифол Ефес.

Ні, ні, не знаєм.

Экгеон.

А ти? не познаєш мене ні трóшки?

Дромио Ефес.

Не познаю, добродію, ні кріхти.

Экгеон.

Ні, ти впізнав мене, я добре бачу.

Дромио Ефес. Ба ні такі, добродію, зовсім не знаю. А коли чоловік каже ні, дак мусите няти йому віри.

Экгеон.

Не знати й гóлосу мого! О врѣмя!

Чи вже ж ти за сім рóків так сказало,

Так поскіпало мій язик мизєрний,

Що й рідний син, дитя моє єдине,

Не визнає нóти струн моїх ослаблених?

Нехай зіма, жеруца сік живóтний,

Моє лице, морщинами порите,

Засипала своїм холóдним снігом,

И заморозила крові канави;
 Та все ж такі в ночі моєї життя
 Якось минушого світліє пам'ять.
 Каганчик мій догорує, та світить;
 Мій слух тугий ще знані чує звуки,
 И свідки сі бес помилки свідкують,
 Що ти, Антифолє, мій син єдиний.

Антифол Ефес.

Ні, я оцця мого не бачив з роду.

Екгеон.

Та ж знаєш, хлбню, як ми в Сиракузах,
 Сім літ назад, с тобою розлучились?
 Та, може, ти соромися, мій сїну,
 Що твій отець такий собі нетїга?

Антифол Ефес.

Сам князь и всі, кому я знаний в місті,
 Засвіччять вам, що так воно не буде.
 Бо з роду я не бачив Сиракузів.

Князь.

Я, Сиракузе, знаю дваццять років
 Антифолє, и був єго патроном.
 Ніколи він не бачив Сиракузів.
 Се вік и страх тобі туманять розум.

Виходять АББЕСА з Антифолом Сиракузом та Дромвем
 Сиракузом.

АББЕСА.

Ось, князю, той, кого женуть безвінно.

[Усі тиснуцця дивитись на них.]

АДРИАНА.

Се два мужі, коли не помиляюсь!

Князь.

И кожѣн з них єсть дух чи тїнь другóго.
Так сáмо й тут. Хто чоловїк справдѣшній,
А хто манá? Роспїзнавáй, хто мóже.

Дроміо Сиракуз.

Я, князю, Дрóміо справдѣшній бóду,
А сей нехáй идѣ собі де їнде.

Дроміо Ефес.

Я, князю, Дрóміо такóж справдѣшній.
Благáю вас, щóб ним и zostавáтись.

Антифол Сиракуз.

О Экгеóне! чи се дух твоїй тїлькї?

Дроміо Сиракуз.

Ой пáне! хто звязáв вам рúки й зá що?

Аббеса.

Хто ó нї звязáв, я розвязу́ сї úзи,
И дам моймú супрúговї свобóду. —
Кажї, старѣнький, любїй Экгеóне,
Чи мав жонú ти, на имá Эмїлю;
Котрá тобї близнáток породїла?
Коли єсї той Экгеон ти справдї,
Скажї про се твоїй Эмїлї вїрнїй.

Экгеон.

Коли не сплю, то ти моá Эмїля.
Коли ж се так, скажї мїнї, де син мїй,
Що вкупї з ним ти поплилá на щóглї?

Аббеса.

Усїх нас трѣх из Дрóміем близнáтком
Взялї на бáрку лóде з Эпидáмна,
Та наплилї корїнцькї рибáлки
И віднялї могó в них сїна й Дрóма.
Щó з нїми стáлось, я не знáю бїльше.

Яка ж моя була судьба, се видно.

Князь.

Що в ранці чув, тепер я розумію.
Сі два Антифоли, так вельми схожі,
И сі два Дроміи, одін в одного...
А потім бұря, що вона згадала...
Се батько й ма́ти тих близня́т нещасних,
И їх случа́й извів усіх доку́пи.
Антифоле, прибу́в еси́ с Корінта.

Антифол Сиракуз.

Ні, князю, я прибу́в ис Сираку́зів.

Князь.

Стий, одрізни́сь. Не зна́ю, хто кото́рий.

Антифол Ефес.

Се я прибу́в, мій князю, ис Корінта.

Дромио Ефес.

И я из ним.

Антифол Ефес.

Мене́ приві́з твій рідний дідё,
Князь Менаё́н, воіте́ль знамені́тий.

Адриана.

Хто ж з вас се́годні з на́ми пообі́дав?

Антифол Сиракуз.

Се я, синьоро, я обі́дав з ва́ми.

Адриана.

И ви зовсі́м не муж мій, ні, синьоре?

Антифол Ефес.

О, ні! тут я вже „ні“ то́бі промовлю.

Антифол Сиракуз.

И я скажу́ вам те ж самé, дарма́ що
Мене́ звива́ли му́жем, а ся га́рна па́нна
Мене́ все звала́ бра́том...

От же справді,

Коли не сон міні лестивий снінца,
Я єсть и буду вашим, панно, братом.

А н д ж е л о.

Ланціог сей ви одержали від мене?

А н т и ф о л С п р а к у з.

Здаєцца, так. Сего я не зрекаюсь.

А н т и ф о л Е ф е с.

А ви за се мене арештували.

А н д ж е л о.

Здаєцца, так. Сего я не зрекаюсь.

А д р и я н а.

Послала я вам гроші через Дромма:
Та він, як бачу, не оддав вам грошей.

Д р о м м о Е ф е с.

Ні, ні, через мене не посілали.

А н т и ф о л С п р а к у з.

Ось злото, що я од вас одержав,
Що Дроммо, мій раб, приніс до мене.
Я бачу, ми рабів своїх обідва,
То він мого, то я його, стрічали,
Я ним здавався, а він здавався мною,
И через се всі помилки постали.

А н т и ф о л Е ф е с.

Сим золотом оцця мого одзволю.

К н я з ь.

Не треба злота: він буде жити.

Ф р и н а.

Добродію, міні верніте перстень.

А н т и ф о л Е ф е с.

Ось він. Спасібі за обід веселий.

АББЕСА.

Пресла́вний князю, прѣсимо вступіти
До нас в абба́цтво на розмо́ву дру́жню,
И всіх прошу́, котрі круг нас зібра́лись.
Ви всі сѣго́дні в по́милки вפלеліся ;
Тепѣр ми вія́сним усѣ, що ста́лось.
Два́ццять пять літ я му́чилася ва́ми,
Мої сині́, аж по́ки розроді́лась. —
Ході́мо ж, князю, му́жу мій и ді́ти,
И ви, календа́рі іх наро́ждѣння,
Ході́мо всі та спра́вим ім христі́ни,
Після́ роді́н предѣвгих, сумові́тих.

Князь.

Душею рад між ва́ми куму́вати.

[Виходять Князь, Аббеса, Экгеон, Фрина, Купець, Авджело та Прибічники.

Дро́мио Сиракуз.

Добро́дію, чи звелі́те міні побі́гти,
Позабіра́ти с карабля́ паку́нки?

Антифо́л Ефес.

Які ж у мене́, Дро́ме, там паку́нки?

Дро́мио Сиракуз.

А те ж добро́, що в нас бу́ло в Це́нтаврі.

Антифо́л Сиракуз.

Се він до мене́.

Я твій пан, мій Дро́ме.

Ході́мо з на́ми, а про те навпослі.

Віта́йсь из бра́том, веселі́мось вку́пі.

[Виходять Антифол и Сиракуз, Адріана та Луціана.

Дро́мио Сиракуз.

Там є товста́ краса́виця в пека́рні,

Що кухова́рила мене́ за те́бе.

Тепер нехай міні сестрою буде.

Дроміо Ефес.

Ти, Дроме, будеш не за брата в мене;

Для мене ти — мов дзеркало ходяче.

Погляну та й скажу: який я гарний!

Ходім же й ми до панства на христини.

Дроміо Сиракуз.

Иді, братко, попереду: ти старший.

Дроміо Ефес.

Не знаю, брате, як би нам се взяти.

Дроміо Сиракуз.

Ми кінем жереб, а тепер іди вже.

Дроміо Ефес.

Ні, ось же як:

Прийшли на світ ми вдвох не для нудьги и розлуки:

Тепер ходімо вдвох, узівшися за руки.

[Виходять.]

К і н е ц ь п е р в о м у т о м у.